IOANNIS WICLEFI
VIRI VNDIQVAQVE PIISSIMI,

DIALOGORVM
LIBRI QVATVOR,

QVORVM

PRIMVS

DIVINITATEM ET IDEAS TRACTAT.

SECVNDVS

VNIVERSARVM RERVM CREATIONEM COMPLECTITVR.

TERTIVS

DE VIRTVTIBVS VITIISQVE IPSIS CONTRARIIS COPIOSISSIME LOQVITVR.

QVARTVS

ROMANAE ECCLESIAE SACRAMENTA, EIVS PESTIFERAM DOTATIONEM, ANTICHRISTI REGNVM, FRATRVM FRAVDVLENTAM ORIGINEM ATQVE EORVM HYPOCRYSIM, VARIAQVE NOSTRO AEVO SCITV DIGNISSIMA, GRAPHICE PERSTRINGIT. QVAE VT ESSENT INVENTV FACILIA, SINGVLORVM LIBRORVM, TVM CAPVT, TVM CAPITIS SVMMAM INDICE PRAENOTAVIMVS.

AVCTVS EST DENIQVE LIBER CATALOGO PRAECIPVORVM DE WICLEFO NOSTRO SCRIPTORVM, QVEM VITA EX OPTIMIS FONTIBVS, GERMANICO IDIOMATE DEPICTA, SEQVITVR.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE,

IMPENSIS IO. GOTTL. VIERLINGII,

MDCCLIII.

PROLOGVS.

CHRISTIANO LECTORI GRATIAM ET PACEM.

DEVS olim non per vnum, ſed per plures prophetas, candidiſſime lector, & quidem multis modis, nunc per viſionem, nunc facie ad faciem, nunc archano diuino ſpiritus adflatu ſeſe nobis inſinuauit, & vt ſemel dicam, modo aperte, modo obſcure, tandem placuit extremis diebus, non per hominem, neque per angelum, ſed filium, ſuam voluntatem manifeſtare, qui cuiuis ſaeculo ſuos in propriam meſſem operarios deſtinauit, id quod nonnihil veteri inſtrumento, ac ſtatim naſcenti eccleſia in apoſtolis a Chriſto ſelectis adparet, cœleſte myſterion vndique in vniuerſum orbem ſpargentibus, erant enim tum ſpiritu ſancto, tum variis linguarum donis dotati, quo euangelicas opes humanae ſagacitati plane alienas, ex denſiſſima ignorantiae vmbra in lucem clariſſimam proueherent. Adeo Deus humani generis Adae prothoplaſti lapſu deperditi, nullo non aeuo miſertus, non ſolum veritatem cœleſtem, ac ſe ipſum, immo & ſacratiſſimas linguas hanc adiuuantes in hanc noſtram regionis diſſimilitudinem, vbi omnia tumultuantur deiecit, hinc monomachia, vt qui omnium maxime peſtilentiſſima contra Dei ac Chriſti ſpiritum ſuborta eſt, Quidni vero? Non enim non poſſunt, piis in aurem dormientibus, euangelii hoſtes homines philauti ſuas nugas portentuoſaque fabulamenta, ne dicam anilia deliramenta, vi, gladio, aut literarum bonarum neglectu, vtut furor arma miniſtrat, ſumma denique pertinacia tueri, quibus cacaedemonis inſtinctu vtcunque & quidem impendio ſaeuientibus, ſic ſic conſtat pullulaſcente veritatis flore nunquam defuiſſe, qui non contra ſtimulum calcitrantes, Chriſton vel eius verbum nullo non tempore extirpare adnixi ſunt, hoc impii huius mundi proceres ac principes, illud ſcholae malorum Lernae ſibi vendicarunt, vt rem quam excellentiſſimam peſſundarent. Demum inualeſcente Antichriſti tyrannide, cœlum terramque miſcuere, ac perturbarunt omnia. Interim tamen quod Dei beneficio factum, diuina clementia nunquam non ſuos vere piiſſimos elegit, qui ſua genua ante Baal non curuauerint, e quorum albo hic noſter Ioannes Wicleſus, verus Chriſti teſtis & pius, haud dubio

libro vitae ante mundi fundamina inſcriptus, qui atrociſſimas antichriſti minas ſus deque ferens, chriſton ac eius verbum, ſuo quo potuit a Deo concredito ſermone annuntiauit. En, mitiſſime ac chriſtiane lector, is ipſe eſt, qui iam iam ſole relucente, tenebras ac denſiſſimas lucis inimicas nebulas propulſante, ab inferis ſolertiſſimi cuiusdam typographi beneficio & opera non vulgari ex longinquis adſcitus, in lucem reuiuiſcens prodit, qui (vt teſtantur monumenta) nouerit quid diſtent aera lupinis, tamen adeo ſterile ac infelix erat, quo vixit, ſaeculum vt eo quo decet nitore (licet pie) non potuit, aut ſi potuit, minus ſuae aetati licuit, cœleſtes ſibi datas opes exactius poſteritati demandare. Hic Wiclefus, mitiſſime lector, ſtatim operis ingreſſu ob ſaeculi ſui ſterilitatem aſpere perplexeque videtur loqui, crudis pro tempore ſuo Dialecticorum vocabulis vti, ne rem ipſam ob ſtili aſperitatem ac lexeos ſalebroſos contextus exhorreſcas, ſed potius animo conſtanti progredere, diſperеam, ni ſentias hominem pium ac ſanctum ſecundo tertio ac quarto libris, vti nec in primo ſolidam theologiam neutiquam diſſimulans ac veritatem inter Cymerias (vt aiunt) tenebras ſacrae ſcripturae amuſſi conſormem docere, non eminenti quidem ſermone. non enim iſto ſed in virtute regnum Dei conſiſtit, ſiquidem veritatis ſimplex eſt oratio & vt minime mendax eſt, ſic autoris noſtri Wiclefi candorem & mentis innocentiam repraeſentans, verborum lenociniis ac fuco non eget, non enim chriſtologias is noſter Wiclefus ſed veritatis chriſtianae ſoliditatem ſpargens, qua nihil commodius celebriusque ſimpliciſſimo iuxta apertiſſimo ſermone profert magis rem ipſam quam Atticum ſermonis leporem, curans ne forte ebur atramento candefacere, aut lumen ſoli addere videretur, id quod veritatis inimici natiua poniria, nunquam non euribatiſantes vitio verterunt, id quod Conſtantienſi concilio ac aliis comitiis cernere eſt. Vbi cœptam Monomachiam vel ipſo mortuo abſoluere. Ibidem enim decretum, libri authorem Iohannem Wiclefum qui iam diu vitae ſuae temporariae penſum abſoluiſſet ac ſepultum, rurſus effodi, ac eius oſſa cremari ſtatutum eſt. O Cœcitatem! O vindictam inſignem! qui vt in humanis ita in vmbris placidisſimis cum Chriſto quieſcens magiſtri nempe Chriſti domini ſui teſtis euaſit. Hiis paucis Chriſtiane lector, vale, & Typographi operam boni conſule.

INDEX

INDEX.

LIBRI I. ARGVMENTORVM SINGVLORVM CAPITVM IOANNIS WICLEFI.

INDEX LIBRI II.

INDEX LIBRI III.

Cap. III.

INDEX LIBRI IV.

Cap

LIBER

LIBER PRIMVS.

Cum loquutio ad perſonam multis plus complacet, quam loquutio generalis, & mens multorum, qui afficiuntur ſingularibus, ex tali loquutione acuitur, vidimus quod poſſet multis vtilis quidam eſſe Trialogus, vbi primo Alithia, tanquam ſolidus Theologus loqueretur. Secundo infidelis, captioſus, tanquam Pſeudis obiiceret. Et tertio ſubtilis Theologus & maturus, tanquam Phroneſis decideret veritatem.

CAPVT I.

Docens Deum omnium rerum eſſe primam cauſſam.

ALITHIA. Licet dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus, tamen videtur ſupponendum, omnium hominum Deum eſſe, quia aliter tibi nemo negaret aliquid, vel aliquam veritatem eſſe, cum negando illud ſtatim concederet eius oppoſitum. quia ſi aliquid eſt, illud vel eſt finitum vel infinitum, ſiue ſic ſiue ſic, vel illud, vel cauſſa illius, eſt Deus, cum ſupponitur Omne quod eſt prima cauſ- *Suppoſitio.* *Deus.*

ſa non cauſſatum ab alio, eſſe Deum. Et extendo hoc nomen aliquid ad omne ens, vel per ſe, vel aggregatum, vel affirmatiuam, aut negatiuam, vel poſſibilem veritatem. PSEVDIS. Praecipui Logici multipliciter ſic inſtarent, non claudit contradictionem formalem, nullum ens eſſe, cum ex nulla negatiua ſequatur formaliter affirmatiua, non ergo ſequitur pro primo loco Deum eſſe, quia tunc ſequeretur formaliter, ſi nihil eſt aliquid eſt. Item ſtat veritatem eſſe cum hoc, quod non ſit aliquid, cum veritas poteſt eſſe quod nihil ſit, & tunc non eſt aliquid. Et tertio poſſibile eſt eſſe proceſſum in infinitum in cauſſalibus, non ergo ſequitur, ſi cauſſa eſt, tunc prima cauſſa eſt, cum in ordine cauſarum homo poſſet procedere infinite. Sicut enim diuiſo lumine in ſuas partes proportionales cauſſatur a ſecunda, & ſic in infinitum. & ſic etiam in infinitis caſibus, quibus oportet procedere infinite. PHRONESIS. Soror noſtra mature procedit, concedens quemlibet oportere concedere Deum eſſe, & tuae inſtantiae ſophiſticae non concludunt. & ſic ex qualibet negatiua oportet concedere ſe qui formaliter affirmatiuam, quia Deum eſſe, quae eſt prius formaliter, quam veritas de poſſibili. Vel alia negatiua cum ſequatur formaliter, Nihil eſt, ergo veritas eſt, quod nihil eſt, cum antecedens nihil ponit, niſi quod in ſuo conſequente formaliter implicatur, & ſic ex negatiua formaliter ſequitur affirmatiua, licet inſipiens illud neget. Nec quaelibet affirmatiua indifferenter ſequitur ex qualibet negatiua. Sed affirmatiua vehementis exiſtentiae cuiusmodi concedimus eſſe. Et ſic quantum ad ſecundum argumentum patet, quod ſi veritas eſt, tunc ſimplex veritas eſt, & ſic Deus eſt, quia ſi ſit ordo cauſarum, cauſa prima eſt, quam ſupponimus eſſe Deum. Quantum ad tertiam inſtantiam de proceſſu in infinitum patet, quod omnis talis proceſſus, quem falſe infinitum dicimus eſſe reſolubilem ad finitum, cum omne indiuiduum reſolubile ſit ad ſpeciem, & omnis multitudo ſpecierum eſt reſolubilis ad genus. & ſic infinitas, quam falſe vocas in partibus luminis, vel ſui ſubiecti reſolubilis eſt ad ſuum integrum, & illud integrum in aliud, & ita quousque deueniatur ad finitum corpus, quod eſt mundus. & ſic de

Primo. *Ad primum.* *Ex negatiua formaliter ſequitur affirmatiua.* *Ad ſecundum.* *Ad tertium.*

partibus

partibus mundi, quae sunt spiritus Et breuiter cum nobis infinitas sit demonstrabile, manifeste repugnat, quod aliqua sit veritas, nisi sit prima veritas infinita, & illa supponitur esse Deus. Deus autem est prima & simplex affirmatio sequens ad quamlibet veritatem, sic quod claudit contradictionem formalem aliqualiter esse, vel aliqualiter posse esse, nisi Deus sit. Ideo bene dicunt Methaphysici, quod veritas prima sequens ad quamcunque aliam, est Deum esse, quae non differt aut Deum posse esse, aut Deum non esse diabolum. & sic de aliis veritatibus negatiuis. Verum tamen hic faciunt Logici distinctionem inutilem quod aliqua est distinctio realis, & alia distinctio rationis. Quamuis autem inter dictas veritates non sit realis distinctio, est tamen inter eas distinctio rationis, & sic licet Deum esse sit prima veritas, tamen Deum posse esse est prior veritas rationaliter intelligendo. Ista autem verba sunt infructuosa & contentiosa, ideo sufficit Theologo concedere, quod prima veritas sit Deum esse, & illa est natura diuina, inferens per se vel per media quamlibet aliam veritatem. Et instantiae Sophistarum in illa materia, non sunt dignae memoria.

Deus est prima & simplex affirmatio sequens ad quamlibet veritatem.

Multiplex distinctio, alia realis, alia rationis.

CAPVT II.

Deus est supra omne genus.

ALITHIA. Habito quod prima veritas sit Deum esse naturam diuinam, vel ipsam deitatem, & sic omnium nominabilium primam causam, manifestum est, quod non sit aliud genus, vel eius indiuiduum, sed naturaliter supra genus, quia si foret genus, vel eius indiuiduum, reciproce caussaretur, cum omne vniuersale superius caussat suum inferius, & e contra, cum in diuersis generibus caussandi communiter hoc contingit. Est ergo Deum esse ante omne genus, omnem speciem, vel omne indiuiduum, cum sit caussa cuiuslibet illorum, & non reciproce est caussatum. Et cum totum genus caussae materialis per se caussatur a genere formae, & totum genus fortissime per se caussatur a

caussa efficiente & finali, manifestum est quod deitas sit efficiens & finalis cuiuslibet quod causatur, & per consequens ipsa est indiuisibilis omnino, secundum partes quantitatiuas, qualitatiuas, vel quidditatiuas, cum penitus caret caussa, & ad illam noticiam peruenerunt philosophi. Ex quo patet Platonis sententia, quod Deus est superior omnium narratione, & non deficiunt linguae loquendo de ipso, nisi propter excellentiam sui esse Ex quibus patet, quod mundani intelligentes ipsum perfecte, concipiunt cum phantasmatibus ipso posterioribus, quae phantasmata cum intellectu Dei sunt commixta. Ideo dicit Aristoteles, Quod licet Deus sit manifestissimus in natura, tamen acutissimus ingenio se habet, sicut nycticorax ad solis radios intuendum. Et sic deitas non potest esse materia vel forma, cum cuiuslibet talis oportet esse caussam. Ex istis sequitur, quod deitas sit aeternaliter & vbique, quia si aliqua sit mensura prior deitate, ipsa non foret prima caussa, quia mensuratum mensura huiusmodi foret prius, & ideò mensura deitatis vocatur proprie aeternitas, quae est omnino indiuisibilis, & cum sit ipse Deus, non accidentaliter sibi inest, nec habet prius & posterius sicut tempus. Et necessario Deus est vbique & immensus, quia modus existendi rei spiritualis, est regere & caussare Deus autem vbique regit & caussat, ideo modo suo necessario est vbique. Est autem immensus, quia si infinitum mundum produceret, foret localiter infinite. Ideo cum mensura loci non mensurat quantitatem Dei: patet quod proprie est immensus. Sic etiam est infinitus, quia sine fine, & per consequens sine causa alia mensurante, non tamen est infinitae potentiae in vigore, sic quod infinitum mundum potest producere, sed quia est maximae potentiae positiuae, per nullam aliam potentiam finitate. Ideò peccat imaginatio illa, quae imaginatur Deum esse localiter mensuratum, vel dimensionaliter figuratum. Sed est totus vbique sine dimensione, qui habet omnes denominationes huiusmodi satis aequiuoce & positiue ac priuatiue quodammodo infinite Dicunt enim denominationes illae, illud quod conuenit simpliciter perfectioni infinitae, & illud quod conuenit perfectioni creatae, quae quodammodo est imperfectio priuati-

In libro de causis.

Æternitas dicitur mensura Deitatis.

Deus est immensus.

Infinitus.

Quomodo Deus est infinitae potentiae,

Hic sis cautus.

Totus vbique.

priuatiue. Et ſic tollitur inſtantia Sophiſtarum, qui quaerunt & arguunt, Vtrum Deo conueniat conceptus aliquis proprius poſitiuus? Et certum eſt, quod ſic intelligendo per conceptum actum animae, & non rem aliquam, quae poterit per ſe eſſe, ſicut haeretici ſomniant de hoſtia conſecrata, ſed eſt accidens reſpectiuum de genere actionis. Diffuſius autem tractatus illius materiae expectat tractatum de anima. PHRONESIS. Licet ſoror noſtra ſit paruula quantitate, tamen eſt magna ſcientia & virtute, non enim habes quicquam quod poſſis ſibi obiicere in hac parte. PSEVDIS. Balbutit vt amens vel ſomnians materiam quam non fundat, & ita abſtracte loquitur, quod non admittit ſermones logicos, nec principia per ſe nota. Non enim ad nos loquitur, ſed audeat tractare communem ſententiam illius materiae. Patebit quomodo obiiciemus ſatis valide contra illam. Sequitur enim ex eius principiis, quod Deus ſit, quod maius cogitari non poteſt, vt loquitur Anshelmus, ſed nec verba, nec ſententiam illam ſcit ipſa defendere. Nam ſi intelligit hanc negatiuam, omne quod poteſt intelligere maius Deo, cum illa ſint contradictoria incomplexa, nihil maius Deo, & aliquid maius Deo, & primum intelligit ſicut dicit, igitur ſecundum intelligit, cum aliter non iudicaret illa eſſe contradictoria, cum iudicium non ſuperat intellectum. Similiter omnes logici & rectilogi conueniunt in hoc, quod homo poteſt multa intelligere, & per conſequens terminus multa ſignificare, quae non poſſunt eſſe, quare ergo non poteſt homo intelligere maius Deo? licet nihil poteſt eſſe maius Deo. Similiter imaginatiua inferior intellectu, imaginatur montem aureum, ſicut Philoſophi loquuntur de Traielapho & Hircoceruo. Imo ſophiſta obiiceret, quod ſuus ſocius ſit Chimera aliqua, ergo ſignificant iſti termini, licet ipſa nullatenus poſſunt eſſe. Sic enim putat aeſtimatiua de vmbra in noctibus, quod ſit homo, ſed quid impoſſibilius quam vmbrarum iudicium, quod viuunt, mouentur per ſe, & ſunt qualecunque corpus quod hic ſentitur? & ſunt ad haec tam experientiae, quam ſcripturae. ALITHIA. Iſta ſophiſtica conceſſio videtur mihi nimis difficilis, concedunt enim, nedum quod intelligis aliquid quod non intelligis, imo

Deo conuenit conceptus poſitiuus.

Principium Theologorum eſt, quod Deo maius cogitari nihil poteſt.

imo quod tu intelligis, quod non potes intelligere, ergo iuxta praecedens argumentum intelligis illud, quid iſte terminus adaequate ſignificat, ſed iuxta praedicta, ille terminus ſolum adaequate ſignificat aliquid, quod tu non potes intelligere, ergo tu intelligis aliquid quod tu non potes intelligere. Similiter videtur ſequi plana contradictio ex hac via, vtputa, qui aliquid quod potes intelligere, intelligis, & nihil quod potes intelligere, intelligis. Nam ſecundum videtur eſſe verum, cum intelligis illum terminum, nihil quod potes intelligere, & ſic intelligis, quid ille terminus adaequate ſignificat, & ſic loquendo ſignificatiue, & non materialiter, nihil quod potes intelligere, intelligis. Sed vbi eſt manifeſtior contradictio? cum ſic proximum principium per ſe notum, quod ſolum quod intelligis, intelligis. & tamen ſophiſta contradicit, qui aliud quam intelligis, intelligis. Et ſic contradicit expoſitioni communi, & obuiat multipliciter ſibiipſi. Nam propoſitio ſibi ſolum, quod intelligis, intelligis, quod videtur ſicut vniuerſalis ſecum conuertibilis. Omne quod intelligis, intelligis, & tamen quando ſic argumentatur, aliud quam intelligis, intelligis, ergo falſum eſt, qui nihil aliud quam intelligis, intelligis. & per conſequens falſum eſt, qui ſolum quod intelligis, intelligis, non habet colorem negandi argumentum, quia reſpondendo ad propoſitionem illam, oportet concedere, qui intelligendo illum terminum aliud quam intelligis, intelligis aliud quam intelligis. Similiter ſequitur, quod potentia tua intellectiua, ſit ſimpliciter infinita, quia Deus non poteſt intelligere plus quam tu potes, & non intelligis plus, quam Deus poteſt intelligere. Quomodo ergo non ſuperat potentia tua intellectiua potentiam intellectiuam Dei? Nam tu intelligis iſtum terminum, plus quam Deus poteſt intelligere, iuxta euidentiam priorem, per illum terminum ſic ſignificantem, tu intelligis plus, quam Deus poteſt intelligere, & ſequuntur conclusiones infinitae, quas ethnicus abhorret.

CAPVT

CAPVT III.

De triplici suppositione.

PHRONESIS. Iste punctus non est multum realis, sed verbalis, laborans in aequiuocis, & videtur quod soror nostra partem habeat saniorem. Sed pro intellectu vtriusque partis notandum, quod quaedam est suppositio pure significatiua, & quaedam pure materialis, quaedam autem mixta. Pure autem significatiua suppositio est, quando terminus pure supponit pro re quam significat extra seipsum. Suppositio autem pure materialis, est quando terminus supponit pure pro seipso, vel secum analogo. Sed suppositio mixta est quando terminus mixtim pro suo significato ad extra, & etiam pro seipso. & illa mixtio confundit plures respondentes, vt patet in illa materia, & in materia insolubilium. Vnde ad exprimendum illam suppositionem mixtam, vtebar, quando fui iunior, hoc aduerbio, sic, loco illius coniunctionis, quod vt insipiens dixit in corde suo sic: non est Deus. & non dixit, sicut non potuit dicere, quod non est Deus. Et per haec respondi ad omnia argumenta, & ita concedi debet, quod nihil melius, aut maius Deo potest cogitari, quia hoc dato, inferri debet ex talibus, hoc potest cogitari, & hoc vel potest esse maius Deo, quia si haec singularis foret sufficiens, hoc intelligis esse maius Deo, nunc omnis terminus transcendens, vel impossibilis, significaret infinita, quae Deus non potest intelligere, quia significat hoc argumento demonstrato, & haec potest intelligi esse aliquid, quod Deus non potest intelligere, & sic quilibet terminus praecipue significat, quod Deus non potest intelligere vel caussare, sed illa est conclusio detestanda. Ideo extendendo esse ad omne esse possibile, videtur taliter expositorie esse arguendum, hoc ille terminus significat, & hoc est melius Deo, ergo melius Deo iste terminus significat. Sed minor est neganda vt impossibile, cum nihil potest esse melius Deo. Et per haec respondeo ad triplex argumentum Pseudis, cum sibi similibus. Ad primum conceditur, quod

Triplex suppositio: Pure significatiua, Materialis, Mixta.

quod termini dati ſunt contradictorii, ſcilicet maius Deo, & nihil maius Deo, cum primus terminus ſignificat ſic, & ſecundus ſic, non quia cum primus ſignificat hoc, & hoc poteſt eſſe, vel eſt intelligibile eſſe maius Deo. & ſic quaelibet res, cum ſit intelligibilis eſſe maior Deo, foret aeque pertinens tali demonſtrationi, vt aliqua. & ſic nullus terminus ſignificat, vel ſignificari poteſt maius Deo. Concedi tamen debet, quod tu intelligis, quid ille terminus ſignificat, quia ſignificat Deum, & omne ſignificabile ratione ſuarum partium, ſed non ſignificat maius Deo, licet ſignificat ſic, maius Deo, cum nullus terminus ſignificare poterit, niſi quod eſt, & per conſequens quod poteſt eſſe, quia omne quod habet eſſe intelligibile, eſt in Deo. & ſic iuxta logicam Pſeudis, haberet Deos in ſe infinitos in infinitum, meliores ſe infinita. Sic enim concedit Euangelium Iohannis primo, quod omnis creatura facta, fuit vita in ipſo, quia omne ſignificabile foret ſecundum eſſe intelligibile ipſe Deus. Et iuxta illam loquutionem deliram, Deus foret res monſtruoſiſſima rerum mundi, imo quidlibet nominandum, ſed procul a fidelibus iſta inſania. Et ita licet iudicium non ſuperat intellectum, & intellectus intelligit eſſe contradictoria incomplexa, intellectus intelligit illum terminum maius Deo ſignificare, ſic maius Deo, tamen non ſequitur, ergo intelligit maius Deo. Ad ſecundum dicitur, quod male aſſumitur, ac ſi Pſeudis peteret quod probaret, cum nemo poteſt quicquam intelligere, nec etiam Deus ipſe. niſi quod habet eſſe in Deo, & ſic ſecundum eſſe intelligibile ipſe Deus. Sed nota quod non ſequitur. Iſta res quae habet exiſtentiam, eſt ſecundum eſſe intelligibile ipſe Deus, ergo illa res exiſtit Deus, vel quod quidlibet ſit Deus. Sicut non ſequitur, Petrus ſecundum ſuum eſſe intelligibile eſt Deus, ergo Petrus eſt Deus. vt alias diffuſe dictum eſt in tractatu de Ideis. Et ſicut termini impoſſibiles, hoc eſt contradictionem includentes, nihil adaequate ſignificant, niſi forte dicatur, quod ſignificant conuertibiliter, cum illo termino ens quodlibet in communi. Sic ergo dico, ille terminus maius Deo ſignificat ſic maius Deo, nec aliquid adaequate ſignificat, niſi forte ſit tranſcendens. Ad tertium dicitur,

quod

quod falſum aſſumitur ſicut prius, cum dicti termini non ſignificant montem aureum, Traielaphum, Hircoceruum, vel Chimeram, ſed ſignificant ſicut mons aureus &c. Nec ſophiſta poteſt velle vel intelligere ſocium ſuum eſſe Chimeram, vel aſinum. Sed intelligit ſic, Tu es Chimera vel aſinus, ibi miſcetur ſuppoſitio ſignificatiua cum ſuppoſitione materiali, cum rem quae poteſt eſſe, intelligit ſignificatiue, & illud quod non poteſt eſſe, non intelligit, ſed intelligit modum quo ſignum impoſſibilitatem, cum primo intelligit ipſum ſignum. & ita non ſequitur, quod illi termini non ſignificant aliqua quae non poſſunt eſſe. Et vlterius dicitur, quod nec ſenſus, nec intellectus, nec Deus ipſe intelligit quod vmbra ſit homo, nec quod hoc demonſtrato, vmbra ſit homo, licet intelligat hoc. & hominem, & falſe ac impoſſibiliter ſic componat hoc & homo, & ita nec Deus, nec homo vmbram intelligit eſſe hominem, nec hominem intelligit eſſe vmbram, quia ſolum intelligit eſſe Deum. Vel illud quod habet ſe Ideale in Deo, nec experientia, vel ſcriptura conuincit oppoſitum illius ſententiae. Ideo ſignificanter ſcriptura loquitur, quando dicit. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Textus autem ſcripturae non aſſerit ſcripturam dicere, vel poſſe dicere, quod non eſt Deus. Ideo cum nihil in ſcriptura obmittitur, vel additur ſine cauſſa, propter cauſſam notabilem, ſcriptura obmittit illam coniunctionem, quod. Alia autem reſponſio, quae obmittit talem ſuppoſitionem mixtam, ſine limitatione huiusmodi incertat ſe ipſam ſuperflue, ideo gaudeat fructu laboris inutilis, dum reſpondet. Nihil enim vtilitatis video in conceſſione primae concluſionis, quam Alithia infert, niſi vanam gloriam & laborem, quia vt videtur intelligendo ſic mixtim terminos materialiter eſſe ſignificatiuos, concedendum foret propter ſignificationem materialem, quod ego poſſum deſtruere Deum viuum, & quod omne intelligibile ſit verum, omnem hominem eſſe aſinum. vt quidlibet eſſe quidlibet, quo ad exiſtentiam actualem, eo quod tale materiale ſignum habet exiſtentiam actualem. Sed procul a fidelibus iſta reſponſio, cum excedit praeſumptionem Luciferi, qui voluit eſſe ſimilis altiſſimo. Iſta autem reſponſio concedit, quod multa intelligit, quae Deus non poteſt intelligere, & tamen Deus eſt aeque intellectiuus,

vt eſt cauſſatiuus, & vt apparet pluribus, Deus eſt plus intellectiuus, cum intelligit ſeipſum, & deductio eſt prompta, quia non ſolum intelligis, quod multa quae Deus non poteſt intelligere, intelliguntur a te, verum etiam quia intelligis infinitos hirco ceruos, & infinita talia quae non poſſunt habere idaeam in Deo. Deus autem non poteſt quicquam intelligere, niſi ſit ipſe Deus, vel in Deo aliqualiter idaeatum. Infinita ſunt talia inconuenientia, quae apud ſedulum Philoſophum, ex talibus reſponſionibus friuolis ſequerentur. Scio tamen, quod tam Philoſophi, quam Theologi, ipſis ignorantibus incidunt in hanc viam (vt Philoſophi dicunt) quia imaginatiua excedit ſenſum particularem, quod poteſt in multa, quae nec poteſt ipſe, nec ſunt poſſibilia in natura, vt imaginando montem aureum. Theologi etiam concedunt, quod tu intelligis, quae nec Deus poteſt intelligere, quod ipſe Deus intelligit multa, quae non poſſunt eſſe Deus, nec in ipſo exemplariter idaeata ſunt, ideo &c.

CAPVT IV.

Quomodo Deus eſt quicquid melius eſt eſſe quam non eſſe.

ALITHIA. Cum principium ſit apud Theologos, quod Deus ſit quicquid melius eſt eſſe quam non eſſe, & per hoc probari poteſt omnis proprietas, quae eſſentialiter ineſt Deo, videtur priorem materiam eſſe relinquendam Logicis, & tractandum qualiter eſt de illo. Probatur autem illa concluſio, cum Deus ſit omne quod eſt Deus, ſed melius eſt eſſe Deum. quam non eſſe Deum. ergo Deus eſt omne, quod melius eſt eſſe, quam non eſſe. Nam melius eſt Deum non eſſe mundum, quam eſſe mundum, cum Deus approbat ſe non eſſe mundum, tanquam eſt conſequens ad Deum eſſe. Iſtud ergo quod eſt conuertibile cum prima eſſentia, erit Deus, ſic elicit eſt longe melius quam eſſe mundum, vel aliam creaturam. Imo hoc videtur ſequi ex illo. Deus eſt optima rerum mundi, quia dato illo. Quaecunque res quae non eſt Deus, melius eſt aliquid

non

non esse illam rem, quam est aliquid esse illam rem, cum aeque bonum sit illam rem esse illam. sicut est aliquid esse illam, cum solum illa sit illa. Et sic quicunque negauerit conclusionem propositam, debet negare consequenter, quod Deus est optima rerum mundi. Sed quis infidelis vel ethnicus hoc negabit? Et ita formaliter sequitur. Ista est res, quae non est Deus, ergo melius est aliquam rem non esse istam, quam est rem aliquam esse istud. Et iterum formaliter sequitur. Ista res est deitas, ergo melius est aliquid esse illam rem, quam est aliquid non esse illam rem. PSEVDIS. Delectaris multum in istis verbis globosis, videtur tamen, quod principium tuum non sit absolute necessarium, cum possibile sit solum Deum esse, & si sic, Deus non est qui melius est esse quam non esse, quia hoc dato, non est bonum aliquid non esse Deum, cum sequitur, bonum est aliquid non esse Deum, ergo verum est aliquid non esse Deum, & per consequens, Deus est non omne quod est, consequens contra datum. Non enim est melius, aliquid esse Deum, quam aliquid esse Chimeram, quia non est bonum aliquid esse Chimeram, ergo falsum foret tunc, quod Deus est solum illud quod est melius esse, quam non esse. Similiter, si Deus est omne illud, & solum illud quod melius est esse, quam non esse, tunc Deus non est homo, consequens falsum & haereticum, ergo antecedens quod adeo est commendatum, nam melius est deitatem non esse hominem, quam ipsum esse hominem, cum primum sit absolute necessarium & aeternum, sed secundum simpliciter temporale, non melius quam assumpta humanitas. Ex quo videtur, quod Deus non solum est illud quod melius est esse quam non esse, cum melius sit aliquid non esse humanitatem, quam est aliquid esse humanitatem, cum absolutum optimum sit deitatem non esse humanitatem, & summe impossibile sit aeque bonum esse, quod aliquid sit humanitas. PHRONESIS. Tu monstruose addis super verba & sententiam sororis, cum ipsa solum dicit hic: Quod Deus est quicquid melius est esse quam non esse. Et tu superaddis, quod hoc sit absolute necessarium. Ipsa etiam non dicebat, quod Deus solum est idem, quod est melius esse quam non esse, sicut postmodum false fingis. Sicut ergo Deus est optima rerum, quae potest esse. Sic est, quicquid est melius esse quam non

 esse,

esse, & ita debet dici, quod prius principium sit absolute necessarium, scilicet, quod Deus est quo maius cogitari non potest. Hoc autem principium fidei est necessarium, sicut est necessarium Deum esse optimam rerum mundi. Iste ergo est sensus huius principii. Deus est quicquid vel cuiusmodi cunque melius est aliquam rem esse, quam aliquam rem non esse, quod est necessarium. Scio autem quod nescis probare casum, quem ponis, quia cum Deus nihil potest annihilare, & semper fuit mundus, necesse est fabricam Dei esse. Ista autem propositio, ante primum instans mundi solum Deus fuit, est disputabilis apud multos, cum certum sit quod non temporaliter fuit Deus ante mundum, sed aeternaliter, non vt illa praepositio ante, dicit successionem, sed prioritatem naturae. Secundo certum est, quod propositio, instantis mundi, non est ita, quod Deus fuit ante mundum, sicut non fuit tunc, quod Deus fuit, sed tunc incœpit esse, quod Deus fuit ante mundum. Et tertio certum est, quod exponendo hanc exclusiuam, tantum Deus est per hanc negatiuam: Nullum ens quod est, Deus est, & extendendo hoc nomen ens, ad omnem veritatem, vel rem rationis, ac limitando praedicationem formalem, & non essentialem, certum est, quod contradictionem claudit solum Deum esse, quia si sic, alia veritas est, quae non est formaliter ipse Deus, & sic est de infinitis veritatibus & idaeis. Sicut autem absolute necessarium est, multas veritates esse, quarum alia sit affirmatio, & alia negatio, aut de possibili, aut de praeterito vel futuro, sic absolute necessarium est, est esse ens, quod non est Deum esse. Loquendo tamen formaliter, quaelibet huiusmodi veritatum, est essentialiter ipse Deus, nec creatura aliqua, cum non sit opus Dei, eo quod non potest incipere. Sed est formaliter veritas rationis, modo quo loquitur. Auerrois, IV. Methaphisicae, III. Imo videtur absolute necessarium, esse veritatem contingentem, quam non esse necessarium ita esse, vt posito quod solum Deus sit (sicut tu ponis esse) ante mundi creationem. Quaeratur, vtrum est alia creatura? Quod si sic, eius inceptio erit quam Deus cognoscit ante mundum, vel eius inceptionem fore, est summe contingens. Si neges aliquid fore ad hunc, cum absolute necessario aliquid potest fore, contingens est veritatem non esse tempus, & sic

Deus nihil potest annihilare.

& ſic Deus cognoſcit veritatem quam contingit non eſſe, tamen ſi Deus eſt, ipſe poteſt multa producere quae non produxerit eſſe, nec veritatem nouerit contingentem. Cum ergo abſolute neceſſarium ſit Deum eſſe, & ſi Deus eſt, ipſe noſcit veritatem contingentem, Patet quod abſolute neceſſarium ſit eſſe veritatem contingentem. Quantum ad ſecundam inſtantiam tuam. patet ex dictis, quod non obiicit, cum conceditur, quod Deus eſt quicquid melius eſt eſſe quam non eſſe, & non conceditur, quam Deus ſolum eſt illud quod melius eſt eſſe, quam non eſſe, cum poſita incarnatione, Deus eſt humanitas, & melius eſt aliquid non eſſe humanitatem, vtputa deitatem, quod eſt aliquid eſſe humanitatem, eo quod non eſt melius aliquid eſſe humanitatem, quam eſt ipſa humanitas. Sed de illo inferius.

CAPVT V.

De paſſionibus et proprietatibus Dei.

PHRONESIS. Ex iſtis duobus principiis tam praeclaris inferri poteſt quaecunque paſſio, vel proprietas quae infuerit deitati. Deus enim eſt iuſtus, quia melius eſt aliquid eſſe iuſtum, quam eſt aliquid non eſſe iuſtum, eo quod dirigens aliquid vt eſſe debet, eſt melius, quam directione tali indigens. Primum ergo dirigens oportet eſſe iuſtum, ſe habens vndique ſicut debet. Et ex eodem patet quod Deus eſt intelligens, quia melius eſt aliquid eſſe intelligens, quam aliquid eſſe non intelligens, eo quod illa res quae intellectus legit, quicquid iuſte ordinat, eſt melior quam aliquid quod non ſic cauſat. Ex eodem videtur, quod Deus eſt omnia, neceſſario ſemper noſcens, cum abſolute neceſſario noſcit ſe ipſum, cum de ſe, ſe ipſum noſcat, & melius eſt quod cauſſa cognoſcat quicquid efficit, quam quod ſit cauſſa non cognoſcens quicquid efficit. Et ex eodem ſequitur, quod ſemper Deus ſciat omnia, cum melius ſit aliquam rem eſſe immobilem ſcientem omnia, quam eſſe aliquam rem non ſcientem omnia. Et ex iſto plane infertur. Quod omne quod fuit vel erit, eſt. Quia ſi aliquid fuit vel erit, Deus cognoſcit illud

Deus eſt iuſtus.

Deus eſt intelligens.

Deus eſt omnia.

Deus ſcit omnia ſemper.

Omne quod fuit vel erit eſt.

illud esse, & si cognoscit illud esse, tunc cognoscit illud esse, cum potest incipere vel desinere quicquam noscere, & si Deus cognoscit aliquid esse, tunc illud est, ergo a primo ad vltimum, si aliquid fuit vel erit, ipsum est. Et ex eodem sequitur, quod Deus sit omnipotens, quia melius est esse, aliquid ita potens, quam non esse aliquid non ita potens. Et si dicas, quod in omnibus istis primo petitur demonstrandum, statim adest prius principium, quod Deus ita bonum & perfectum sicut potest intelligi quicquid esse. Nota tamen, quod ex illo non sequitur, quod Deus potest deficere vel corrumpi, quia hoc non est posse, sed a posse deficere. Nec sequitur, quod tu potes facere aliquid quod Deus non potest facere, eo quod tu potes facere mendacium & defectum, hoc est mentiri & deficere, sed non sic Deus. Nam sic mentiri vel deficere, non est aliquid facere, sed a factione boni deficere. Deus autem facit omne positiuum quod creatura sua fecerit, & tamen ex hoc non sequitur, quod comedat, loquatur, & ambulet. & sic de aliis peccatis formaliter, de suppositis imperfectis. Et sic ad distinguendum peccata illa formaliter, oportet notare, quod peccatum sit melius esse formaliter Deo conueniens, quam sibi non taliter conuenire, ad quod requiritur intellectus. Deus enim facit ambulationem, sed non ambulat, cum melius est rem non ambulare, & esse omnino immobilem, quam est esse rem aliquam ambulantem. & ex eodem principio sequitur, quod est omnino insensibilis & inextensus, licet virtualitur sit immensus. Prima pars patet ex hoc, quod melius est esse rem insensibilem, quam esse rem sensibilem. Sicut enim sanitas hominis & eius vita excedunt sensibilia in eodem, sic harmonia mundi partium & mundi principium, excedit omnia sensibilia huius mundi. Deus ergo qui est, quicquid melius est esse quam non esse, est omnino sensibilis, & per idem indiuisibilis quoad mobile, cum melius sit esse virtualiter, quam quid fuerit ad denominationem perfectionis in supposito requisitum, quam habere partes distantes a se inuicem ad sui magnitudinem requisitas. Ideo non solum negatiue, sed positiue conceditur Deum esse immensum & infinitum, cum denominationibus huiusmodi, cum Deus habeat positiuum perfectionis simpliciter in istis denominationibus, & non habet finem alium mensurantem.

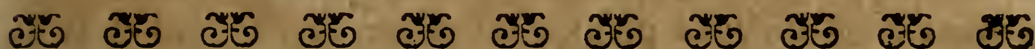
Deus est omnipotens.

Peccare non est facere: sed a factione boni deficere.

Insensibilis.

Indiuisibilis.

tem. Ideo concedunt philosophi, quod eſt potentiae infinitae. Et ex eodem ſequitur, quod Deus ſit creatiuus, punitiuus, & ſic de aliis denominationibus, quas fides ſcripturae ſibi attribuit, eo quod omnia talia includunt perfectionem ſimpliciter, & nullam imperfectionem implicant in ſubiecto, vt iuxta dicta omnia talia inſunt Deo. Et eodem modo deduci poteſt, quicquid cuiusmodi non eſt Deus. Et iſta eſt tiriaca ad tollendum verſutias blaſphemorum. Oportet tamen ſane & caute intelligere argumenta, notando fallacias, quando occurrunt, & locum a ſimilitudine ſimiali.

CAPVT VI.

Quod Deus ſit trinus.

ALITHIA. Ex iſtis mihi videtur, quod inferre poterimus Deum dominum omnium eſſe trinum. PSEVDIS. Hoc tamen videtur multis graue, quod praecipuus articulus fidei demonſtretur, quod fides non habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum. Et ſic vbi olim docebatur lumine fidei eſſe ad dilucidandum tales articulos fidei requiſitum. Hic aſſeritur quod omnes illi demonſtrari poſſunt in lumine naturali, quod videtur falſum, pro eo quod Ariſtoteles, Auerrois, & caeteri philoſophi, tam praeteriti, quam praeſentes, negant tales articulos, vt impoſſibiles. Magna ergo praeſumptio foret nos hebetiores ingenii aſſerere, quod omnes illi articuli poſſunt demonſtrari. Quare ergo potius homines diſſentirent iſtis articulis, quam aliis concluſionibus in quadruuio ſcientiarum doctrinalium demonſtratis. PHRONERIS. Hic dupliciter aequiuocatur in ſignis, & vtraque pars dilabitur in errorem, vt quidam nimis craſſe concipiunt deitatem, & caeteros articulos fidei propter hoc quod non adhaerent fideliter fidei ſcripturarum. Alii autem tantum difficultant ſcientiam Theologicam, ſtatuentes ſibi ignotos terminos, quod in haereſes multiplices dilabuntur, ſed medium tenuere beati. Quidam autem de prima ſecta, ponentes lumen fidei requiſitum, ponunt illud lumen vnum globum gratiae per ſe poſſibilem, requiſitum ad hoc *Nomen fidei.*

quod

quod aliquis ſit fidelis. Et quantumcunque ignarus fuerit, ſi de illo lumine quicquam habuerit, eſt fidelis, & ſic ex terminis bene prius intellectis patet, quis habeat in ſe lumen fidei. Quidam autem ab hac fidei catholica dilapſi, ſunt deliri in errores multiplices, certum quidem eſt, quod oportet omnem hominem habere lumen noticiae quod quoddam lumen non eſt, nec illuminaria Deo ad veritatem aliam cognoſcendam, vt patet alibi. At hic ſupponitur, impoſſibile eſt fidelem vel haereticum quicquam cognoſcere, niſi per fidem fundamentaliter illud cognoſcat. Quia ſicut nemo cognoſcit literas, quod eſt vna *a*, reliqua *b*, & ſic de caeteris niſi credat, ſic nemo ſenſu cognoſcit quodcunque ſenſibile, niſi prima veritas illud dicat & doceat, quod illud ſenſibile ſit, illud vel illius modi. Nam in ente analogo quod prima impreſſione imprimitur, Deus cognoſcitur, ſed confuſe, & ille docet quamcunque veritatem ſecundam, vnam tamen per aliam ſecundum legem, quam ſtatuit in ordine diſcendi procedere, & ſic lumen fidei quo quis denominatur fidelis, non eſt niſi ipſum a Deo ſic reſpici, vt cognoſcat catholice fidem ſuam. & in illo lumine ſunt infiniti gradus. Ad tantum alii infatuantur errantes in iſta materia, quod ponunt lumen fidei contrarium lumini naturali, ſic quod apparens impoſſibile in lumine naturali, ſit neceſſario credendum in lumine fidei. & e contra. Veritas autem eſt, quod talis cœcitas non eſt lumen naturale, ſed tenebrae, quia non talia duo lumina repugnantia. Sed poſt praeuaricationem lumini debili naturali, ineſt quidam defectus, quem Deus gratioſe ſanat, donans noticiam. Et ſic quod vnus cognoſcit in lumine gratiae, alius cognoſcit in lumine naturali. Ideo diuerſi ſunt gradus in diuerſis hominibus, in quibus diſſimiles fidei articuli cognoſcuntur. Deum ergo poſuerunt philoſophi eſſe trinum, vt Plato cum caeteris cognouere lumine naturali, veruntamen ad hoc quod idem meritorie cognoſcant, requiritur lumen fidei formante gratia, quia cum ſit deducibile, quod Deus ſit actus purus, infinitiſſime intellectiuus, certum eſt quod habet potentiam ad ſe, & ad alia cognoſcendum, Et illa potentia dicitur Deus pater. Et quantum poteſt ſe ipſum cognoſcere, tantum ſe ipſum neceſſario cognoſcit, & illa noticia dicitur Deus filius. & ſicut non poteſt eſſe, quod ſic poſſet ſe ipſum, niſi

Impoſſibile eſt fidelem vel haereticum quicquam cognoſcere, niſi per fidem fundamentaliter cognoſcat.

Quid ſit lumen fidei.

Deum eſſe trinum potuerunt Philoſophi gentiles cognoſcere ex lumine naturali.

Deus.

Deus pater.

Deus filius.

nisi cognoscat actualiter quantum potest, sic non potest esse, quod sic actualiter se cognoscat, nisi in seipso finaliter quietetur, & illa quietatio est spiritus sanctus. Et illae tres personae absolute necessario sunt coaeternae, coaequales, & ordinatae (vt dicitur) procedentes. Pater enim est prior origine, quam filius, & pater, & filius sunt prius spiritu sancto origine, quia ex hoc quod Deus pater potest sic seipsum cognoscere, sic cognoscit, & ex hoc quod potest cognoscere seipsum cognoscit & amat seipsum. & quaelibet illarum trium rerum est essentialiter idem Deus, cum essentia diuina sit quaelibet harum trium. Rationes etiam & proprietates secundum quas distinguuntur sunt caussae, quare nulla illarum trium rerum recipit praedicationem propriam alterius earundem. Et nomina ac logicam illius materiae, oportet fidelem diligenter cognoscere, vt essentia, substantia, vel natura diuina, est quaelibet harum trium personarum, & per consequens ipsa trinitas. Sed sicut nulla illarum trium personarum est reliqua, sic ipsa trinitas non est aliqua earundem. Et quamuis pater & filius sunt idem neutraliter intelligendo, non tamen intelligendo pluraliter masculine, vt pater est idem quod filius, quia idem Deus, eadem essentia, vel natura, & tamen pater non est filius, quamuis idem Deus, qui filius, & sic Deus a Deo distinguitur, sicut Deus a Deo personaliter differt, & tamen negatur quod Deus non est Deus. Nec sequitur, Deus pater, Deus filius non est, ergo Deus, Deus non est. Et sic Deus Deum caussat secundum caussationem, sed non secundum Deum, & omnes illae personae sunt vna prima caussa, sicut sunt vnus Deus, & non tres caussae, sicut non tres dii. Item sic. Pater & filius sunt vnum principium spiritus sancti, quia vnite principiant spiritum sanctum, & tota trinitas est idem principium cuiuslibet creaturae. Et conuersiones propositionum illius materiae exclusiuas, exceptiuas, vniuersales, conuertibiles, cum caeteris contentionibus Logicorum, relinquo iuuenibus pertractandas, vt falsum est, quod tantum pater est Deus, quia alius quam pater est Deus, & aliud ac alia natura & creatura quam pater est Deus, quia humanitas assumpta, quae est tam aliud, quia natura alia quam alius, quia persona alia quam est pater. Et patet noscenti distinctionem inter praedicationem formalem & essentialem, quomo-

Spiritus sanctus.

Deus Deum caussat.

quomodo ſylogizandum eſt in quacunque figura cum iſtis terminis, vt omnis natura diuina eſt pater in diuinis, omnis filius Dei eſt natura diuina, ergo omnis filius Dei eſt idem quod eſt pater. Et ita non ſequitur expoſitorie, hoc eſt pater, & hoc eſt filius, demonſtrando eandem naturam diuinam, eundem Deum, vel eandem cauſſam cuiuslibet creaturae, ergo pater eſt filius. Sed bene ſequitur, quod pater eſt idem quod eſt filius, & exemplum omnium talium patet in materia de vniuerſalibus. vbi natura communis eſt ſuorum ſuppoſitorum quodlibet, quamuis ipſa ſuppoſita ab inuicem diſtinguantur. Totam autem iſtam materiam & profundationem in illa relinquo Logicis.

CAPVT VII.

De naturali demonſtratione trinitatis.

ALITHIA. Quamuis autem, mi frater, iſta materia ſit tibi facilis, & ſenibus taediosa, eſt tamen nobis neceſſaria, & ſpecialiter ad euacuandum Pſeudinias argutias, per quas infideles onerant nos & illos. Timeo autem, ne tibi gignam vel faſtidium, vel ſim in quaeſtionibus taedioſa. Vellem tamen cognoſcere, vtrum demonſtratione naturali oſtendi poterit Deum eſſe trinum ex animae trinitate, ſicut videtur Auguſtinus plane oſtendere. PHRONESIS. Hic ſuppono tibi diſtinctionem, quam Ariſtoteles dat de demonſtratione. Quod quaedam eſt propter quid, ſiue poſtera, ſiue ſequens, & quaedam eſt demonſtratio quia. Prior autem demonſtratio eſt, vbi cauſſatum oſtenditur ex ſua cauſſa. Et ſecunda demonſtratio eſt, quando cauſſa oſtenditur ex effectu vt. VIII. Phiſicorum, primus motor oſtenditur ex perpetuitate motus cœli, & ſic certum eſt, quod Deum eſſe, demonſtrari non poterit. Primo modo, cum non habet cauſſam extrinſecam, & per conſequens nec Deum eſſe trinum, nec alia paſſio quae Deo naturaliter ineſt. Sed ſecundo modo non video, quin Deum eſſe trinum demonſtrari poteſt a ſuo ſigno poſteriori, ſicut infinita demonſtrari poſſunt de Deo deducendo ad impoſſibile, & ita plane ſicut ſequitur, primus motus eſt, ergo primus motor eſt, qui Deus eſt. ſic ſequitur.

Duplex demonſtratio.

Deum eſſe trinum & animae trinitate demonſtratur.

ſequitur. Anima intellectiua eſt trina, ſcilicet, memoria, ratio, voluntas. ergo Deus ipſam creans, eſt trinus. Nec intelligit Auguſtinus per illam trinitatem potentiarum animae tres potentias, quae accidentaliter ſibi inſunt, ſed tres res, quarum quaelibet eſſentialiter eſt ipſa anima, vt eſt de perſonis in diuinis, non tamen adeſt mihi autoritas, per quam illae tres res ſunt perſonae, ſed tres res in Deo ſunt tres perſonae, quia nomen perſonae inuentum eſt ex concordi & magna anguſtia, ad ſignificandum illam ineffabilem trinitatem. Quaeſierunt enim haeretici, quae tres res ſunt Deus, quia conceperunt quod ſunt tres ſubſtantiae, vel res ſeparabiles in natura, & tunc ex vnicordi conſilio inuenit eccleſia nomen perſonae, concedens, quod tres ſunt perſonae, & vna ſubſtantia. Graeci autem aequiuocando concedunt, quod ſunt tres hypoſtaſes ſiue ſubſtantiae. Et ſic natura hypoſtaſis eſt aequiuocum apud illos. Sed abſit ex iſtis fidelem credere, quod natura diuina ſit trine dimenſionata riſibilis, vel habens paſſionem, animam imperfectam. Oportet enim capere in minori, quod affectus aliquis non poſſet eſſe huiusmodi, niſi Deus naturaliter foret talis. Sed quod impoſſibilius? cum iuxta dicta tales proprietates propter imperfectionem non poſſunt Deo ineſſe. Ideo foret nimis ſimialis ſimilitudo concludere ſylogiſtice, vbi ſylogiſmus peccat in materia de minori impoſſibili, concludere per locum a ſimili. & vbi ſylogiſmus non peccat in materia nec in forma. Sed vbi concluſa proprietas naturaliter Deo ineſt, ſcilicet, quod melius eſt aliquid eſſe huiusmodi, quam eſt aliquod non eſſe huiusmodi, vt docetur ſuperius. Vt ſi infidelis capiat corpus eſſe trine dimenſionatum, ſcilicet longum, latum, & profundum. Et non poſſet eſſe taliter dimenſionatum, niſi deitas fuerit taliter dimenſionata, ergo deitas eſt longa, lata, & profunda Sed conſtat, quod fidelis ſatis pauſare poterit de probatione haeretici in minori, quam Apoſtolus dicat de Deo, quod ſibi inſunt latitudo, longitudo, & ſublimitas. tamen ſatis aequiuoce intelligit de iſtis quatuor, vt patet exponentibus ſenſum ſuum. Eſt autem nomen perſonae deſcriptum apud multos, qui concedunt aequiuoce, licet quodammodo analogice Deus ſit perſona cum perſonis angelorum & hominum Vnde dicunt quod perſona eſt rationalis naturae incommunicabilis

Eccleſia ex magna anguſtia et vnicordi conſilio nomen perſonae propter haereticos inuenit.

Deus eſt perſona cum perſonis angelorum et hominum.

Perſona quid ſit.

bilis exiſtentia, quod non poteſt deitati competere, cum deitas communicatur neceſſario tribus rebus. Competit tamen cuilibet perſonae quae eſt deitas, ſicut perſona eſt incommunicabilis ad hunc ſenſum, quod ſit multorum ſingularium, eſt tamen communicabile, quia natura diuina. Et eodem modo natura eſt incommunicabile, quia perſona, tamen eſt incommunicabilis, quia trium perſonarum eſt quaelibet. Nec eſt facile fingere, quare non quaelibet trium rerum creati ſpiritus ſit perſona, cum ſit rationalis naturae incommunicabilis exiſtentia, deficit tamen mihi auctoritas ſic loquendi. Boetius autem videtur dicere, quod perſona ſit rationalis naturae indiuidua ſubſtantia, & forte intelligit per ſubſtantiam ſubſiſtentiam, quae eſt inferius quam ſubſtantia, & tunc perſona dicitur etymologice, quaſi per ſe vna. Homo igitur, licet ſit tam corpus, quam anima, iſta tamen ſunt diuerſae naturae. Ideo indiuiduum hominis non ſic communicatur eidem naturae, nec ſpecifice, nec indiuidue. Et ad communia argumenta quibus argumentatur, quod eſſet proceſſus infinitus in trinitatibus, cum prima perſona habeat potentiam, noticiam, & complacentiam, quae pari euidentia diſtinguuntur, quam tres perſonae diuinae, & foret proceſſus in infinitum. Solutio eſt, quia prima perſona diuina ex ſe eſt potentia, eſt autem intellectiua, quia communis natura, cum intellectiua quandoque accipitur perſonaliter, & quandoque naturaliter. Et ſic eſt de duobus aliis nominibus, ſcilicet, potentia, & beneuolentia. Et ita eſt quaedam inſenſualis nugatio, procedere ſuper tria in natura diuina, cum potentia talis potentiae foret illam naturam nullum poſſe poſſe, & intelligentia verbi Dei foret, illam naturam intelligere intelligere. & voluntas voluntatis foret, illud velle velle. Et tunc pater intelligit communi intelligentia, ſicut filius poteſt communi potentia, poteſt tamen ſicut eſt per potentiam, quae eſt pater, cum ex patre habet eſſe. Et conformiter tollitur difficultas, vtrum natura diuina gignit aut gignitur. Quamuis autem Petrus Lombardus videatur dicere, quod non, ſicut ſpecies humana non generat, nec generatur, cum actio non competat formaliter, niſi perſonae. Poteſt tamen dici probabiliter, quod ſicut ex natura diuina eſt filius, ſic ex illa gignitur filius. & ita in perſona patris gignit filium, & ſpiritus

Vtrum natura diuina gignit aut gignitur.

ritus

ritus ſanctus procedit ex illa in patre & filio, non tamen idem gignit ſe, quamuis perſona gignens, & perſona genita ſint eadem eſſentia trina. Tales autem ſunt multae difficultates, quae potius ſtant in logica, quam in re ipſa. Ideo circa altercationes huiusmodi non contendo.

CAPVT VIII.

De Idaeis.

PSEVDIS. Videtur quod in iſtis materiis idiotice loqueris, vocem propriam ignorando, cum non ſubſiſtit ratio, quod ſint Idaeae in Deo diſtinctae, quin per idem forent huiusmodi infinitae. & per conſequens foret Deus infinitus ratione multitudinis Idaearum, & quod ſint Idaeae a Deo diſtinctae formaliter, non negabis. PHRONESIS. Fateor, quod propter altitudinem materiae ignoro plurimum. Sed credo, quod in patria videbo clare ſententiam, quam modo balbutio. Ideo teneo me in fide ſcripturae, & limitibus rationis, nego autem quod ſint infinitae perſonae in Deo ad intra, nec ratio, nec auctoritas hoc conuincit. Perſonalitas autem eſt diuina eſſentia, & non veritas aliena in Deo fundata, vt Deum poſſe intelligere ſe Deum quietari in ſua intellectione. Iſtae ſunt tres res, cum in eis ſit prioritas originis, & quaelibet earum eſt diuina eſſentia. Et ſi tu imaginaueris quoties tibi libuerit Deum poſſe, poſſe intelligere ſe, illud erit, quod Deum poſſe intelligere ſe. Deum autem poſſe intelligere hominem, vel aliam rem ad extra, non eſt perſona formaliter, ſed paſſio diuina, & multo magis Idaea, non eſt perſona diuina, ſed veritas abſolute neceſſaria, quae eſt intelligibilitas rei ad extra. Quomodo quaeſo intelligeret Deus ſignificandum ad extra, niſi ipſum foret intelligibile? ſicut ergo primum eſt abſolute neceſſarium, ſic & ſecundum. Nec Deus poſſet quicquam producere, niſi ipſum intelligeret, cum nihil poſſet caſualiter producere, vel inſipienter. vt Augu. LXXXIII q XLVII. ſaepe arguit, & talis intelligibilitas eſt aequalis intellectiuitati, vel intellectioni Dei quod idem eſt Nec poſſet Deus quicquam ad

Quid ſit perſonalitas in Deo.

ad extra producere, nisi praecederet eius intelligibilitas ad extra, vt exemplare, quia aliter posset rem ad extra producere, & non ipsam intelligere, & per consequens non sapienter producere ipsam, quod est summe impossibile. Et haec ratio quare omnes idaeae quae sunt formae exemplares, secundum proprietatem aliquam, sunt in verbo, quod est forma ac sapientia Dei patris. Et vt Augustinus vere asserit. vbi supra q. XLVIII. sine idaeis non est possibile quenquam sapientem fieri. Quomodo quaeso posset homo esse sapiens cognoscendo creaturam aliquam, nisi cognouerit eius producibilitatem, hoc est rationem secundum quam producibilis est a Deo, & per consequens rationem, secundum quam intelligibilis est a Deo? Hoc autem cognoscit homo abscondite, licet verbaliter illud negat, quia sicut nemo intelligit, nisi ens in communi intelligat, sic non intelligit aliam creaturam, nisi eius intelligibilitatem, & intellectionem passiuam intelligat, & illa est in intellectu vel verbo diuino veritas absolute. Et ideo dicitur, quod beati vident in verbo huiusmodi veritates. Verum tamen in tota trinitate beata, sunt huiusmodi veritates secundum quandam specialitatem in verbo. Quamuis autem omnes dictae idaeae distinguuntur inter se formaliter & a Deo, sunt tamen omnes essentialiter ipse Deus. Vnde Aristot. VII. Metha. arguens contra idaeas Platonis aequiuocauit in Logica stulte concipiens, quod idaea sit essentia absoluta, distincta ab essentia diuina, sed quis sapiens ita intelligit? Sed si Aristo bene concipit, omnis talis idaea foret superflua. Sed intellectualitatem creaturarum oportet omnem fidelem ponere, non formaliter rem absolutam per se existentem, quia tunc foret formaliter ipse Deus, & non foret idaearum distinctio, sed dii infiniti. Illi autem qui loquuntur formaliter sicut perfecti philosophi, satis concipiunt distinctionem formalem huiusmodi idaearum. Alia (inquit Augustinus) est ratio, secundum quam Deus producit atque intelligit ipsum hominem, & alia est ratio secundum quam intelligit asinum, eo quod Deus intelligit talia intelligibilia vt se habent, sed aliter se habent illa producta, ergo sunt aliter intelligibilia, & per consequens aliter intellecta. Et ideo dicit subtilis Euangelista, detegens productionem rerum ad extra, quod factum est in ipso (Iohan. I. inquit) vita. Nam inpossibile

Sine idaeis quenquam sapientem fieri possibile non est.

Omnes Idaeae sunt essencialiter ipse Deus.

bile eſt Deum quicquam facere, niſi illud intelligat, & ſi illud intelligit, illud habet rationem obiectiuam, ſecundum quam terminat intelligibilitatem diuinam. Sed videamus quid eſſentialiter ſit illud ſecundum eſſe primum, quod habet coaeuum cum intellectione diuina, & non inuenietur niſi realiter verbum Dei, quod dicit Iohan xv. Ego ſum via veritas, & vita. Ideo omne productum ad extra, eſt neceſſario & aeque primo, ſicut verbum ipſum, intelligit ipſa vita. Ignorantia autem illius Metaphiſice, & veritatum huiusmodi aeternarum ſtat radicaliter in ignorantia artium ſermocionalium, ſcilicet grammatica, & dialectica. Quis enim rectilogus negaret hanc conſequentiam, Deus intelligit hoc, ergo hoc eſt intellectum a Deo? ſed de quacunque creatura ſignata, antecedens eſt abſolute neceſſarium & aeternum, ergo & conſequens. Sed quis grammaticus hoc negaret? quin ſi hoc ſit intellectum a Deo, haec eſt res intellecta a Deo, & per conſequens haec eſt res aliqua, ſicut & antecedentia ſunt abſolute neceſſaria, ſic & conſequentia ex illis illata Sed quae res abſolute neceſſaria foret, haec demonſtrata quacunque creatura, niſi fuerit prima vita? Et quantum ad ſylogiſmos expoſitorios, & alias inſtantias pueriles in illa materia, oportet intromittentes ſe eſſe inſtructos in recta grammatica, & ſubtili Logica. Grammatici quidem ponunt, quod pronomina ſignificant ſubſtantiam meram, hoc eſt diuinam eſſentiam, ſecundum rationem qua intelligit ſignificatum pronominis, ſiue nominis. Nomina autem ſignificant ſubſtantiam meram cum qualitate. hoc eſt ſupra diuinam eſſentiam, vel eſſe intelligibile creaturae addunt qualitatem, in qua res talis producitur in eſſe exiſtere, vt iſti termini homo & animal, cum ſibi conſimilibus connominant actualem exiſtentiam, quam habent ex creatione Dei ad extra, & ſic non connotant ipſa pronomina. Et patet quod totus error in ſcripturae ſacrae noticia, & quare idiotae ipſam ſic turpificant atque falſificant, eſt ex grammaticae & logicae ignorantia. Et niſi Deus adiuuerit ad illa rudimenta fidei cognoſcenda, fides ſcripturae erit nimium paruipenſa. Patet ſecundo veritas ſententiae, quam Auguſtinus ſaepe inculcat, ſcilicet, quod ſi aliqua eſt veritas, ipſa eſt in ſcriptura. Nulla quidem eſt ſubtilitas in grammatica, vel logica, vel alia ſcientia nominanda, quin ſit excel-

Totus error in noticia ſcripturae ſacrae eſt ex ignorantia grammaticae atque Logicae.

excellentius in ſcriptura. Et licet voces, aut characteres tales deficiunt in ſcriptura, tamen in libro vitae non poteſt deficere. Quia vt teſtatur ſubtilis Euangeliſta Iohan X. non poteſt ſolui ſcriptura quam pater ſanctificauit. Quis ergo poteſt ſoluere connexionem veritatum huiusmodi aeternarum? Et patet tertio, quomodo ſunt ſoluendi obiectus puerorum, qui putant ex illa ſcientia, quod omnis homo & quaelibet creatura ſit Deus ipſe, quia vita prima. Nam ſi hoc eſt hoc, eſt vita prima, ipſe Deus, vel diuina ſapientia. & hoc eſt homo, vel alia nominalis creatura, ergo non poſſunt eſſe homo, vel alia creatura, niſi fuerit vita prima. Oportet enim ſupponere iuxta praedictam grammaticam, quod nomina modo quo dicitur, connotant qualitatem, pronomina autem ſignificant ſubſtantiam meram, & ſic eſt extraneatio ſignificationis & ſuppoſitionis in illatione tali vocata expoſitoria. Et patet expoſita ratione, quomodo pueriles turpiſſime paralogiſant, vt ſi hoc ſit aeternum, quia ſecundum eſſe ſuum intelligibile atque primum, & hoc eſt iſte homo, quia in eſſe ſuo exiſtere ſecundum quod creatur a Deo, ergo iſte homo ſecundum illud eſſe exiſtere eſt aeternus.

CAPVT IX.

De inuentore Idaearum, & quae habent Idaeas.

PSEVDIS. In iſta materia poſſunt credere tibi, qui volunt Logicam tuam inuſitatam accipere. ſed graue videtur, cum ſingulum incomplexorum, aut ſignificat ſubſtantiam, vel qualitatem &c. quid ſunt tales Idaeae, quae nec ſunt ſubſtantiae, nec accidentia? Imo ſic intelligendo terminos, poſſes totam philoſophiam ſubuertere. cum Plato primum inuenit nomen Idaeae, & ſententia ſua per Ariſtotelem eſt efficacius deſtructa. Nec ab hinc inuentus fuit Philoſophus, qui hanc ſententiam auſus fuerat ſuſtinere. PHRONESIS. Nemo debet credere (niſi voluntarie) veritati, & quod tantus populus diſcredit veritati infringibili, diſplicet multum bonis, Ideo laborant, vt homines fidem adhibeant veritati. Ponit autem Auguſtinus, quod

quod Plato primum adinuenit nomen idaeae, sed res ipsa cum Platonis sententia est aeterna. Ideo lapsus ac error a via veritatis est adeo antiquatus, quod creditur propter antiquum errorem illud quod de facto est falsum, vel impossibile esse verum. Vnde turpissima & fallax argutia, tam in speculatiua, quam in morali materia est, qua diabolus seducit miseros, si ad tantum tres credita, vel vsitata fuerit illa sententia, ergo vera. Et sic credens fidei scripturae cum verbis suis, debet dictam Logicam acceptare, quia sicut sacrae scripturae sententia, sic & eius Logica a fidelibus est veneranda Vnde peccant mortaliter, qui dimissa Logica scripturae, innituntur adinuentionibus friuolis hodie vsitatis, cum Deus obligat plus homines ad formam verborum fidei scripturae, quam creatura aliqua posset ad suas inuentiones vel consuetudines obligare. Et hinc lapsi sunt discoli ad tantum in deuium, quod reputant legem Dei summae impossibilem, & propter adulterinas traditiones a cunctis hominibus relinquendam. Et ex isto errore pullulant alii infiniti. Nec mouet tua argutia, si singulum incomplexorum significat aliquod decem generum, ergo non sunt idaeae. Nam omne incomplexum tam kathegorema, quam sinkathegorema primarie, vel secundarie significat substantiam, imo diuinam essentiam, & tunc nomina Idaearum significant tam substantias, quam diuinam essentiam. Sed non est color si nomen Idaeae significat substantiam, vel aliquid assignandum, ergo est formaliter illud signatum, quia sic Deus esset quaelibet creatura, & omne nominabile foret Idaea aeterna, sicut quidam errantes concedunt. Idaea ergo est essentialiter natura diuina, & formaliter ratio, secundum quam Deus intelligit creaturas. Et sic intelligendo terminos, quo modo scriptura sacra & philosophi rectiloqui conceperunt, non subuertitur Philosophia, sed praeparata esset via, ad philosophiam nobis miseris cognoscendam. Nec Aristoteles sciuit istam sententiam Platonis destruere, sed aequiuocando ac ignorando veritatem sui sermonis, multos homines duxit in deuium. Sed Augusti. & multi alii errorem Aristot. detexerunt. Et patet quod assumis falsum & infundabile de Aristot. sententia atque verbis. Vnde antiqui deliri nostri temporis ad tantum lapsi sunt in illa materia. quod concedunt, quod quamlibet creatura, imo quod-

Plato adinuenit nomen ideae.

Turpissima est & fallax atque nimis canonis argutia diaboli.

Idaea quid sit.

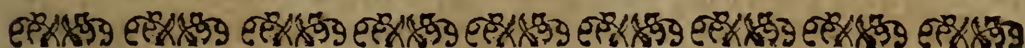
Aristoteles multos duxit in deuium.

libet nominabile eſt Idaea, vt homo ſecundum rationem, qua intelligitur a te, vel alio, eſt Idaea, & ſic aeternus, inenarrabilis, incorruptibilis, nec ſolum hoc, ſed filius tuus, & infinita nobis ſimilia, quae vere ponimus nos, non exiſtere abſolute, neceſſario ſunt Idaeae, & tunc tu habes infinitos filios, & ita de aliis friuolis riſu dignis. PSEVDIS. Licet paruipendas illam logicam, tamen multi ſubtiles logici noſtri temporis hanc admittunt, & graue uidetur, quod Deus intelligat filium tuum, montem aureum intelligibile cum eis ſimilibus, niſi Deus habeat Idaeas, per quas iſta intelligit, ſic enim Deus habet idaeam peccati, cum ipſum intelligit, iudicat, & diſcernit. PHRONE. Iſtam logicam propter ex ea ſequentia, debet quilibet fidelis deſpicere. Scio tamen quod fratres ipſam magnificant, concedentes quod habent infinitos naturales filios, & alia maxima monſtra mundi. Ideo imo infinitum meliorem Deum quam nos habemus, & ſic de ſimilibus blaſphemiis, in quas incidunt propter errorem amplioris intellectus. Et ſic credunt falſe ipſos intelligere infinitum meliorem Deum, quam eſt Deus noſter, licet Deus non poſſet ipſum cognoſcere. Et ſic videtur quod Deus nihil poteſt intelligere, niſi quod de facto intelligit, quia ſi hoc poteſt intelligere, ipſe cognoſcit quod hoc poteſt intelligere, cum illa ſit veritas, & ſiue Deus, ſiue hoc cognoſcat, quod hoc poteſt intelligere, tunc intelligit hoc. Ideo ſi Deus quicquam vult intelligere, tunc illud intelligit, quia dictum eſt, Deus nihil poteſt incipere, vel deſinere intelligere. ſiue cognoſcere, & Deus nihil intelligit, niſi quod eſt ſaltem ſecundum eſſe intelligibile. Et probabiliter poteſt dici, Deus nihil intelligit, niſi quod exiſtit dum poteſt exiſtere, & ſic omne quod exiſtere poteſt, exiſtit. Sic enim propoſito, quod filius tuus eſt, reſpondent ſupponendo quod non, quia ſi non erit, non eſt, & e contra. & ſic infinita ſunt ſigna quae errabundi vane intelligunt, putantes ſe intelligere ſua ſignificata primaria, dummodo non ſit ita. Sed iuxta dicta ſuperius intelligunt ſic commiſcendo ſignatum termini cum modo intelligendi, vt non docetur, ſed ſupponitur eſſe falſum, quod Deus intelligit filium meum. Et hoc videtur conſonantius, quam concedere, quod quilibet frater habet infinitas vxores, habet & filios, imo, quod omne ſcandalum

Omne quod poteſt exiſtere exiſtit.

lum ſibi impoſſibile ſibi ineſt, & ſic Deus non intelligit filium tuum montem aureum. Et in intelligibile, licet intelligat iſta ſigna, & ſic non ſunt Idaeae talium, cum non exiſtentis, non ſit Idaea. De peccato conceditur, quod Deus ipſum intelligit & cognoſcit, non tamen habet peccatum Idaeam. ſed homo cognoſcendo creaturam peccabilem, & quod peccat ſine Idaea, hoc eſt per carentiam vacuitatis Idaeae (vt dicit Linconon) cognoſcit peccatum. & ſic de quocunque malo culpae, abſtractiue & formaliter intellecto. Omne tale cognoſcitur a Deo per carentiam Idaealem, ſicut homo cognoſcit tenebram per carentiam ſpeciei luminis. Quia tamen materia iſta eſt difficilis & brigoſa, ideo ab illa ſuperſedeo, relinquens pro alio loco diffuſum tractatum illius materiae.

Deus peccatum intelligit & cognoſc. Non exiſtentis non eſt Idaea.

CAPVT X.

De intelligentia & potentia Dei.

PSEVDIS. Hic manifeſte laberis in Charibdim concedens, quod Deus ſolum intelligit quod exiſtit, & quod nihil poteſt producere, niſi quod actualiter producat. quod contradicit fidei ſcripturae & rationi viuaci. Ideo ad tantum blaſphemias in Deum, quod homo intelligit multa falſa, quae Deus non poteſt intelligere, cum Chriſtus praecipiendo Petro mittere gladium in vaginam, concedit, quod rogare poteſt patrem, vt ipſe exhibeat ſibi plusquam duodecim legiones angelorum, & ſic de multis ſuffragiis quae Deus non compleuit. Aliter enim non foret omnipotens, cum ad omnia quae poteſt terminatur ſua potentia incluſiue. Et ſic nemo foret culpandus propter aliquod quod faceret, cum abſolute neceſſario illud eueniret, quod impugnat libertatem diuinae potentiae. Imo videtur quod in Idaeis procedendum foret in infinitum, pari aeuidentia ſit Idaeae Idaea, qua aeuidentia alicuius ad extra ſignabilis ſit Idaea, & intellectus diuinus foret aequae praeciſe amplus, ſicut ſua potentia cognitiua. Imo videtur quod ſicut producibilitas creaturae & eius intelligibilitas diſtinguuntur, ſic forent duae maneries Idaearum, ſecundum quarum primam Deus intelli-

intelli-

Res rationis non habent existentiam vel esse existere formaliter.

telligit rem ad extra, & iuxta ſecundam efficit rem ad extra. PHRO. Cum multae ſint res, quae non habent exiſtentiam, vel eſſe exiſtere formaliter intelligendo, patet quod falſum aſſumis, cum Deus intelligit quod hoc fuit vel erit & intelligit, quod hoc non erit, cum multis veritatibus rationis ſimilibus, quae non poſſunt habere exiſtentiam actualem.

Omne quod poteſt exiſtere tempore ſuo exiſtit.

Concœdi tamen poteſt, quod omne quod poteſt exiſtere, tempore ſuo exiſtit, & ſic Deus communicat omni homini intellectiuam potentiam ſuper omne quod ipſe Deus intelligit, tamen neceſſario alio modo intelligit, quam eſt modus quo homo poteſt intelligere, cum diſtinctiſſimus. & inerrabiliter Deus ſolum intelligit, homo autem nihil intelligit niſi errabiliter & confuſe. Vellem tamen addiſcere in illa materia, quia nihil definio de Dei potentia, nec audeo profundare me in diſtinctione, de abſoluta Dei potentia, & potentia ordinata. Scio tamen quod ſaepe lapſus ſum in altitudine maris, multa balbutiens, quae non valui clare fundare, & in aliquibus eſt illud facilius, in aliis autem difficilius. Nec video nunc, quare Deus poſſet multa non exiſtentia intelligere, quin per idem intelligat infinita, quae tu non potes intelligere, vel e contra vtrolibet deficere, ratio haec probandi ſicut ſomniatio, qua dicitur Deum aliqua intelligere, quae non poſſunt eſſe, & iſta ſunt ſpecialiter Deo cognita, ſed non nobis. Talis autem vagatio captionum ex commixtione ſenſuum materialium & ſignificatorum inducit plurimos in Charibdim. ſicut religioſi errant moraliter ex commixtione ſuarum traditionum, & legis diuinae. Et ſicut Deus ad intra nihil poteſt producere, niſi abſolute neceſſario illud producat, ſic nihil ad extra poteſt producere, niſi pro ſuo tempore illud producat. Et ſic orationes fiunt neceſſario, & aliquae implentur neceſſario, & aliae neceſſario ſuperfluae ſunt, & ſic Euangelium vere dicit Matth. XXVI. quod Deus pater poteſt exhibere filio plus quam duodecim legiones angelorum, & ſic facit. Non tamen dicit Euangelium, quod illas legiones poteſt filio ſuo concœdere, vt non taliter patiatur, Poteſt tamen ſi voluerit, & ſic concœduntur concluſiones contingentiae, quas manus (hoc eſt) oppoſita eorum poſſunt contingere ſi Deus voluerit, modo quo Auguſtinus concœdit, quod Deus pater poteſt ad intra gignere alium filium,

filium, & sic est contingentia quoad tempus, & non contingentia simpliciter absolute. Et tamen oportet conciliari, negociari, damnari, & quicquid Deus vel creatura fecerit aut omiserit in hoc mundo. Scio tamen quod illa via est valde difficilis, & multis quae quondam opinatus sum satis contraria, paratus tamen semper suum reuocare quicquid dixero, doctus quod sit contrarium veritati. Et patet solutio ad obiectus concedo quod Deus nihil potest producere nihil pro mensura aliquid illud producat, quia aliter non clare soluitur ratio Aug. de Dei inuidia vel impotentia. Ideo signata quacunque creatura, docto, quod ista potest esse siue intelligi, concedo quod Deus potest illam producere. Sed nolo vagare circa intelligibilitatem, seu potentiam producendi res, quae non sunt, concedens quod nihil est producibile, nisi quod est, cum si hoc sit intelligibile, vel producibile, hoc est res quae potest intelligi, vel produci, & sic intellectus diuinus, ac eius noticia sunt paris ambitus, sicut intellectus creatus, & eius noticia, & sic falsum assumis, quod tu multa intelligis, quae Deus non potest intelligere. Imo quamuis illud omne intelligis, quod Deus potest intelligere, & e contra, tamen infinitum imperfectiori modo, quam Deus potest intelligere. Et sic omne falsum quod homo intelligit, Deus intelligit, false tamen homo intelligit, qualiter non potest Deus intelligere. Siue enim falsitas fuerit in homine, siue in alia signabili creatura, Deus intelligendo illam falsitatem. intelligit subiectum eius falsum, quod simul est verum, cum sua falsitate, eo quod est ens, & sic verum vel intellectum a Deo. Vnde nec homo, nec Deus intelligit quod homo est asinus, quia cum intelligere sit intus legere, tunc liber vitae foret falsissimus. Deus tamen clare intelligit haec signa falsa, sicut tu intelligis. sic homo est asinus, & sic Deus est omnipotens, cum omne positiuum producibile producit. Peccatum autem quod est defectus hominis, non producit, & sic omnipotentia Dei, & eius actualis creatio vel caussatio coaequantur, Non quod omnipotentia sua se extendit ad aliqua, quae tu non intelligis, aut quod illa non sunt signanda, sed omnino huiusmodi sunt defectio. Et sic tollitur vaga imaginatio Sophistarum, qui false dicunt, quod intelligunt multa, quae balbutiendo, nec ipsi, nec Deus intelligit.

Protestatio Wiclefii.

Intelligere quid sit.

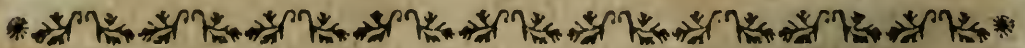
Vnde tales negatiue, Deus non intelligit ista. debent sic probari. Ista non sunt, ergo ista non intelliguntur, & antecedens potest intelligi sicut eius subiectum, nemo tamen intelligit quod adaequate significat. Sed quia deficit eius adaequatum significatum, ideo verum est quod illa non sunt. Et patet plane quod sequitur necessario, quod Deus culpabit iniustum, cum aliter deficere Dei iusticia. & Deus ordinauit aeternaliter quod culpabit, sed non ordinauit quod homo peccabit, quia super hoc non cadit ordinatio, sed deordinatio. Et si quaeras quare Deus non prohibuit hominem, ne sic peccet, est mihi faciliter respondere, quod ideo, quia hoc non fuit prohibile cum non fuit, nec potencia Dei se extendit ad hoc, cum hoc non est, & potentia diuina non se extendit ad nihil vel vacuum, vel non ens, & omnes prohibitiones Dei quae exprimuntur in scriptura, intelliguntur sub conditione tacita, quod si facis sic, tunc necessario punieris. Ideo propter illud periculum prohibet Deus, ne sic fiat, hoc est certificat si sic factum fuerit sic punietur, Non tamen est possibile, quod Deus quicquam mandet, nisi aliquis hoc obseruet, vt patet de Christo. Aliis autem praeuaricatoribus praecœpit, quod non sic faciant, vel aliter punientur. Absolute tamen necessarium est, quod non sic facerent sicut Deus & homo necessario intelligunt quicquid mandant, homo tamen saepe false intelligit illud quod mandat. Quantum ad libertatem diuinae potentiae patet, quod est summe libera, & tamen quicquid facit necessario eueniat, sicut Deus pater summe libere producit filium, & tamen necessario absolute. Et quantum ad libertatem contradictionis patet, quod est terminus magistralis erronee introductus, vt idem quod Deus potest facere si voluerit, & non facere, si noluerit, cum hoc quod sit contingens quo ad tempus dicunt quod libere contradictorie est productum.

Quare Deus non prohibuit homines peccare.

Omnes prohibitiones Dei in scriptura intelliguntur sub conditone

De necessitate absoluta.

Libertas diuinae potentiae.

CAPVT XI.

De limitibus Idaearum.

PHRONESIS. Quantum ad processum infinitum in idaeis patet, quod est dare limites idaearum, cum alia sit idaea vniuersa-

uerſalium, & alia ſingularium, & per conſequens prima Idaea, eſt Idaea ſubſtantiae, vel entis analogi. Et cum non ſit proceſſus in infinitum in Idaeatis illis, quod Deus in infinitum poſſet procedere in Idaeis? imo ipſas Idaeas Deus intelligit per ſeipſas. cum ſit eſſentialiter ipſe Deus. Ideo falſum eſt, quod Idaeae eſt alia Idaea, & ſic in infinitum, cum multiplicando illa verba, homo balbutiendo ignorat ſeipſum. Nec dices diuerſitatis rationem, qualiter haec ſit incongrua, homo homo currit, quin cum per idem haec erit incongrua ac nugatoria, Idaeae eſt Idaea, & ſic in infinitum. Et in multis iſtarum loquutionum ſunt multae nugatoriae incongruitates, quas balbutiendo obiicimus, & ſicut hic eſt nugatio, Deus intelligit ſeipſum intelligere ſe intelligere, ſic eſt hic nugatio, intellectiuitatis Dei eſt intellectio, & ſic in infinitum. Et ita de Idaeis, quod intelligibilitatis rei eſt alia intelligibilitas, & ſic in infinitum. Et ita de generatione accidentium, vt quantitatis eſt alia quantitas, qualitatis alia qualitas, relationis alia relatio, & ſic in generibus procedendo. Imo docent Philoſophi, quod ſtandum eſt in primo. licet videatur Auguſtinus aſſerere, quod intellectionis alia eſt intellectio, & quamdiu volueris procedendo. Tamen graue videtur, quod intellectio quae eſt actus animae, non poſſet diſtincta intellectione concipi, variato tam obiecto, quam tempore, certum eſt tamen, quod ſic geminantes intelligunt ſuperflue atque male, & vt ſubtiliores grammatici concedunt, loquuntur incongrue. Et in iſto errore laborant, ponentes vacuum infinitum, & ſic tam grammatica quam methaphiſica deſtruent talem vagationem friuolam, vltra limites rationis. Intelligamus ergo res, quae per ſuas exiſtentias mouent obiectiue intellectum noſtrum. & de illis habere poſſumus noticiam conſequentis. Sed ſicut in materia calculatoria, multi labuntur perdendo ſeipſos in pelagus intellectus, ſic in materia de talibus rationibus geminatis, & aliis cogitationibus ſuperflue introductis, vt multae ſophiſtae dubitant, ſi Deus intelligit omnes homines quos poteſt producere. Et ſunt reſponſiones variae ſophiſtarum, vt quidam dicunt quod non poſſunt intelligere, quia ſignatis illis, ſunt alia indiuidua hominum quam illa ſignanda. Et pari euidentia qua poteſt Deus aliquem illorum producere, poteſt producere quemlibet

libet aliorum, & ſic in infinitum. Nec eſt ratio quare aliquid non ens poteſt intelligi, quin per idem alius numerus hominem, quam iſte poteſt intelligi, & ſic in infinitum. Nec eſt ratio fingenda vlterius, quare Deus poteſt de illo numero, quem non producet, ſingularem hominem producere, quin per idem de alio numero extraneo ſignando. Ideo dicunt ſophiſtice negatiuam, quod Deus non poteſt intelligere omnes homines quos poteſt producere, quia tunc foret ſua potentia neceſſario limitata, & ſic Deus non intelligit maximum numerum hominum, quem Deus poteſt facere ſimul, quia tunc non poſſet creare alium hominem cum iſtis. mundum maiorare, vel illorum aliquem minorare. Et concedunt, quod plura poteſt producere, quam poteſt intelligere, & e contra. Sed quando arguitur illis, ſi Deus poteſt plura producere quam producit, ergo aliqua & aliquid poteſt producere, quod non poteſt producere. Et ſi praeciſe tot producere poteſt, quae & quot poteſt producere, ſtabat Iohannes, tunc eſt dare maximum numerum quem poteſt producere, & ſi ille numerus eſt ſignandus, & ſic potentia Dei terminatur ad finitum & maximum quod poteſt, quam tamen effugiunt vt venenum. in omnibus iſtis facilitati ſumus concedere, quod eſt dare maximum quod Deus poteſt intelligere, quia iſtos homines quos Deus intelligit & producit, poteſt intelligere, & non vltra, Vnde ſicut idem eſt, Deus intelligit hoc, & Deus poteſt intelligere hoc. Sic idem eſt, Deus facit hoc, & Deus poteſt facere hoc. Potentia autem ſua eſt vtrolibet infinita, cum ſit potentia non habens finem vlteriorem. Potentia autem creata eſt finita. quia habet finem ſupra ſeipſam obiectiue & finaliter terminantem. Et ita concedi poteſt, quod idem eſt producibilitas creaturae, & eius intelligibilitas, cum idem ſit dicendum, inter legere creaturam quamlibet, & ipſam producere, vel ſeruare. Alia autem videtur inſtantanea productio. quam ſeruatio vel intellectio, & ſic eadem eſt idaea cauſſandi, & intelligendi quamlibet creaturam. Sed cum peccati non ſit Idaea, nec peccati productiuitas, vel producibilitas, eſt in Deo, ſed oportet concedere peccatum eſſe, & adeſſe vel abeſſe deficere. & ſic ratione peccati oportet in eſſe aequiuocare, & ſic quilibet qui malefacit, vel peccat, videtur

Eſt dare maximum quod Deus poteſt intelligere

producibilitas & intelligibilitas ſunt idem.

tante

tante malefacere, quante poteſt. Et iſta moderatio hominis menſuratur per Deum, ad tantum quantum poteſt licet ipſe ignoret terminum menſurantem. Sicut infans putat ſe moueri & progredi, vltra hoc quod limitat eum ducens, quia credit erronee, ipſum hoc facere ex ſeipſo. Notanda tamen eſt diſtinctio actionis Dei ad intra, & actionis ſuae ad extra, cum prima non ſit tempore menſurata, ſicut menſuratur ſecunda. Quamuis neceſſario Deus facit hoc opus, ſicut & ipſum intelligit, ſed non ſemper neceſſario illud facit. Et ſic actio Dei ad intra, non indiuiduatur a tempore, licet neceſſario ad actionem Dei intrinſecam, tempus conſequitur. Nec deſpicienda eſt illa ſententia, licet Auicenna & plures alii Philoſophi priores (quos nominamus haereticos) ipſam tenuerunt, quia ſicut in materia de ſacramento altaris, plures vltra hoc quod cognoſcunt, balbutiunt, ſic in illa materia. Dicunt enim, quod conſecrata hoſtia, eſt accidens ſine ſubiecto, & tamen hoc non poſſunt intelligere, & ſic affirmant quod non poſſunt concipere, nec Deus ipſos docere. Et ſic indubie falſe concipiunt & indocte, cum Deus doceat omnem veritatem, & ſolum illam quam ipſe ſemper intelligit, & poteſt facere ipſos intelligere, vel intus legere in libro vitae.

Diſtinctio actionis Dei ad intra et actionis ad extra.

Hoſtia.

Explicit liber primus.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De vniuersitate creata.

ALITHIA. Videtur post illam generalem sententiam dictam de Deo, loquendum esse de vniuersitate creata. Supponendo illam vniuersitatem, loquendo generaliter esse mundum, licet mundus communiter accipitur pro vniuersitate creatae substantiae. Et primo videtur, quod quaelibet pars mundi necessario est creatura, quia quaelibet pars mundi est, & si est necessario est. Et quod necessario creatur, ex hoc euidet, quod necessario producitur ab esse intelligibili ad existentiam actualem. Ideo eius creatio, vocatur actio Dei ad extra. Nam quacunque parte mundi signata, nisi suum esse intelligibile, & suum esse existere distinguantur, ita absolute necessario est aeterna, & sic Deus. Et patet quod aliud est rem semper esse, & illam aeternaliter esse, cum mundus semper est, quia in omni tempore, & tamen non aeternaliter, vt patet ex eius creatione. Nam quia instans creationis oportet incipere sicut mundum. Vocando autem mundum aggregatum ex vniuersitate creaturarum, tam substantialium quam accidentalium, videtur quod consistit in quadam successione, & componitur ex non quantis. Sed vocando mundum aggregatum esse perpetuum, cum materialis essentia, quam quidam vocant materiam primam, sit perpetua quantum libet sit diuisa, & aliae abstracte substantiae, quas vocamus angelos, humanae animae, & vniuersalia, etiam sunt perpetua, cum necessario semper erunt. Nec oportet solicitari de vnitate huius mundi a qua forma est indiuiduus, vel vnus ex tam multis substantiis aggregatus. PSEVDIS. Verba videntur nimis insipida, & totam philosophiam destruentia, Quis quaeso diceret, quod pro quolibet instanti est nouus mundus, & mundus desinens esse? Item aggregatum ex accidentibus & substan-

Aliud est rem semper esse, & illam aeternaliter esse.

ſubſtantiis, videtur eſſe idem cum ipſis ſubſtantiis, ſicut idem eſt homo albus & homo. Item videtur quod mundus acceptus pro vniuerſitate ſubſtantiarum continue innouatur, cum continue generantur ſubſtantiae ſublunares ex elementis, vt patet de mixtis, & ſpecialiter de animabus humanis. PHRO. Conſtat quod mundus accipitur ſatis aequiuoce, cum ſecundum Philoſophos, homo dicitur minor mundus, corpus etiam ſublunare vocatur minor mundus, ſecundum ſe totum incorruptibilis, homines etiam in notabili multitudine cum rebus eis adiacentibus vocantur ſaepius totus mundus. Et ſic ex diuerſitate modi loquendi, patet philoſophis quomodo mundus accipitur, & ſic vniuerſitas creata poteſt dici mundus, quam oportet incipere tam ſecundum partes ſubſtantiales, quam accidentales, vt patet de inſtantibus de luminibus & corporibus ſublunaribus continue generatis. Et ideo dicunt vulgares, quod variata notabiliter noſtra habitabili terra per reſpectum faciei cœli aduenit nouus mundus. In illo autem mundo oportet eſſe aliqua ſolida promanentia, ſicut in homine ſunt membra ſpermatica, & illa ſunt de creatione prima ordinata eſſe perpetua, & ſic quia aliqui nolunt acceptare aequiuocationes huiusmodi, eſt contentio voluntaria inutilis & inanis. Et patet ſolutorum ad tuam primam inſtantiam, & ſic loquentes de mundo, debent in eius ſenſu ad tollendam aequiuocationem primitus conuenire. Ad ſecundam tuam inſtantiam patet logicis quomodo aggregatum poteſt dici ſubſtantia & accidens in ſenſu compoſito, ſic quod idem incipiat vel deſinat ad inceptionem vel deſitionem partis ſuae ſubſtantialis vel accidentalis. Et terminus accidentalis perſonaliter poteſt denotare talem ſubſtantiam, cui ineſt accidentaliter tale accidens aſſignatum, vt homo albus poteſt vocari natura hominis, & non huiusmodi aggregatum. Et primo loquuntur Ariſtoteles, & Auerrois commentator ſuus communiter. Et in illa diſſertione verbali ſtat tua replicatio ſine fructu. Ad tertiam tuam inſtantiam patet, quot ſtat contentio in aequiuocatione acceptionis mundi. Communiter tamen dicitur, ſicut eſt continue idem homo propter vnitatem animae, & vnitatem membrorum ſpermaticorum, ſic eſt continue idem mundus, propter vnitatem materialis eſſentiae, & vnitatem Dei, qui ſecundum quosdam dicitur

Mundus accipitur aequiuoce.

 citur

citur anima mundi. Et quoad vnitatem formae intrinsece, quae est pars mundi, est dissensio apud multos, vt quidam autumant, quod angelus est pars cœlestis corporis atque mundi. Quidam autem, vt Auicenna, & alii peripatetici, putantes quod cœlum mouetur ex se, credunt quod cœlum habet animam sensitiuam, cui inest virtus imaginatiua, & non sensus particulariorum. Nec mireris quomodo mundus dicitur vnum corpus, & continuum ex partibus immediatis, licet sint corpora disparium specierum, quia sic est in homine, imo duo homines quantumcunque distantes, faciunt vnum corpus, & vnum spiritum, & vnam animam, cum localis distantia, vel contiguatio non impedit, quin talia constituant vnum corpus, eo quod iuxta Porphirium participatione speciei, plures homines sunt vnus homo. Mihi autem videtur, quod angelus non componit cum orbe, & si moueat illum orbem, cum non potest mitti ad terram iuuando homines & redire. Nec videtur mihi oportere, quod orbis habeat sic animam sensitiuam, licet luna & aliae influentiae cœlestes viuificent massam corporis sublunaris, & ita totus mundus corporeus est vna substantia, & sufficienter continua, cum sit naturaliter vnum corpus, & ad corruptionem suarum partium sublunarium, non oportet ipsum corrumpi, vel si corrumpitur secundum suam partem, & secundum aliam generatur, non tamen incipit vel desinit pro tunc esse. Et sic communis Logica, & philosophia excutiunt difficultates sophismaticas, quae in illa materia ventilantur. Et hoc satis est de vnitate & de incorruptibilitate huius mundi.

Totus mundus est vna substantia sufficienter continua.

✱ ✱

CAPVT II.

De triplici mensura aeternitatis.

Triplex mensura. aeternitas, aeuum & tempus, & quid sint.

ALITHIA. Videtur propter dicenda consequenda esse pertinens de mensura triplici pertractatio, scilicet, de aeternitate, aeuo, & perpetuo tempore. Aeternitas autem est duratio Dei secundum esse immobile. Et vocatur a Boetio, interminabilis vitae possessio, tota simul cum in aeternitate non succedunt partes sine instanti, eo quod Deus non habet esse transmu-

Iacobi. I.

transmutabile, vel obumbrationem viciſſitudinis, ſicut mundus. Conceditur tamen, quod Deus fuit, & erit propter adiacentiam temporis, quod contingenter vel accidentaliter ſibi ineſt, ſic quod ſi per impoſſibile non eſſet mundus, aut motus ſenſibilis, non ineſſet Deo fuiſſe, vel fore, ſed ſimpliciter purum eſſe, & ſic non oportet muſſitare de partibus, vel inſtantibus aeternitatis, aut quod alii quam Deo poteſt ipſa formaliter competere, licet cauſſaliter principiet omnem menſuram creatam. Nec refert, ſiue ipſa aeternitas vocetur pars aeternitatis, ſiue pura aeternitas, cum ſit idem. Aeuum autem vel aeuitas, eſt menſura ſpiritualis, & mole indiuiſibilis creatae ſubſtantiae, ſecundum quam dicitur perdurare, & non conſiſtit in ſucceſſione, ſicut nec aeternitas. PSEVDIS. Iſta videtur brigoſa ſententia, primo quia videntur eſſe tot aeuitates, quot ſunt tales ſpiritus perdurantes, Verum tamen ſicut eſt vna aeternitas, & vnum tempus, ſic videtur quod ſit vna aeuitas, quae omnibus talibus ſpiritibus eſt communis Secundo videtur, cum angeli poſſunt moueri tam ſenſibiliter quo ad corpus, quam inſenſibiliter ſecundum affectiones animi, quod fuiſſe & fore inſunt ſuis durationibus, ſicut & tempori. Ad quid ergo oportet ponere aeuitatem huiusmodi ante tempus? PHRONE. Quantum ad primam inſtantiam tuam videtur, quod multitudo illorum ſpirituum, ſicut dicitur, non conſtituere vnum ſpiritum, ita ſua prima duratio, non dicitur conſtituere vnum aeuum. Mihi autem videtur probabile, quod illi ſpiritus conſtituunt vnum ſpiritum, & quod omnibus illis vna aeuitas eſt communis. Et quod ex adiacentia temporis, ratione mutabilitatis ſuae, habent propriam qualitatem & fuiſſe ac fore, quod eſt poſterius ipſo aeuo, vt beati intuentes diuinam eſſentiam, ac immoti in ſuis affectionibus, habent vnam durationem conſtantem, non ſucceſſiuam. Oportet ergo quod illa duratio habeat quoddam nomen, & praeter illam communem aeuitatem, videtur quod ſingulus illorum ſpirituum habet propriam menſuram, quae a quibusdam dicitur aeuitas, & ab aliis quandalitas aeuitatis. Nec eſt difficultas in iſtis variationibus terminorum. Ad ſecundam inſtantiam tuam, patet quod concluſio illata debet concedi. Verum tamen aeuitas eſt, ante tale fuiſſe vel fore angeli. Angelus autem poteſt mirabili celeritate

Aeuum quid ſit.

Omnes ſpiritus conſtituunt vnum ſpiritum.

Angelus assumit sibi corpus praeter vnionem hyp.

assumere sibi corpus praeter vnionem hypostaticam, & aptare sibi illud corpus in figura & accidentibus humani corporis. Propter quod Grego. & alii sancti, vocant tale aggregatum ex spiritu & tali corpore, animal rationale, & sic talis quandalitas creati spiritus tempore mensuratur, & non solum illa, sed successiua affectio, ac insensibilis talis creati spiritus, siue bona fuerit, siue mala, & ita videtur substantiam materialem, & spiritum hominis habere quandam aeuitatem, durationem suam successiuam naturaliter praecedentem, vt posito quod subducta foret omnis successiua mutatio, siue tempus, staret cum hoc, quod tales substantiae habeant durationem solidam permanentem.

Tempus quid sit

De tempore autem videtur, quod sit duratio mundi in esse transmutabili, secundum esse prius, & secundum posterius successiuum, & sic quaecunque mundi pars sic mota fuerit, inest mundo tempus. Ideo quodammodo vere opinatus fuit Auerrois, quod tempus motum consequitur in communi. Relictis autem erroribus de quidditate temporis, capiendum est, quod ex vnitate mundi, & motus sui, est idem tempus in numero, multiplicatum per totum mundum in cœlo, & in mari, & praeter illud tempus, partes mundi habet suas proprias quandalitates, quae ex mensura temporis sunt caussatae. Et ideo

Quando vel quandalitas quid sit

vere dicit Autor sex principiorum, quod quando, vel quandalitas est illud, quod derelinquitur ex adiacentia temporis, cum duo genera quantitatis, scilicet. tempus & locus principiant duo praedicamenta, scilicet, septimum & octauum. Et sic nullius partis mundi successiua duratio est tempus, sed ipsa quandalitas, Et patet quod si aliqua pars mundi successiue durauerit post diem iuditii, tunc post diem iuditii erit tempus. Verumtamen ad hoc, quod pars mundi tempore mensuretur videtur oportere, quod illa pars transmutationem habeat successiuam, vt omnino quieto cœlo, & moto angelo, vel corporaliter vel spiritualiter, tunc ipsum cœlum est in tempore sicut Deus, sed non tempore mensuratur, sic & modo Deus, & beati exempti sunt a tempore intelligentiae cum sunt fuerunt, & erunt. Et tamen non sequitur quod tempore mensurantur, ideo talis quandalitas eorum, videtur esse dicta aequiuoce, quo ad quandalitatem corporis, tempore mensurati.

Instans quid sit

Instans autem temporis, est pars eius indiuisibilis, tam quo ad molem quam

quo

quo ad ſucceſſionem, cum ſit iſtum mundum, quo ad moueri vel mutatum eſſe indiuiſibiliter permanere. Et ita inſtans temporis, cum omne tempus ſit quantitas, non dicitur eſſe tempus, ſed temporis infinitum, vel finis. Idem tamen eſt, inſtans temporis per totum mundum, & pars mundi, habent ſuas quandalitates indiuiſibiles ſicut mundus, & illae quandalitates non ſunt inſtantia, ſicut Gilbertus Porreta. loquitur. Et ex iſtis ſedari poteſt diſſenſio, in qua diuerſi homines in materia de inceptione mundi inaniter altercantur ſupponendo primo, quod omne quod fuit vel erit, eſt in aliqua parte magni temporis. Et ſupponendo ſecundo, quod res tunc incepit eſſe, quando pro aliquo inſtanti temporis eſt, & ante illud non fuit, tunc pro primo inſtanti mundus incipit, quia pro illo inſtanti mundus eſt, & ante illud non fuit. Deus autem licet ſit in illo inſtanti, & ante illud inſtans non fuit, ſecundum fuiſſe ſucceſſiuum, non tamen videtur mihi eſſe pro illo inſtanti, cum non poteſt tempore, vel inſtanti temporis menſurari, & ſic aliud eſt eſſe in inſtanti temporis, & eſſe pro inſtanti temporis. Mundus autem & quaelibet eius pars eſt pro illo inſtanti temporis, ſed non Deus, cum quaelibet pars mundi creatur, & Deus eſt increabilis cum non poteſt incipere, exiſtere, vel habere eſſe ante exiſtentiam actualem, concedi tamen poteſt, quod continue poſt primum inſtans eſſe mundi eſt verum, quod Deus fuit ante illud inſtans, ſed non temporaliter, vel variabiliter, imo naturaliter & cauſſaliter prius. Verumtamen ſi eſſemus in primo inſtanti mundi, tunc non eſt ita, ſed incipit ita eſſe, quod Deus fuit, aut quod mundus fuit. Et ſic videtur mundum, & partes mundi prius naturaliter fuiſſe ante illud inſtans, & ſic melior, breuior, ac communior videtur eſſe illa loquutio, quam pictaciae ſuperadditae expoſitioni inceptionis, quod illa propoſitio, Deus incipit eſſe, debet ſic exponi, Deus eſt, & non fuit, ſi aliquid fuit, tum quia inceptionis ſignificatio variatur, cum iuxta iſtam ſignificationem quaelibet creatura ſemper inciperet, tum etiam, quia generaliter eſt inceptio vniuoce diſtribuenda. Et ita iſta propoſitio ante, dicit aequiuoce nunc prioritatem ordinis, alias originis naturalis, & nunc prioritatem temporis, vt in expoſitione inceptionis. Si autem quis contenderit circa repugnantiam iam dictorum, poteſt

Aliud eſt eſſe inſtans temporis, & eſſe pro inſtanti temporis.

Deus incipit eſſe quomodo exponitur.

Ante, dicit duplicem prioritatem.

poteſt latius exprimere illam aequiuocationem, vt ſi res incipit eſſe, tunc eſt pro aliquo inſtanti temporis, & non ante illud temporaliter eſt, vel inſtanter, quia mundus eſt ante illud inſtans, quod eſt prius naturaliter, non tamen temporaliter ante illud, ſicut nec Deus, Deus tamen non eſt pro illo inſtanti, ſicut eſt mundus cum qualibet eius parte.

CAPVT III.

De compoſitione rerum & creatione.

Continuum componitur ex non quantis.

PSEVDIS. Impoſſibile ſaepe aſſumis, quod continuum componitur ex non quantis, quod Ariſtoteles ſaepe reprobat contra Platonem atque Democritum, imo viuax ratio ac demonſtratio Metaphiſica illud docet. PHRONESIS. Certum videtur ſapientibus, ſicut in Arithmetica, ſic in Geometria, & caeteris ſcientiis, quantum componitur ex non quantis, quae oportet eſſe principia cuiuscunque compoſiti, in tantumque homo non poſſet eſſe niſi cum corpore, componitur ex ſpiritu, qui inter caeteras partes hominis maximus eſt virtute, & quaecunque ſubſtantia ſenſibilis componitur ex ſpecie, & eius differentia, quae ſunt indiuiſibiles quo ad molem Feci autem ſaepius hanc euidentiam, capiatur corpus, vel quodcunque continuum, & noto omnes eius partes ex quibus componitur, Et quaero vlterius, vtrum ſunt indiuiſibiles & non quantae, vel diuiſibiles atque magnae, vel partim ſic, & partim ſic. Si primo modo, aut tertio conceditur, habetur propoſitum, ſcilicet, quod continuum componitur ex non quantis. Si ſecundo modo, tunc illae omnes partes, & quaelibet earum, eſt diuiſibilis in partes vlteriores, ergo numerus illarum aſſignatus in principio, non eſt numerus totalis omnium partium aſſignati. In iſta autem reſponſione, ſuppono cum Auguſtino & fide ſcripturae, quod ſicut Deus vidit cuncta quae fecerat, ſic diſtinctiſſime intelligit omnes partes cuiuscunque continui, ſic quod non eſt dare vlteriores, vel alias ipſum continuum componentes, Et ſic videtur ratio plane procedere Quantum ad textum Ariſtotelis & ſuorum ſequatium patet, quod non facit fidem

ſidem cum ſaepe errauerat Democritus, Plato, Aug. Lin. qui ita ſenſerant, ſunt longe clariores philoſophi, & in multis Metaphiſicis ſcientiis plus ſplendentes. Ideo quando aſſumis, quod viuax ratio, vel demonſtratio Metaphiſica contradicit, falſe petis, nec aſſoles, quoniam tibi defitiunt argumenta. Sicut enim ternarius non eſt diuiſibilis in duas medietates aequales ſimpliciter, ſic ſenſibile continuum ex partibus indiuiſibilibus inparibus integratum. Et hinc Metaphiſici qui cum hoc ſunt ſenſibiles philoſophi, vocant tales partes compoſiti, eius medietates communiter intellectas, quarum vna inſeniſibiliter vel indiuiſibiliter procedit aliam. Vnde maior pars argumentorum tuorum, non plus procedit contra compoſitionem continui, ex non quantis, quam contra compoſitionem numeri ex vnitatibus. Ideo dicunt ſenſibiles philoſophi, quod talium continuorum aliqua eſt pars aliquota quo ad Deum, quae non eſt nobis aliquota, & alia ſenſibiliter aliquota, & ſic diſtinguuntur partes commenſurabiles, & partes incommenſurabiles. Indiuiſibilia autem non ſunt partes aliquotae & commenſurabiles, quo ad nos ſenſibilis continui, ſunt autem partes aliquotae, & commenſurabiles, quo ad Deum. Exemplum patet de angulo contingentiae, qui quotiens voluerit in angulo rectilineo continetur, vt patet in III. Elenchorum ſecundum Euclidem. Et tamen certum eſt, quomodocumque loquantur de angulo, angulus continentiae continetur in quocunque angulo rectilineo ſolum finicies quo ad Deum. Et quo ad compoſitionem orbis vltimi. ac curuationem in ſua circumferentia, certum eſt quod iacet compoſitio, ſecundum quam per naturam indiuiſibilium menſuratur. Modicum quidem eſt, quod vnum per menſuram indiuiſibilem excedit reliquum, quo ad magnitudinem obliquantem curuedinem, vel alias huiusmodi paſſiones. Nec oportet multum ſolicitari tractando illam materiam quo ad omnem punctum mundi, materia noſtrae ignorantiae eſt expanſa. PSEVDIS. Video quomodo praecipitanter ad probandum compoſitionem continui ex non quantatis aſſumis, quod ſunt vniuerſalia ex parte rei, vt ſpecies & differentiae, quas leuiter non poteris ſomniare. PHRONESIS. Certum eſt, quod ſunt vniuerſalia ex parte rei, teſtificata tam ab Ariſtotele, quam Platone. Licet Plato ſubtilius aſcendit in

vniuerſalibus Idaearum, & ſpecies in Moſe ſonuerat in principio libri ſui. vocans rerum creatarum principia ſpecies & genera, vt patet in principio Geneſis, quam indubie ſpecies intellexit non eſſe terminos, vel conceptus, ſicut ſomniant haeretici, exponentes fidem ſcripturae ad ſenſum, quem ſpiritus ſanctus non flagitat. Et concordat ratio naturalis, cum Sortes & Plato magis conueniunt, quam Sortes & aſinus. Illud ergo, in quo conneniunt eſt commune, vt primo conueniunt in ſpecie, & ſic gradatim quousque ad genus generaliſſimum ſit deuentum. Sicut enim commune eſt tam Sorti quam Platoni eſſe hominem, ſic omni indiuiduo hominis, & per conſequens eſſe hominem communis eſſentia, vel quidditas hominis eſt communis, & illa vocatur ſpecies ſpecialiſſima, vt ſuppono, & argutias factas in oppoſitum, non eſt dignum ſoluere, vel recitari. Et per haec patet medium, vt docet Auguſti. ad aſcendendum in noticiam trinitatis, & tollendum argutias quae in materia ſunt communiter obiectae. PSEVDIS. Adhuc claudicas in deſcriptione creationis, cum ſecundum ſenſum tuum quodlibet indiuiduum etiam indiuiſibile quo ad molem componitur ex genere & differentia, & per conſequens non ex nihilo. Quia vt concorditer dicunt Philoſophi, quod ex nihilo nihil fit. PHRONESIS. Hic aequiuocas ad colorandum tuas argutias, cum communiter accipitur a Philoſophis, quod omnis res citra Deum ſit a Deo, ſine praeiacente materia, quam Deus neceſſario praeſupponit, & hoc ſiue in ſeipſo, ſiue in ſuo materiali principio. Verum Autor de cauſſis, illam materiam profunde conſiderans, notat quod prima omnium rerum creatarum eſt eſſe, & ante ipſum non eſt creatum, aliud eſſe quidem analogum ad decem genera, eſt primum omnium creatarum, & ex illo procedunt ſpecies & genera ordinate. & primo genus ſubſtantiae, ſecundo genus quantitatis, tertio genus qualitatis cum ſuis partibus ſubiectiuis, & ſic in illo eſſe analogo, Deus creauit omnia ſimul, & praeter haec quo ad ſimultatem primi inſtantis temporis, ac tertio quo ad creationis ſimilitudinem totius materialis eſſentiae. Iſtis quidem tribus modis, qui viuit in aeternum, creauit omnia ſimul, Vnde quacunque creatura ſignata, illa ſit a Deo pro aliqua menſura, & non ex aliquo materiali principio praecedente. Et illud ſupponitur

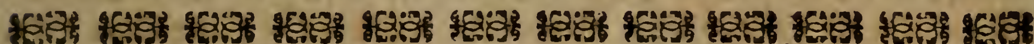
Eſſe analogum ad decem genera eſt primum omnium creaturarum.

In quo Deus creat omnia ſimul.

Creare quid ſit.

Creaturae habent triplex eſſe notabile.

ponitur esse descriptiue creari. Verum creaturae habent triplex esse notabile Primo esse intelligibile, vel Idaeale aeternum in Deo. Secundo esse exemplare in suis principiis, quomodo creaturae productae posterius creantur in principio mundi in suis principiis. Et tertio esse indiuiduum in suo complete existere, quod fit opere administrationis, & propter medium esse dicuntur omnia facta a Deo creari, licet opere administrationis ex aliis producantur.

CAPVT IV.

De materiae primae quidditate & eius pluralitate.

PSEVDIS. De materia prima varie loquuntur Philosophi, ac si nec seipsos intelligerent, nec materiam de qua balbutiunt. Spetialiter cum Aristoteles dicat, quod ipsa non est cognoscibilis, nisi per analogiam ad formam, & forma non est cognoscibilis nisi per subiectum, quod est ipsa materia. PHRO. De materia prima satis obscure loquuntur Philosophi, cum Plato dicat ipsam esse fraudem fictam in crassis tenebris inuolutam. Aristo. tamen dicit septimo Metaphisicae, quod non est quod nec quale, nec aliquid aliorum entium. Augu. vero dicit. quod est prope nihil. Et Vrso asserit, quod est medium inter ens & non ens. Et tales loquutiones philosophorum concipere videtur vires nostras excedere. Ego tamen concipio quod materia prima est materialis essentia, quae non est in partes qualitatiuas diuersarum naturarum diuisibilis, sed etiam qualiscunque formae substantialis, secundum aliquid eius suppositum susceptiua. Et sic per transmutationem substantiae, est ista materia a viatorib. cognoscenda. Nec formaliter praedicationes quales, quae recipiunt corporaliter ex ipsa, & materiali forma composita. Non autem intelligo formam substantialem materiae primae esse aliquid, quod potest per se existere, sed illam materialem essentiam formaliter esse talem & sic tam materia prima quam sua forma, quam etiam ex illis compositum, licet realiter distinguantur. Sunt tamen eadem materia-

Materia prima quid sit.

lis essentia, & omnia talia indicant trinitatem. Forma autem cum sit dispositio materialis essentiae non accidentalis, sed quidditatiua, correspondet quodammodo verbo Dei. Essentialis materia ex quo fit compositum, habet correspondentiam Deo patri, & compositio illorum ad inuicem dicit connexionem spiritus increati. Illa autem materia prima, cum non sit per se formaliter aliquid vel aliqua, vt dicit Aristo. vocatur a Platone loquente abscondite, fraus ficta, crassis tenebris inuoluta, & sic est prope nihil existens in actu, & nihil existens formaliter, vt loquitur Augustinus. Imo est medium inter aliquid existens in actu, & nihil existens in actu formaliter intelligo, vt loquitur superius sanctus Vrso, Nec oportet nos solicitari, vtrum componitur ex suis partibus intellectiuis, quod alias in nostra stultitia diffuse tractauimus, sed componitur ex suis partibus quantitatiuis vsque ad sua indiuisibilia, ex quibus varie componentibus resultat formaliter substantialis forma. Sed principaliter & per se completa substantia, vt nouerunt Philosophi, in illa materia subtilibus verbis loquentes, sic quod non potest esse plurior aut paucior, vel alia materia prima quam est modo Aristote. Tamen videtur dicere, quod generatur per accidens, quia est subiectum generationis compositi. Ideo denominatur transmutatione successiua, qua compositum generatur aliud cum generatur. Sic particulariter quo ad subiectum, cum pro tempore suae generationis non est. Alteratum vero pro tempore suae alterationis est, & loquor de esse existere in indiuiduo, ideo vt arguit Aristoteles, generatio & alteratio distinguuntur, & eadem materialis essentia quae est ignis, creata est in mundi principio, & illa essentia vt est susceptiua illius formae est materia prima. Et vt est in actu ignis est compositum ex materia & forma. Igneitas quae est forma substantialis non est, nisi illam essentiam esse ignem, illa autem igneitas est forma substantialis, quia est prima substantia superaddita illi essentiae, & praecedit illam caliditatem, quae est illam essentiam esse calidam, & sic de aliis accidentibus, quae oportet inesse composito. Et ita intelligendum est de aliis formis elementaribus, sic quod illa essentia, vt est susceptiua denominationis talis, quae est forma substantialis, est materia prima, & sic cum sit prius susceptiua talis formae quam

Materia prima est medium inter aliquid existens & nihil existens in actu.

Non potest esse plurior nec pautior, vel alia prima materia quammodo est.

quam ipsa est, vt substantia, vt puta ignis aut aqua, & sic de aliis denominationibus substantialibus. signanter dicitur quod praecedit substantiam. Concipere autem modos loquendi philosophorum in illa materia foret Logica hodiernis extranea. Mixta autem concipio sic componi, cum secundum Arist. mixtio sit miscibilium alteratorum vnio. Elementa enim secundum partes indiuisibiles, vel saltem nobis per se insensibiles ad inuicem miscentur, & formae superadditae resultent, habita proportione mixtionis sufficienti ad illam formam superadditam principiandum. Et sic licet in elementis ad omnem punctum sit formaliter elementaris, & sic vere extenditur in mixtis, cum ad omnem punctum sint formae elementares, & forma superaddita. Forma tamen superaddita non habet in qualibet parte indiuisibili suae materiae appropriatae, partem indiuisibilem suae formae, sed signato minimo naturali in tali mixto formae superaddito, indiuisibilis quo ad molem multiplicatur per totum illud minimum naturale, & sic de alio minimo naturali iuxta posito, ita quod apparet secundum qualitates secundas, totam formam substantialem mixti, & qualitates sequentes propriissime & maxime continue extendi, sicut apparet sonum chordae trementis esse continuum, cum tamen sit insensibilis intercisio satis spissim. Et sicut formae superadditae sunt eleuatiores a conditione materiae, sic sunt rarius sibi immersae, & sic elementa sunt realite in mixtis, per formam substantialem mixti superadditam cathenata, & secundum diuersitates generum proportionum, sunt diuersitates specierum mixtarum, vt patet ascendendo a formis elementaribus, vsque ad animam intellectiuam. Per se enim sunt infimae formae inter formas materialium, & anima intellectiua est suprema inter formas sublunares, in confinio inter formas materiales, & intellectiuas abstractas. Simpliciter autem formae materiales sortiuntur nomina a specie subiectarum, vt igneitas est forma substantialis, qua ignis est in tali specie, & sic igneitas est indiuiduum speciei, asineitas est forma secundum quam illud mixtum est asinus, & ita de formis substantialibus artificio caussatorum, vt panitas & vinitas, sicut formae substantiales, secundum quas sunt panis & vinum, sicut species panis & vini sunt panitas & vinitas in communi.

Mixtio quid sit:

Elementa sunt realiter in mixtis per formam substantialem mixti superadditam, cathenata.

Anima intellectiua est suprema inter formas sublunares.

Forma substantialis.

CAPVT V.

De anima intellectiua & suis potentiis.

ALITHIA. Videtur consequens ad dicta tractandum esse de anima intellectiua, & suis potentiis, tam organicis, quam non organicis. Sed videtur mihi frater Phronesis te manifeste innuere, quod anima intellectiua sit actus corporis phisici, organici, habentis vitam in potentia, vt Aristot. describit animam in communi. PSEVDIS. Hic non potest frater tuus contradicere, & cum omnis anima vegetatiua vel sensitiua sit educibilis de potentia materiae, & sic corruptibilis ad corruptionem sui subiecti, manifeste videtur, quod anima intellectiua hominis sit corruptibilis, sicut dicit haeresis Auerrois, & aliorum manifeste in fide errantium. Vbi igitur est haec fides Euangelii Matth. X. Timete illum, qui potest tam corpus, quam animam mittere in gehennam. PHRON. Fateor, vt soror mea asserit communiter ad dicta de anima hominis esse loquendum, sed tenebo me in limitibus fidei, sequendo philosophos de quanto consentiunt ei. Aristoti. autem & alii diffinientes animam in communi de ipsa consyderant, vt est actus, vel actuario corporis naturalis, potentis subiectiue exercere operationes vitales, & hoc est corpus phisicum, habens vitam in potentia. Ex quo patet, cum spiritus, quo homo viuit, sit incorruptibilis atque perpetuus, quod accidit illi spiritui sic actuare corpus corruptibile. Ideo videtur quod dicti philosophi consyderant de actu primo naturalis corporis, secundum rationem qua ipsum est mixtum corpus sic viuum, vt videmus de vegetatibus & sensibus corporis hic in terra. Et sic Aristot. non consyderauit, sed tacuit, quod anima hominis sit basis, supposito vel personae humanae, sic quod quantumcunque variatur materia, vel animatio eiusdem, manet continue eadem persona, ratione intellectiuae essentiae, quae est anima. Postmodum autem post diem iudicii animabit corpus incorruptibile, sic quod ascendendo deuenietur vsque ad indiuiduationem suppositi ex sua materia, vt caussa essentiali priori ad indiuiduationem

Anima.

Matth. X.

Corpus phisicum.

Accidit spiritui actuare corpus corruptile.

anima hominis est basis.

nem perſonae, ex ſua forma quae eſt cauſſa eſſentialis prius naturaliter, vel originaliter, quam eſt talis materia. Et quia actuatio qua ſuppoſitum capit ſuam quidditatem, eſt medium ad haec duo. Ideo Philoſophi cœperant hoc medium, quod eſt commune formis materialibus, & reliquerunt fidelibus conſyderationem de anima intellectiua, ſecundum quod actuat corpus corruptibile hic in via; ſic quod tota perſonalitas hominis ſeruatur in ipſo ſpiritu, ſicut tota ſuppoſitatio indiuidui ſubſtantiae ſeruatur in ipſa materia. Et ita poſſet dici, quod anima humana etiam ſeparata, eſt actus corporis naturalis inſtrumentati ad operationes vitales, cum naturaliter ſubducto peccato homo viueret, quousque ad beatitudinem plenarie perueniret, ſicut dicitur. quod anima Chriſti ſeparata in limbo, fuit anima pro illo triduo, & tamen non tunc actualiter animauit corpus ſuum, ſed fuit in diſpoſitione propinqua, & habuit habitudinem naturalem. Et ita habent omnes animae ſeperatae, quam habitudinem aſſument omnino in finali iudicio, ſed quo modo cunque ſit, adhuc mihi videtur, quod omnis homo habet in ſe duas maneries animarum, vnam ſpiritum immortalem, quae eſt eadem fere perſona cum homine. Et aliam corruptibilem ſimilem animae beſtiarum, quae anima non eſt res quae poteſt per ſe exiſtere. Sed actualis ac ſubſtantialis animatio, ſecundum quam corpus eſt animal in ſpecie tali vel tali. Quaerere autem vel ſcire, quot animae ſunt in corpore anuloſo, non cadit ſub noſtra ſcientia vel noticia, ſatis eſt cognoſcere quod ſunt multae. Et ſic videtur eſſe de beſtiis plus perfectis, cum habeant animam aliam in capite, aliam in epate, & aliam in corde. Verumtamen animalia anuloſa iuxta experientiam Auguſtini, cum organiſantur ad modum anuli ſufficiunt in operationes ſuas vitales, licet in fruſtra plura ſint diuiſa, & ſic imperfectiora viuentia, vt arbores & herbae, vt patet de ſalice habenti virtutem fructificandi. & opera vegetabilia exercendi, licet in partes plures ſint diuiſa. Hic tamen fratres clamant, quod illud ſit haereticum & impoſſibile, quod multae animae ſint in homine, vel multae formae ſubſtantiales in quocunque corpore, quia cum forma ſubſtantialis dat eſſe rei, res ſic formata eſſet in diſpari ſpecie pro eodem inſtanti, quod eſt impoſſibile. Sed pro illa materia idiotae debent cognoſcere, quod con-

Tota perſonalitas hominis ſeruatur in ipſo ſpiritu.

Anima humana ſeparata.

Omnis homo habet in ſe duas maneries animarum.

In corpore anuloſo ſunt multae animae, ſimiliter & in beſtiis.

Multae formae ſubſtantiales ſunt in quocunque corpore.

consonum esse multas formas substantiales dispares specie in eodem composito, dum tamen vna sit subordinata alteri, vt patet de mixtis. Vnde sciendum quod vna forma generalior, & alia specialior, quae sunt in eodem supposito, ad inuicem ordinantur, sic formae disparium specierum, vt manifeste patet de osse, de carne, de neruo, & caeteris partibus ethromogeniis in homine. Non enim imaginandum est, quod pro instanti mortis subito venit forma incinerabilis, & formae aliae corrumpuntur, quia nec propter variationem complexionis, nec propter alterationem commixtionis, talis motus subitus est fingendus. Et cum partes tales sint disparium specierum, certum est quod oportet ipsas habere formas substantiales disparis rationis, & sic in lapidibus & metallis. Hoc tamen videtur probabile, quod non per idem subiectum adaequate, & secundum rationem consimilem extenduntur formae substantiales disparium specierum, quia tunc illud suppositum foret simul disparium quidditatum. Vnde sicut in mixtis imperfectis, vt exalationibus & nebulis partes quantitatiuae habent situs proprios, & sunt corpora simplicia, vt aqua, terra, & aer. sic in mixtis perfectis, habent elementa loca magis subtilia, & forma superaddita requirit numerum & proportionem elementorum talium, secundum quod natura illis corporibus limitauit. Vnde in homine contingit partes ad tantum subtrahi vel corrumpi, quod anima complexionalis deficiet, & spiritus deseret illud corpus. Vnde sicut in mixtis formae elementares non extenduntur fere per totum, sed vna pro situ suo, & alia pro situ suo, licet nobis insensibili, sic vnum elementum non est aliud, sed habet pro situ suo disparem quidditatem. & mixtum secundum formam superadditam. Alia ratione extensa differt specie, loco extensiue a simplici componente, & hoc apparet sensibilius de animalibus, vt in homine caro, neruus, & os cum caeteris partibus ethromogeniis atque humoribus, habent suam locationem sensibiliter disparem, secundum commixtionem ac complexionem, & proportiones satis dispares. Et omnes tales dispositiones requirit & conseruat anima sensitiua, quae habet virtutem vegetiuam, & virtutes alias, secundum quod natura est ingeminata formis huiusmodi limitare. Et talis anima sensitiua est quidditas corporis, vel dispositio eius substan-

Formae elementares non extenduntur per totum in mixtis.

ſubſtantialis, & non ſpiritus mortalis. Ille autem ſpiritus eſt homo. vt dicetur poſterius. Nec eſt diſconueniens, ſed conſonum quia membra hominis ethromogenia habent formas ſubſtantiales diſparium ſpecierum.

Anima ſenſitiua eſt quidditas corporis, ſed ſpiritus immortalis eſt homo.

CAPVT VI.

De anathomia cerebri, & ſuis humoribus.

ALITHIA. Quamuis nimis diffuſum foret, tractare naturas omnium partium humani corporis, & anathomias membrorum in ſuis regionibus. Videtur tamen Phroneſis, quod de anathomia cerebri & ſuis humoribus, gratia decem ſenſuum ſit dicendum. Specialiter cum ſenſus illi iuuant intellectum, & praeparant ad ſenſum myſticum ſcripturarum. PHRONESIS. Oportet capere a naturalibus hanc doctrinam ſupponendo ſecundum Philoſophiam Ariſtotelis, quod ſolus homo de numero animalium erectum habet caput ad cœlum. Cuius cauſſa eſt ſecundum Theologos. vt homo eleuetur a terreſtribus ad cœleſtia aſpirando. Secundum Ariſtot. autem eſt caput hominis eleuatius propter depurationem ſpirituum, cum quibus illa diuina ſubſtantia, quae eſt anima hominis in operationibus ſenſibilibus clarius operetur. Caput autem ſecundum Ariſtot. ex relatione capitalitatis, & non ex forma ſubſtantiali contrahit formaliter illud nomen. Caput enim ſecundum eum dicitur caput capitati caput, & abſciſum non dicitur caput, niſi forte aequiuoce. Ad eſſe tamen capitis requiruntur multae formae ſubſtantiales, cum caput ſit ethromogenium in natura. Sunt autem quinque ſenſus extrinſeci, ſcilicet, Viſus, Auditus, Odoratus, Guſtus, Tactus. Et omnium illorum ſenſuum organa in capite ſituantur. Tactus autem propter neceſſitatem ſuam per magnam partem corporis, in quodam neruo retili expanditur. In organo autem viſus reſidet virtus viſiua tanquam ſpeculator totius corporis, tanquam indicans a longinquo, tam conueniens homini, quam nociuum. De anathomia vero oculi, quomodo componitur ex decem partibus, & quomodo ſituatur cum aliis difficultatibus, oportet hic ſupponere ſpecialiter

Quare ſolus homo habet erectum caput ad cœlum.

Quinque ſenſus extrinſeci.

Cerebrum diuiditur in tres partes. *pia mater quid sit.* *Tres maneries spirituum.*

liter ex aliis diffinitionibus Auicennae, & de organis aliorum sensuum. Cerebrum autem dicitur intra caueum capitis in pia matre, quae est tela subtilis inuoluens cerebrum situaliter. Ipsum autem cerebrum diuiditur in tres partes, scilicet in primam, mediam, & extremam. Cum autem sunt tres maneries spirituum, scilicet spiritus animalis in cerebro, & spiritus vitalis in corde, & spiritus naturalis in epate. De spiritu animali, in quo viget virtus sensitiua in cerebro, dicendum est. In ancipite autem, quae est anterior pars cerebri, diuisa in duas partes, vigent mineraliter sensus communis, & virtus imaginatiua, sensus communis residet in parte priori, ad quem concurrunt speties omnium quinque sensuum particularium, & homo secundum illum sensum iudicat de singulis eorum, & conuenientiis & differentiis eorundem, tamen non operatur nisi in praesentia sensuum, sensus particulares mouentium. Virtus imaginatiua in absentia interiorum sensuum operatur, Imo imaginatur de aliquibus, quae sub sensu particulari non possunt cadere. Et haec est virtus, quae in somniis operatur. In medio autem ventriculi cerebri finguntur in virtute animali duo sensus intrinseci, scilicet virtus aestimatiua & virtus phantastica. Secundum autem virtutem aestimatiuam iudicat animal secundum intentiones, quae sub sensu particulari non possunt cadere, vt de percussione & fuga, cum aliis conuenientiis & dissonantiis, secundum illam quaedam auis fugit ad minas hominum iactus, & ouis cognoscit lupum esse inimicum suum. Et est subtilior sensus quam imaginatiua, cum secundum Phisicos habens rectam imaginatiuam & sanam, directe proiicit vitrum de fenestra, & tamen aestimatiua deficit, fragilitatem vitri minus considerans. Virtus autem Phantastica situata in parte posteriori huius ventriculi, quasi in medio capitis, in loco parum altiori, est subtilissima virtus, quae animam sensitiuam consequitur. Secundum enim illam virtus phantastica de particularibus silogisat, vt spetialiter patet de Cane, & de Vulpe, vt narrant experimentatores, & de prudentia bestiarum. Quinta autem virtus est memoratiua, quae in parte anteriori tertii ventriculi cerebri situatur. In parte vero posteriori situatur virtus secundum locum motiua, & per neruos & per nucham, per iuncturas spinae dorsi ad reliquas partes corporis deriuatur. Est autem

Sensus communis vbi residet, & virtus imaginatiua.

Virtus aestimatiua & virtus phantastica in medio capitis resident.

Virtus memoratiua & virtus secundum locum motiua vbi in capite locantur.

tem

tem offitium virtutis memoratiuae tam ſpeties quam intentiones ſenſibilium conſeruare. Vnde locus ille occipitis dicitur parum depreſſior, quam locus medius, & inter duo haec loca eſt meatus ſubtilis, & corpus ipſum operiens, vocatur ab auctore de differentia ſpiritus & animae corpus neruile, ſecundum cuius diſpoſitionem homines in memoria & reminiſcentia variantur. Memoria quidem conſiſtit in retentione tanquam virtus paſſiua. Reminiſcentia vero conſiſtit in diſcurſu tanquam obliti, vel illius quod fugit a memoria, ad actum animae reductiua. Quantum autem ad omnes illas virtutes & variationes in ſuis nominibus cum fundationibus, differentiis & conuenientiis earum, debet Theologus relinquere Philoſophis ſpetialem tractatum. Ipſi enim conuincunt ab experientia, quoniam ex defectu organi laeditur talis virtus. Nec ſolicitor vtrum talis virtus, vel anima, vel verius homo taliter operatur, quia certum eſt, quod nulla talis virtus eſt res, quae poteſt per ſe exiſtere, aut rem materialem comprehendere, ſed eſt diſpoſitio conſiſtens mineraliter in iſtis organis, ſecundum quam animal eſt taliter cognitiuum. Ideo errores multos in quibus deficit rationis iuditium, conſequentes imaginationes pueriles debet fidelis excutere, & quantum expedit ad intellectum ſcripturae ac ſalutem animae, de iſtis noticiam moderate accipere, & de obiectis iſtorum quinque ſenſuum interiorum tractatum ſpetialem relinquere perſpectiuis. De obiectis autem ſenſuum particularium relinquere tractatum diffuſum philoſophiae naturali, vt viſus maxime de longinquo percipit ſuum obiectum, vt de luce patet, vel de colore, quos in aſtris ſatis percipit. Poſt viſum autem eſt Auditus parum depreſſior, qui non tam a longinquo percipit ſuum ſenſibile, quod eſt ſonus cum a nube ſonus tonitrui ad maximum eſt percœptus. Non enim facile eſt nobis credere, ſicut dixerunt errores antiquorum Philoſophantium, quod per virtutem auditiuam harmonia confricationis cœleſtium corporum eſt percœpta, licet ex conſuetudine inueterata ſit a vulgaribus indiſtincta. Tertio poſt virtutem auditiuam virtus olfactiua, cuius organum parum eſt depreſſius, percipit odorem, ſed non tantum diſtantior, licet ſitualis euaporatio quandoque diſtantius ſit delata, Poſt hanc tertiam virtutum, quarta virtus eſt

Corpus neruile.

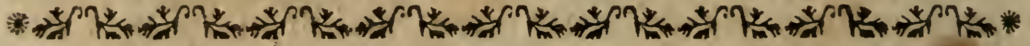
Memoria & reminiſcentia in quo conſiſtunt.

Viſus.

Auditus.

Olfactus.

Gustus. gustatiua, situatur in lingua parum depressius. Et est secundum Aristot. quidam tactus. *Tactus.* Tactus vero percipiens solum sensibile immediatum, habet multiplex sensibile, scilicet obiecta satis multiplicia sicut gustus, quorum differentias & quidditates cum sensibilibus & suis organis, relinquo Philosophis particulariter pertractandum.

CAPVT VII.

De Sensationibus.

PSEVDIS. Istam materiam tractas Phisicae. nec fundas, imo difficultates, vtrum sensationes fiunt per extramissiones virtutum ab organis, cum aliis difficultatibus praetermittis, sicut prius praetermisisti, vtrum illud brutum quod homo gerit, tanquam altera eius pars quidditatiua sit beatificandum, & cum homine conformiter figuratum. PHRONESIS. Fateor quod multas difficultates gratis pertransii, tum quia locus non exigit tractatum ita diffusum, cum tunc quilibet punctus quem tangimus, tractatum nostrum finaliter terminaret. Tum etiam quia in ista materia & cunctis aliis, sum ignorans amplius quam cognoscens. Quantum ad difficultatem tamen quam tangis, teneo cum Augu. Linconn. & caeteris, quod sit sensatio mixtim per extramissionem visiuae virtutis interioris ab organo, & per intus resusceptionem speciei in organo sentiendi sensibilis. Secundum vero istorum est patulum, tamen sicut organum virtutis visiuae recipit lumen, vel speciem coloris ab obiecto sensibili, sic organa aliorum sensuum species ab obiectis requirunt. Et in primo est error notabilis, cum quidam grosse concipiunt, quod a sensu exit virtus cum corpore de organo sentiendi, vt & sic infra breue ex lapsu talis corporis consumeretur organum sentiendi. Non autem sic concipio, sed quod aptitudo siue habilitas sentiendi in finibus talium situum limitatur, & ad tantum ac taliter se extendit ac taliter huiusmodi aptitudo, vt perspectiui vere intelligunt, quod sit visionis iuditium, vbi radius visualis concurrerit cum catatheco, vt videndo aquam suppositam, vel quodcunque aliud speculum, *Est genus lineae.*

culum, apparet communiter rem visam in ibi situari, vbi linea recta exiens a re visa per speculum. Et linea perpendicularis in extremo eius concurreret, sicut inuincibilis experientia satis docet, non quod corpus exit ab ipso visibili, penetrans ipsum speculum etiam sphaeram terrae lacerans, sed quod in illis sitibus sint habitudines, secundum quas fit iuditium de situatione visibilis, vbi lineae imaginariae sic concurrunt, sic & sic in parte sentiendum est, de spetie rei visae, non quod illa speties sit aliqua res absoluta, quae per se etiam poterit esse, sed est dependens ab obiecto visibilis, sicut si fuerit lumen vel vmbra, quas iudicamus corporaliter nos sentire, sed sunt habitudines quo ad situs, in quibus luminosum vel aliud visibile adest percœptum. Vnde falsissimum est & a senioribus erronee introductum, quod globus luminis vel speciei visibilis, sit vna res absoluta, quae poterit per se esse. Est inquam habitudo vel aptitudo visibilis ad taliter inibi immutandum, & sunt tam de positiua natura luminosi quam de natura coloris, dum lumine radiantur compositiones pulcherrime, sicut de natura proiiciendi vmbras, quae docent nos mystice quoniam debemus spiritualiter intelligere, & credere de spiritualibus prioribus in natura. Sed quo ad secundam difficultatem, quam tangis de bruto hominis, non debes credere quod proxima materia hominis, hoc foret brutum, aut quod ex illa parte materiali qualitatiua, & ex spiritu creato vel intelligentia, tanquam parte altera formali qualitatiua, tanquam omnino distinctis componitur vnus homo. Sed quod vtrumque vel vtraque natura, sit idem homo in numero, vel persona spiritus per se, & natura corporea participatione, sicut concipimus quod Christus assumpsit humanam naturam, licet ibi sit diuersitas satis ampla. Nec video quin Apostolus intelligit appropriate per naturam illam corpoream animalem hominem, & per illum spiritum spiritualem hominem vel interiorem, qui possunt intelligi vt naturae dispares, vel vt eadem personalitas disparium naturarum. Sicut enim in materia de Trinitate, tres res sunt, vna substantia, non persona, sic in materia de incarnatione & compositione hominis, multae naturae satis dispares sunt eadem persona, & sic quicquid intelligit vel cognoscit animal, intelligit homo interior & cognoscit & e contra.

Speties rei visae.

Secundo ſpiritualis homo vel ille creatus ſpiritus, quamuis ſit extenſum mole magnum, & ſic de caeteris praedicationibus, quae corpori formaliter inexiſtunt, non tamen extenditur, quia eſt mole magnus, vel taliter formaliter informatus. Et iſte videtur eſſe ſenſus ſymboli, quod ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Nec video quin vere intelligentes, quod anima intellectiua ſit pars perſona hominis, valde aequiuocant intelligentes per animam intellectiuam, abſtractiue animationem corporis, quae ſit ex participatione creati ſpiritus. Sic autem concaedit Ariſtoteles, quod appetitus animalis hominis eſt participatiue rationalis, & per idem illa anima eſt participatiue rationalis, & per conſequens pars qualitatiua hominis non eſt animal irrationale, ſed realiter, licet varie idem homo. Non enim concipimus quod ſit aliquod vinculum colligans illum immortalem ſpiritum, & illam naturam corpoream, faciens vnum ex illis ambobus, tanquam partibus quarum compoſitum excaedit ambas imperfectione naturali, ſicut non concipimus quod Deus & homo qualitatiue conſtituunt illum hominem Chriſtum tanquam partes, cum tunc deitas foret pars imperfectior, quam ille homo compoſitus. Nec foret ſimilitudo illa in ſymbolo ad propoſitum fidelium, ſed in haereſes plurimas introductiua niſi ille ſpiritus immortalis foret per ſe, & complete idem homo. Et ſi obiicitur, quod per ſe homo eſt animal, & animal per ſe eſt corpus, & ſic homo eſt per ſe corpus, patet ex dictis alibi, ſcilicet priori capite, de compoſitione hominis, quod homo eſt terminus ſatis aequiuocus. Quandoque enim homo dicit creaturam rationalem ſimpliciter abſolute, & quandoque dicit creaturam talem rationalem, quo ad aptitudinem corpoream de poſſibili. Et quandoque quo ad aptitudinem talem corpoream actualiter exiſtentem. & ſic pro modo homo ſecundum Augu. non diffinitur per hoc quod eſt animal rationale & mortale, tunc foret idem, poſito quod fuerit factus immortalis, & eſt idem homo, cum ſpiritus fuerit a corpore ſeparatus Non enim debemus concedere, quod defluente carne ab homine tempore ſenectutis, deficit vel diminuitur propter hoc perfectio hominis, ſed potius attendendo ad naturam ſpiritus magis perficitur. Et quantum ad argumentum ſophiſticum, quod in tali defluxu

Homo eſt terminus ſatis aequiuocus.

perdi-

perditur ſubſtantia, & non loco illius acquiritur aliud aeque bonum. ergo ille homo ſic diminutus inperficitur per defluxum. Non procedit ratio haec ſicut in beſtiis, quae ſunt ratione pinguedinis meliores, quia ex parte defluenti, & parte alia quae eſt immortalis, ſpiritus non fit vnum quantitatiue, aut qualitatiue, cum natura illa corporea ſit accidentalis atque extranea illi ſpiritui, & ſic illi tali homini, cum perdita materia illa ad non quantum, & inducta vel accepta particulariter, vel ſubito noua materia, foret continue idem homo. ſicut Apoſtolus translatus ad cœlum, ſiue in corpore, ſiue extra corpus fuit indubie idem homo. Vnde poſito de Dei potentia, quod abhinc usque figantur naturae corporeae, quae ad organiſationem intellectus humani ſucceſſiue diſponantur, & quod idem immortalis ſpiritus ſucceſſiue, cum talibus corporibus hypoſtatice copuletur, patet idem homo ſucceſſiue mouebitur ab vno loco ad alium, & non corporaliter, cum omnia corpora illa diſtabunt fixa, ergo ſpiritualiter. Et ſic relinquitur, quod iſte homo ſit ſpiritus, & per idem quilibet alius homo, non ergo propter depoſitionem carnis vel corporis homo imperficitur, ſed potius alleuiatur & perficitur ille homo, vt loquitur fides ſcripturae.

CAPVT VIII.

Si immortalitas ſpiritus ratione deduci poſſit.

ALITHIA. Sententia iſta eſt alta nobis & inſolita fidelibus, cum videtur ſapere ſubtilem ſententiam & credendam. Sed rogo te frater, ſi immortalitas ſpiritus, quam ſaepe aſſumis, deduci poterit ratione. PHRON. In iſta materia neuter noſtrum ambigit, quin ex fide ſit ſpiritus hominis immortalis, & per conſequens cum ille ſpiritus ſit eadem perſona hominis, ſequitur quod illa perſona manebit perpetuo immortalis. Et haec ratio quare Apoſtoli ita animoſe & intrepide mortem ſuſceperant, imo ſcientes, quod incarceratio ac oneratio carnis fuit illis ad taedium atque onus, gaudent in cauſſa iuſticiae ſuſceperant mortem ſuam. Ponunt autem Philoſophi rationes multi-

Rationes quod anima ſit immortalis.

multiplices, per quas probant iſtam ſententiam. Primo ex teſtimonio Ariſtot. & communi experientia, aliqua autem operatio animae hominis eſt immortalis, ſed nulla operatio, vel actio rei eſt permanentior, quam ſuum ſubiectum, ergo illud ſubiectum, quod eſt anima, vel ſpiritus, oportet ponere immortale. aſſumptum ſuadet Ariſt. de intellectione hominis, quae propter debilitationem corporis ſui non deficit, ſed potius vigoratur. Intellectiuitas enim ſpeculatiua in ſenioribus eſt clarior, quando quaecunque inſtrumenta corporea deficiunt. Oportet ergo aliquid eſſe fundamentum illi intellectioni, quod tale organum non requirit, & ita ſupra omnes virtutes beſtiales ſuperdictas, oportet ponere in homine intellectum. Nam quo ad illas virtutes beſtia excedit hominem, vt dicit Metricus ab experto edoctus. Nos aper auditu praecaellit, aranea tactu, Vultur odoratu, linx viſu, ſimea guſtu Et ſic eſt in quinque virtutibus interioribus organicis ſupra dictis. Cum enim homo non excedit beſtias in virtute corporali, nec ſenſu aliquo animali, relinquitur quod excedit in operatione intellectus. Sed qualis foret exceſſus, ſi in articulo fœlicitatis ſuae maxime neceſſitaretur per mortem fœlicitatem illam deperdere. Deus enim tunc magis confunderet ſuos filios chariores. Habet ergo homo intellectum, quem abſtrahit a corpore cum ipſo perpetue permanentem. Item homo ſentit in ſeipſo, quod habet naturale deſyderium ſemper eſſe, & ad hoc ſapientiores magis diſponunt. Cum ergo natura non poteſt fruſtrari in tanto propoſito, videtur quod aliquis intellectus hominis poteſt naturaliter ſemper eſſe, & ſic eſt immortalis. Et idem eſt iudicium de quocunque, cum poſita immortalitate indiuidui vnius naturae, oportet cuilibet naturae conſimilis proprietatem illam ineſſe, quia aliter non ineſſet naturaliter, ſed caſualiter, vel propter cauſſam aliam aduenticiam non fingendam, quia ſi ſpiritus ille foret corruptibilis a ſuo contrario, vel quacunque alia cauſſa infinito tempore neceſſario ineſſet corruptio cuicunque, qua aliter ineſſet corruptibilitas ſine cauſſa. Res enim quae terminantur periodis, non aeternaliter perſeuerant, quia ſic haberent infinitam potentiam, vltra hoc quod haberent res ſpeciei conſimilis, quae per tempus modicum poſſunt ſtare. Sicut ergo homo habet appetitum

ſtandi

ſtandi cum Deo, vt vltimo fine ſuo naturaliſſimo, ſic non eſt fingenda cauſſa, quae illum poſſet a tali propoſito fine ſuo demerito ſeparare, ſpecialiter cum corporis corruptio non tollit illum ſpiritum, ſed magis laetificat. Item vt docent philoſophi, & ratio naturalis, praeeligendum eſt in caſu mori propter bonum publicum, & ad turpia vel culpabilia euitandum. Sed hoc non poteſt excuſari ratione, niſi ſic moriens poſſit viuere poſt hanc vitam, ergo concluſio. Aſſumptum patet ex hoc, quod homo de communitate omnino iuſta, poteſt iuſte mori pro illa ſaluanda, cum illi communitati, & homini morienti, foret in caſu medium vtilius. Cum ergo omnis homo debet appetere magis bonum, quod communiter eſt bonum publicum. Videtur enim quod homo in caſu, ita debet eligere mori, bonum autem communitati poſſibile, eſt de lege naturae potius eligendum. Nec dubium, quin in multis caſibus foret communitati vtilius certam perſonam mori, quam ipſam viuere vlterius etiam virtuoſe. Et eadem eſt ratio etiam de homine in adoptione poſito, vel peccatum committere, vel ſecundum virtutem temporanee iuſte mori. Suppoſito ergo, vt fide per ſe nota homini, quod eſſet ſibi virtuoſum & vtilius ita mori, quaeratur, quando iſta vtilitas ſibi ex morte illa contingeret, vel ante mortem ſuam, vel poſt? Non ante mortem ſuam, cum mors non antequam fuerit, infert bonum. Si poſt mortem ſuam, tunc poſt mortem ſuam ſpiritui ſuo inferret illud bonum, & per idem manebit ille ſpiritus, cum a corpore non dependet, & tales ſunt multae rationes demonſtrationi propinquae, vtque ſapientiores & ſcientiores homines taliter moriuntur. Non ergo illi in cauſſa tam neceſſaria ſuperflue moriuntur, quia tunc eſſent miſerabiliores & ſtultiores cunctis hominibus, ſicut multi homines vtque ad finem vitae ſuae in virtutibus perſeuerant. Alia ergo foret merces illis a Deo magnifico in fine tribuenda, non in vita iſta, cum Deus diſpoſuit, quod in virtutibus moriantur, ergo ſupereſt, quod in vita futura, & per conſequens ſpiritus poſt mortem corporis hominis perdurabit. Similiter enim Deus iuſte diſtribuit praemia virtuoſis, ſine perſonarum acceptione, notatis duobus, quorum vnus virtuoſe viuat, & alius voluptuoſe per totam ſuam periodum, oportet quod pro aliqua

mensura temporis ſit iuſte illis de ſuo precio diſpertitum, non in hac vita, vt patet ex caſu, ergo ſupereſt quod poſt mortem. Et quia fides ſcripturae eſt plena teſtimonio huius fidei, ideo illa eſt perneceſſaria homini amplectenda. Sicut enim neceſſarium eſt fideli credere, quod Deus eſt, & quod eſt remunerator bonorum, ſic neceſſarium eſt illi credere, quod ſpiritus perpetuo manebit poſt hanc vitam. Nec ſunt argutiae haereticorum dignae memoria. arguunt enim quod ſi aliqua forma ſit corruptibilis, & educta de potentia materiae, multo magis materia diſpoſitior & dignior, habebit formam de ſua potentia ſic eductam. Materia ergo hominis habebit formam ſubſtantialem, & per conſequens corruptibilem ſic eductam, concedenda eſt concluſio, quia anima quae eſt animatio perpetui ſpiritus, ſic educitur & corrumpitur in potentia materiae eiusdem ſubiectantis. Nec video ſubducta hac fide, ad quam fidem quis meritorie laboraret. Sed tanquam inſipiens frueretur bonis ſenſibilibus dum hic viuit. Sicut enim natura ordinate procedit aſcendendo in formis, ſic eſt dare terminum illius aſcenſus, qui terminus eſt anima intellectiua. Ideo dicunt abſtracti Philoſophi quod ipſa creatur in confinio orizontis aeternitatis. Creatur enim cum ſit infima intelligentia quam Deus producit, nec video ad quid oportet, quod in mundi principio in ſuo indiuiduo producatur, ſed ſicut paulatiue producuntur materiae, ſic ratio exigit vt illae intelligentiae tunc temporis ſint creatae, & ita etiam creaturae peccabiles Deum neceſſitant ad creandum. Sed iſta tota neceſſitatio originaliter eſt a Deo. Et iſta creatio infima requirit diſpoſitionem materiae, non obſtante, quod ſit libera, nec eſt vis pro quo inſtanti, vel qua aetate pueri ille ſpiritus homini copuletur. Dicitur enim communiter, quod animal primo viuit vt embrio, ſecundum animam vegetatiuam, ſecundo viuit vita ſenſibili ſecundum animam ſenſitiuam, & tertio viuit vita rationali, ſecundum quod ſibi coniungitur intellectus. Et quamuis in iſtis proceſſibus diuerſae ſubſtantiae producuntur, & quibusdam placet quod ſubſtantia perfectior corrumpitur in aduentu ſubſtantiae plus perfectae. Tamen multa dicta in iſta materia ſunt voluntarie ſomniata.

Anima cauſſatur in confinio orizontis aeternitatis.

CAPVT

CAPVT IX.

De potentiis intellectus hominis.

PSEVDIS. In omnibus istis dictis videtur mihi, quod nimis exiliter procedis, ac si dormiens vel a peritis absconditus loqueretur. Cum Sophistae tollerent omnes istas instantias. Sed dic nobis vlterius de potentiis propriis intellectus hominis, quem asseris immortalem. Videtur enim & philosophis, quod quattuor virtutes sufficiunt, scilicet intellectus possibilis, intellectus agens, potentia concupiscibilis, & potentia irascibilis. *Quattuor potentiae intellectus hominis.* PHRONESIS. Scio quod a veritate prima, quae Deus est, cum angelis suis sum visus, & ideo teneo me quantum sufficio in mensura, numero, & pondere & omnino in limitibus veritatis. Scio quidem quod in quacunque istarum materiarum, vltra quam expedit poterimus euagari. Nec solicitor modo circa responsiones ac contentiones sophisticas, cum scio quod illae vitiose procedunt & infructuose, oblique. aut a fine vltimo. Ideo vt docet Paulus, quod contendendo cum illis, nos talem consuetudinem non habemus. concedo ergo quod homo *2 Tim. II.* noster interior habet multas potentias, quia omnes per quas potest non organice operari. Est etiam persona habens omnes illas potentias corporeas, vel cognitiuas organicas, secundum quas homo exterior operatur. De corporali vero potentia est nobis impertinens modo loqui, conceditur ergo tales quattuor esse potentias, sicut tu recitas. Sed oportet cauere hanc haeresim, quod credatur illas potentias esse res absolutas, quae possunt per se existere cum non sint, nisi illum spiritum sic posse agere. & ita licet sint accidentia inseparabilia verumtamen nec possunt esse, nec intelligi sine spiritu subiecto, qui *De potentiis animae.* quidem spiritus est realiter ipse homo dicente veritate Luc. IX. *Luc. IX.* suis apostolis. Nescitis cuius spiritus estis. Sunt autem circa quidditatem ac limites intellectus agentis, & intellectus possibilis quaestiones inutiles, vt quod Aristot. vel alius Philosophus vocat intellectum possibilem veritatem phantasticam, vel alio nomine, sicut homines contendendo saepe aequiuocant. Sed quid nobis? satis quidem est nobis, quod sit vnus talis im-

 mortalis

mortalis ſpiritus, habens virtutem ſiue potentiam cuncta intelligere, quam potentiam vocat Ariſtot. omnia facere, vel intellectum agentem. Habet etiam virtutem ſiue potentiam, ſpecies, intentiones, vel apprehenſiones cunctorum recipere. tam ab actu proprio, quam a ſuperiori influentia. Et illa vocatur intellectus poſſibilis, vel omnia pati. Et prima dicitur potentia actiua, ſecunda paſſiua. De numero vero ſpecierum vel intentionum eſt apud quoſdam contentio, vt ſpeciem videtur Auicenna formam vocare rei ſenſibilis, in potentia ſenſitiua, intentionem vero formam rei inſenſibilis in eadem potentia, vt formam amicitiae vel inimicitiae, aut talis habitudinis reſpectiue. Quandoque autem ſpecies vocatur ſimilitudo habitudinalis, quam intellectus habet, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis. Et intentio vocatur nunc ſpecies, nunc actus intelligendi ſatis aequiuoce, cum omnes actus animae ſunt de genere actionis. Et ita res intellectae habere dicuntur eſſe ſpirituale in anima, & ſic intellectus poſſibilis comparatur materiae primae. Intellectus autem agens dicitur prima forma de qua quidem ad tantum aequiuocant, quod vocant ſolum Deum intellectum agentem, quia certum eſt quod Deus cum ſit intellectus, eſt agens omnia, & mouens ſpiritualiter interiorem hominem, ac ipſum edocens quicquid cognouerit, & ſic fruſtra palliant verbum Auerrois, quod eadem eſt anima omnium hominum, quia certum videtur ipſam fuiſſe philoſophice opinatum, quod quilibet homo habet ſuam animam corruptibilem, vt habent beſtiae & ſuper haec eſt vna infima intelligentiarum toti ſpherae corruptibilium copulata, & illa coniungitur ſpecialiter homini plus cognitiue quam beſtiae, non tamen copulatur ſibi vt pars, ſed vt intelligentia illuminans ac mouens ſingulariter, quando virtus hominis a ſenſibus abſtracta eſt. A fide autem iſtud deuiat, cum omnis homo ſit ſecundum intellectum illum agentem perpetuo praemiendus, vel perpetuo puniendus. Et ſub iſtis duobus nominibus intellectus agens, & intellectus poſſibilis, poteſt virtus tota, ſiue potentia noſtri interioris hominis comprehendi, & ſic poteſt eiuſdem ſpiritus potentia multiplicius nominari. Sunt autem apud illos diffinientes in iſta materia, vtrum intellectus agens ſit mobilis, aut noſtra potentia volitiua, & vtrum illa prior ſit intellectu hominis, vel e contra, quia

Intellectus poſſibilis.

Species.

Intentio.

Intellectus agens.

quia certum eſt intellectus agens noſter, imo ſubſtantia illius ſpiritus mobilis, eſt a Deo & a veritate, quam concipit, ac neceſſitabilis ab obiecto, & ſic volitiua potentia. quae dicitur appetitus intellectiuus, poteſt neceſſitari ab obiecto, quod potentia intellectiua conſyderat, & tamen cum hoc libere cognoſcit & appetit Deum ſuum, cum liberalitas & neceſſitas non ſunt contraria. eo quod beati liberrime cognoſcunt Deum, & volunt ſuam beatitudinem, & tamen neceſſarie, quia propter influentiae vehementiam non poterunt reſilire Quando autem appetitus intellectiuus hominis, infigitur ſuper re temporali, vel aliquo non in Deo, tunc illiberrime & innaturaliſſime appetit finem huiusmodi, quia contra ordinem primae naturae appetit in creatura aliqua finaliter quietari, quod quia non eſt poſſibile languet continue tanquam vacuus a ſpiritu qui repleret eum. Et haec eſt ratio quare homines auari in appetitu temporalium non quieſcunt. Et iſta potentia iraſcibilis eſt virtus ſibi potenter conueniens proſequendi, & a ſe diſſonum expellendi. Quando autem homo abutitur iſta potentia innaturaliter ad fines contrarios, tunc peccat grauiter, & ſic virtus concupiſcibilis limitatur ad bonum quod appetit, & homo poteſt ea abuti, vt iraſcibili, & illae virtutes ac actus ſui concurrunt communiter, Quando vero deordinatur haec virtus concupiſcibilis, tunc vel ad concupiſcentiam oculorum, vel ad concupiſcentiam carnis, vel ad vitae ſuperbiam terminatur. Regula autem noſtrae religionis eſt quod nihil niſi Deum, & media quae vt diſponunt ad ipſum penitus appetamus. Et ad tantum poteſt homo habitudinaliter indiſponi, quod heae duae potentiae innaturaliter in obiecta miſeria irreuocabiliter perpetuo terminentur. Et iſte eſt ſummus gradus miſeriae, qui intellectum humanum poteſt attingere. De ordine autem potentiarum huius ſpiritus, non oportet nos eſſe ſolicitos, quia nihil valet aliqua eius potentia. niſi de quanto ordinatur ad Deum. Vnde intellectiua potentia, habet in aliquo rationem excellentiae, ſuper potentiam volitiuam, cum ipſam praecedat & moueat tanquam ductrix. Nihil enim volumus, niſi quod intelligimus. ſaltem ſecundum apparentiam eſſe bonum, ſecundum aliquam autem rationem dominatur ſupra intellectum potentia volitiua, cum ipſa praeexigit volitiuae potentiae miniſterium,

Liberalitas & neceſſitas non ſunt contraria.

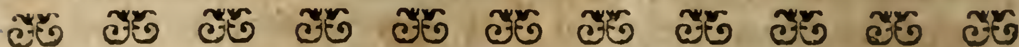
Potentia iraſcibilis.

Concupiſcibilis.

1 Iohann. II.

Regula Chriſtianae religionis.

& ſibi imperat vt taliter operetur. Sed omnes illae loquutiones figuratiuae ſunt, cum tales proprietates ſolum proprie inſint ſubſtantiae.

CAPVT X.

De Angelis.

ALITHIA. Quia ſecundum menſuram debitam procedis, mi frater Phroneſis, de vniuerſitate creata, conueniens foret parum de Angelis pertractare, cum illos adoramus, & credimus, quod ſit factura Dei digniſſima inter ſingulas creaturas. PHRONE. De noticia Angelorum parum concipimus, cum tam demonſtratio, quam ſenſus deficit, quo ad eorum noticiam. Rationale autem eſt, vt Deus qui in creaturis ſuis ordinatiſſime procedit, habeat naturam angelicam, a corpore & anima ſeparatam, vt ſicut quaedam eſt forma omnino materiae alligata. Quaedam autem forma licet ſit materiae ad tempus coniuncta, eſt tamen a materia ſeparabilis, vt anima humana. Quaedam autem corpori coniuncta, vt inſtrumento ſeparabilis in natura, & alias dum ſibi placuerit a corpore ſeparata, & tales ſpiritus dicimus angelos, ſiue bonos ſiue malos. Tres autem hierarchias ponunt Theologi eſſe in illis ſpiritualibus, ita quod quaelibet hierarchia contineat tres ordines angelorum, & ſuper illis hierarcham ſummum, ſcilicet ipſum Deum. Sunt autem nouem ordines angelorum ita nominati. Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Cherubim, & Seraphim, quorum excellentias in virtute, & deſcriptiones nominorum poſuit Grego. in Omilia. Acceſſerunt ad Ieſum publicani. & alii cum Dioniſio illam materiam pertractantes. Experientia autem videtur conuincere potentiam iſtam de illis ſpiritualibus, & teſtimonium Danielis Apocalypſi apponitur, & alii libri prophetici idem dicunt. Quot autem ſpiritus ſunt in uno ordine, ſi decies millies centena milia plures, aut pauciores, eſt nobis incognitum. ſicut ignoramus. vtrum intelligentiae vel ſpiritus mouent cœlum. Iſti autem

Triplex forma.

Tres Hierarchiae angelorum.

Nouem ordines angelorum.

autem ſpiritus dicuntur communiter habere triplex officium, ſcilicet perficere, illuminare inferiores angelos, & purgare. De omnibus autem iſtis ſpiritualibus, tantum tres ſunt nominibus ſpecialiter nominati, ſcilicet, Michael, Gabriel, & Raphael. Michael dicitur ex pugna contra diabolum, a micha quod eſt pugna, & el Deus, Gabriel dicitur ex fortitudine Dei contra aereas poteſtates. Raphael ex medicina Dei, vt notant hiſtoriae. Poſſunt autem angeli moueri celeriter, tam cum corpore aſſumpto quam ſine corpore. Et vt communiter dicitur, quilibet viator habet duos ſpiritus, ſcilicet bonum ad iuuandum, & malum ad exercitandum. Corpora autem aſſumpta dicuntur aerea, ſiue cœleſtia ad figuram, ad quantitatem, & ad denſitatem, ac raritatem celeriter coaptata. Poſſunt autem hi ſpiritus mouere ſe etiam ſine corpore localiter, velocius aut tardius, ſecundum quod Deus dat illis potentiam ſic mouendi. Sicut enim globus luminis eſt per totum ſitum corporeum varie quantificatus & figuratus, ſic ſentiendum eſt de iſtis ſpiritualibus, praeter hoc quod ſunt ſpiritualiter poſiti, ac multiplicati per talem ſitum corporeum. Sed difficultatur communiter, cum illi ſpiritus poſſunt moueri tam ſubito, quam ſucceſſiue, quomodo motus ſubitus poteſt illis competere. Si enim mouentur ſubito per tantam diſtantiam, tunc eſt dare, quod ſunt ſubito per ſignandam diſtantiam. Quomodo ergo mouentur localiter per illam diſtantiam pro inſtanti quo completae ſunt per illam diſtantiam? Nam mobile pro inſtanti ſui mutati eſſe, eſt in termino ſui motus, & deſinit moueri quo ad illum motum per remotionem de praeſenti. Sed hic reſpondet theologus, quod alia eſt conſideratio motus ſubiti, & alia ſucceſſiui, cum motu ſubito ſimul inſtanter ſunt mutati & mutatum eſſe, cum eadem res ſubito generatur, & eſt generata. Rationes autem iſtorum terminorum diſtinguuntur ab inuicem, cum generari ſit ſubitum inſtantaneum, ſed eſſe generatum ſit continuum & durans per tempus. Alii autem dicunt quod generari vel moueri ſubito per vnum inſtans, procedit eſſe generatum vel mutatum, ſed in iſto non contendo, cum eadem videatur eſſe ratio de inſtanti procedenti proximo, & inſtanti poſterius aſſignato. Eſt ergo ratio, quare angelus pro dato inſtanti ſubito mutatur localiter, & non vltra, quia cum motus

Triplex angelorum officium.

Ex omnibus angelis tres ſunt nominati.

Quilibet viator habet duos ſpiritus.

Quomodo motus ſubitus poteſt ſpiritibus competere.

Alia eſt conſideratio motus ſubiti, & alia ſucceſſiui. Generari. Generatum eſſe.

tus componitur ex multis affirmationibus, & negationibus, eſt dare multas affirmationes & negationes pro hoc inſtanti poſitas, & non vltra. Ideo cum motus, non ſolum reſpicit affirmationes pro hoc inſtanti praeſenti, ſed cum hoc negationes de praeterito & futuro, non eſt color, ſi angelus pro inſtanti poſito moueatur, quod per idem ſemper in poſterum mouebitur, quandocunque poſterius erit motus, ſicut patet de generatione ſubita creaturae. Sed ſecundo difficultatur acutius, quomodo angelus poteſt moueri localiter ſucceſſiue, quia dato, quod moueatur ſucceſſiue per A tempus, acquirendo ſpacium anterius, & deperdendo ſpacium poſterius erit motus, cum multiplicetur per ſpacium diuiſibile, eſt dare tempus, per quod ſic mouebitur ſpacium, poſterius de perdendo, & ſpacium anterius acquirendo. Et cum hoc per idem tempus in ſpacio medio quieſcendo, ſed illae videntur denominationes contrariae eſſe ſatis. Hic tamen ſupponendum eſt, quod angeli cum mouentur ſecundum rationes diſpares, a motu corporeo ſecundum partem anteriorem aſcendant continue, & cum hoc ſecundum partem poſteriorem loci deſcendant continue, & per idem tempus in parte loci media ſint quieti, vt dicitur communiter de anima hominis moti in ſuis extremitatibus, & quieti in loco medio, vt corde vel caeteris partibus non ſic motis. Ita poteſt intelligi de motibus localibus angelorum. Et ita non ſequitur ſi angelus adquiret locum aliquem ſucceſſiue, quod tunc deperdet alium, vel e contra, cum poteſt nunc eſſe per loca ampliora, & nunc curatiora vel ſtrictiora, & ſic ſitum acquirere, & non cum hoc ſitum deperdere vel e contra. Et ita ſi Deo placeret ſpiritus poſſet quantumcunque velociter aut diſtanter locum acquirere, ſiue deperdere, & tamen non per maiorem locum multiplicari, aut minorem quam in principio, vt poſito quod Deus limitet a angelo, quod ad maximum per ſpacium pedale cubitum, vel ſibi aequiualens multiplicatur, & capto vt per ſe noto geometris, quod quantum cunque longum poſſet eſſe ſpacium aequale pedali cubito. Et tertio ſuppono, quod A. angelus ſit in oriente in ſitu ſuo quadrato, & noto ſitum gracilem ab oriente in occidens ſeruantem aequalitatem ſitui cubito aſſignato. Et patet ex limitatione diuina, quod A. an-

gelus

gelus poteſt remanere continue in oriente, & immediate poſt hoc eſſe in occidente gracilitate ſitus & aequalitatem ſitui cubito continue conſeruante, & ſic diſperſis ſitibus in ſitus lineares, poſſet idem angelus ſimul eſſe in oriente & occidente, vt Sophiſtae falſe imaginantur. Poſſet tamen iſtis poſitis eſſe ſimul ad quemlibet punctum mundi.

CAPVT XI.

De diuerſorum angelorum diuerſo officio.

PSEVDIS. In iſta materia video te notabiliter deficere & balbutire, ac ſi ebrius dormiens ſomniaret. Nihil enim quod hic dixiſti probas, ſed grauiter quaſi labi poſſet per idem in concluſiones inutiles ſine fine. PHRO. Dixi publice, quod in iſta materia parum noſco, & plurior pars illius materiae, quam hic dico eſt ſanctorum ſententia elicita probabiliter ex ſcriptura. Et quantum ad illam vltimam concluſionem certum eſt, quod nemo poteſt ſuppoſita probabilitate ſuarum ſuppoſitionum ipſam infringere. Et hinc dicitur, quod angeli poſſunt ex ſua celeritate nunc eſſe in oriente, & nunc in occidente, ſeruando quantitatem ſui limitati ſitus corporei, figura illius ſitus quantum expedit variata. Sed in illa materia oportet cauere de imaginationibus calculatoriis, vt non credatur ſuperficiem vel corpus ad tantum diuidi, quod poſſet occupare ſimul quemlibet ſitum mundi. Oportet ſecundo cauere ne admittatur, quod ſuperficiale lineare, vel quodcunque corporeum multiplicetur ſimul per ſitus diſpares, cum multiplicatio talis ſit ſolum ſpiritibus vel rebus ſpiritualibus propriata, & tunc poteſt ſententia illius concluſionis ad multa dicenda proficere, vt angelus tam bonus quam malus poteſt mira celeritate infra horam per poros quantum libet ſitualiter variari. Corpus etiam glorificatum poteſt per dotes ſubtilitatis & agilitatis intrare ianuis clauſis, ſine hoc, quod laceret vel frangat quamcunque partem earum, cum non habeant partes earum, cum non habeant partes ſic propinquas, quin inter multas earum ſit aer notabilis intercœptus. ALITHIA. Satis eſt Phroneſis de iſtis imagina-

 tionibus

tionibus & calculationibus declaratum. Sed rogo te, dic mihi theologicas difficultates, quas in illa materia dimisisti, graue quidem videtur, cum angelus sit vbicunque afficitur, sicut Lincolen. dicit de anima Et angelus afficitur cuicunque parti mundi, quando ergo est angelus ad quemlibet punctum mundi? Et iterum videtur possibile, quod angelus sit simul per diuersa loca, vt in cœlo & in terra, & non in medio intercœpto. Et iterum videtur sicut praetermisisti tractatum de modo essendi Dei, scilicet essentialiter, potentialiter & virtualiter vbique, sic praetermittis modum essendi angeli in loco. PHRONESIS. Fateor quod multa puncta satis necessaria, dimisi in tractatu de Deo, non solum propter ignorantiam, aut obliuionem, sed quia videtur mihi expediens matri nostrae, quod sint multi tractatus de Deo, de sua fabrica, in breuitate & ordine variati, ita quod in illa materia posset multorum studium dilatari. Certum quidem est, quod necessario Deus conseruet locum quemlibet, & quamlibet creaturam, & non conseruat per potentiam ab eo distinctam. Nec potest vicissim adesse, & deesse suae fabricae, ideo necessario est vbique. Quamuis autem mundus & tempus, & vniuersalia etiam sint vbique ad modum essendi Dei vbique, non possunt attingere, cum Deus necessario secundum totam suam essentiam perpetuo est vbique. Mundus autem quamuis sit secundum partes dispares vbique, non tamen secundum se totum Tempus etiam quamuis secundum se totum sit vbique, non tamen semper est vbique, secundum quamlibet sui partem. Vniuersalia etiam quae habent sua singularia vbique quamuis etiam sunt vbique, non tamen semper secundum suas partes singulas subiectiuas. Ideo Deus habet vnum modum excellentem & proprium, quo essentialiter est vbique. Et cum in Deo sit virtus atque potentia, quae realiter est diuina essentia, patet quod Deus virtualiter & potentialiter est vbique. Intelligendo tamen illos modos analogice, patet quod in creaturis notabiliter distinguuntur, cum virtus vnius creaturae, tam spiritualis, quam corporalis, se extendit & ad loca & ad corpora, ad quae eius essentia non extendit. Vt rex dicitur potentialiter esse per totum regnum suum, & sol virtualiter per totam sphaeram corruptibilium. Et certum est, quod non situaliter vel essentialiter sunt ibidem, & sic

Necessario Deus est vbique potentialiter, virtualiter, & essentialiter.

Mundus tempus & vniuersalia sunt vbique.

intelligi

intelligi de creatis spiritibus. Ad primam instantiam quam quaeris soror, vtrum angeli sunt vbique, videtur mihi probabile, quod non secundum suas essentias, sed ille modus limitatus ad Deum, sibi est proprie reseruatus. Non tamen video, quin boni angeli potentialiter vel virtualiter sunt vbique, cum afficiunt cuilibet creaturae, licet secundum gradus bonitatum in creaturis, & affectionum ad illas dispariter sint cum illis. Hoc tamen est ex fide tenendum, quod sancti angeli quorsumcunque se mouerint in mundo, inueniunt Deum vbique praesentem in quo beatifice mouentur ad suum ministerium implendum. Vnde autem angelus descendit de coelo, non debet credi quod recedit a Deo, sed vbique inuenit Deum suum beatificantem ipsum obiectiue, & per consequens non potest a Deo essentialiter recedere, licet multi peccando a Deo recedant moraliter. Et sic limitato modo essendi angeli secundum hos tres gradus dispares, concedi potest quod angeli mouentur secundum suas essentias, secundum quod Deus eis limitauerit ad impletionem sui officii, & sic aequiuocando in modo essendi angeli, videtur probabile quod idem angelus sit per loca disparia, & non in medio interciso. Vtrum autem hoc sit possibile secundum modum essentiendi essentialem non hic definio, sed credo quod malus angelus ad puniendum, ad tentandum vel nocendum homini saepe adest etiam essentialiter, quando non charitatiue afficitur. Et patet quomodo exiliter est dicendum ad secundam tuam instantiam, & patet de eodem tramite quomodo ad tertiam tuam instantiam sit dicendum. Scio autem quod in omnibus istis punctis, necessitati sumus plurimum ignorare. Quis enim nouit ad quid Deus officium angeli regulariter limitauit, vel in quanto situ aut vbi vult angelum esse, vel prodesse suae fabricae? Credimus enim tamen, quod sic Deus limitauit angelos bonos perficere partes mundi, sic continue implendo inpeccabiliter suum officium, continue sine otio perficiunt partes mundi, & ita illuminant & purgant inferiores angelos, licet non a suis erroribus vel peccatis, sed praeseruant eos in statibus debitis, quando caeteris paribus dilapsi forent aliter ab illis statibus quos nunc seruant. Et sic illuminant inferiores angelos, licet omnes & singuli lumen a Deo recipiant. Angelus autem continue videt in verbo, quid

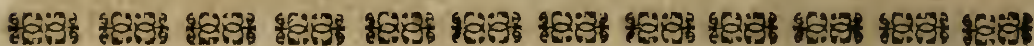
De angelorum situ.

Boni angeli potentialiter & virtualiter sunt vbique.

Angelus descendens de coelo non recedit a Deo.

Angelus continue videt quid & qualiter sit agendum.

& qualiter ſit agendum, & mouetur a Deo ad perficiendum opus ſuum debitum, & in hoc beatifice delectatur, vnus tamen videt clarius, & alius minus clare. Quomodo autem angeli alterantur in ſuis illuminationibus eſt difficultas, & error multiplex, cum multi imaginantur nimis groſſe, quod lumen quo informatur angelus ſit res quae poterit per ſe eſſe continue defluxu a Deo, vel ſuperiori angelo. Sed quid ſtultius? cum affectio àngeli poteſt inſenſibiliter variari, & in maiori parte angeli habent affectiones perpetuas, quas ex perpetua ſeruatione pro ſuo tempore proſequuntur.

CAPVT XII.

De angelorum lapſu & eorum pœna.

PSEVDIS. Audiui quod taliter qualiter eructaſti tuam ſententiam, ſed dubia, in quibus difficultas abſconditur, praetermittis. Dubium quidem eſt, vtrum ex angelo & corpore aliquid componatur. Et iterum dubium eſt, quomodo aliqui angeli erant facti ſic mali, in ſuis malitiis indurati Ac tertio dubium eſt, quomodo boni angeli pugnant cum malis. Tum hoc videtur beatitudinem bonorum tollere, cum ſecundum Auguſt. Beatus eſt qui habet quicquid vult, & nihil mali vult. Sed quomodo habet angelus ſic pugnans quicquid vult, cum appetit finem victoriae, & pacem ſequentem, quibus caret pro menſura alia, & ſic perficitur ac imperficitur ſucceſſiue? PHRO. Conſydero quod eructatio ſonat excellentius quam poteſt competere creaturae cum ſubſtantia diuina dicat de patre & filio. Eructauit cor meum verbum bonum. Sed ad primum dubium tuum videtur mihi, quod nihil ex ſpiritu & corpore proprie componitur, ſed aggregatum ex illis vocatur nunc animal, & nunc capit denominationem vnius partis, & nunc alterius differentiae communiter. Vt angelus nunc dicitur replere locum, & nunc moueri localiter corporee. Proprie autem dicitur intelligibiliter in Deo quieſcere. Quomodo autem mouet corpus, concipit intellectus, ſed actus immaginatiue

Beatus vir qui ſit.

Nihil proprie componitur ex ſpiritu & corpore.

ginatiue ſuſpenditur, ſicut de creatione mundi, & caeteris pure intellectibus. Sed vocando aggregatum ex angelo, & corpore animal, ſicut vocat Greg. videtur quod illud aggregatum ſit angelo pure perfectius, cum corpus aſſumptum non imperficit angelum, ſed ſuperaddit totam perfectionem illius corporis aggregato. Quo ad ſecundam difficultatem oportet inniti fidei. Et cum Auerrois dicat, quod veritas teſtatur ſibi ipſi, omnibus modis concordat experientia, quam habemus de malis ſpiritibus. Dicitur enim communiter ex fide Eſa. XIV. quod primus angelus vocatur Lucifer, paulo poſt primum inſtans mundi fuit proſtratus in ſuperbia, & ſtatim poſt iuſto Dei iudicio deiectus fuerat in infernum. Quamuis enim omnis locus videretur eſſe inpertinens ſpiritui, vt delectatione corporea inibi delectetur, cum Deus aeque delectatur vbique, & pœna corporea non poſſet ineſſe illi ſpiritui, eſt tamen grandis pœna creato ſpiritui, quod inuite deiiciatur, & retineatur in loco humili & indigno, a cœleſti influentia maxime elongato, cuiusmodi eſt locus inferni. Sed de ſuperbia iſtorum malorum angelorum eſt dubium apud multos, cum enim fuerunt creati in clara noticia, difficile videtur, quod ſic inciderent in errorem potentiae, cum homo non poteſt ad tantum errare, quod credat ſe Deo poſſe in potentia coequari. cum demonſtratio certiſſima docet oppoſitum. quomodo ergo poteſt primus angelus eſſe ſtultior, quam homo inſipiens? Et iterum videtur difficultas, quomodo primus angelus, ſi per tempus in illa clara Dei noticia fuerat delectatus, a noticia illa excidit, cum ex delectatione tanti obiecti fortificaretur noticia. Et nihil appetitur, niſi rationi ipſum appareat bonum, quomodo ergo poſſet incipere illa fallax apparentia? Et iterum, multi homines ſunt propter minorem noticiam minoris obiecti quam eſt Deus, in eius complacentia delectabili confirmati. Nec poſſet dici, quod angelus creatus eſt in primo inſtanti mundi, in tali malicia & errore. quia tunc Deus foret autor talis maliciae, & germinaret haereſim Manicheorum, ponentium eum malum. Hic poteſt dici, quod omnis malus angelus ſtetit in ſtatu innocentiae tempus modicum, licet nobis inſenſibile, & poſt modum in ſuperbiam ſunt dilapſi. Quomodo autem caſus iſte contigit, dici poteſt, quod duplex eſt talium

Pœna corporea non poſſet ineſſe ſpiritui.

Omnis angelus malus ſtetit in ſtatu innocentiae per modicum tempus.

ſpirituum noticia Dei, ſcilicet viſio in verbo, & noticia in genere proprio. Viſio in verbo vocatur ab Augu. noticia matutina, & in confirmatis angelis noticia meridiana. Alia autem noticia rerum in genere proprio, quae dicitur noticia abſtractiua, vocatur etiam noticia veſpertina, & talem imperfectiuam & confuſam noticiam de Deo habemus hic in via. Vnde in nobis diſtinguuntur notabiliter tres noticiae intellectus, ſicut eſt dare triplicem corpoream viſionem. Aliqua enim videmus directo intuitu, ſicut ſpiritus intuetur tam Deum, quam alias creaturas in verbo. Secunda autem viſio corruptibilis eſt per refractionem, quando per media diuerſarum dyaphaneitatum viſibile, vel ratione diuerſitatis dyaphaneitatum parum a rectitudine declinando, & iſto modo dicitur ſpiritum creatum ſimul cognoſcere creaturam in verbo, & in proprio genere. Tertia autem viſio eſt per reflectionem, quando ſpecies viſibilis a ſpeculo reflectitur ad oculum videntem, ita quod prima viſio fit per lineam rectam, ſecunda per lineam refractam, & tertia per lineam reflexam, Et iſto modo videmus nunc per ſpeculum in aenigmate, cum Roma. I. nihil inuiſibilia Dei, per ea quae facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Relinquendo ergo perſpectiuis declarationem huius triplicis noticiae, dico tanquam mihi probabile, quod omnes angeli habuerunt in primo inſtanti mundi, & paulo poſt in verbo Dei claram noticiam & eodem meditulio temporis declinando ab iſta noticia, nouerunt res in ſuo genere. Noticia minus clara pro tempore illius noticiae lapſi ſunt angeli non credentes, quod parificantur Deo, tum hoc quod non poſſet intelligi, ſed credentes affectantes & contentati, quod ſint ſimiles altiſſimo, ſic ſcilicet, quod ſicut altiſſimus non habet ſuperiorem ad quem referat gratias pro donatis. ſic illi angeli mali quieſcant in noticia rerum in proprio genere, & non ad laudes Deo debitas reuertantur. Et credi poteſt, quod angeli mali nimis diu in noticia rerum in ſuo genere perſtiterunt, & ſic in illis, ſicut in omni homine peccante primo fuit peccatum omiſſionis, & ex contingente temporis, & miſericordia diuinae punitionis, & ex carentia innouationis pœnae ſenſibilis, ſunt illi mali angeli in ſuis viciis indurati, quietantur enim in ſuo modo viuendi, quem habent a Deo. Ideo non praeſumunt illi apoſtatae pœnitere. vel plene

Duplex eſt noticia demonum de Deo.

Tres noticiae intellectus.

Triplex corporea viſio.

Omnes angeli habuerunt in primo inſtanti mundi claram viſionem in verbo Dei.

ne & debite gratias agere Deo ſuo, & ſic contingit hominem paulatiue & ſpecialiter dum ſpiritus fuerit ſeparatus a corpore finaliter obſtinari, & eſt peccatum in ſpiritum ſanctum, & diabolicum. Ad primum iſtorum argumentorum, patet ex dictis, quod non demones ſic credunt, ſed credunt implicite ſicut omnes ſuperbi credunt. Ex quo ſequitur quod coaequarentur Deo, ſi cum illis paribus non ex Dei iuſticia ſint puniti. Ideo dicitur communiter quod ſuperbi volunt implicite aequari Deo. & ſic de multis notabilibus. quae cum conditione huiusmodi ſunt ſupplendae. Ad ſecundum argumentum dicitur, quod talis angelus a delectatione decidit, in Deo paulatiue incipiendo nimis diu immorari in noticia rerum in proprio genere. Vnde talis mora eſt periculoſa in nobis, & non infuit angelis confirmatis, ſed non video, quin illi angeli tam tunc, quam modo, poſſunt cognoſcere res in genere ſuo. Sic tamen, quod noticiam matutinam debitam non omittant. Ideo eſt veriſimile, quod illi angeli confirmati res in verbo baſaliter cognoſcant, & cum hoc modo viſionis refractae cognoſcunt res in proprio genere. Diaboli tamen confirmati fuiſſent, ſi tempeſtiue & debite ad Dei laudem atque noticiam diuertiſſent. Quantum ad tertium argumentum concedo aſſumptum, vnde confirmatio conſiſtit radicaliter in praedeſtinatione diuina, & eius aſſiſtentia gratioſa. Lapſis autem conſiſtit culpabiliter in creaturae negligentia, vt primus angelus negligenter moratus eſt in noticia creaturae in ſuo genere, & ſic neque volentis angeli, neque currentis hominis eſt per ſe confirmatio, ſed Dei miſerentis.

Diaboli & ſic omnes ſuperbi volunt implicite coaequari Deo.

In quo confirmatio & lapſus radicaliter conſiſtat.

CAPVT XIII.

De pugna angelorum.

ALITHIA. Licet frater Phroneſis, ſententia iſta videatur probabilis, tamen ſupereſt difficultas tertia declaranda, ſcilicet quomodo boni angeli pugnant cum malis, & quomodo inceperat, & quando terminabitur illa pugna. PHRONE. Fides ſcripturae in Apocalypſi Iohannis, & prophetia Danielis, edocent

Quomodo angeli boni pugnant cum malis.

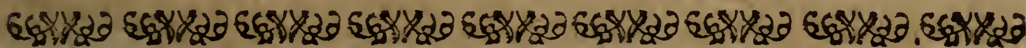
edocent illam pugnam, non tamen intelligo, quod angeli isti pugnant laedendo se reciproce, vel quod verberando aerem trucidant, aut laedant sese in corpore, cum non taliter possunt pati, sed assumptis corporibus docent homines, quomodo ipsi resistunt spiritui, etiam violentia corporali. Si enim homines perfidi resistunt etiam sancto spiritui, vt dicit Stepha. Act. VIII. Multo magis creati spiritus possunt assumptis corporibus resistere sibi ipsis. Sed diuersitas est in resistentia bonorum spirituum & malorum. Nam mali spiritus apponunt visum & difficultatem potentiae contra Dei potentiam resistendo, & illa vocatur pugna illorum spirituum. Spiritus autem boni videntes pleni Dei placitum, insiliunt contra illos malos spiritus, & resistunt de quanto viderunt domino complacere. Et talis colluctatio vocatur pugna in libris propheticis. Taliter enim colluctamur aduersus carnem & sanguinem, & etiam contra ipsos diabolos. Beati autem habent in omni tali pugna quicquid voluerint, quia quamuis non habeant modo victoriam talis, certificati tamen ex reuelatione diuina, habent pro futuro tempore. Et interim habent quamcunque delectationem voluerunt sine fastidio reluctante & sic dispariter pugnant angeli boni cum antiquo serpente, & dispariter Deus si pugna vel luctuatio debet dici. Et patet solutio ad obiectum. Nam angeli boni habent quicquid volunt, quia pro magno tempore, etiam sunt continue securi de habitione optati sine fastidio incidente. Et sic beati licet careant dispositione accidentali, volunt tamen ipsa carere, & de hoc est eis beneplacitum, quantum erit eis beneplacitum cum habebunt, quia certitudo finis & complacentia voluntati diuinae, in succedentis pulchritudine huiusmodi, delectat angelos continue aeque multum. Nec video quomodo logicus sine extensione temporis posset in ista materia regulariter loqui uere, & patet quod angelus bonus non ex hoc perficitur, & imperficitur successiue, cum delectabilis expectatio tantum perficit, sicut habitio talis finis, sed secus est de homine, qui continue fluctuat in ambiguo quo ad finem. Quando autem illam pugnam incœperat, vtrum statim post lapsum mali angeli in supremo cœlo, est mihi ambiguum, vel si cœperat illa pugna in particulari triumpho post ascensionem Christi in ecclesia militante. Scimus quidem quod talis

Beati in omni pugna habent quicquid voluerint.

lis tota habitabilis noſtra vocatur cœlum, ſicut volucres communiter aues cœli. De ceſſatione autem illarum pugnarum, certi videmur, quod poſt diem iuditii, cum non erit tunc materia reluctandi. Sed quomodo hic mali ſpiritus tentant homines, eſt diſſenſio apud multos, cum non ſubſit ratio, vel modus tentandi. Certum eſt tamen quod poſſunt tentare homines, vniendo ſpiritus corporeos, prout fuerit operi meritorio conſonum vel diſſonum diſpergendo. Sic enim diabolus poteſt tentare homines per ſpecies rerum ſenſibilium, nunc excitantium ad gulam atque luxuriam ſecundum appetitum carnis. & nunc per ſpecies rerum ſenſibilium excitantium ad auaritiam, opponendo ſecundum concupiſcentiam oculorum, & nunc ſpecies rerum ſenſibilium excitantium ad ſuperbiam applicando, ſicut diabolus tentauit Chriſtum Matth. IV. Et boni ſpiritus poſſunt ſecundum gradus conſimiles adiuuare. Regulam autem in omnibus iſtis oportet de beneplacito Dei accipere, cum diaboli ex fide non plus poſſunt tentare homines, quam de Dei beneplacito permittuntur, cum Dei iuſticia non permittit nos tentari ſupra id quod poſſumus, vel ſic reſiſtere non ſufficimus, peccatum noſtrum primum eſt cauſſa.

Tota habitabilis noſtra vocatur cœlum.

Diaboli non poſſunt plus tentare quam Deus permittit.

CAPVT XIV.

De praedeſtinatione & praeſcientia Dei & eorum cauſſis.

PSEVDIS. In omnibus iſtis videtur, quod innuis Deum creaturis ſuis in omnibus taliter ioculari, cum creatura non plus poteſt talia facere vel mouere, quam imago artificis ioculantis, Cum Eſa. dicat, quod ſumus ſerra domini diuidentis. Et ſic videtur, quod Deus neceſſitat tam praedeſtinatos homines, quam praeſcitos. PHRONE. Hic oportet intelligere terminos, vt fides ſcripturae hos limitat, & non vltra, ne dent occaſionem concipiendi erronee de eſſentia increata. Et ſic videtur mihi probabile vt ſupra, quod Deus neceſſitat creaturas ſingulas actiuas ad quemlibet actum ſuum. Et ſic ſunt aliqui praedeſti-

Deus neceſſitat creaturas ad quemlibet

suum actum. praedeſtinati, hoc eſt poſt laborem ordinati ad gloriam. Aliqui praeſciti, hoc eſt poſt vitam miſeram ad pœnam perpetuam ordinati. Sic enim limitantur hii duo termini, licet apud multos accipiantur communius, vt termini videntur ſonare, & ita praedeſtinationis, aut praeſcientiae diuinae eſt cauſſa indubie ipſe Deus, cum nulla creatura cauſſat, formaliter intelligendo hos actus, ſiue noticias Deo intrinſecas atque aeternas. Intelligendo autem paſſiue praedeſtinationem, vel praeparationem ad pœnam, videtur quod illae ſunt a Deo abeſſe intelligibili creaturae, & a futuritione terminis concauſatae. Et ſic veritas prior naturaliter in iſta materia videtur cauſſare veritatem ſequentem, ſpecialiter intercidente actu huius veritatis, vt quia Deus ordinat tale praemium ſiue pœnam, & homo ſic merebitur vel peccabit. Et quia de facto intercidit tale meritum, ſiue demeritum. ideo de facto ſequitur talis punitio, vel praemiatio, & ita concedendum videtur, quod temporale ſit cauſſa praedeſtinationis aeternae, praecedente tamen cauſſa aeterna, tam ex parte Dei taliter ordinantis, quam ex parte futurititionis creaturae taliter ordinatae. Nec dubium quin Deus, quandocunque ordinauit punitionem, vel actum huiusmodi intendit finem meliorem. gratia cuius, boni, honeſti, & vtilis eccleſiae ſic intendit, ſed nec eſt inconueniens, ſed conſonum, quod aeternum huiusmodi reſpectiui, cauſſetur ab aliquo temporali, ſuo tempore ſuccedente, vt quia hoc eſt. Et ſic proficit ac perficit mundum, Deus ordinat illud fore, antecedens eſt temporale, & conſequens eſt aeternum, Et ſi quaeratur quid complete cauſſat Dei ordinantiam aeternam, antequam iſtud fiat, dicitur, quod Dei volitio, vel etiam ipſe Deus, cum neceſſarium eſt ad completionem reſpectus huiusmodi effectum talem ſuccedere abſolutum, & ſic quamuis ſequitur, iſte homo eſt ordinatus a Deo, intellectus a Deo, vel ab ipſo volitus, ergo ille homo eſt, cum Deus nihil intelligit niſi quod eſt. Tamen non ſequitur, ſi pro illa menſura ille homo intelligitur, vel eligitur, ergo pro illa menſura ſicut Deus elegit ipſum ante mundi conſtitutionem, ille homo eſt, cum omnis praedeſtinatus fuit electus ante mundi conſtitutionem. & tamen non fuit homo ante mundi conſtitutionem, quia tunc aeternaliter fuit homo, Et ſic non ſequitur, ſi ille homo fuit ante mundi

De praedeſtinatione & praeſcientia Dei & cauſa ipſorum.

Temporale eſt cauſſa aeterni.

Quid cauſſat Dei ordinationem.

mundi conſtitutionem in eſſe intelligibili ordinatus a Deo vel intellectus, tunc fuit ante mundi conſtitutionem. Sed ſatis eſt, quod fuit pro ſuo tempore. Et ita licet hoc fuit aliquid ante mundi conſtitutionem, demonſtrando idaeam hominis, & hoc eſt iſte homo, tamen iſte homo non fuit aliquid ante mundi conſtitutionem. Et licet tunc fuit electus, a Deo volitus &c. & tamen non fuit &c. electum a Deo volitum &c. quamuis fuit electum & a Deo volitum pro ſuo tempore. Iſtud colligitur ex ſententia primi libri.

CAPVT XV. & vltimum.

De cœlo & ſuis partibus.

ALITHIA. Dic frater PHRONESIS, conſequenter ad dicta tua, de cœlo & ſuis partibus, tum quia aſtronomi de eius noticia multum pompant, tum etiam quia ſcriptura de eis facit mentionem. PHRONESIS. De illa materia parum concipio, & Aſtronomi in illa materia loquentes infundabiliter balbutiunt. Dicunt enim a probabili experientia, quod ſeptem ſunt Planetae, circa octauam ſphaeram hunc ordinem obſeruantes, Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, & Luna. Et motus, ac Eclipſis eorum a ſenſibili experientia cognouerunt. Et ſuper omnes hos ſeptem ponunt cœlum ſtellatum, & figuras aſtrorum, cum ſuis efficaciis ac coniunctionibus, oppoſitionibus & aliis reſpectibus cum Planetis Et ſuper octauam ſphaeram, quae dicitur cœlum ſtellatum, ponunt quidam ſphaeram nonam, quidam ſphaeram decimam, & quidam ſphaeram vndecimam, & habent ſuas euidentias. Sub Luna autem ponunt quattuor elementa, ſcilicet, ignem, aerem, terram, & aquam. Et omnia illa ponunt corruptibilia, & in ſuis confiniis ſpecialiter ad inuicem commiſceri. Et compoſitum ex iſtis quattuor, vocant ſphaeram corruptibilium, in qua ſuper terram & in aere ſunt homo, & mixta alia, vt ſenſibilia, vegetabilia, lapides metallorum mineris. Et mixta alia imperfecta, quae vocant exhalationes, vapores, vel alias impreſſiones. Et propter homines ponunt terram quo ad noſtram habitabilem,

Septem ſunt planetae.

Cœlum ſtellatum ſiue octaua ſphaera.

Quattuor elementa.

lem, parum a centro eleuatiorem. Aquam vero ponunt ſic ſituari, quod ex parte altera ſit eleuatior quam eſt terra. Et omnia haec tria elementa ponunt quodammodo circundare circa terram, ignem velocius, aerem tardius. Velocius tamen ſupra circumferentias altiſſimorum montium. Et illis circumferentiis ponunt ſtellam comatam, ab influentia cœleſti generari, & ſub illo ardentem draconem, halonem, & iridem, hiatum, & bochim, pluuiam, & niuem, & grandinem, ventum, & maris ſalſedinem, cum caeteris impreſſionibus ſubterraneis, quas deſcribunt. Aer autem circa periferias montium, ſicut Mare mouetur irregulariter. Omnia tamen corpora illa ſublunaria, impreſſiones recipiunt ab aſtris cœleſtibus, & in corruptione ac aliis paſſionibus in ſuis periodis, a cœleſtibus corporibus limitantur. Omnes autem orbes cœleſtes, hoc eſt ſupralunares ponunt cum aſtris circulariter eſſe motos. Orbes autem planetarum ponunt diuidi in tres partes. & ſecundum illas planetas eſſe nunc in auge, nunc in oppoſito augis, ſiue rarefactione ſiue condenſatione cœli. Et praeter haec ponunt paruos circulos, & in circumferentia ſphaerae planetae, in quibus defertur aſtrum, quod nunc eſt ſtationarium, nunc retrogradum, & nunc directum, & illos circulos nominant. Epiciclos, & quemlibet hominem in ſua generatione a facie cœli in ſua periodo ac vita, fortuniis cum fortuniis ac infortuniis limitari. Planetas autem deſcribunt in proprietatibus ſuis & complexionibus ſatis diuerſificari. Omnes tamen a ſole poſſunt lumen recipere, & Lunam quae eſt infima planetarum, & magiſter humidorum, ponunt in oppoſitione ſecundum partem inferiorem nobis ſenſibilem illuſtrari. In coniunctione vero cum ſole ſecundum partem ſui ſuperiorem parum maiorem habere a ſolis lumine illuſtratam, & in acceſſu ac receſſu a ſole ſecundum quadras & partes alias in lumine variari. Sed quo ad omnes iſtas ſententias, in quibusdam ſenſibus dicunt probabiliter, vt de aſtris, in aliis autem inſenſibilibus infundabiliter ſomniant, & ideo nimirum, eorum iuditium ſaepius eſt peruerſum. Tantam autem regularitatem ponunt in motu cœli. quod ſi cœlo vnum aſtrum de nouo eſſet additum vel ablatum, totum cœlum non moueretur cum fatigatione & pœna, vt dicit Auerrois. Linn. autem qui multum in illa materia labora-

Aqua terrae ex parte eleuatior eſt.

Stella comata vbi generatur, cum dracone, halone &c.

Epiciclos.

Luna magiſter humidorum.

laborauit, ponit in ſuo Exameron deceptiones in illa materia ſatis multiplices. Nam ex fide ſcripturae Sol nunc ſtetit, & nunc retroceſſit, & ignoramus ſi ſaepius ita fecit. Et cùm totum iuditium Aſtronimi ſit de regularitate motus aſtri, quomodo certitudinaliter iudicabit, ſpetialiter tamen in gemellis, qui a facie cœli ſphaerae paritatem influentia ſunt reſpecti. Vnus habet fatum fortunae laudabile, & alius infortunia ſatis multa. Similiter cum actiones actiuorum, ſunt in paſſis ſecundum diſpoſitiones paſſorum, ſed materiae ex quibus ſit embrio, ſunt ſatis diſpares in matrice, nec aliqua ſcientia tradit regulam de iſtis materiis, nec varietatem actionis cœli, ſecundum diuerſitatem ſitus ſublunaris, quomodo ergo ſtabunt generales regulae aſtrologi quo ad iſta? Similiter certum eſt, quod proles variatur in ſuis accidentibus, ſecundum variationem nutritionis, motionis, & complexionis maternae, cum aliis variabilibus in aere, ſed quaſi aſtrologus cognoſcet regulariter illas metas? Et patet quod ſicut medici, ſic & aſtrologi fingunt ſaepe ſententias quas ignorant, & talis fallacia eſt in arte alchimitica, & in multis ſimilibus ſophiſmatis fallaciter a trutannis. Sed in venerabili ſcientia Theologica, quae debet eſſe certiſſima ac neceſſaria, ſunt ſophiſticationes nimis ſubdole & haeretice antechriſti. Quantum autem ad ſpeculatiuam Aſtronomiae, tam Aſtrologi, quam Philoſophi naturales plurimum ſunt ignari, vt ſuppoſito ſenſus eorum iudicio ſine errore dicitur, quod difficile eſt fidelem credere adhuc, ſicut ignorant vtrum Angelus copulatur orbi, vt forma, vel vnus illorum orbium mouetur, niſi a Deo ſolummodo, ſic ignorant, vtrum aſtra mouentur propriis motibus, ſiue orbe. Vel vtrum ad motum orbis ſui circulariter deferuntur. Poſſet quidem eſſe, quod orbis per ſe moueretur perpetuo a ſuis partibus, ſuppoſito quod a Deo ſit ſemel circulariter circumductus, & ſi non cum tali intelligentia motrice ſit taliter copulatus. Videmus enim quod mixtum figurae teretis ſemel per arcem digitorum hominis circumductum, continuat per tempus notabilem motum ſuum, & ſi non eſſet impedimentum ex grauedine corporis, ex colliſione medii continentis, nec ex corruptione corporis teretis, iſta moti perpetuo moueretur, ex appetitu naturali partium, quae naturaliter appetunt continuari ad inuicem,

Medici & aſtrologi fingunt ſaepe ſententias quas ignorant ſimiliter & alchimiſtae.

vt patet ex motibus proiectorum. Quae ergo necessitas ponendi intelligentias coniunctas orbibus ita motis? Et iterum cum astra possunt per se moueri in ordibus quietis, vt apparet, nec ratio necessitat, quod taliter moueantur, quae rogo necessitas vt astra ad motum circularem suorum orbium deferantur? Stat enim ex subtilitate orbis & astri, quod orbis non per motum huius laederetur, vt patet de corporibus ascendentibus in cœlum, & ex dote subtilitatis corporis gloriosi, aut quale inconueniens foret, quod medium diuidatur? sicut aer diuiditur per stellam comatam, & diuidebatur per illam stellam, quae tres magos duxit ab oriente in Bethleem Christo nato. Ex multis talibus videtur mihi, quod periculosum est nimis multum in somniis illius scientiae immorari, specialiter cum fundatio scientiae sit incerta, & fidelis posset longe melius in aliis exercitiis animae occupari. Nec dubium quin debemus Deo computum de omni occupatione virium & temporis hic in via.

Finis secundi Libri.

SEQVITVR TERTIVS.

SEQVI-

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

De Virtutibus.

Alithia. Placet frater mi Phronesis. quod posuisti finem labori & studio huius artis, cum videtur expeditius & vtilius viatori, tractare de virtutibus & exercitio in illis. Per hoc enim accumulabitur meritum viatori, & proderit quo ad pacem viantium, & toti ecclesiae militanti. Phro. Placet nobis inniti tam speculatiue quam practice huius materiae praemittendo diuisiones multiplices de virtute. Est autem quaedam virtus creata, & virtus quaedam increata, cuiusmodi est personaliter verbum Dei, & essentialiter ipse Deus. Virtutum autem creatarum quaedam est naturalis, & quaedam moralis, tum naturalium quaedam sit diuisibilis, & quaedam indiuisibilis. Et virtutum moralium, quae solum possunt inesse homini, quaedam est moralis humana, & quaedam est theologica, cuiusmodi est, Fides, Spes, & charitas. Virtus autem moralis phisica vel humana ab Aristotele sic describitur, quod est habitus electiuus in medio consistens, quo ad nos determinatus ratione. Et sunt tales habitus secundum suas materias multipliciter variati. De illis autem habitibus quatuor sunt virtutes cardinales, scilicet, Iusticia, Fortitudo, Prudentia & Temperantia. Vnde philosophi aequiuocando nominant sub eodem nomine, nunc virtutem moralem, & nunc virtutem intellectualem. Quinque autem virtutes intellectuales possunt inesse homini, virtutes suas morales, vt ratio exigit regulantes. Et sunt istae quinque, Sapientia, Intellectus, Scientia, Ars, & Prudentia, Sapientia est de caussa altissima, & suis passionibus, de quibus primo libro dictum est. Intellectus autem est noticia veritatum, quae sunt

Duplex diuisio virtutum.

Virtus moralis secundum Arist. quid sit.

Quatuor virtutes cardinales.

Quinque virtus intellectuales.

ſunt principia ſcientiarum, vt per intellectum cognoſco, quod nihil ſimul eſt & non eſt, & quod omne totum eſt maius ſua parte, & ita de caeteris. Scientia vero eſt tertius habitus intellectiuus, de principiis ſuis demonſtratiue demonſtratus, cuiusmodi ſunt concluſiones in demonſtratiuis ſcientiis, & aliis declaratae. &c. Ars autem eſt habitus factibilium, vel etiam artificialium directiuus, non autem praxis talium factibilium, ſed habitus ſpeculatiuus ordinans quomodo talia factibilia debent ordinari. Prudentia vero eſt habitus agibilium directiuus, & pertinet ſpecialiter ad virtutes morales, cum quaelibet earum dicitur habere ſuam prudentiam. Sunt autem iſtae virtutes morales in appetitu ſenſitiuo ſecundum Ariſto. Et quia illae virtutes faciunt hominem eligere finem rationalem, & ad opus illius finis delectabiliter inclinari. Ideo vocantur ab Ariſto. habitus electiui. Et inſuper quia omnes tales habitus conſiſtunt in actu medio, inter duo extrema vitioſa, ideo vocat Ariſto. illum habitum electiuum in medio exiſtentem. Virtus enim cum dicitur ad aliquid eſt in actu vt in fructu virtutis. Et actus virtuoſus dicitur ipſe in contrario in virtute, vt in ſuo efficiente, vel ad ipſum moraliter inclinate. Caueamus tamen ſemper, ne credamus virtutem aut vitium, vel actus procedentes ab illis eſſe res aliquas, quae poſſunt per ſe eſſe. Sed virtutes & vitia ſunt accidentia de genere qualitatis, & actus ſunt accidentia de genere actionis, vt dicit Ariſt. quod oportet eſſe medium quo ad nos, hoc eſt, quo ad eum qui taliter habituatur, quia diuerſis hominibus eſt medium diſpariter ad aptandum, vt Ariſto. exemplificat de Milone. Ipſe enim voluerit comedere bouem in die. & in multis hominibus excaederet illud medium virtuoſum. Ideo oportet loqui de medio, quo ad proportiones & habitudines virtuoſi, ſic quod diuerſis hominibus ſint diſparia media adaptanda. Sed cum quaelibet virtus moralis habeat ſuam prudentiam, connectit Ariſto. quod eſt habitus determinatus ratione. Non enim ſemper eſt agendum, nec continuo otiandum, & ſic quo ad velocitatem aut tarditatem actionis, cum modis aliis infinitis, quos oportet ſecundum rationem prudentiae regulari. Ideo addit Ariſto. quod virtus moralis ſit habitus ratione determinatus, nec oportet nos ſicut quando fuimus pueri muſſitare, quomodo habitus talis ſemper

Vbi ſunt virtutes morales.

Quaelibet virtus habet ſuam prudentiam.

virtus moralis.

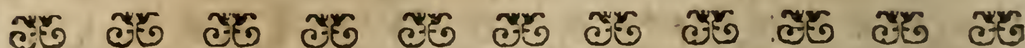
ſemper inclinat ſecundum vltimum eſſe ſui, & ita foret ſaepe nociuus, cum inclinaret ſubiectum ad actus uitioſos. Item ſecundum variationem circumſtantiae videri poſſet minus intelligentibus, quod virtus poteſt eſſe vitium, vt habitus inclinatiuus magnifici, ad dandum indigentibus exceſſiue inclinaret, plus ipſo deiecto ad pauperiem ſcienter, vel ignoranter, quam foret in ſic diſpoſito oportunum, & ſic deueniret ex caſu tali extrinſeco habitus vitioſus. Similiter non oportet diffinitum variari proportionabiliter, vt diffinitio variatur, ſed oportet hominem variari in actibus extrinſecis vitioſis, vt medium extrinſecum variatur. Ergo cum non poteſt eſſe latitudo in virtute & vitio, ſupereſt, quod in habitu animi correſpondenter ad medium extrinſecum, habitus a virtute in vitium varietur. In iſta materia tenendum eſt, quod virtus moralis, de qua eſt ſermo ſecundum veritatem, eſt habitus a Deo datus in intellectu hominis radicatus, & diſtinguitur a conſuetudine, quam quidam dicunt Ariſto. vocare virtutem moralem. Et ſic concedo quo ad primum argumentum, quod conſuetudo talis ſaepe nocet in caſu. Sed illa conſuetudo diſtat plurimum a virtute nec eſt imaginandum, quod conſuetudo ſit vna res abſoluta quae poſſet per ſe exiſtere, ſicut graue aut leue, & inniti ſecundum vltimum ſuae potentiae. ſed eſt vna de potentiis accidentalibus, quibus aduentice homo diſponitur, vt taliter aut taliter operetur. Ad ſecundam inſtantiam dicitur forma conſimili, quod conſuetudo quae non eſt prudentia regulata, nocet hominibus, ſed illa conſuetudo non poteſt eſſe virtus aut vitium, verumtamen magnificus debet ſecundum prudentiam pro talibus caſibus ſuam largitionem prouide menſurare, ſpecialiter non dando hiſtrionibus, vel mendicis validis pro vano nomine acquirendo. Quo ad tertiam inſtantiam dicitur, quod in conſtantia & flexibilitate, tam virtus, quam vitium variatur. Pares autem intenſiuas, non ſolum horreo in virtutibus, ſed in quibuslibet creaturis. Nec ſolum horreo, ſed quamuis in iuuentute mea circa iſtam materiam ſolicitus fueram, modo tamen non intelligo. Habitus autem non variantur de virtute in vitium, cum ſint ſpecierum diſparium, ſed ſubiectum, ſcilicet, vt vnus homo qui ſolebat de bonis fortunae largiri, prudenter egentibus virtuoſe, aſſiſtente pauperie, & ſtante improui-

Virtus poteſt eſſe vitium.

Quid ſit virtus ſecundum veritatem: & vbi radicetur.

Conſuetudo quid ſit.

prouida consuetudine, largitur prodigaliter de bonis quae sibi adueniunt, non secundum virtutem, sed secundum consuetudinem, quae non prudentia regulatur. Sed procul a virtute ista largitio.

CAPVT II.

Quot virtutes sunt in intellectu & voluntate.

ALITHIA. Consydero in parte frater mi Phronesis, quomodo ista sententia sit multum probabilis. Sed tamen in hoc quod ponis omnes virtutes morales in intellectu vel voluntate consistere, miror multum, cum secundum Arist. II. Ethi. Appetitus hominis sensitiuus, qui dicitur rationalis, secundum participationem videtur subiectare omnes has virtutes praeter iustitiam, quae dicitur in intellectu hominis subiectari. PHRO. Oportet nos consyderare parum altius, tam virtutes, quam vitia, quam philosophus iste fecerat. Iusticia quidem non solum commutatiua vel distributiua, sed etiam seruitiua debet dirigere nos ad Deum. Nam prima & principalis pars iusticiae stat in isto, quod seruiamus Deo ex tota nostra potentia & virtute, diligamusque ipsum ex toto corde, & tota anima nostra ad similitudinem trinitatis, & sine hac parte charitatis & gratiae, nulla virtus moralis inest homini, & post hanc partem iusticiae, oportet hominem seruare aliam ad quemlibet fratrem nostrum. Et cum vtraque istarum seruatur in spiritu separato, patet quod sit virtus altior quam appetitus sensitiuus in quo virtus hominis sit fundata. Et post istam iusticiam oportet adesse fortitudinem, quae moueat hominem ad patiendum vsque ad mortem, & aggrediendum mortis articulum, sicut oportet pro defensione iusticiae. Et haec virtus est in virtute non organica, cum animus in eius completione naturaliter delectatur. Post hanc secundam virtutem cardinalem, oportet quod assit prudentia, quae cuncta opera viantis regulet, conformiter ad primam iusticiam impellentem. Et illam vocat Euangelium prudentiam serpentinam, quia contra omnes

Iusticia.

In seruitio Dei consistit prima, & principalis pars iustitiae.

Fortitudo.

Prudentia.

omnes tentationes, & ſpecialiter contra tentationem diaboli, obturat vnam partem auris intellectus, cum parte eximia caudae ſuae, conſyderans quomodo neceſſitatur mori ab hac parte miſera, & ſecundum quod hic meruit ſiue demeruit, recipere in alio ſeculo praemium ſiue pœnam. Secundam partem auris intellectus applicat ad terram fragilitatis humanae, & ſic totam ſpem adiutorii inclinat ad ſuffragium Dei ſui. Et iſta eſt prudentia ſerpentina, quam neceſſe eſt conſiſtere in potentia intellectus. Quarto autem cum non aſſunt iſtae tres virtutes, niſi inſit temperantia in ſubiecto, ſecundum quam virtutem temperantiae vtitur veſcibilibus conformiter rationi, quamuis autem pro tempore, quo anima hic copulatur corpori, multa opera iſtarum virtutum, quattuor ſunt organica & delectabilia appetitui ſenſitiuo, oportet tamen quod in appetitu ſuperiori hominis radicentur. Iſtas autem virtutes quattuor, ſicut quamcunque virtutem moralem, eſt impoſſibile ineſſe homini, niſi aſſit gratia Dei ſui. quomodo quaeſo homo poſſet mereri beatitudinem. viuendo & agendo ſecundum beneplacitum Dei niſi Deus ex magna ſua gratia hoc acceptet, Ideo quicquid homo egerit, vel natura creata in ipſo genuerit, non dicitur virtus moralis meritoria praemii vel laudis perpetuae, niſi illa virtus ab alio venerit, & per conſequens a gratia Dei ſui. Et ex iſto patet, quod nemo cognoſcit ſi ſit moraliter virtuoſus, niſi a Deo ſibi fuerit ſpecialiter reuelatum. Et ſic in tota iſta materia de ſpe praemii, de deletione peccati, cum ſibi ſimilibus, vtitur eccleſia reputatiue & ſuppoſitiue, & non demonſtratiue, vel certa ſcientia in ſpe bonorum patriae conuerſando. Quamuis autem Ariſtoteles dicat, quod ſignum ſit homini, quod ſit habituatus virtute, ſi delectabiliter & conſtanter operatur conformiter rationi, hoc tamen ſignum non eſt inuincibiliter conuictiuum virtutis, cum homo expers gratiae poteſt ad tempus in bonis operibus delectari, etiam malus angelus, & quantumcunque praeſcitus peccando in ſpiritum ſanctum, etiam vſque ad mortem, Et patet quod hoc peccatum nimis multos cœcauit inſcios, qui diffiniunt quod homo abſoluitur a peccato, propter leuem verborum ſuorum oſtenſionem, vel expreſſionem, & ad ſacramentalem manuum impoſitionem, ſed de iſto inferius. Iſtud autem eſt contra materiam fidei, licet materiam

Temperantia.

Impoſſibile eſt virtutem moralem ineſſe homini, niſi aſſit gratia Dei.

De fide hic agitur.

In quo differunt tres virtutes theologicae, & quomodo fides multipliciter accipitur.

ſpei fidelibus adminiſtret. Differunt autem iſtae tres virtutes theologicae, fides, ſpes, & charitas in hoc, quod fides dicit ſuper naturalem & habitualem noticiam credendorum, inter reputationem atque ſcientiam, & habet fides proprietates laudabiles. Sed notandum quod fides quandoque accipitur pro actu credendi, quandoque pro habitu, & quandoque pro veritate quae creditur. Ideo dicunt fideles, quod prima eſt fides qua credimus, ſecunda fides per quam credimus, & tertia eſt fides quam credimus. Et fides (vt dicunt ſcholaſtici) aliqua eſt informis, cum credunt daemones & tremiſcunt, & aliqua eſt fides charitate formata. Videtur tamen mihi, quod fidelis ſecundum integritatem fidei, habet neceſſario charitatem, cum daemones & quicunque in charitate deficiunt, ſunt ſecundum aliquid infideles. Prima ergo proprietas quae fidem conſequitur eſt, quod ſit ſolum de veritate, falſitate excluſa, quam veritatem debet fidelis vsque ad mortem defendere. Vnde ſuper veritatibus contingentibus actus humanos concernentibus, non immediate & directe fides noſtra erigitur, ſed ſuper quamcunque veritatem affirmatiuam vel negatiuam de praeſenti, praeterito, vel futuro, de poſſibili, & etiam de ineſſe, vt patet deiſtis. Deus eſt, Deus non eſt iniuſtus, Deus creauit mundum. Deus veniet ad finale iudicium, Deus non poteſt ſeipſum negare, Deus praemiat beatifice ſuos ſanctos. Secunda proprietas fidei eſt, quod citra demonſtrationem, & ſenſibilem noticiam fidelibus ſit obſcura, cum illud quod videmus ad oculum, dicimur non credere. Et ſancti qui clare vident articulos, quos nos obſcure cognoſcimus, non dicuntur ipſos credere, ſed videre. Vnde ſecundum Apoſtolum. 1 Corinth. XIII. Charitas manet tam in via, quam in patria, cum nunquam excidit, ſed loco fidei habent beati claram viſionem, & in loco ſpei perpetuam fruitionem. Tertia fidei proprietas eſt, quod eſt baſis vel ſubſtantia viatori veniendi ad quietam habitionem credendorum. Ideo dicit Apoſtolus Hebr. XI. Quod fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium. Quamuis autem fidelis noſcat confuſe omnes articulos fidei, & habeat euidentiam, etiam demonſtrationem ad aliquos articulos fidei cognoſcendum, non tamen oportet ipſam ex hinc, a merito ſuo excidere. licet viator non vt ſic habeat

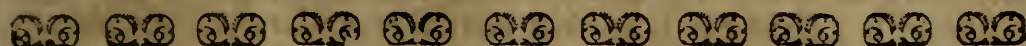
Proprietatis fidei.

Super quibus erigitur fides noſtra.

habeat rationem meriti, & crediderit veritatem ſenſibilem. Et ſic intelligi poteſt Grego. in Omilia de octaua paſchae, quod fides non habet meritum &c. Nec video quomodo viator poſſet in ſtatu iſto peregrinando proficere ad beatitudinem promerendam, niſi primo omnium ſit fidelis. Fidelis autem eſt, qui habet fidem a Deo infuſam ſine aliqua trepidatione fidei contraria, quae ſuae fidei ſit commixta. Omnes autem praeſciti & criminoſi, ſecundum praeſentem, etiam iniuſtitiam ſunt infideles, cum impoſſibile ſit quenquam peccare, niſi de tanto in fide deficiat, quia ſi pœnam infligendam fore peccantibus cogitaret, & plene crederet, & haberet fidem diuinae noticiae, quomodo clare cognoſcit omnia, cum aliis veritatibus credendis, non tunc indubie ſic peccaret. Ideo Apoſtolus vocat inter ſex ſpirituales armaturas virtutem iſtam ſcutum fidei, quae virtus tribus modis poteſt deficere. Primo modo in infirmitate, ſecundo modo in poroſitate, tertio modo in peruerſa applicatione. Primo modo in fide deficiunt, qui in credendo titubant, & non vſque ad mortem pro defenſione fidei perſeuerant. Secundo modo in fide deficiunt, qui multa credenda firmiter credunt, & in multis credendis tanquam in foraminibus vacuis a fide deficiunt. In tertio ſuppoſito. quod quis habeat firmum habitum credendorum, ab actu tamen operis meritorii propter vitam inordinatam deficiunt, tunc arma ſuae fidei ſunt peruerſa. Et patet ratio, quare fides ſcripturae in Euangelio Pauli & Iacobi taliter laudat fidem.

Fidelis quis dicatur.

Impoſſibile eſt quenquam peccare, niſi in fide deficiat: & hoc tribus modis.

CAPVT III.

De ſpe.

ALITHIA. Iſta dicta placent mihi frater Phroneſis, cum ſint pulchra & neceſſaria viatori. Sed dic rogo de aliis duabus virtutibus, vt cœpiſti. PHRONE. Spes in multis differt a fide. Primo in hoc, quod ſpes ſolum eſt de futuro praemio obtinendo, fides autem eſt de veritate quantumlibet variata. Secundo ſpes non attingit demonſtrationem, vel fidei noticiam de ſperato, ſed quietatur in quodam actu medio inter dubietatem & credulita-

Spes quomodo differt a fide, & in quo quietatur.

 dulita-

dulitatem. Ideo dicunt Logici de ſperandis, non quod ipſa ſciunt, negant, aut dubitant, ſed ſupponunt. Et talis ſpes dicit quandam adhaeſionem delectabilem citra fidem. Tertio in hoc, quod ſpes non eſt niſi de bono patriae poſſibili ſic ſperanti, fides autem eſt tam de bono, quam de malo credenti pertinente. & de multis quae impertinentia ſunt credenti. Et patet quod multa ſunt proponenda fidelibus, quae diſtinctione ſemota, nec debent dubitare, concedere, nec negare, vt propoſito praelato, vtrum ſit haereticus, debet ſperare ac ſupponere eius oppoſitum. Et ſi dubitat, eſt omnino culpabilis, cum euidentia quae mouet eum ad partem affirmatiuam, debet omnimode ſemoueri. Si concedit ex cauſſa eſt magis culpabilis. Et tertio ſi neget cum neceſſario omnis praeſcitus eſt haereticus, & ille quem alloquor non debet omnino negare quod ſit praeſcitus, ideo non debet negare ſimpliciter quod ſit haereticus. Nemo enim debet ſine obligatione negare verum, quod a iuſto Dei aeternaliter ordinatur, cum beati examinati a Deo concedendo oppoſitum negati, ad magiſtri optimi beneplacitum reſponderent, examinati tamen de talibus limitant ad haereſim de praeſenti iniuſtitia, qua ſunt ſecundum noticiam ſuae conſcientiae hodie irretiti. Et ſic multi negant ſe eſſe haereticos, qui ſecundum veritatem, quam debent cognoſcere, debent concedere iſtud Deo, & corrigendo ſeipſos de haereſi vel tacere vel dicere veritatem. Charitas autem eſt virtus maxime neceſſaria viatori, cum nemo poteſt venire ad patriam ſine illa, eo quod eſt veſtis nuptialis, propter cuius carentiam, Euangelium dicit poſitum in militante eccleſia, excludendum in finali iuditio & damnandum. Conſiſtit autem charitas in amore, quo Deus debite diligitur, & tota ſua fabrica, & ſic ſtat in delectabili obſeruantia mandatorum. Primo quod Deus diligatur ex toto corde, ex tota anima. & etiam tota mente. Ex toto corde, vt correſpondenter ad Deum patrem, homo diligat debite quantum ſufficit ſupra omnia Deum ſuum. In tota anima, vt correſpondenter ad Deum filium, quae eſt forma vel vita, diligat in omnibus actibus quantum ſufficit Deum ſuum. Et tertio quod diligat in tota mente, correſpondenter ad ſpiritum ſanctum, de Dei ſeruitio debite & continue cogitando. Et nos miſeri lapſi ſeruamus ſatis exiliter hoc mandatum,

Neceſſario omnis praeſcitus eſt haereticus.

Charitas quid ſit: & in quo conſiſtat.

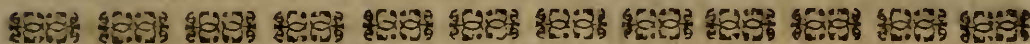
tum, licet sit primum & maximum. Secundum autem mandatum simile est priori, vt diligamus totam Dei fabricam, & specialiter proximos vt nos ipsos, hoc est volendo illis bonum volitione effectuali, vt ipsos debemus in casu consimili nobis velle. Et in isto consistit obseruatio omnium mandatorum secundae tabulae. Et in iis duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophetae. Et licet omnes fingimus quod obseruamus mutuam charitatem tamen facta & vita contraria, ostendit oppositum. Plus enim factis nostris quam nudis sermonibus debet credi. Et incipiendo a tribus mandatis primae tabulae supponamus quod idem sit Deum diligere, & diligere legem suam. Et patet hoc quod idem est lex Dei & ipse Deus. Similiter Io. XIV. dicit veritas. Si quis diligit me &c. Et multa alia sunt dicta similia in scriptura, ex quibus conuincitur, quod idem est Deum diligere & diligere legem suam, Isto autem supposito videamus, si legem Dei infimam magis diligimus quam legem creatam, vel alias creaturas, quod conuinci potest ex legis attentatione & eius obseruatione, & ex legis defensione. Nonne ignorando & contemnendo legem Dei afficimur legibus hominum & aliis creaturis? Nonne plus diligimus alia ad quae plus attendimus? Quis quaeso est, quem non magis appraetiatur suum commodum in scientiis lucratiuis quam attentionem & obseruationem sedulam legis Dei, quod repugnat manifestissime charitati, cum Aposto. ad hunc sensum dicat. 1 Cor. XIII. quod charitas non quaerit quae sua sunt. Videamus ergo vtrum viator magis sedule solicitatur circa bonum proprium, quam circa obseruationem legis Christi, & cum constet oppositum patet, quod maior pars hominum est charitatis expers propter defectum obseruantiae primi mandati & maximi, quod si homo sic radicatus vel habituatus est in ista perversa consuetudine, quis dubitat quin sit haereticus? propter pertinacem defectum in huius legis attentatione ac obseruatione. Et si defensionem legis in superioribus personis attendimus, quis dubitat, quin tam seculares homines quam praelati, plus attendunt ad defensionem caussae priuatae, quam ad defensionem publicam legis Christi. Aliter enim ex omnibus viribus suis destruerent caussas quae diminuunt vel sunt contrariae isti legi, & tamen videmus tam praelatos quam ciuiles domi-

Idem est Deum diligere, & diligere legem suam.

Dilectio Dei ex tribus conuinci potest.

dominos exaltare atque defendere leges, & cauſſas hominum, legem domini poſtponendo, quia aliter non video quomodo lex ciuilis, vel cauſſa hominum tantam executionem & diligentiam pateretur, nam ex leuiori euidentia deſtruuntur quae perturbant leges, aut proſperitates hominum. Patet ergo in diligentiori legis humanae executione, quomodo praeponderatur legi Dei in ſua defenſione, quomodo ergo ſine ficticia dicit talis, quod diligit dominum Deum ſuum ex toto corde &c. Reuera omnes vel plures religioſi priuati, ſunt primi in iſta praeuaricatione in die domini inexcuſabiliter condemnandi, cum omnes quaerunt quae ſua ſunt, & pro cauſſa propria ordinis laborant, vel pro ſolutione anxie vsque ad mortem, & cauſſam ac defenſionem diuinae legis praetermittunt. Ideo iſtae ſectae priuatae priuant ſuos cultores communiter charitate. Chriſtus tamen qui voluit ſuae legis obſeruantiam eſſe liberam, & ſic plus beatitudinis meritoriam, non dedit nobis pro ſtatu legis gratiae pœnam ſenſibilem, pro praeuaricatione legis peccatoribus infligendam, ſed ex fide reliquit perſonam negligentem, finaliter infimum grauius poſt diem iudicii cruciandam. Quomodo ergo non iſtae tres virtutes, fides, ſpes, & charitas hodie ſunt proſcriptae? Nam pro timore pœnae ſenſibilis ſtatim praeuaricantibus legis homini infligendae, ſunt ipſae leges diligentius obſeruatae. Ideo fides, ſpes, & charitas in legis domini obſeruantia, ſunt ſopitae, cum nemo poteſt conuincere ratione, quare duobus eligibilibus propoſitis, homo vnum proſequitur, & aliud dimittit, vel non ita ſedule obſeruat, niſi illud poſtpoſitum vel non amat penitus, vel minus diligat, & ſic eſt de mundum diligentibus ſiue carnem. quo ad Dei dilectionem. Et ſic iſtae tres virtutes theologicae refrigeſcunt. Quis quaeſo in Scotia propter legis libertatem, & priuilegia regis Angliae non letanter pateretur, ſi cum hoc foret ſecurus, quod integer & viuax rediret in Angliam proportionabiliter ad punitionem regis Angliae praemiandus? talis inquam gratanter reciperet tribulationes in Scotia, pro ſpe praemii in Anglia conſequendi. Et multo magis tribulatus in valle huius miſeriae, & transferendus ad locum patriae, ſtante fide, ſpe, & charitate certaret viriliter pro praemio beatitudinis conſequendo. Cum certi ſumus ex fide, quod oportet nos a Scotia recede-

recedere, & correſpondenter ad gratitudinem pro paſſione tribulationis cœleſtis Angliae perpetuo praemiari. vel pro ingratitudine perpetuo cruciari. Stantibus autem iſtis virtutibus, non ſubeſt aufugium excuſandi, ideo certum eſt, quod ſicut ſecundum philoſophos tam virtutes morales, quam vitia eis oppoſita ſunt connexa. Sic eſt de iſtis tribus virtutibus theologicis, & ſuis oppoſitis ſentiendum.

CAPVT IV.

De Peccato.

ALITHIA. Contentor frater mi Phroneſis de iſta ſententia & conſydero, quod pauci viantes ſunt iſtis virtutibus decorati, quin potius quamuis verbis ſuperaddant mendatia, ſunt tamen haereſi, apoſtaſia, & blaſphemia deturpati. Et quomodocumque fuerit de excuſatione clamoſa hominum quo ad tempus, oportet quod finaliter ad regulam iudicentur. Sed vnum breue dubium ſuper quo parum muſſito, rogo quod detegas mihi clare. Conſtat quidem ſecundum philoſophos, quod virtutes & vitia contrarie opponuntur, Numquid ergo his tribus virtutibus theologicis eſt dare peccata contraria? quae vt virtutes ſunt proſequendae, ſint e conuerſo proportionaliter deteſtanda. PHRO. Videtur mihi, quod peccatum dictum formaliter, non ſit virtuti contrarium, quia tunc foret creatura, & res poſitiua, ſicut ſunt omnes habitus, qui ſicut ſunt qualitates, ſic ſunt neceſſario creaturae, & ita non foret peccatum, niſi fuerit a Deo bono creatum & aeternaliter ordinatum, quod eſt contra fidem Euangelii Ioan. primo. Sine ipſo factum eſt nihil. Et videtur mihi vlterius quod peccatum dictum formaliter, non priuatiue virtuti opponitur, quamuis inferat neceſſario priuationem gratiae. Et ratio eſt iſta quia iuſtum eſt & decretum a Deo quod homo priuetur Dei gratia pro peccato, ſed nullum peccatum dictum formaliter eſt iuſtum aut decretum a Deo, ideo nullum peccatum dictum formaliter poteſt dici priuatio, ſed priuationem praecedentem ex Dei iuditio antecedit.

Peccatum formaliter dictum non eſt virtuti contrarium, ſed opponitur virtuti.

M

tecedit. Vnde ſcrutando Categorias Ariſto. non inuenio quod peccatum de quo ſcriptura loquitur, directe in aliquo decem generum continetur. Vnde ſecundum Auguſti. non habet cauſſam efficientem, ſed deficientem, quia cum fides Euangelii dicit Ioan. VIII. Quod omnis homo qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati &c. Et Apoſto meminit de lege peccati, & ſic de aliis poſitiuis denominationibus, quas oportet conſequi ad peccatum. Ideo ſeruata aequiuocatione, oportet deſcendere ſecundum ſenſus aequiuocos. Notando primo quod peccatum nunc accipitur formaliter pro defectu, & ille defectus non eſt priuatio, ſed ipſum praecedens, nec eſt ipſum vitium, ſed ipſum originans. Sed praeter peccatum dictum formaliter, quod nec eſt culpa, nec reatus. Peccatum aliquando accipitur pro hoſtia pro peccato, & iſto modo Chriſtus dicitur peccatum, vt patet. 2 Corinth. V. Et in lege veteri ſacerdotes dicuntur comediſſe peccatam populi, & quandoque accipitur peccatum pro ſubiecto peccante. & vltimo accipitur peccatum pro pœna debita pro peccato. Et ſic quattuor modis peccatum ſumitur ſatis aequiuoce. Deficere autem eſt verbum abſolutum, & ideo competit peccato quod a ſubiecto ſuo exoritur, & in ſubiecto ſuo finaliter terminatur. Vitium ergo, priuatio, pœna, culpa & reatus diſtinguuntur a peccato formaliter intellecto. Et adhuc eſt penuria verborum qua dicimus quod peccatum ſic formaliter eſt acceptum, quia potius diceretur, quod difformiter, alias deformabiliter, ſi vſus loquendi admitteret. Dicitur autem quod multae ſunt ſpecies peccati, accipiendo peccatum pro habitu, vel forma poſitiua. Sed accipiendo ipſum pro deformitate, vel defectu peccantis, ſic non eſt per ſe, vel per accidens in genere, ſed per reductionem. Et vt dicitur communiter in genere qualitatis, cum ſit defectus gratiae. quae qualitas dicitur ſicut virtus. Priuationes autem, vt cœcitas, tenebra, & ſimilia ſunt in cathalogo creaturae, ideo aliter peccata ſunt per reductionem in genere, & aliter priuationes huiusmodi. Verumtamen ſicut peccatum dicitur eſſe ens ad ſenſum aequiuocum, ita dicitur eſſe bonum, cum Grego. vocat neceſſarium. Adae peccatum & culpam fœlicem, cum occaſione accepta per Dei gratiam multum prodeſt. Nec Deus poſſet peccatum ſinere eſſe, vel fieri, niſi per accidens multum

Sacerdotes comedunt peccatum populi.

Adae neceſſarium peccatum & felix

tum

tum perficeret, quia si peccatum est, tunc Deus punit illud, & per consequens eius iusta punitio multum prodest. Et ita dicitur Deum velle peccatum, quo ad esse suum secundum quod est occasionaliter perficere. Peccatum tamen dicitur satis aequiuoce habere esse secundum quod illud est esse bonum, quod consequitur ad deesse, & ita quamuis tam Deus quam creatura velit peccatum sic esse, & sic prodesse, non tamen est iustum Deum velle hominem peccare, vel in hoc homini complacere, quia tales praedicationes dicunt esse primum peccati, vel suum deficere. Pœnae autem cum sint iustae & inflictae a Deo, debent esse volitae, & etiam ipsum diabolum oportet velle suam damnationem, cum sit caussa iusta tantum mundum pulchrificans, etiam semet ipsum. Cum secundum Augusti. si remaneret peccatum aliquod inpunitum, deturparetur vniuersitas, non aeque primo secundum se totum, sed secundum partem peccantem. Ideo oportet concedere, quod pœna inflicta, ipsam partem pulchrificat, sicut est iuste & pulchre punita a Deo, & ordinata iustissime ita pati. Et ita si diabolus per impossibile esset positus in adeptione, quod peccatum suum maneat impunitum, vel quod sic puniatur ad regulam, ipse debet secundum eligere, quod si non potest, tunc insolubiliter est damnatus. Multipliciter tamen dicitur pœna peccati, vt aliqua est pœna damni, & aliqua pœna sensus. Pœna autem damni essentialiter consequitur ad peccatum, vt si creatura peccat Deo, de tanto est sibi deacceptata, cum Deus approbare non poterit, quod sic peccet, nisi Deus potest esse indifferens cum sit omnipotens. Et vt dicunt philosophi cum sibi sit cura de omnibus. Ideo relinquitur, quod eo ipso, quod creatura Dei peccauerit, de tanto Deus eam deacceptat, vel odit, nec dubium quin illa deacceptacio vel odium, est infinitum grauior pœna, quam aliqua pœna sensus, cum Christus passus fuit maximam pœnam sensus, & propter malitiam pœnae, non poterit pati huiusmodi pœnam damni, ideo positus in adoptione, potius eligeret quancunque pœnam sensus infligendam, quam huiusmodi aliquam pœnam damni, cum illa non potest inesse, nisi peccatum caussaret ipsam. Et peccatum est infinitum peius, quam aliqua creatura, cum Deus approbat tam pœnam sensus, quam pœnam damni. Sed Deus approbare non

Culpa quomodo intelligitur.

Deus vult peccatum quo ad esse suum secundum.

Diabolum oportet velle suam damnationem.

Peccatum est infinitum peius quam aliqua creatura.

non poterit, quod quis peccet, quia tunc homo deberet peccare & non peccare. Et ad communem instantiam qua sic arguitur. Verum est quod Petrus peccat, & omne verum est a Deo cognitum atque volitum, ergo est a Deo volitum quod sic peccet. Dicitur quod consequentia non valet, sed bene sequitur, quod illud peccatum est a Deo volitum, de quanto est a Deo volitum, quod sit punitum & prosit ecclesiae. Et illud vocatur esse secundum peccati, quod Deus vertit in bonum. Vnde quamuis Petrum peccare, & peccatum Petri sit idem, tamen, propter variationem significationis conceditur, quod peccatum Petri placet Deo, & negatur quod placet Deo, quod Petrus peccet, vel Petrum peccare, & ita conceditur quod sicut peccatum debet puniri, & multis proficere ad eius detestationem, & consolari bonos, quod ex gratia Dei a tali miseria sunt saluati, ita etiam peccatum debet esse, quia quo ad istud esse secundum, quod est prodesse, & tamen ipsum peccatum non debet informare suum subiectum, quo ad esse suum primum, quia tunc creatura deberet peccare. Et quo ad obiectionem communem, captis omnibus instantibus ad primum peccatum, si ista sunt, tunc creatura peccat. & istam consequentiam Deus vult esse bonam, cum aliter non posset esse sic necessaria, & Deus vult antecedens, cum non sapit peccatum, ergo vult consequens, & per consequens sic vult, quod peccet creatura. Dicitur vt prius, quod Deus vult consequens, quod est primum peccatum, quia vult ipsum quo ad esse suum secundum, & tamen non vult quod creatura peccet, quia licet magnis videtur probabile, quod sicut Deus approbat & necessitate ad peccatum, sic necessitat creaturam peccabilem ad peccandum, cum omnis caussa necessitans sit a Deo, & Deus facit misericorditer cum damnatis, & habent bonum esse, sic quod ipsis positis in adoptione esse sit bonum, foret eis vtilius & eligibilius quam non esse, cum esse suum naturale sit bonum, & non esse, non potest habere rationem eligibilitatis. Ego autem non audeo adhuc sententiam istam asserere, vel ad peccandum hominem incitare praedicando, quod est Deo beneplacitum & ordinatum sibi pro praemio quod sic peccet.

CAPVT

CAPVT V.

Quomodo peccatum veniale & mortale distinguuntur.

ALITHIA. Frater mi Phronesis, quamuis tractatus illius materiae, posset placere scholasticis, qui desyderant sophisticationes euadere, & propter inanem gloriam alios capere in sermone. Videtur tamen mihi, quod bonum est in istis sobrie sapere in mensura, ideo optarem quod nos ad aliam materiam tran feramus. PHRONE. Delector modicum in ista materia, sed credo quod necesse sit mundo senescente, & multiplicatis falsis fratribus gloriantibus inaniter de sua vacua sophistria, quod aliquid dicatur acutius contra illos. Et iterum cum oppositorum eadem est disciplina, & quilibet fidelis qui debet delectari in sermone de virtutibus, debet vt sic delectari in tractatu de viciis vel peccatis. Et iterum, quis fidelis dubitat, quin peccata sint detestanda, & a catholico fugienda? & constat, quod multi putant mala peccata esse bona & laudabilia. Nec peccata fugi poterint, nisi praeuiae cognoscantur, ideo sermo de peccatis est necessarius, cum fides scripturae ipsum explicat. Si ergo tractatus de infinito & vacuo fuerit necessarius philosopho naturali, non propter philosophiam directe fundatam in illis, sed propter errores in illa scientia destruendos, quanto magis in moribus, expedit tractare de viciis, vel peccatis, propter rectitudinem & honestatem in virtutibus conseruandam. Ideo videtur mihi expediens de peccatis parum amplius pertractandum. Et primo de distinctione inter peccatum mortale, & veniale, quae distinctio rotatur communiter in ore vulgarium & praelatorum, qui melius sciunt pro peccatis pecuniam extorquere, quam a culpis mundare, vel inter mortale, & veniale (de quo frequenter balbutiunt) iudicare. Quia autem iste terminus vulgaris non fundatur expresse in fide scripturae quantum consydero, ideo videtur licitum limitare significationes illius, secundum quod magis conuenit in scriptura. Potest autem peccatum dici mortale, quod dignum est morte, secundum puniri ex arbitrio Dei nostri. Et sic solum peccatum finalis inpoenitentiae (quod est peccatum in spiritum sanctum)

Distinctio inter mortale & veniale peccatum.

Peccatum mortale.

ctum) proprie est mortale. Quodcunque autem aliud peccatum, cum sit dignum venia, potest dici rationabiliter veniale. Sed quia peccata actualia, quae extinguunt gratiam secundum praesentem iusticiam, sunt nobis in limitibus suis incognita, ideo videtur quod debemus nos seruare in limitibus nostrae noticiae, & non vltra quam noscimus superbire. Et patet ex isto quod ignoramus, quod peccatum sit veniale in nobis viantibus & quod mortale, ideo debemus quodcunque peccatum fugere, cum generaliter cognoscimus peccati periculum, & eius grauedinem ignoramus. Potest autem quodcunque peccatum dici, ingratitudo peccantis, quia consyderando gratitudinem Dei, contra quem solum peccatur, hoc est, non peccatur contra alium nisi peccetur principaliter contra illum. Potest fidelis consyderare peccati grauedinem, ipse enim fuit infinitum gratus homini, cum sua gratitudo, non potest limitibus finitis mensurari. Et cum in quantum gratitudo est maior, ingratitudo peccantis contra illam est grauior, videtur quod omne peccatum habet rationem grauedinis infinite. Similiter, vt loquar secundum politicos, inquantum dominus, contra quem peccatur est altior, intantum peccatum commissum contra illum est grauius, sed Deus est infinitum magnus dominus, ergo peccatum contra illum commissum proportionabiliter est graue. Similiter vt malum est plus detestabile, est proportionabiliter magis malum, sed omne peccatum videtur esse infinitum detestabile, & per consequens ita malum. Nam proportionabiliter vt Deus est appetibilis, est peccatum fugibile, cum mutuo correspondent, sed Deus est infinitum appetibilis, ergo peccatum est infinitum fugibile, & sic malum. Non enim propter bonum finitum vel infinitum, deberet quis peccatum committere, vnde vt loquar tanquam logicus hodiernus pono, quod diabolus promittat homini sub conditione quod peccet, certum bonum, in prima parte proportionabili illius horae, & in secunda parte in duplo maius bonum, & sic infinitum. Et credat ille homo sub conditione, quod si peccet, habebit certitudinaliter illud bonum, & tunc probatur, quod propter nullum tale bonum promissum, quantumcunque leuiter debet peccare, quia si peccare debeat, peccet propter bonum huiusmodi. Et patet ex casu, facit vt debet, & nemo peccat

Veniale.

Nullus debet committere peccatum propter bonum quodcunque.

peccat in faciendo vt debet, ergo homo datus non vt ſic peccat conſequens contra datum. Ideo certum eſt, quod propter nullum bonum, etiam propter Deum, quantumcunque leuiter eſt peccandum. Ideo Deus non poteſt praecipere vt quis peccet, imo ſi impoſſibile Deus praeciperet homini ad peccandum, homo non deberet in hoc obedire Deo, cum ageret laudabiliter a vita culpabili ſe ſeruando. Ex iſtis patet, quod peccatum habet rationem infiniti & vacui, & ex iſtis concludunt logici, quod peccatum eſt ita malum, ſicut Deus eſt bonus, quia infinitum malum, & non magis Deus bonus eſt, quam infinitum bonus. Et iterum poſitus in adoptione, etiam vt ſic Deus peccatum non committeret propter illud, ideo quam bonum eſt eſſe Deum, tam malum eſt hominem peccare, Et ex iſto videtur Ansh. dicere, quod propter infinitos mundos ſaluandos, non committeret homo vel leue mendatium, quia propter nullum bonum debet homo peccare, omne mendatium eſt peccatum, ergo &c. non propter infinitos mundos ſaluandos. PSEVDIS. Quamuis videtur tibi probabilitas in illa logica, tamen non potes euadere contraria argumenta. Si enim omne peccatum ſit infinitum graue, & nullum infinitum eſt maius reliquo, nullum peccatum foret grauius quam quodcunque. Similiter ſi omne peccatum ſit ita malum, ſicut Deus eſt bonus, omne peccatum eſt irremiſſibile, & per conſequens, cum omnes nos peccamus, nullus noſtrum ſaluabitur. Sed nunquam tua ſtulticia facit eccleſiam deſperare? Similiter pari euidentia, qua peccatum eſt aeque malum, ſicut Deus eſt bonus, foret aliud aeque magnum, ſicut aliud eſt paruum, cum maior ſit ſimilitudo inter magnum & paruum, quam inter bonum & malum. Sed da ſi audes, quod tu ſis ita magnus ſicut paruus, & non fingis quin per idem quaelibet pars quantitatiua tui, ſit aeque magna ſicut parua, & cum infinitum parua ſit aliqua pars quantitatiua tui, ſequitur quod proportionabiliter erit magna, & ſic omne magnum eſt infinitum paruum, & omne paruum eſt infinite magnum, quod certiſſimis demonſtrationibus geometricis & veritatibus per ſe notis vulgaribus contradicit.

CAPVT

CAPVT VI.

Penes quid attentatur peccati grauitas.

PHRONESIS. Video quod in materia Logicali multum captiose es pronus arguere, cum huc vsque in materia solida latebas vt anguis, sed Deus resistit tollendo faciliter argutias tuas sophisticas. Non enim video quomodo omne peccatum, vel aliquod sit infinitum graue, quia tunc infinitum graui pœna foret ex Dei iusticia puniendum, quod est impossibile, cum nulla creatura potest infinitum grauem pœnam subire. Videtur tamen mihi quod omne peccatum potest dici quodammodo infinitum, non quo ad molem, vel virtutem, cum nulla talis quantitas sibi inest, nec quo ad grauedinem, cum nullum peccatum a Deo sit puniendum. Sed peccatum dicitur infinitum quodammodo priuatiue, hoc est peccatum caret fine laudabili gratia cuius deberet fieri. Nihil enim in mundo habet finem huiusmodi, nisi deberet gratia Dei finientis quodcunque opus laudabile creaturae. Sed nec homo debet peccare, nec peccandum est finaliter propter Deum. Concedo tamen quod bonum inexistens peccato, est finaliter propter Deum, Et patet in parte solutio ad tuam primam instantiam. Ad secundam dicitur, quod petendo falsum assumis, cum non potest esse proportio aequalitatis inter bonitatem Dei, & malitiam peccati, cum illa non possunt taliter comparari. Hoc tamen bene concluditur, & debet concedi, quod ad deletionem vel remissionem peccati requiritur potentia infinita, quia impossibile est aliquem peccare, nec peccet principaliter contra Deum, & per consequens oportet ipsum magnum Deum primo remittere, si rationabiliter debet tolli, & ipse Deus est potentiae infinitae, ergo conclusio. Nam Deo remittente peccatum, quilibet seruus suus non potest a remissione simpliciter resilire, & sic non intendo homines mouere ad diabolice desperandum, sed potius ex infinitate misericordiae Dei, ex dolore & satisfactione peccati in Deo confidere & sperare. Ad tertiam instantiam tollebam eam diffuse, quando fui Logicus, & nunc tollo concedens, quod sicut nullum peccatum est ita malum, sicut Deus est

Quomodo peccatum dicitur malum infinitum.

Ad remissionem peccati requiritur potentia infinita.

eſt bonus, ſic nihil eſt ita magnum, ſicut ipſum eſt paruum, & e contra. Et ſic de aliis priuatiue oppoſitis, quia proportio aequalitatis requirit conuenientiam generis in rebus comparatis. Sed magnitudo & paruitas non ſic concordant in genere, concedo tamen, quod talia poſſunt analogice comparari, vt tam magnitudo, quam paruitas cauſſatur a Deo, & principalius magnitudo quam paruitas, cum Deus non adeo appreciatur, vel diligit paruitatem. In iſtis tamen comparationibus non eſt rationabilis proportio expetenda, & tollitur tertia tua inſtantia. Sed adhuc muſſitas, penes quid attendi debeat grauitas peccati, cum peccatum (vt ante dixi) ſit ratione magnitudinis domini infinitum. Hic tamen reſpondeo tibi concedendo, quod peccatum quodlibet eſt ad ſenſum expoſitum infinitum, etiam ratione magnitudinis potentiae domini, ſi deleri debeat, requiritur potentia infinita. Peccatum autem eſt eo grauius, quo pœna pro ipſo debita foret maior, quod eſt ſolius Dei cognoſcere. Scimus tamen quod omne peccatum finalis impœnitentiae, eſt puniendum pœna perpetua, ſed non infinita intenſiue, & ſic peccatum praedeſtinati annuale, & peccatum praeſciti horale ſunt infinitum diſpariter punienda, cum primum & ſi videatur grauius quo ad genus, & ſecundum licet videatur leuius quo ad genus, habent concomitantias diſpares a ſuis finibus limitatas. Vnde non intelligas ſic erronee, quod vna pars quantitatiua praeſciti, ſit pœna perpetua punienda, & alia pœna propria, vel intenſiue, vel temporaliter menſurando. Sed omnia peccata praeſciti ſimul ſunt vna pœna perpetua punienda. Et ſic peccatum Saul fuit infinitum grauius, quo ad pœnam, quam peccatum Dauid, licet videatur Dauid contra Vriam plus proditorie & grauius peccauiſſe, cum peccato Dauid adiuncta fuit pœnitentia, quae defuit in Saule. Et ſic taxantes peccatorum grauedinem ſecundum quantitatem pœnitentiae ſpoliandae, ignorant voces proprias, cum nemo niſi forte certificatus per reuelationem cognoſcat, ſi peccatum ex Dei gratia, & ſatisfactione debita remittetur. Et ſic de peccatis praeteritis peccatorum ſuperſtitum, ſicut ignoramus fines, ſic eorum grauedines & pœnas rationabiliter iniungendas. Poſſumus tamen iniungere pœnitentias occaſioni peccati oppoſitas, & a peccatis huiusmodi diſtractiuas. Quanta autem debet eſſe pœna

Penes quid attendatur peccati grauitas.

Peccatum praeſciti & praedeſtinati.

Peccatum Saul fuit grauius quam Dauid quo ad pœnam.

in grauedine, vel temporis quantitate, ignorat etiam Papa. Ideo vt dicam inferius, omnis peccator superstes, debet de misericordia Dei confidere, & deletionem sui criminis sperare, & sic quantum sufficit a peccato desistere, & bonum facere, iuxta illud psal. Declina a malo & fac bonum &c. Tunc enim desyderat in patria videre dies bonos. Et patet quod proportiones diuisionis pœnarum, secundum tertiam partem, quartam, & sic de aliis, sunt fabulae haeretici ideotae. Non tamen videtur mihi, quod aliquod peccatum dictum mortale in homine fructuose finaliter pœnitente sit dignum pœna perpetua, quia quod Deus decreuit remittere, non est aliter puniendum. & dignum est, quod omni quaque stat suum iudicium. Nec placet mihi concedere, quod hoc peccatum sit dignum pœna perpetua, & tamen est dignum, quod solum temporaliter puniatur, ita quod sit dignitas ad contradictoria, quia sic tolleretur diuina iustitia. Nec sequitur, istud peccatum est dignum puniri perpetuo, imo de facto sic punietur, nisi assit diuina misericordia, ergo est dignum vt taliter puniatur, vel ipsum est dignum sic puniri, quia sic omne peccatum quantumcunque foret veniale dignum infinitum grauiter puniri. Et quia nisi assit Dei misericordia, taliter punietur, ideo ista communis distinctio, quod aliqua est dignitas, vel peccati grauitas, aut meritorum dignitas secundum praesentem iustitiam, & aliquam simpliciter capit calumniam, cum sequitur. Si ista sit dignitas secundum praesentem iustitiam, ergo modo est dignum & iustum, vt apud summum iudicem ita fiat, & per consequens non est dignum aut iustum, quod contradictorium suum adueniat, quia tunc contradictio foret vera. Concedi tamen debet, quod multi praesciti sunt in gratia, secundum praesentem iustitiam, & multi praedestinati peccant grauiter secundum praesentem iniustitiam. Praesciti tamen nunquam sunt in gratia finalis perseuerantiae, sicut nec praedestinati sunt finaliter obstinati. Et in ista materia oportet recolere quomodo Deus ad cuius dilectionem, vel odium taxatur, pœna, vel praemium. Neminem potest nouiter diligere, vel odisse, per hoc enim cognoscitur, quod praescitus infinitum grauius peccat, quam praedestinatus, nec sunt partes in gratia vel peccato.

Contra karenas & partes pœnarum.

Deus neminem potest nouiter diligere vel odisse.

CAPVT

CAPVT VII.

De Gratia.

ALITHIA. Videtur mihi frater Phronesis, quod ista sententia sit insolita & profunda. Sed rogo dic parum amplius, si peccata redeunt. vt in ista materia quidam dicunt, & in quo differunt gratia praedestinationis, & gratia secundum praesentem iustitiam. PHRO. In prima materia dicitur, quod apud notitiam illius dubii requiritur scire penes quod capi debeat indiuiduatio peccatorum. Et videtur quod peccata sicut formae positiuae, indiuiduari debeant ab efficiente a tempore, & a subiecto. Efficiens est diabolus, vel causa creata obiectiua, ex qua peccans occasionem sinistre accipit ad peccandum. Tempus autem est mensura temporanea, in qua quis incipit peccare, aut peccatum continuat plus, aut minus, Subiectum autem peccati est creatura sic peccans. Sed alio modo indiuiduatio peccati capitur communius a forma quae efficit & a subiecto licet tempus sit aliud. Et tunc dicitur, quod in praescitis omnia peccata redeunt quae peccauerunt. Imo quicunque reiterauerit idem peccatum in specie, licet peccatum iterum sit deletum contritione, idem peccatum dicitur redire, & homo in ipsum incidere, vel recidiuare, cum peccatum sit idem formaliter in subiecto, & sic punietur recidiuans pro peccato praeterito, cum ipsum dat occasionem, vt in peccatum posterius incidatur. Nota tamen quod habitus vitiosus peccati distinguitur ab actu, cum remaneat actu temporaliter pereunte, & defectus distinguitur ab habitu, cum non assistente tali habitu vitioso, remaneat defectus iustitiae, ideo saepe dicitur peccata redire, cum nunquam defecerant, sed continuo assistebant, vt patet in personis non contritis, sed in voluntate peccandi permanentibus. Vnde dolor imperfectus hominis de peccato, vocatur attritio, & dolor perfectus dicitur contritio, quae dicitur tunc solum inesse, quando tantum disponit hominem ad bonum virtutis, quantum peccatum prius indisposuit ad malum vicii. Quod sicut solius Dei est concedere, sic solius Dei est perfecte cognoscere. Petrus autem ex negatione Christi

Peccati indiuiduatio.

In praescitis omnia peccata redeunt quae peccauerunt.

Habitus vitiosus & actus differunt.

fuit contritione dispositior, humilior, atque solidior ad cauendum peccatum, quam fuisset caeteris paribus, si non in illam blasphemiam incidisset. Ideo dicit Augustinus, quod multis hominibus prodest per accidens, in multa peccata enormia incidisse. Et videtur quod praescitus, licet videtur contritus, deficit tamen communiter a contritione, & per consequens a peccati commissi deletione, licet propositum, & actus peccati sui ad tempus deficiant. Defectus enim quo praescitus in comparatione ad contritum, in dispositione deficit, est peccatum remanens perpetuo in praescito. Ideo iustum est quod illud peccatum perpetuo puniatur, cum aliter remaneret peccatum aliquod impunitum. Ideo blasphemantes in Deum de nimis leui pronunciant, quod repugnat diuinae misericordiae atque iustitiae, quod quis pro peccato momentaneo perpetuo puniatur. Non enim distinguunt inter actum & vitium, & omnino non inter vitium & defectum, non enim consyderant, quod talis perpetuo deficit ab ordine quo seruire debet perpetuo Deo suo. Sicut enim ab illo deficit, sic necesse est, quod poena essentiali perpetuo puniatur. Nec dubium, quin poena actualis ex hoc consequitur, cum habet dolorem vel displicentiam, quod tam negligenter peccauerat. Et patet quod praelati concedentes indulgentias communiter blasphemant in Dei sapientiam, quia stulte & cupide praetendunt se noscere materiam, quam ignorant. Quantum ad secundum dubium patet, quod nimis multa schola Theologorum intelligit de gratia, quod sit vna spiritualis qualitas, quae poterit per se esse, sed illis confidenter denuntio, quod non fundabunt talem gratiam, sed praeter illam si ponatur, oportet dare acceptationem diuinam, sine qua talis ficta gratia non valet. Et cum illa acceptatio diuina sine tali ficta priori sufficiat, videtur onerosum & blasphemum talem gratiam sic false fingere. Ex parte autem Dei est acceptantia, quae potest dici etiam gratia, & ex parte creaturae est passiua acceptatio, & sic quidam intelligunt illud Iohannis I. De plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia. Nam pro acceptantia diuina, & spiritualiter in humanitate Christi, nos omnes praedestinati accepimus gratiam, qua sumus finaliter grati Deo. Et videtur mihi, quod gratia ista, quae dicitur praedestinationis, vel charitas finalis perseuerantiae,

Praelati concedentes indulgentias blasphemant.

Gratia quid sit.

Iohannis I.

Gratia praedestinationis.

rantiae, non poteſt a quoquam excidere, quia ſi excidit non eſt illa. Gratia autem praeſciſe ſecundum praeſentem iuſtitiam, eſt acceptatio, qua Deus acceptat hominem, non ad pœnam perpetuam, vt praeſciti quandoque viuunt talem vitam, quod Deus illam vitam non imputat ad damnationem perpetuam, & talis gratia manebit in Deo perpetuo, & in homine ſolummodo quo ad tempus, cum ſit illum hominem ſic eſſe in vita diſpoſitum, vt Deus eam non imputet ad damnationem, quod manet per tempus nimis modicum in praeſcito. Et talem gratiam ſubiectatam in anima, dicitur Deus infundere, & ſic de multis aliis loquutionibus, ratione quarum neceſſitati ſunt multi ignorari, in errores multos incidere. Iſta autem diſpoſitio cum ſit propinqua amicitiae, dicitur ad aliquid, & cum poteſt rationabiliter dici qualitas, vt virtutes, quamuis ſecundum Ariſtotelem dicantur in homine relatiue. Diſpoſitio enim talis gratioſa, habet rationem aliquam qualitatis. Et patet quod ſicut praedeſtinatus, non poteſt a charitate tali vel gratia excidere, ſic praeſcitus non poteſt in illa charitate vel gratia perpetuo perdurare, quia ſi oppoſitum contigerit, non eſt illa. Et patet quod vanitas noſtrorum loquentium, qui ponunt quod gratia talis datur homini non de neceſſitate abſoluta, ſi pene ſaluabitur, ſed datur de congruo, vt facilitet hominem ad merendum. Totum quidem hoc eſt falſum, & ſtultius quam error Pelagii. Et conformiter deſpiciuntur caſus impoſſibiles, quibus ponitur quod gratia finalis perſeuerantiae, ſeruetur ex Dei omnipotentia in praeſcito vel damnato, etiam vſque ad diem iuditii, vel quod maneat in lapide informans ipſum, vel quod eius informatio in homine diſpoſito ad gratiam ſuſpendatur. Et ſic de infinitis aliis fictionibus friuolis, quibus error de euchariſtia, profundatus in aliis materiis nocet ſcholae. Nec memini aliquos de ſanctiſſimis doctoribus ante tempus, quo diabolus eſt ſolutus, ſic loqui de gratia, ſed error euchariſtiae poſt ſolutionem Satanae, plures in haereſes alias captiuauit. Ad tantum enim balbutiunt illi groſſi Simoniaci, quod putant emi vel vendi gratiam, ſicut bos vel aſinus poſſet emi. Et ſic mercantur cum emptione veniae & deletione peccati, cum diabolus vtitur errore ſcholaſtico, ad haereſes in moribus inducendos. Et ſic ſeducitur ſchola hodie circa caſus in quibus ponitur, quod

Contra Simoniacos.

quod Deus inducat gratiam fucceffiue, & fucceffiue educat peccatum, fic quod gratia & peccatum pro inftanti aliquo coaequentur. Gratia enim praedeftinationis ficut finalis reprobatio non poffunt ineffe homini, nifi plene infuerint pro inftanti, cum non poffunt habere partes huiusmodi, nifi gratia fecundum praefentem iuftitiam. Nec peccata fecundum praefentem iuftitiam poffunt ineffe homini, nifi plene infuerint & fubito pro inftanti. Ideo cum circa poffibilia debet effe doctrina, ad quid facit diabolus fuos difcipulos circa impoffibilia euagari?

CAPVT VIII.

Omnia eueniunt neceffitate abfoluta.

PSEVDIS. In omnibus iftis confydero, quod figendo infundabiliter concœptum proprium extraneas a modernis, & ad tantum dilaberis, quod ponis, nullum praefcitum, Deum poffe faluare. Sed quae maior haerefis? PHRO. In ifta materia vtor terminis ficut vfi funt doctores antiqui, moti ex rationibus & fcriptura. Moderni autem qui baptifant terminos fecundum fua arbitria, vix fundantur in ifto filogismo topico, qui multos decipit. Curia Romana vel doctores quos approbauerat fic loquuntur, ergo verum, Sed reuera non magis fequitur, quam fi diaconus eft comptus, tunc eft luxuriofus, cum praedicti homines infundabiliter multa fingunt. Ideo oporteret attendere ad fundationis radicem, & inuenta illa neceffario ftabili fundamento euidentias topicas, quales decipiunt nimis multos relinquere, & in fundamento neceffario, ac fequela indubitabili expectare. Sed quo ad lapfum meum de neceffario, recolo me dixiffe in libro primo, quod omnia quae euenient, abfolute neceffario euenient. Et fic Deus non poteft quicquam producere vel intelligere, nifi quod de facto intelligit & producit. Sed quia quondam defendi conftanter huius oppofitum, nec claret adhuc mihi demonftratio quae hoc probat. Ideo vtor communiter hac cautela, mihi propofito tanquam poffibili vno, quod non eft de facto. Suppono hoc tanquam poffibile,

possibile, si Deus voluerit. Sed quia non scio, quod Deus determinauit oppositum, & scio quod multa sunt de facto quorum dubia & sententias ignoramus. Ideo ne euagemur superflue in incerto, vellem quod tractaremus de veritate possibili, quae est de facto, cum multas tales culpabiliter ignoramus. Veritas enim magis fructuosa deberet primo cognosci, & specialiter dubito, vtrum vnum fictum sit possibile, vel Deus determinauit oppositum, ideo expecto rationem in talibus, qua probaretur hoc esse possibile, siue verum. PSEVDIS. Consydero quod tollendum difficultates communes, multa media subdola machinaris, sed tua propria sententia te damnabit, cum dicis ex habundanti cautela te supponere ita esse, Nihil autem est supponendum, nisi possibile, & illi possibili posito & admisso, stat difficultas integra sicut primo. PHRONE. Non laboro circa ablationem communium difficultatum atque vtilium, sed vellem libenter abbreuiare vagationem infructuosam, & eligere difficultates plus vtiles ad tractandum. Et hoc debemus facere, vt clare sequitur ex principiis per se notis. Nec dixi quod hoc dixi, quod hoc debet supponi tanquam possibile, & admitti, sed dixi quod hoc debet supponi esse possibile, si Deo placuerit, cuius probatione habita, volo illud admittere, & postmodum procedere in arte obligatoria, in quam gaudes. Sed aestimo quod nescis probare hoc esse a Deo volibile, & sic possibile. Et si fingis, quod Sophista in arte obligatoria, scit hoc defendere tanquam possibile. Dicitur quod omnes tales argutiae sunt friuolae, ac si Sophista de euidentia desperaret. Sic enim capi posset, quod homo est asinus, vel quodcunque per se notum impossibile, & assumi posterius, quod in arte obligatoria Sophista posset hoc faciliter defendere, contra rationes cuiuscunque moderni in oppositum faciendas, quia si non, sit vnus contentiosus iuuenis theologus sicut frater, & admittat possibilitatem incarnationis asini de Dei potentia, stante incarnatione hominis, & videamus quas euidentias ponderabit, & sic est de omni nominabili, etiam vsque ad contradictionem, quam garrulus dicit se scire defendere. Et captato tempore superflue ad hoc improbandum, euagabitur sophista in altercatione garrula, & tempus vtrobique inutiliter expendetur. PSEVD. Probo tibi per deductionem ad inconueniens, quod

quod fundamentum tuum ſit impoſſibile, quia tunc ſequeretur, quod in quodcunque poteſt Deus, poteſt etiam creatura; cum potentia Dei terminatur finito maximo in quod poteſt, & ne dum nemo poteſt melius facere quam facit de facto. Sed nec Deus poteſt ſaluare hominem nec iuuare, niſi de facto ſic erit. Sed quid ſtultius? Cum iſte Periher. Ariſt. dicat eſſe poſſibile, pannum lacerari, vel caput hominis frangi, quamuis non neceſſario ita erit. Quia aliter poſſet vitioſus prorumpere, faciendo quicquid voluerit dicendo in fine, vt tu dogmatiſas, quod non poſſit ſe a tali opere continere. Et ſi tu dicis quod hoc male fiebat, viciosus ſe excuſat dicendo, quod capit ex tuo reſponſo, quod Deus non poſſet eſſe, niſi hoc malum eueniat, & ceſſat omnis poſitio vel depoſitio in arte obligatoria vſitata. PHRO. Scio quod Sophiſtae Theologi iſti ſententiae contradicent, ſed vellem videre euidentiam, ad iſtud efficaciter improbandum. Nam quando tu primo aſſumis, quod ſequitur ex iſto, Deum & creaturam in potentia coaequari, patet quod falſum aſſumis, niſi forte ſophiſticando & aequiuocando Chriſtum Deum & hominem, vocaueris creaturam. Nam Deus poteſt verbum & ſpiritum ſanctum ad intra producere. Sed quae pure creatura poteſt in tantum? Deus etiam producit vniuerſitatem creatam, ſed quid poteſt ſeipſum producere? Deus etiam producit animas, gratias, & tempora, ſed quae pure creatura poteſt in iſta? Ideo prima tua inſtantia ſatis faciliter tollitur a ſophiſta, & ſic potentia diuina terminatur in maximo infinito, in quod poteſt. Potentia autem creata terminatur finito maximo, in quod poteſt. Et quantum ad ſecundam tuam inſtantiam, poteſt dici probabiliter, quod ſicut Deus non poteſt meliorem mundum facere, ſicut tu ſuperflue euagaris. ſic nemo poſſet melius facere quam facit, poſſet tamen ſi Deus voluerit. Nam ſi melius facit quam facit, tunc potentia ſua ſe extendit ad contradictoria, in quae Deus non poteſt. Nec appraetior tuas diſtinctiones fictas, de ſenſu compoſito & diuiſo, & ſic de ſaluatione hominis per Deum, ſcilicet. quod Deus non poteſt ſaluare hominem, niſi de facto ſaluabitur. Nec ſequitur ex iſto, quod Deus ſit impotens, potius quam ſequitur ex hoc, quod non poteſt ſeipſum deſtruere. Nec ſequitur quod omnes orationes ſuperfluunt, ſed bene eſt verum,

Deus & creatura non coequantur.

verum, & ſequens, quod multae orationes priuatae & ſpeciales ſunt ſuperflue & communiter ſtultae factae, quia tales orationes debent per conditionem exprimi, vel ſaltem ſubintelligi, rogo Deum quod ſic faciat, ſi ſibi placuerit. Vnde in facetia humana fratres quo ad ſuos ſocios miſeros, exprimunt iſta verba. Ad tertiam inſtantiam tuam bene concipio, quod ex iſta ſententia mali poſſent occaſionem accipere, vt exinde perpetrent multa mala, & ſi poſſunt, de facto faciunt, ſed qui ſunt illi, eſt nobis incognitum, ſicut eſt mihi incognitum, vtrum aliquis franget neceſſario caput meum, & dicet in fine per excuſationem ſuam craſſam, cum neceſſarium fuit ipſum ſic facere, non potuit reſiſire. Sed ego dicerem ſibi, quod propter tale factum irrationabile neceſſario eſt culpandus. Et quantum ad ceſſationem poſitionis & depoſitionis in arte obligatoria, donate mihi iſtam iniuriam, cum in iſta altercatione tempus communiter expenditur ſuperflue & inaniter, vt oportet. Vnde niſi fortiores rationes habueris, ſtabo tacite in mea ſententia confirmatus.

CAPVT IX.

De ſeptem peccatis mortalibus.

ALITHIA. Rogo te frater Phroneſis continere te de caetero ab iſta materia, & ſi volueris per ordinem ad tractandum de ſeptem peccatis capitalibus procedamus, & ex qua radice in tanto numero & ordine ſunt ponenda. PHRON. Tractatus iſtius articuli confundebat plurimos ſapientes, & viuacitas rationis plus ſciolos conſternebat, vt dominus Armokanus dicit ſe pro ſolutione illius euidentiae viginti annis ſtuduiſſe viciſſim, ſi Chriſtus prophetauit vel aſſeruit hoc eſſe venturum, hoc eſt, vel fuit, vel erit. Sed antecedens eſt neceſſarium, ergo conſequens. Non enim ſubiacet hominis poteſtati, vel poteſtati creaturae, quin Chriſtus talia multa aſſeruit, nec aſſertio, credulitas, vel electio actus animae Chriſti eſt huiusmodi per accidens. ideo ſicut neceſſario Chriſtus illud aſſeruit, ita neceſſario illud eueniet vel euenit. Nec ſcit iſte

Argumentum inſolubile de neceſſitate.

doctor istam rationem in fine euadere nisi concedendo, quod Christus errasse potuit & ecclesiam decepisse. Sed quis catholicus ista dicet? Item si Deus determinauit hoc fore, ita erit, extendamus tempus, & sic patet consequentia. Sed quocunque futuro signato ante mundi constitutionem Deus determinauit hoc fore, ergo hoc erit, quanta ergo est necessitas in antecedente, tanta est necessitas in veritatis consequente. Quis rogo poterit facere vel impedire, quin Deus determinavit hoc ante mundi constitutionem? Nunquid creatura potest impedire Dei determinationem? Et vt Sophistae concedunt, veritatem aeternam procedentem ex Dei proposito facere, quod non erit? ac si ab illis penderet diuinum propositum, & veritas aeterna, quam Deus ipse per se solum complete caussauit. Item misera creatura habet potestatem suum opus futurum proponere, & subductis impedimentis consyderatione erroris, & variatione voluntatis & temporis, foret determinate verum, quia illud eueniet. Ergo multo magis potest Deus ad euentum futuri se determinare. Cum ergo in ignorantia Dei in variatione suae volitionis, vel rei impedientis, non potest obstaculum euenire, relinquitur quod propositum Dei oportet necessario adimpleri, & sic omne futurum necessario eueniet. Si ergo propositum hominis, vel sua determinatio facit aliqualem firmitatem in futuritione sui operis, videtur quod determinatio Dei facit summam firmitatem in futuritione sui operis. Item repugnat Dei existentiae, quod non intelligat omnes homines intelligibiles, cum homo illos intelligit, & constat, quod longe plures res, & plura animalia quam homines Deus intelligit. Signatis ergo illis hominibus, patet quod nullum hominem praeter aliquem illorum Deus potest producere, cum nullum hominem nisi quem Deus potest intelligere, potest ipse producere, sed nullum hominem nisi aliquem istorum Deus potest intelligere, cum Deus intelligit omnia quae potest intelligere, ergo nullum hominem praeter aliquem istorum Deus potest producere. Euasiones autem Sophisticae, quae possunt fieri in ista materia, nec sunt sapidae, nec dignae memoria. ideo animaret & quietaret viantem ad standum pro defensione iusticiae, quod oportet mercedem suam necessario euenire, sicut oportet Deum punire aemulos veritatis. Et sic non

Omne futurum de necessario eueniet.

oportet

oportet euagare in imaginatione rerum, quas ponimus possibiles, dummodo non est ita. Et tollere possumus quaestionem, qua quaeritur, quare Deus non efficit hoc, vel illud? Dicendo quod ideo, quia hoc non est effectibile, & claret ratio Augusti. & locus a simili. Quod sicut Deus, si non produceret verbum ad intra, tunc impotens foret vel inuidus. ita si non produceret effectum ad extra, ipse impotens foret & inuidus. Imaginatio autem nostra, & error intellectus nostri circuit, credens saepe se intelligere, quod non intelligit. & multa se posse facere, quae de facto non concipit. Studeamus ergo veritates quae sunt & falsitates procedentes de imaginatione impossibilium obmittamus. Ideo excusando vanitates credentium in ista materia saepe dixi, quod paratus sum illud quod tu ponis possibile admittere, docto quod illud sit possibile. Non enim tantum confido de tua scientia, quod si asseris hoc esse possibile, ergo verum, cum concedis, licet false, quod multos homines intelligis, quos Deus non potest producere, vt hominem infinitum magnum, hominem infinitum meliorem Christo, & hominem sibi Dei potentiam coequantem. Placet autem mihi, quod ad tractandum de septem peccatis capitalibus procedamus. Et si interim occurrerit argumentum viuax contra istam sententiam, quod non credo, ipsum diligentius repetamus. Videtur mihi, quod numerus septem peccatorum capitalium in fide scripturae fundari poterit, & communi experientia quam habemus, constat quidem quod Iohannes dicit, concupiscentiam oculorum, concupiscentiam carnis, & superbiam vitae esse originem cuiuslibet sequentis peccati. Et Iacob. idem dicit, ponendo quod sapientia huius mundi est terrena, animalis, & diabolica. Superbia autem vitae, quae dicitur spirituale peccatum, & diabolicum, gignit ex se duas filias, scilicet, inuidiam, atque iram, cum superbus ratione singularitatis quam appetit, inuidet inferiori, ne forte ad aequalitatem suam attingat. Inuidet aequali, quod Deus ipsum sibi aequiparat, & inuidet superiori, quod sic ipsum exuperat, & sic vtrobique instar diaboli inuidet ordinationi, & operi Dei sui. Habito ergo isto maledicto ternario, & Luciferina superbia, resumendo peccatum irae, sequitur ex concupiscentia oculorum secundus ternarius maledictus, scilicet ira dissoluens homines,

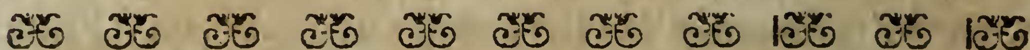
Responsio generalis quare Deus hoc vel hoc non facit.

Superbia vitae gignit ex se duas filias, Inuidiam & Iram.

Concupiscentia oculorum.

nes, Accidia ac Auaritia inde ſequens. Nam iracundus quem oportet fruſtrari a ſuo propoſito, tam mente, quam corpore hebetatur, & ſic oportet ipſum incidere in quartum peccatum Accidiae. Et cum deſyderium mentis neceſſario ſit circa aliquid occupatiuum, fruſtrante primo ternario diabolico hominem a ſapida conſyderatione, vel concupiſcentia Dei ſui non ſupereſt, niſi vt virtus concupiſcibilis improuide circa temporalia euagetur. Et ex iſtis & concupiſcentia carnis infertur tertius ternarius maledictus, qui enim terrena ſic ambit, & deſyderat irrationabiliter illis vti, & ſic incidit in gulam quo ad guſtabilia. Et cum otiatur a conſyderatione diuina, circa quam foret homo naturaliter occupatus prorumpitur beſtialiter in ſenſibilia ſenſus tactus, & completur tertius ternarius maledictus, ſcilicet Auaritia, Gula, atque Luxuria. Et ſic peccatum poſterius inducit ſororem ſequentem, ſicut crimina ſunt connexa. Et ſic in ſeptenario ſunt tres communicationes ternarii implicati.

Concupiſcentia carnis.

CAPVT X.

De Superbia.

ALITHIA. Conſydero quod ſecundum rationem diſparem, licet hominibus tractare de iſto ſeptuplici ordine peccatorum. Incipiamus ergo a Superbia Cum ſecundum Eccleſiaſticum ipſa ſit initium omnis peccati, & in cœleſtibus ſpiritibus ab alto originem traxit. PHRO. Dicam breuiter in iſta materia & conſequenter de peccatis aliis, cum ſermocinantes ex gratia Dei & vſu loquendi, poſſunt ſatis iſtam materiam dilatare. Verumtamen cum ſit ordo naturalis quattuor quaeſtionum, & in quaeſtione ſi eſt ſuperbia, non oportet hominem immorari. Videtur mihi expediens primo dicere, quid deſcriptiue ſit ſuperbia. Hoc enim facilitat ad cognoſcendum proprietates ſuperbiae. & propter quod tales proprietates ſibi accidunt, & loquor de ſuperbia & peccatis caeteris, non vt dicunt defectus, vel peccata intellecta formaliter, ſed vt dicunt habitus vitioſos. Ab illis enim habitibus procedunt actus hominem contur-

conturbantes. Dicitur autem ſuperbia inordinatus amor excellentiae propriae. Deus enim amat propriam excellentiam, ſicut & angeli ſuam. Homines etiam cum quibus eſt gratia amant virtutis excellentiam, vt poſtmodum ſunt beati, ideo ſubdolus & Pſeudis ſtatim obiiceret contra hominem, ſuperbiam taliter deſcribentem, quod eſt amor propriae excellentiae. cum Deus foret ſic ſumme ſuperbus. Intelligo autem per amorem non ſolum actum amandi, ſed habitum, quo ſuperbus inclinatur ad zelandum pro ſuo ſtatu indebito. Et ſic oportet ſupponere, quod Deus ordinet omnia creata in ordine pulchro conſiſtere. Creatura autem rationalis, vt homo & angelus, infringit hunc ordinem in ſeipſa & aliis, cum ratione ſuae excellentiae appetit inordinate, tam ſecundum intellectiuam potentiam quam volitiuam, in gradu incompetenti conſiſtere. Et diſtinguuntur ſpecies ſuperbiae, ſecundum quod inordinatae potentiae appetunt malos fines, vt intellectiua potentia; quando appetit ſcientiam, vel finem alium inordinate, tunc dicitur ſuperbia interior. Vnde diabolus primo mentiendo ſuggeſſit fœminae. Nequaquam (inquit) moriemini, ſcit enim Deus, quod quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum. Ecce quod Deus dicit, morte moriemini, mulier dubitat ne forte moriamur, & diabolus mendaciter contradicit. Nequaquam (inquit) moriemini, & ſuper hoc fundat originem ſui mendacii a Deo procedere. Et in ſuperbia iſta ſcholaſtica, ſunt multi clerici occupati, cum facit multos languere, circa inutiles quaeſtiones, & in errores intellectus incidere, ex quibus cauſſatur error affectus & extrinſecorum operum ſatis late. Et vt dicit Metricus. Superbia intellectus in quattuor erroribus eſt fundata Verſus. Ex ſe pro meritis falſe plus omnibus inflat. Quidam enim putant ſe habere excellentiam ex ſeipſis. Quidam ſecundo putant ſe habere bona naturalia de condigno. Quidam putant ſe habere bona aliqua, quae non habent. Et quidam quarto comparantes ſe aliis, falſe putant ſe alios excellere. Et tota radix cuiuslibet ſpeciei ſuperbiae, ſtat in iſto, quod homo errat non credendo humiliter, quod quicquid habuerit eſt a Deo. Et ideo dicit Apoſt. 1 Cor. IV. Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non

Quid ſit ſuperbia.

Radix ſuperbiae cuiuslibet in quo ſtat.

non acceperis? Et ita defectus fidei scripturae, est caussa superbiae, superbia autem affectus consistit primo in hypocrisi, quae est pessima species superbiae, & religiosos nostros saepe consequitur, cum non praesumerent superaddere traditiones supra Euangelium, quae communiter sunt contrariae rationi, nisi hypocrisi laborarent. Ideo false fingunt fratres & alii, quod habent regulam priuatam, quae in bonitate excedit regulam Iesu Christi. Omne enim peccatum sapit errorem, qui inpugnat primariam veritatem. Superbia autem consistens in concupiscentia oculorum inordinationem temporalium saepe respicit, vt multi superbi de affluentia temporalium inaniter gloriantur. Et superbia circa bona carnis, respicit saepe inordinationem volitiuae potentiae, circa bona corporis naturalia, vt circa naturalem fortitudinem, circa corporis elegantiam, & circa similia bona naturae corporeae. Originatur autem iste error superbiae, sicut & caeteri, ex errore intellectus & fidei, quo credi debet, quod omnia ista bona sunt a Deo, vt de datis istis ordinate prosit ecclesiae. Ideo dicit Apostolus, quod sicut membra humana corporis prosunt toti corpori ad implendum eius operationes vtiles, quantum sufficiunt, sic quaelibet persona militantis ecclesiae, debet sine praesumptione, vel nimia replicatione actus reflexi supra seipsum quantum sufficit, vel habet ex donis Dei prodesse ecclesiae, tunc enim debite seruit Deo, & ex omnibus viribus amat ipsum, cui repugnat, quod amat propriam excellentiam, nisi de quanto sonuerint in honorem Dei, & vtilitatem ecclesiae. Et patet quomodo superbia extinguit bona gratiae, inficit bona naturae in anima, & omnino impedit profectum spiritualem, in quo viator cresceret, nam tam bona spiritualia, quam bona corporalia, ordinantur proficere viatori, quando seruando regulam naturae, ponit illa bona modeste in opere. quia rebellando obstinate inflexibilis est ad bonum. Et patet ex fide scripturae, exemplis naturalibus, & rationibus viuacibus, quomodo est superbia reprobanda. & videtur quod superbia, & omnia alia vitia sunt connexa. Nam quicunque inordinate amat bonum proprium, inuidet aliis, & irascitur in effectu. Et per idem est Accidiosus, Auarus, Gulosus, & Luxuriosus. Torpet enim in seruitio Deo debito, & nimis inordinate appetit bonum proprium.

Hipocrysis est pessima species superbiae.

Et

Et ſic homo interior guloſe & falſe guſtat honorem indebitum. Et de ſpirituali luxuria patet, quod fornicatur a Deo turpiter cum ſe ipſo.

CAPVT XI.

De Humilitate.

ALITHIA. Placet quod ſic leuiter & breuiter de Superbia te expediuiſti. Sed cum illi contrariatur Humilitas, rogo vt parum dicas de ipſa virtute, cum ſit contra Superbiam medicina. Antidotum enim qua vitium eſt virtus contraria. PHRO. Placet de virtutibus conformi via tranſcurrere. Sicut enim ſuperbia eſt initium peccatis aliis. Sic humilitas eſt aliis virtutibus fundamentum. Et hinc fuit Chriſtus (quia ſapientia Dei patris) in humilitate beatae Mariae virginis incarnatus. Vt patet Luc. I. Sicut enim Chriſtus non potuit ſuperbire, ſic non potuit ipſo eſſe humilior, cum ſit centrum toti humano generi, quo centro non poteſt eſſe inferius. Nam cum res alta, ſit eo inferior, quo centro propinquior, patet quod nemo poteſt eſſe Chriſto humilior. Ideo errant qui ponunt quod Deus poteſt ponere centrum mundi inferius quam eſt modo, cum ſic mundus rarefieret in infinitum, cum inferioritas non attenditur a mundi circumferentia, centrum mundi non foret inferius quam eſt modo, Et per idem ſi totus mundus condenſetur ad non quantum, per impoſſibile verſus centrum. Et eadem eſt ratio, poſito quod mundus fluctuaret, vel infinitum quorſumcunque moueretur in vacuo infinito. Sicut ergo nemo poteſt intelligere quicquam baſſius quam eſt centrum, ſic nemo poteſt intelligere quicquam humilius quam eſt verbum. Ideo oportet quemlibet ſaluandum ſptrituale aedificium conſtituere in hoc centro, quia aliter non poſſet eius altitudinem erigere vſque ad cœlum. Turrim, enim tam altam, oportet habere immobile fundamentum. Sed ſecundum Apoſto. 1 Corinth. III. Fundamentum &c Deſcribendo autem virtutem humilitatis conformiter ad praedicta poteſt dici, quod humilitas eſt

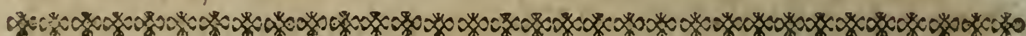
Quid est humilitas. est amor ordinatus, in gradu debito sibi persistendi, qui amor in Christo secundum eius humanitatem immobiliter perseuerat. Alii autem vt sibi in hoc conformiores sunt, sic sunt & humiliores, & ad apicem virtutum facilius attingendum promptiores. Et patet primo quomodo Christus directe contrariatur diabolo, cum ipse sit summe superbus, sed Christus summe humilis. Ideo si vis placere Deo, despicias superbos, cogitatu animae atque vita. Talis enim domus non patitur ruinam a contrariis impellentibus vel procellis. Sicut enim oportet esse vnam radicem vitiatam, a qua cuncta posteriora crimina sunt contracta, sic oportet esse vnam radicem saluantem caetera, quae sit plena virtute & gratia. Cum enim Christus sit Deus & homo, posito quod aliquis sit humilior ipso, tunc foret in humilitate standi in gratia sibi debita Christo constantior, sed quid impossibilius? Et patet secundo, quod humilitas non consistit in voluntate inferius persistendi, cum Christus summe humilis vult esse altissimus in bonitate humani generis, cum homo vt humilior est ad seruiendum Deo promptior, & vt sic se clarius consyderat esse ministrum Dei. Sed & sic est Christus humilior, quia ad seruiendum Deo & ecclesiae promptissimus. Et possunt probari octo proprietates, quas Lincolenn. declarat esse, vere humilem consequentes. Humilis enim secundum *Octo proprietates vere humilem consequentes.* fidem Euangelii Lucae XIII. recumbere debet in nouissimo loco, hoc est in loco humillimo, atque ad seruiendum Deo promptissimo. Non enim intelligit Christus de loco corporeo, quia sic foret praeceptum suum superfluum solum vni conueniens. Ideo certum est, quod Christus non loquitur de nuptiis, vel prandio corporali, sed de spiritualibus nuptiis, quibus inuitamur ad cœnam nouissimam, in quibus homo, cui non sit reuelatio, debet se reputare abiectissimum esse saluandorum. Non tamen debet hoc credere, cum saepe sit falsum, sed debet sperare se esse saluandum, & de nullo saluando putare, quod sit Deo abiectior, quam sit ille. Aliter enim sine euidentia recumberet in loco nimis alto. Et ex isto patet tertio quod Deus neminem eligit in praelatum, nisi sit subiectis suis humilior, quia Deus neminem eligit in talem, nisi sit virtute habilior, & per consequens humilior. Quicunque enim est humilior, est Christo propinquior. ideo humilitas, & caeterae virtu-

virtutes non solum quo ad species, sed quo ad gradus laudabiles se sequuntur. Et haec ratio, quare ante dotationem Caesaream seruabatur regula Apostoli. Quod nemo sumat sibi honorem nisi &c. Non enim video quin aspirantes in ecclesia ad primatum, vel quicunque de priuatis ordinibus ab humilitate deficiunt, & per consequens a virtute, quia vel sunt stulti, vel reputant se subditis digniores. Si enim propter excellentiam honoris ab homine, vel propter lucrum temporale hoc appetunt, tunc indubie sunt culpandi, cum amor Dei & humilitas, & per consequens virtus postponitur, & bonum temporale nimium ponderant. Sed quae maior stulticia in amore? Et ex istis patet, quod electiones hominum vt plurimum sunt iniustae, quia si electus non sit humilior, iniuste eligitur, & hoc in maiori parte euenit, cum humilior hodie reputatur indignior. Et patet, quod in electionibus humanis & priuatis religionibus communiter contenditur contra Deum, quia quod discernit esse faciendum, tanquam indignum postponitur, & secundum iudicium hominum quod Deus despicit, ponderatur. Et haec est vna ratio quare religiones priuatae communiter sunt perplexae Et si obiicis, quod humilior est communiter ignorantior, & ad regendum ineptior, sed cum austerus & prudens debet eligi, vt praesit humilibus, videtur quod regula non est generaliter obseruanda, scilicet, quod humilior ad praeessendum est aptior. Iste autem obiectus est diabolicus, vel mundanus, cum supponit illum esse praeeligendum, quem mundus vel lucrum temporalium praeacceptat. Ex quo indubitanter conuincitur, quod communitas haec sentiens, plus appraetiat vitam humanam, vel laute viuere, quam viuere virtuose. Et haec est maledicta religio, cum bene esset illi, cum quo foret a tali ordine dispensatum. Et illud quod obiicis, quod callidior, qui vocatur scientior, foret ad regendum dispositior, & bene personatus virilior, foret pro acquirendis possessionibus mundo coaptatior, reuera accusas talem priuatum ordinem, & doces acceptandum Christi ordinem praecellentem. Si autem scientia inflat, etiam in natura sua laudabilis, & quanto magis vulpina calliditas? Et si secundum reputationem humanam, grauidior atque austerior plus laudetur, ideo debet eligi in praelatum, vbi est fides scripturae, & virtutis praeeminentia super ista?

Ante dotationem Caesaream respondebant Papae vitae apostolorum.

ista? ideo indubie tales incidunt in illud vae propheticum Esaiae X. Vae qui dicunt malum bonum &c. Et patet cum ratio & inclinatio mundi destruunt hos ordines, quod bonum esset ipsos cessare, & secundum purum ordinem Christi regulari. Vnde pro sententia istius religionis, in humilitate fundatae, notandum est verbum Christi Matthaei XVIII. diffinientis & sedantis dissensionem inter discipulos, quis eorum videretur esse maior. De qua contentione Lucae XXII. Et respondentis ad quaestionem, quam discipuli quaesierunt. Quis putas est maior in regno cœlorum, aduocans (inquit) Iesus paruulum &c. vbi patet luce clarius, quod Christus loquitur de paruulo vere humili in sua reputatione. Et iterum, quod talis humilior est in regno cœlorum maior, vt Christus dicit tam opere, quam sermone. Ex quibus videtur, cum maior in regno cœlorum debet ideo praeesse, secundum Dei arbitrium, quod praelatus & praepositus qui communiter secundum homines praeferuntur, non sunt de regno cœlorum, sed de regno regis superbiae.

Quis vere dicitur paruus.

CAPVT XII.

De Inuidia.

ALITHIA. Videtur mihi, quod ista sententia specialiter (quia alludit fidei scripturae) debet esse fideli sapida. Sed rogo prosequere cœptum ordinem conseruando. Ex quibus videtur, quod debes tractare de vitio inuidiae, & de sibi opposita charitate. PHRON. Placet de isto ordine, & primo videtur, quod Inuidia sit inordinatus appetitus volendi malum alteri. Et intelligo de malo damni, non de malo pœnae, cum Deus ordinatissime appetit hoc malum esse damnatis. Nec videtur ista descriptio Inuidiae esse laudabilis, quae imponit Augu. scilicet quod inuidia sit dolor de alieno bono. Non autem oportet, quod sit dolor de fœlicitate alterius, quia tam praescitus, quam diabolus inuidet sibi consimili, cui non inest fœlicitas, sed inuidet, quod tam misericorditer est cum illo. Similiter non est ratio quare inuidia foret descriptiue dolor de fœlicitate aliena, quin

Quid sit Inuidia.

quin per idem & euidentius foret gaudium de damno alterius, & ſic Inuidia foret tam dolor, quam gaudium. Et cum illa ſint contraria, & non relatiue oppoſita, contraria forent de ſe reciproce praedicata, & ſic idem homo poſſet eſſe ſimul beatus plene, & damnatus miſerrime. Quamuis enim Chriſtus habuit ſimul dolorem & gaudium, hoc tamen fuit de diſparibus obiectis, & vt placet multis, ſecundum diuerſas potentias intellectus. Similiter quam extenſa eſt charitas, tam extenſa eſt Inuidia ſibi contraria. Sed charitas ſe extendit ad diligendum Deum & proximum, ergo inuidia ſe extendit ad appetendum malum Dei & proximi. Et ſic poteſt dici, quod ex inordinato amore propriae excellentiae, pullulat inordinatus amor, vel appetitus mali alterius. Quamuis autem Deo non poteſt ineſſe malitia, tamen inuidus appetit implicite, quod Deo inſit malum, cum appetit virtutem communicationis diuinae deficere Ideo inuidia dicitur ſecundum quandam proprietatem, peccatum eſſe in ſpiritum ſanctum. Sed arguitur communiter contra genus Inuidiae. Nam ſupponitur, vt per ſe notum Philoſophis, quod nemo quicquam appetit, niſi ſub ratione boni, vel apparentiae quod ſit bonum, ſed non poteſt apparere homini vel demoni, quod ſit ſibi bonum malum alterius, ergo nemo poteſt ſecundum iſtam rationem appetere malum alteri, & per conſequens non poteſt alteri inuidere. Sed hic communiter dicitur, quod minor eſt falſa, cum tam diabolus quam inuidus ex innata malitia delectatur de malo alterius, & per conſequens apparet ſibi eſſe bonum delectabile, & ſic bonum. Eſt autem error in quocunque inuido ſecundum intellectiuam potentiam. Et ſic omnis talis malus eſt ignorans, cum tam bonum vtile, quam bonum delectabile deberet eſſe, quod alter careat tali damno, vt communicatio boni proſit diſpoſitis. Vnde hoc gaudium inuidi, eſt paſſio ſpiritualiter phrenetici atque diaboli, cum gaudet de hoc, vnde rationabiliter eſt dolendum. Cum Apoſt. dicat Corinth. XII. gaudere cum gaudentibus &c. Diabolus autem deſperans bonum alterius ſibi proficere, ſuperaddit inuidiam, volens inordinate tale bonum non eſſe, & ſuperaddit malitiam appetens illud bonum deſtruere. Et ſic videtur mihi, quod ſpecies inuidiae, capi poſſunt penes diſtinctionem obiectorum, ad quae inuidia terminatur. Et hoc

videtur consonantius dictis superius, quam distinguere inuidiam in haec duo genera, in gaudium inordinatum de alieno malo, & dolorem inordinatum de alieno bono. Potest autem dici, quod species pessima inuidiae, est inuidia, qua creatura inuidet Deo suo. Illa enim species habet modum pessimum, maxime ingratum & minime fundatum in apparentia rationis. Et ideo vocatur specialiter peccatum diabolicum. Sicut enim inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum, sic impossibile est quenquam inuidere alteri, nisi primo omnium inuideat Deo suo, sed in isto grauatur difficultas praedicta. Nam nec homini nec angelo potest apparere, quod Deo insit malum, vel quod a bono priuetur, quomodo ergo potest in cogitatione huiusmodi delectari, cum nemo potest delectari, nisi in illo quod potest intelligere. Sed iuxta dicta, nec Deus nec creatura potest intelligere hoc, quomodo ergo potest in hoc irrationabiliter delectari, vel hoc apparere sibi bonum delectabile. Hic supponendo praedicta de intellectione vt firma, videtur mihi quod tam apparentia quam inuidia, potest terminari ad aliquid indirecte, vt nemo vult nec potest velle, aut intelligere directe, quod Deo insit malum culpae, vel pœnae, vel damni, vel quodcunque fingibile, saltem secundum deitatem, quia nec creatura, nec Deus potest hoc intelligere. Creatura tamen potest ad tantum cœcari, quod intelligat, sic ego volo quod Deus non taliter honoretur, vel quod sibi non insit iusticia, vel noticia malefacti, quia si sic, non foret pro quocunque delectabili cruciandus. Sed quamuis homo, vel diabolus possunt intelligere sic erronee, cum nec sua intellectio, nec apparentia terminatur ad rem apparentem, vel intellectam extra signum. Ideo sicut falsum est, quod intelligo meliorem Deum, quam est Deus noster, quamuis intelligam ista signa, sic falsum est quod intelligo, volo vel appeto quod Deus ignoret peccata mea, quod non sit iustus, vel criminis punitiuus, quamuis velim vel appetam sic sub istis signis, & sic quilibet inuidus vult implicite vel indirecte, & non potest sic extra signa intelligere, vt quaecunque vult quodcunque peccatum culpabile, & secundum ordinem culpa dignum, ipse inuidet implicite Deo suo, quia appetit peruerse finem aliquem, quo fine sine culpa completo inesset modus pessimus Deo suo, imo

Pessima species inuidiae quae sit.

Deus

Deus de facto non foret iustus vel Deus, & cum talis volitio sit iniustissima, patet quod radix peccati inuidiae multipliciter est peruersa. Non enim video quomodo potest quis peccare actualiter, nisi implicite peccet inuidia. Et patet quod vaga cogitatio & impossibilis est periculosa viantibus cum super tali cogitatione falsa, posset homo faciliter figere appetitum, & sic seipsum indisponere ad dicendum illam partem orationis dominicae. Fiat voluntas &c. Et de talibus vanis interpraetationibus ex imaginatione indebita procedentibus quamuis finis propter quem talia appeto, sit laudabilis, timeo mihi in tantum. Scio enim quod debeo intellectum & cogitationem meam ad Deum, & suam veram fabricam terminare, & non in talibus imaginationibus impossibilibus euagari. Et quo ad omnia futura quae desydero ad volitionem & ordinationem diuinam ipsa humiliter terminare. Et sic per errorem in cognitiua potentia, seductor diabolus errores peccati in potentia volitiua callidissime introducit.

CAPVT XIII.

De Charitate.

ALITHIA. Quamuis ista sint breuiter dicta, & quo ad sermocionantes nimis subtiliter. Verumtamen placent mihi, cum faciliter possum applicare exempla naturalia & scripturas, ad detestandum hoc vitium. Sed rogo dicas parum de Charitate, quam dicis huic peccato opponi contrarie. Videtur tamen mihi mirabile, cum charitas & gratia conuertuntur. Quodcunque autem peccatum directe contrariatur gratiae, & per consequens charitati, quomodo ergo inuidia haberet specialiter charitatem sibi contrariam? PHRONE. Dictum est tibi si recolis, quomodo volumus tractare de virtutibus & vitiis, & non formaliter de peccatis. Dictum est tibi etiam, quod peccatum non contrariatur alicui virtuti, cum sit defectus, & non aliqua creatura, sed modo suo opponitur cuicunque virtuti, cum extinguit charitatem, virtutem, & gratiam in communi.

Duplex Charitas.

muni. Et dictum eſt tibi tertio, quod duplex eſt Charitas, ſiue gratia, ſcilicet in creatore qua denominatur gratificare vel diligere creaturam, & illa charitas in deitate eſt aeterna, & in Chriſto perpetua. Iuxta illud Hierem. XXXI. In charitate perpetua dilexi te & attraxi te miſerans. Si gratia vel charitas in creatura intellectiua vocatur denominatio, qua ipſa dicitur grata vel chara. Et eſt duplex, ſcilicet praedeſtinationis, vel finalis conſumationis, qualiter ſolum praedeſtinati ſunt Deo grati vel chari. Et alia eſt gratia vel charitas ſecundum praeſentem iuſticiam, qua rationalis creatura diſponitur, & eſt ad modicum tempus chara Deo, & illa eſt ſatis fluxibilis in viante. Et nota quod propter aſſiſtentiam vel deficientiam talis gratiae, Deus non magis vel minus afficitur creaturae, cum ſemper vult praedeſtinatos ſuos habere gloriam ſempiternam, vt tantum dilexit Petrum, Dauid, & caeteros quando grauiter peccauerunt, ſicut quando modo in patria ſunt beati, quia tam firmiter voluit ipſis tantum bonum. Verumtamen ſicut non voluit ipſos tunc habere tantum bonum, ſic poſtmodum ita odit illam in diſpoſitionem, quia taliter peccauerunt. Et ſic in Deo tam amor, quam odium ſunt aeterna, & ſic Deus in infinitum odit plus praeſcitos, etiam exiſtentes in gratia ſecundum praeſentem iuſticiam, quam praedeſtinatos & criminoſos, quos diſpoſuit ad patriam. Et ſic quamuis Logicus dicat, quod Deus odit bonos in patria, quia propter indiſpoſitionem praeteritam quam habuerant cum peccauerunt, non tamen odit eos ſecundum diſpoſitionem, quam nunc habent in patria. Et ſic communiter intelligitur, quod Deus odit beatos, hoc eſt propter diſpoſitionem qua beatificantur, quod eſt impoſſibile. Videtur tamen mihi, quod charitas poteſt intelligi communiter, quia intellectualis creatura dicitur chara Dei, & ſic non video quod talis charitas contrariatur inuidiae, ſpecialiter & directe, ſed potius vitio in communi, Secundo modo intelligi poteſt charitas appropriate & ſpecialiter, ſecundum quod denominat creaturam rationabilem charum habere quicquid Deus ordinat in aliqua creatura, & ſic poteſt dici, quod charitas & inuidia ſunt directe oppoſita contraria. De charitate autem dictum eſt tibi ſuperius, vbi tres virtutes theologicae ſunt deſcriptae. Apoſtolus etiam 1 Corinth. XIII. ponit breuiter pulchre

In Deo tam amor quam odium ſunt aeterna.

chre conditiones ſedecim charitatis, ſed vt habeam verba breuia & hortatoria, ſtudeamus, quod totam vitam noſtram ducamus, & omnia opera noſtra ad honorem Dei faciamus, & tunc indubie in charitate facimus omnia facta noſtra, & plenitudo legis eſt talis dilectio. Et vt dicam particularius, quomodo debemus facere ad honorem Dei quicquid fecerimus, videamus legem Dei, & ſpecialiter decalogum ac Euangelium, & obſeruemus illam in vita tam opere, quam ſermone. Defendamus illam contra Antechriſti diſcipulos, hortatione ſuaui, oratione humili. & operatione laudabili vsque ad mortem. Nec video, quomodo maiorem charitatem poterit quis habere. Nec video, quin quilibet Chriſtianus tenetur ad iſtum gradum charitatis, ſaltem implicite ad ſenſum aliquem ſeparare. Sed vt dicit Euangelium, refrigeſcet charitas multorum, quod in diebus nouiſſimis ſatis claret, cum multi ſunt leges domini impugnantes, & pauci eam debite defendentes, ſed ſcripta Papalia, ac religiones priuatas longe amplius ponderantes, Et cum in eadem damnatione ſint omnes, qui illis aliquo ſex modorum conſenſus conſentiunt, patet quod pauci ſunt in ſtatu aliquo viatorum, quin propter carentiam iſtius charitatis, niſi reſipiſcant, finaliter ſunt damnandi. Cum autem charitas ſit patiens & benigna, ſecundum Apoſtolum I Corinth. XIII. diſponamus nos ad patientiam vsque ad mortem, & ſeruemus continue benignitatem charitatis, ſi forte Deus vult peccatori miſereri, & conuertere eos ab inſania, qua nunc turgent, & ſemper recolamus, quomodo Prophetae in lege veteri, & quomodo Chriſtus in lege gratiae. & chariores eius diſcipuli in cauſſa iſta ſpecialiter ſunt occiſi, & nunquid nos meliores ſumus illis praedictis patribus? Aut nunquid totum Dei praemium exhauſtum? Fides autem noſtra docet oppoſitum. Et breuiter non conſydero, quomodo quis delectabilius, aut iucundius poſſet mori. Cum ergo ſumus certi de morte, & de pœna vaecordiae, obſeruemus fidem ſpem, & charitatem, & operemur bonum dum tempus habemus. Cum fides ſcripturae docet Ezech. XXXIII. c. quod ſpeculator eſt quicunque, cui Deus dat noticiam legis ſuae, & a quocunque tali vult acute acquirere rationem & computum, quomodo vſum talenti talis, ad vtilitatem eccleſiae expendebat, & deſidia ac negligentia

Quomodo lex Chriſti eſt defendenda.

gentia in iſto articulo facit multos praelatos eccleſiae & ſcholaſticos condemnari. Ideo rogemus Deum obnixius, quod iſta ſententia ſtabiliter obſeruetur. Scimus quidem, quod nimis multi praelati caeſarii peccant in ignorantia legis Dei, nimis multi ſcholaſtici peccant in vaecordia, non ex charitate debita, perſeueranter iſti maliciae reſiſtendo. Et nimis multi peccant in Inuidia ob defectum benigni & ſuauis modi, & ordinis charitatis.

CAPVT XIV.

De Ira.

ALITHIA. Video & conſydero, quod iſta ſententia ſit deuotius & humilius proſequuta, ſed obſerua ordinem conſimilem de Ira, & eius oppoſito, quem in viciis & virtutibus ſuperioribus obſeruaſti. Sed miror in primis, quomodo ira quaedam dicitur eſſe licita, vt ibi. Neque in ira tua corripias me. Et ita videtur quandoque capi in bonum, ſed de Inuidia hoc non lego. PHRONE. Obſeruabo libenter ſententiam quam iniungis, ſed quo ad obiectum tuum literalem, conſydero ſecundum Logicos, cum nomen ſit vox ſignificatiua ad placitum, quod non oportet multum ſolicitari, quare nomina Superbiae, Inuidiae, & Irae, ſignificant tam diſpariter ſenſus ſuos. Licet enim imponenti terminos vti ipſos ad actus licitos atque illicitos deſignandum. Caue tantum de Grammaticorum figura, quam ipſi vocant Antropoſtpatos, quando humana paſſio, vel proprietas Deo tribuitur, quod in omnibus illis vtamur regula Auguſt. tollendo illud quod ſimpliciter perfectionem ſignat, & Deo noſtro perfectionem huiusmodi reſeruemus. Illud autem quod notat imperfectionem appropriatam creatura. loquendo de Deo penitus ſubducamus. Ideo tum in furore tum in Ira ſunt aliquae motiones iratorum impetum deſignantes. Et quaedam proprietates analogicae, quae Deo poſſunt competere, ſubducamus primas, & alias ſeruemus ad hunc ſenſum, quod Propheta rogat Deum ſuum, ne in furore ſuo in die nouiſſimo, quando arguet acute ad regulam auſtere,

austere, damnet, vel puniat suam miseram creaturam, neque in via antecedenter ad furorem illum corripiat fratrem suum, & illum finem cum suis mediis, debet viator quilibet imprecari. Potest autem dici, quod descriptiue vitium Irae, est inordinatus appetitus animi ad vindictam de creatura Deum exequendum, per hoc autem quod est inordinatus appetitus patet, quod Deo non potest competere, ideo furor quo in die iudicii magis saeuiet. nec ira Dei, qua gratiose & modeste capit vindictam de hostibus, non possunt descriptioni huius vicii subiacere, sicut nec ira Mosi pro idolatria populi, aut alterius sancti Dei dum seruat se irascendo in limitibus rationis, ad quod multum valent caussa vindicandi Dei iniuriam, & modestia prosequendi vindictam ad regulam, secundum quod expedit ecclesiae illam capi, ad quod requiritur speciale consilium Dei nostri. Vnde ira sic ebullit de peccatis prioribus, cum peccator superbierit modo dicto, non solum dedignatur de proximo, sed inuidet, quod approximat bono suo, & vltra machinatur, quomodo de bonitate proximi poterit vindicari, & in illa ebullitione virtutis irascibilis, cor & membra corporis communiter agitantur. Et illius Irae nominat Christus tres species Matthaei V. Omnis (inquit) qui irascitur fratri suo. &c. Ille autem ad sensum Euangelii irascitur fratri suo, qui contra illum irrationabiliter in animo est commotus, & siue fuerit haec breuis commotio, siue diuturna, siue cum signis extrinsecis, siue fuerit irrationabilis commotio animi, siue illis dicitur ira subiecta Dei iudicio ad vindictam. Vnde legitur Matth XII. de Christo, qui non potuit ita irasci, arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiiciat ad victoriam iudicium. Per arundinem intelligunt quidam robustos de seipsis inaniter gloriantes, tales enim sunt vacui a gratia, vt baculus arundineus plenus poris, ille autem confringit istam arundinem, quae dat sibi occasionem ad irrationabiliter irascendum. Per linum fumigans intelligunt quidam debiles virtute, qui secundum aliquem gradum charitatis sapiunt & diligunt legem Dei. Talem autem harundinem siue linum non confregit Christus, nec extinguit, sed potius in virtutibus vigorauit. Et propter istas rationes conuincit Christus, & specialiter in die iudicii per singulos inimicos. Ille autem in secundo

Ira quid sit.

Tres species irae.

Irasci fratri quid sit.

Arundo quassata.

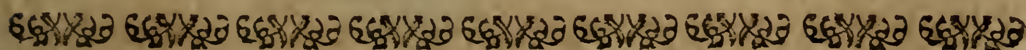
Linum fumigans.

 cundo

Racha. cundo gradu dicit fratri ſuo Racha, qui cum ira prorumpit in verba deriſoria. Racha enim interiectio eſt deridentis, & de tali conſulunt boni angeli, ſi erit propter vehementiam iracundiae condemnatus. Sed in tertio gradu ille dicit fratri fatue, qui cum ira animae prorumpit in verba contumelioſa, ſcandaloſa proximi vel blaſphema, & talis eſt reus gehennae ignis, ex foliis verborum cum actu animae. Et ſi in verba non prorumpit, multo magis qui ex ira gignit odium perſeuerans, & iacet vt lupus rabidus, quomodo inopinate nocebit proximo, tanquam antiquus diabolus iratus inſidiis de irata malitia ſe occultans. Et patet vitium Irae poteſt diuidi in ſuas ſpecies, ſecundum cauſſas, quibus quis irrationabiliter iraſcitur fratri ſuo, vt vnus iraſcitur propter detentionem rationalem terrenorum, quod eſt irrationabile, cum medium aliud ſubſit, per quod temporalia ſunt debite acquirenda. Ille etiam qui propter rapinam, vel detentionem indebitam temporalium iraſcitur fratri ſuo, eſt rationabiliter culpandus, cum alia rationalis via ſubſit. Et multo magis eſt ille iracundus culpandus, qui propter bonum gratiae vel naturae iraſcitur, quia talis iraſcitur & inuidet Deo ſuo. Et ex vitio irae fructificant bellum, odium, homicidium, rapinam, & caeterae iniuriae infinitae, quia tunc fortificata fuit mater. Superbia, & accenſa inuidia atque ira, abutitur viribus naturalibus hominis, quouſque fiat natura debilis, & in ratione animae excœcatus. Poſſunt autem rationes multiplices hoc vitium deſuadere, ſpecialiter cum omnes debemus eſſe fratres in domino, & in via ad patriam proficere nobis ipſis. Sed Iracundia nobis, quo ad communicationem iſtam fraternam, magis obeſt, cum ira extinguit charitatem, diſſuadet rationem, & omnino impedit itinerationem ad patriam. Et hinc Gen. XII. dixit Ioſeph fratribus ſuis, Ne iraſcimini in via. Et ſic Ioſeph noſter qui eſt Chriſtus in Euangelio prohibet iram iſtam. Cum ergo talis ira indiſponit animum, impedit opus proficuum & omnino habilitat ad diuinum iudicium ad damnandum, & per conſequens ſpoliat diuinum habitaculum, & praeparat ad hoſpitandum maximum inimicum. patet quod ratio conuinceret, quod a tali iracundia ſit ceſſandum. Sunt autem rationes aliae, & exempla tam naturalia, quam etiam ex ſcriptura, ex quibus fortificari poteſt iſta ſententia.

Bellum, Odium Homicidium, Rapina, ex ira pullulant.

tentia. Quid enim plus conturbat iuuamen naturae & gratiae, quam quod viator qui debet pro opere & mercede magis necessariis laborare, sit a fratre suo qui ipsum debet in eodem iugo iuuare diabolice impeditus?

CAPVT XV.

De Patientia & Mititate.

ALITHIA. Cum virtus sit vitio sibi opposito antidotum speciale. Rogo quod dicas de patientia, vel etiam mititate. Multi quidem videntur contendere, quae virtus sit Irae contraria. Et videtur quod mititas, quia irati est passionibus animi perturbari, & in verba inordinata prorumpere. Sed mititas sedat vtrunque, ideo videtur esse vitio irae directe contraria. Vnde Matth. V. Vbi veritas dederat legem suam dicitur, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Nam circa temporalia, vel bona fortunae irascuntur mundani communius, cum tanquam pueri vel stulti appretientur plus bona minima, quam bona maxima, vt gratiam & virtutes. Ideo pro illis pugnant communiter & contendunt. Ad denotandum autem quin mititas & non Ira disponit ad illa. Dicit Euangelium non quod iracundi sed mites possidebunt terram. Licet autem feroces bellantes videantur quandoque habere seculare dominium, cum videntur habere secundum stultorum iuditium & non habent. Vnde Matth. XII de Christo legitur, quod non contendet, nec clamabit, neque aliquis audiet in plateis vocem eius, hoc est vocem iracundiae, cum legem domini saepius praedicabat. Nec didici vbi in Euangelio fuit contentio, vt lis legis humanae auctorisata, nisi vt loquar Ironice, quod Christus, qui dedit exemplar omnium factibilium non contendit. Docuit enim tam constantem mititatem, quod consulit Matth. V. Vt qui vult tecum iuditio contendere, & tunicam tuam tollere, praebe ei & pallium. PHRO. In prosequendo ordinem quem incœpi, non videtur mihi vtile tractare solicite, quae virtus cui istorum vitiorum directe & plene opponitur,

Patientia & mititas opponuntur irae pariter.

cum tam virtutes quam vitia sint connexa. Et vnum vitium secundum vnam rationem virtuti opponitur, & aliud secundum aliam, ideo potest dici, quod vtraque istarum virtutum opponitur vitio Irae, secundum disparem rationem. Hoc tamen tenendum est, vt fides quod Christus secundum omne genus virtutum, fuit summe vt fons plenitudinis virtuosus, & per consequens non fuit secundum aliquem gradum peccato iracundiae irretitus. Vnde de illo testatur Petrus. 1 Petr. II. Christus passus est pro vobis &c. Et maiorem mititatem nemo posset ostendere, quam quod persona omnipotens, quae leui cogitatione posset omnes hostes suos si vellet prosternere, eorum iniurias tam verbo quam opere, ita humiliter sufferebat. Nec dubium quin caussa, quare sic fecit fuit, vt daret exemplum posterioribus membris suis, vt taliter patiantur. Quae patientia, plus floruit in suis Apostolis & charioribus discipulis, nunc autem quasi omnino alienata est haec Christi imitatio, quia lex eius & suum consilium quasi totaliter exulauit. Vnde ipse prophetans illud exilium narrat suis filiis, quomodo praelia & opiniones praeliorum sunt multipliciter audituri. Et tamen istis non obstantibus religiosi priuati, qui videntur esse aliquid, dicunt tacite quod obseruant legem Euangelii, & docent illam efficaciter, etiam diligentius & subtilius quam fecerunt apostoli. Sed factum istorum hypocritarum, docet manifeste suum mendacium. Quaecunque ergo virtus, quae temperat hominem ad mitigandum passiones iracundiae, potest dici sibi opposita, siue fuerit patientia siue mititas, vel alia virtus nominanda. Vnde patientia vocatur virtus cum tranquillitate animae iniurias tolerandi. Et mititas vocatur virtus, a vindicatione illicita proprie iniuriae abstinendi. Et vtraque opponitur iracundiae. Et potest diuisio harum virtutum capi penes caussam & pœnam iniuriae patiendi, vt aliter passus est martir immediate pro Christo, & aliter iniuriatus a proximo. Omnes tamen qui patiuntur virtuose ab aliquo, patiuntur pro amore Christi, & defensione passiua suae iusticiae. Latrones autem secundum Augusti. & alii malefici durius patiuntur, quibus cum caussa non valuit, ideo non ex hoc solummodo sunt laudandi, sed assistente contritione operis perpetrati, & durante vsque ad finem vitae, videtur mihi quod laudabiliter finiunt

Patientia & mititas quid sunt.

Passio latronum quando est laudabilis.

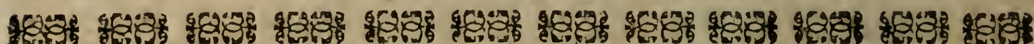
vitam

vitam suam. Sed raro hominibus in scelere induratis, hic finis euenit, & moueret multum ad detestationem peccati iracundiae, & conseruationem patientiae, quod videtur iratum in Dei dominium blasphemare. Deo quidem est proprium de iniuriis commissis in eum taliter vindicare, ideo quicunque vitiose prorumpit in iram, praesumit vindictam quae Deo est propria, & per consequens sic blasphemat. Ideo ait fides scripturae. Mihi vindicta Fides etiam de Dei omnipotentia moneret suos filios ad hoc idem, cum ex fide credimus, quod ex Dei omnipotentia subterfugi non potest quaecunque iniuria, quin a Deo ad regulam vindicetur. Fides etiam docet Dei filios, quod humiliter reseruando Deo vindictam, potest inimici crudelitas mitigari. Et quomodocumque sit de hoc, certi sumus ex fide, quod patiens non potest a praemio largo deficere, ideo tam ratio quam fides Euangelii, condamnant taliter iracundos. Et hinc Christus docet suos apostolos. Luc. XXI. In patientia (inquit) vestra. Nemo enim sedet securus in vita beata, quod sonat verbum possidendi, quam illi qui pro Christo mortem humiliter patiuntur. Illi autem qui concedunt, qui pugnant, vel subterfugiunt hanc patientiam, vaecorditer fini ambiguose exponunt. Et sic exemplum, ratio, & autoritas, animarent fidelem ad se exponendum martirio, sed diabolus tantum excœcat homines amore carnis & seculi, quod vix vnum inuenies, quin praeuaricetur in primum mandatum decalogi, Sciunt enim pro leui bono fortunae, vel seculari dominio, suam iniuriam vindicare, sed pro vindicanda Dei iniuria sunt vaecordes, cum minus pauci audent Dei iniuriam secundum fidem, alias legem scripturae, Antichristi discipulis referare. Quomodo ergo tales vindictam caperent pro Dei iniuria, vel pro defensione iusticiae paterentur? Ideo cum omnes viantes debent esse Christi milites, Patet quam multos eorum vaecordia condemnauit. cum timor amissionis temporalium, amicitiae mundanae, & timor fragilis boni, corporis, nimis multos faciunt infideles, vel detegendo caussam Dei, vel stando pro ista viriliter, vel mortem si oporteat patiendo. Vnde Luciferina est excusatio, qua hypocritae moderni dicunt, quod non oportet hodie, sicut in primitiua ecclesia pati martirium, quia nunc omnes, vel maior pars conuiuentium

Iratus in Dei dominium blasphemat.

Omnes viantes debent esse milites.

tium sunt fideles. Ideo non superest tyrannus, qui prosequatur contra Christum, vsque ad mortem membra eius. Et haec ratio quare hodie non sunt martires sicut olim. Sed certum est, quod a diabolo adinuenitur haec excusatio in peccato, cum fideles stando pro lege Christi, sicut & eius miles omnia a satrapis pateretur, vt dicat homo Papae & Cardinalibus, Episcopis & praelatis aliis constanter, quomodo ex fide Euangelii iniuste ministrant Deo in suis officiis, & faciunt periculosam iniuriam suis subiectis, & statim de internicione sua, vel vno modo vel alio prouidebunt. Et conformis est ratio de dominis temporalibus & aliis, sed non tanta, quia abhominatio desolationis incipit a clero peruerso, sicut a clero conuerso consolatio fuit orta. Et sic non oportet nos Christianos visitare paganos pro istis conuertendis cum martirio subeundo, sed praedicemus constanter legem Christi, etiam praelatis caesariis, & statim aderit florens martirium, si in fide & patientia perduremus.

CAPVT XVI.

De Accidia quae medium tenet inter septem peccata mortalia.

1 Iohann. vlt. ALITHIA. Video quod totus mundus est in maligno positus per peccatum. Sed super vnum mussito, cum tractares iam proximo de Accidia, vel torpore. Videtur mihi mirabile, quomodo hoc peccatum tenet medium inter haec septem mortalia specialiter cum peccatum omissionis sit primum omnium, tam quo ad consequentiam, quam quo ad tempus. Cum sequitur, si quis peccat, omissione peccat, cum non potest esse quod creatura peccet nisi omittat potissimum seruitium debitum Deo suo in gratia quam extinguit. PHRO. Consydero paruum fructum iacere in istis. Sed quia aduersarius noster Pseudis de mutitate nostra gauderet, aliquid est dicendum. Consydero in primis, quod erras in isto, reputans Accidiam peccatum omissionis, cum sit peccatum commissionis, licet ad illud

illud ſicut ad quodcunque factum culpabile omiſſio conſequitur, cum Accidia ſiue pigricia ſit quieſcentia culpabilis in aliquo citra Deum. Tenet autem vitium illud ſic medium. cum ſuperbia vt dictum eſt, ſit praeſumptuoſa exaltatio creaturae peccabilis de ſeipſa. Ad ipſam conſequenter ſequitur Inuidia atque ira. Et neceſſe eſt quod ad haec tria torpor in Dei ſeruitio conſequatur, cum nihil eneruat magis ſpiritualem potentiam quam peccatum, nec ad ſapiendum cœleſtia magis appetitum hebetat. Ideo neceſſe eſt, quod haec tria peccata ſequatur Accidia. Et cum ſequitur ad tria peccata ſequentia certum eſt, quod iſtud peccatum eſt medium inter duos ternarios maledictos, ſicut olfactus eſt medium inter duos binarios ſenſus extrinſeci, quodammodo conueniens cum vtroque. Et per haec patet reſponſio ad tuam argutiam, concedo quod peccatum omiſſionis eſt primum omnium peccatorum, tam tempore, quam natura. Verumtamen ad iſtud peccatum conuertibiliter ſequitur Accidia, & multa peccata alia. Sed decet quod ſpecies peccatorum. peccatum omiſſionis habeant tanquam cauſſam. Nec ſolicitor, ſi peccatum Accidiae ſit cauſſa ſuperbiae, & cuiuſcunque peccati alterius, cum dicitur communiter, quod haec ſeptem crimina ſeſe cauſſant. Enumerantur communiter ſedecim quae Accidiam tanquam ſpecies vel conuertibilia conſequuntur, quae ſunt tepiditas, mollicies, ſomnolentia, ocioſitas, dilatio, tarditas, negligentia, imperfectio, vel imperſeuerantia, remiſſio, diſſolutio, incuria. ignauia, indeuotio, triſtitia, tedium vitae, deſperatio. Eſt autem tepiditas paruus amor boni, amore Dei poſtpoſito. Et eſt prima radix Accidiae, vel conuertibilis cum eadem. Ex iſta autem naſcuntur ſpecies aliae conſequentes, ſic quod correſpondenter, vt creatura peccabilis inordinate afficitur creaturae. Sic ſunt ſpecies Accidiae capiendae, cum accidus quieſcat in amore indebito creaturae, vnde talis tepiditas cum ſit propinqua hypocriſi, vomitum prouocat ſpiritualem. Sicut enim ſunt exhalationes calidae, commixtae cum frigido aqueo in aqua tepida, quae prouocant ad vomitum, ſic ſunt in hypocriſi quaedam operationes bonae de genere, commixtae cum peccato hypocriſis. Et ideo Apocal. II. dicitur, quod neque calidus es neque &c. Nihil enim tam prouocat Deum (qui eſt veritas)

Peccatum omiſſionis eſt primum omnium peccatorum.

Sedecim quae Accidiam tanquam ſpecies conſequuntur.

Tepiditas quid ſit.

Nihil tam prouocat Deum, ſicut hypocriſis.

veritas) ad abhominationem peccantis, ſicut hypocriſis, quae eſt ſimulatio ſanctitatis. Omnis ergo accidus, ſicut omnis peccator peccat in hypocriſi, cum falſe ſimulat ſanctitatem. Et iſta tepiditate inficitur totus mundus. Ex hoc enim cauſſatur quaecunque pigritia, vel delectatio creaturae rationalis indebita, quia ſi haberet amorem in Deo ſatis intenſum, torporem illum excuteret, & perfecte amando Deum ſibi debite deſeruiret. Et cum peccatum quodcunque cauſſatur in tepiditate dilectionis, patet quod incuria, hoc eſt parui penſio, vel non curatio legis Dei, & peccatum quodcunque actuale ad illam conſequitur. Vbi quaeſo eſt maior ingratitudo, quam amorem terminare finaliter in creatura abiecta, & Deum quem debemus maxime omnes diligere, non ſolum non diligere, ſed odiſſe? Qui enim ſic blaſphemat in Deum, tradendo dilectionem creaturae, quae Deo eſt propria, nimis ingratus eſt, & blaſphemus idolatra. Et ſic facit qui ſubtrahit ſibi Dei ſeruitium, ſeruiendo indebite creaturae. Nam fides ſcripturae & viuax ratio dictant nobis, quod ſubducto ocio debemus continue ſeruire Deo, nam ſicut auis naſcitur ad volatum, ſic homo ad laborem, & hinc poſitus eſt in paradiſo, vt operaretur illud, ſicut dicitur Geneſis II. Si ergo beati angeli damnarentur, niſi ſeruirent continue & debite Deo ſuo, quod priuilegium excuſaret nos miſeros, ſi ſubtrahamus ſeruitium Dei noſtri? cum terrenus dominus inſtar Dei punit acute pro ſubtractione ſui ſeruitii, ideo ocioſitas in Dei ſeruitio eſt vorago, ſubtilius deuorans ociantem. Nam ſicut continue plus incurrit magis debitum, ſic continue eſt profundatus in crimine, & impotentior ad ſatisfaciendum. Vnde diabolus non habet medium in homine magis aptum, quam quod viderat ipſum in Dei ſeruitio ocioſum. Et hinc diabolus Euam ſolam & quodammodo ociantem aggreditur ad tentandum. Et ſunt quo ad iſtam ſententiam multae concordantiae in ſcriptura, & multa conſimilia. Vt quodcunque poteſt manus tua inſtantius opereris. Vnde etiam dicitur Ezech. XVI. quod haec fuit iniquitas Sodomae &c. & hinc Chriſtus tam crebro monet ſuos diſcipulos vigilare. Cum enim natura naturaliter operatiua, naturaliter appetit operari, dum deeſt operatio debita, poteſt defacili ad operationem indebitam inclinari, & ſi ſapiat quicquam in debitum

Medium diaboli in homine magis aptum.

bitum, tranſit ex vſu conſuetudinis in delectabile. Ideo dicunt Philoſophi, quod vſus eſt altera natura, vnde de prudentia applicationis ad opus debitum, eſt maxime attendenda, & ſpecialiter vt dictum eſt, vt in omnibus operationibus noſtris honorificetur Deus, & ſic vt intentio, vt oculus animae maneat ſemper ſimplex. Neceſſarium quidem eſt nobis, vt habeamus ſpiritum conſilii atque ſcientiae, quid & qualiter eſt agendum, cum multi turbantur in animo propter defectum ordinis operandi, non ſolum opus corporis, ſed praecipue opus mentis. Et hinc eſt quod in religionibus priuatis, praelati qui ſaepe ſpiritui ſancto reſiſtunt, ex ſua dominatiua prudentia ſubditos ſaepe confundunt, & hinc tales domus priuatae, ſunt communiter nidus diaboli, quia vt dicitur Matth. XII. Immundus ſpiritus cum exierit ab homine ſic religioſo, acute in Dei ſeruitio vigilanti, ambulat per loca arida ſecularium, & non occurrente tentatione ad votum, dicit ad ſeipſum reuertar ad domum meam vnde exiui, & inueniens eam vacantem, & ſcopis mundatam, facit eam generationem peſſimam, & hoc propter ocium ſiue Accidiam cultus Dei ſapientia limitati, quae rogo eſt prudentia hominis, vt praeſumat regulariter ſubuertere iſtum cultum?

Domus priuatae ordinum ſunt nidus diaboli.

CAPVT XVII.

De virtute Accidiae oppoſita.

ALITHIA. Dic quaeſo de virtute iſti peccato contraria. Videtur enim, quod propter amplitudinem peccati, non eſt aliqua ſpecialis virtus ſibi oppoſita, cum contingit hominem eſſe accidum in quocunque genere operanti, & a modeſtia debita deuiare, vt oratio non poteſt iſti peccato in toto ſuo ambitu eſſe contraria, cum multi torpent in opere, & quolibet genere quo ſeruirent. PHRO. Non expedit tractare de virtute adaequati ambitus cum hoc peccati, ſed ſatis eſt, quod aliqua virtus, imo omnis virtus eſt ſibi contraria, audiui tamen virtutem quandam Theoſebiam nominatam, quam quidam dicunt eſſe directe & adaequate peccato iſti contrariam, cum ſit

Theoſebia opponitur accidiae quae & pietas dicitur.

virtus Deo debite ſeruiendi. Et hoc vitium eſt peccatum, quo a ſeruitio Dei inordinate ſubtrahitur, & ſicut hoc vitium, ſic haec virtus eſt in eccleſia ſatis ampla, tum a ſacerdote ſummo vsque ad laicum infimum omnes ſubtrahunt a ſeruitio debito Deo ſuo, vt omnis ſiniſtra peruerſio ordinis ſeruiendi domino, cadere poteſt in hoc vitium, & vt incipiam a minera probabiliter ponitur, quod Romanus pontifex ſit praecipuus Antichriſtus. Ipſe enim falſe fingit, quod ſit immediatiſſimus & ſimillimus in vita Chriſti vicarius, & per conſequens, ſic viator humillimus, homo pauperrimus, & a mundo, ac a negotiis ſecularibus maxime diſtractus. Sed quod falſus blaſphemat in primam veritatem, cum ſit communiter in ſummo gradu peccati oppoſiti? Et ſic intelligunt quidam dictum Chriſti Matth. XXIV. Et cum videritis abhominationem &c. Cum autem mos ſit ſcripturae ſaepe abſtractum pro concreto intelligere, & veritas magis abhominatur huiusmodi antichriſtum, conſonum videtur, quod ipſe vocetur abhominatio in abſtracto, cum ipſe pertinaciter ſibi vendicat quod in quantum ſtatum illum occupauerit, taliter conuerſetur. Vendicat enim ex dotatione caeſarea maxime dominatiuus, & ditiſſimus homo mundi. Sed quid Chriſto magis contrarium pauperrimo? cum ipſe teſtatur Matth. VIII quod non habet humanitus in proprio ſeculariter tantum de poſſeſſione ciuili, vbi caput proprium reclinaret. Ideo apoſtolus docet 2 Corrinth. VIII. quod Chriſtus fuit pro nobis egenus & inops, & cum Chriſti egentia perfectionem ſonuerat, manifeſtum eſt, quod nemo taliter poterat eſſe plus egenus. Quomodo ergo talis Antichriſtus dicitur ſimillimus vicarius noſtri Ieſu? Et ex hoc patet quod non ſit humillimus, ſed vicarius regis Superbiae ſumme elatus. Et quo ad negotia ſecularia magis patet, quod in manu ſua eſt fons pleniſſimus huius fori. Chriſtus tamen negat Lucae duodecimo ſe eſſe iudicem aut diuiſorem ſuper duos fratres, vbi negotium fuit minus ac ſatis modicum mundiale, quia diuidere in clero noſtro ſecundum legem iam currentem dignitates caeſareas, & officium plene diabolicum. Et ex iſtis nimirum infertur, quod eccleſia militans ſit per iſtum hypocritam nimium deſolata. Nam conſolatio quae debet eſſe ad viuendum modo Chriſti, & ſecundum vitam contemplatiuam appetere bona cœleſtia eſt extincta.

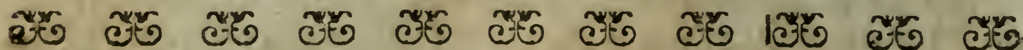
Romanus pontifex eſt praecipuus Antichriſtus.

Diuidere in clero dignitates caeſareas eſt officium plene diabolicum.

extincta. Et cum istud periculum sit tam nociuum ecclesiae. Christus nimirum praecipit, vt qui legit intelligat, & indubie postquam intellexerit, charitatiue vsque ad mortem detegat, quia aliter Deus daret sibi de hoc superflue intellectum, & ipse damnabiliter absconderet talentum dominicum, & post istum magnum Antichristum, succedunt Antichristi minores, vt praelati caesarei, qui satis deserunt officium, quod Christus eis instituit, & in alio officio secundum legem aliam exundant, quia secundum Augusti. illud Psa'mi IX. Constitue domine legislatorem &c. de Antichristo intelligitur. Et sic vbi Christus ter sub obtentu suae dilectionis. Petro & suis successoribus instituit, vt pascerent oues suas, talis Antichristus in lege sua limitat, vt depascant contrarie oues Christi. Quod si volueris experiri, nota vitam Christi, & Apostolorum officium, & vide quam contrarie nostri praepositi hos sequuntur. Nam praedicationis officium est proscriptum, & officium spoliandi subditos est inductum. Sed pseudo fratres non minus false atque sophistice, dicuntur pro episcopis supplere istud officium, & sic ecclesia vndique est decœpta. Et breuiter attendat homo ad praxim modernam, & leges Antichristi, & videbit quod vndique sint contrarie officio & legibus Iesu Christi. Nec dubium quin in aliis duabus partibus ecclesiae, scilicet militari brachio atque popularibus rectum Christi officium est peruersum, cum pene omnes damnabiliter consentiunt Antichristo. Haec ergo haeresis inficit matrem nostram. Virtus tamen peccato isti contraria seruatur ad regulam in triumphante ecclesia, cum omnes diligunt ibi se charitatiue reciproce, & specialiter prosunt in spiritualibus ecclesiae militanti. Et cum Moises debet facere omnia, secundum quod in monte sibi hoc monstratum est, vt dicitur Exod. XXV. patet quod praelati nostri in spiritualibus prodessent praecipue subditis suis, sicut angeli ecclesiae triumphantis, sed Iordanis conuersus est retrorsum, cum labor & solicitudo circa grauia & bassa, alias vana temporalia sunt deiecti, & per consequens plena & periculosa haeresis pullulat in ecclesia militante, cum vbi debemus ex fide omnem solicitudinem in Christum proiicere, retrorsum proiicimus e contra totam solicitudinem nostram in terrena Et cum factum nostrum imponit realius sensum scripturae, quam vox

Contra praelatos.

noſtra tranſitoria, patet quam plures praelati ſunt manifeſti haeretici ex defenſione reali pertinaci, qua contrariantur rectae ſcripturae fidei ſancti Petri, omnem ſolicitudinem in eum proiicientes. Et patet quod plures ſunt haeretici reales, quam verbales, & patet in parte, quomodo infideliter a ſeruitio Dei diſtrahitur per verſutias Antichriſti, cum totus mundus & clerici ſpecialiter laborant per energuminos energia carnis & ſeculi laborare circa cœleſtia praetermiſſo. Sed hic obiicit aduerſarius noſter Pſeudis. Videtur (inquit) quod omnes creaturae ſeruiant debite Deo ſuo, & ſupponit ſecundum Auguſti. quod oportet omnem hominem ſeruire Deo, vel faciendo Deo quod debet, vel patiendo quod debet. Si (inquit) aliqua creatura ſeruit Deo indebite, hoc foret potiſſime in damnatis, ſed illi ſine accidia ſeruiunt potiſſime Deo ſuo, ergo omnis creatura alia, quante enim patiuntur tante ſeruiunt, ſed iuſtiſſime, acutiſſime, & inſtitutiſſime patiuntur, ergo ſeruiunt ſic. Et cum impoſſibile ſit viantem peccare, niſi ex pœna inflicta a Deo ſtatiſſime puniatur. Videtur quod idem ſit iudicium de quolibet peccatorum. Sed tolerare poſſumus, quod hic Pſeudis ſic ſeruiat Deo ſuo. Sed ad elidendum ſuam ſuperbiam ſciat, quod tam criminoſi in via quam damnati pœna perpetua nimis iniuſte atque indebite ſeruiunt Deo ſuo. Nam punitio ſiue damnatio eſt ex parte ſua iniuſta, & quantum ad inſtitutionem generalem humani generis ſatis indebita, ſed quantum ad Dei iuſticiam & reatum in naturalem peccantis dicitur eſſe iuſta, & ſatis debita, & nec eſt inconueniens, ſed verum, quod idem eſt iuſtum & iniuſtum, ſecundum diſparem rationem.

CAPVT XVIII.

De Auaritia.

ALITHIA. Proſequere de Peccato Auaritiae, & dormiat Pſeudis noſter, quia certa ſum ex fide, quod potentes & ſpecialiter praelati Caeſarii. Vicarii Antichriſti potenter tormenta patientur, & ſic ſeruitus ſua erit potens, parata & iuſta modo

modo quo superius declarasti. Sed mussito quomodo Apostolus dicat. 1 Timoth. VI. Quod radix omnium malorum est cupiditas, cum initium omnis peccati sit superbia. Et iuxta tua dicta superius, peccatum omissionis est primum omnium. PHRONE. Quantum ad dictum Apostoli, vid tur mihi, quod intell gat mala militantis ecclesiae, cuiusmodi malum fuit in Pseudapostolis pro suo tempore, & futurum in malis praelatis, & falsis fratribus quos etiam prophetauit, & posset dici, quod extendit cupiditatem, ad cupiditatem illicitam, tam temporalium, quam honoris, quasi diceret radix omnium malorum, in ista praesenti & futura ecclesia est dicta infamis cupiditas, in ipsa enim conuertitur cum sua superbia, cum nemo superbit, nisi qui cupit inaniter nomen suum. Et omnino antequam subrepsit haec radix mala intra ecclesiam fuit talis cupiditas in diabolo, & primo homine, & sic inpugnabiliter etiam a Pseude dicit Apostolus. Quod radix omnium malorum in ista ecclesia est infamis cupiditas. Nec mouet duplex obiectus, quando obiicis, cum talis cupiditas vel conuertitur cum Superbia, vel ipsam includit vt genus, nec obest peccatum signatum in nostra ecclesia habere radicem duplicem propinquiorem sicut superbiam, & distantiorem sicut omissionem in genere. Sed quantum ad Auaritiam potest dici, quod ipsa descriptiue ad nostram intentionem, est inordinatus amor temporalium. Et intelligo temporalia, vt sunt vulgariter intellecta, scilicet pro omni terrena substantia, quae potest esse de possessione hominis. Intelligo etiam per temporalia habitudines respectiuas in rebus terrenis fundatas, quas homo irrationabiliter appetit, sicut dominia & honores mundanos, quae ex possessione talium oriuntur. Et tunc patet ratio descriptionis, & detestatio huius criminis cum declaratione in suis partibus subiectiuis. Inter omnia namque peccata Auaritia habet plus irrationabiliter relongationis a Deo, & hinc cum succensa fuerit, ardet diutius ex proprio fomento. Terra quidem & terrena sunt corpora maxime opaca. & cœlo situaliter magis distantia, & magis extranea, vt facient hominis appetitum, & sic discipuli Christi vendentes sua temporalia, posuerunt eorum praecia ante pedes Apostolorum, vt legitur Act. IV. ac si in facto dicerent, affectio temporalium debet pedibus animi, hoc est appetitibus

Auaritia quid sit.

conculcari. Et hinc legitur Apoſtolos ſparſiſſe puluerem ſuorum pedum, quando percœperunt cauſaliter obſtinatos. Multi quidem reliquerunt legem domini propter affectionem indebitam, quam habent in temporalibus proſperari. Ideo ad denotandum quod Apoſtoli non cupierunt temporalia ſui auditione habet ſeipſos in ſua ſeparatione ab eis pedum puluerem reſperſerunt. Et vtinam pſeudo fratres ſic facerent hodie in effectu, cum ergo temporalia a Deo maxime elongantur, & in eo ſolum eſt naturaliſſimum mentem finaliter quietari, patet quod innaturale eſt, quod mens hominis temporalia ſic indebite concupiſcat. Et haec ratio ponitur communiter, quare appetitus auari eſt inſatiabilis tanquam hydropici, cum non poteſt in poſſeſſione vanorum temporalium ſatiari, ſed quantumcunque de illis habuerit, appetit bonum infinitum ſupernis Deum ſuum. Ideo dicit Auguſtinus. Creaſti me domine ad te, & inquietum eſt cor meum donec requieſcat in terris. Nec eſt poſſibile ante hoc animam ſatiari, Ideo in Pſalmo dicitur. Satiabor cum apparuerit gloria &c. Cum inquiunt doctores, anima humana ſit ſublimior, & purior cœlo Empirreo, exaltari debet magis a terreſtribus in affectione, quam exaltentur cœli a terra in locatione. Non ergo faciat Auarus per ſuam cupidinem iſtud monſtrum, vt faciat hoc cœlum ad ſimilitudinem Dei factum, tam innaturaliter terreſtribus adhaerere. Nam quantum in ipſo eſt, cum Deus inhabitare debeat in munda anima, vt ſpeciali habitaculo, culpabiliter diſſociat Deum ſuum, & naturae regulas conatur ſubuertere. Vnde vt dicit Bern. cum anima ſit ſpirituale cœlum, reſpectu cuius cœlum materiale dicitur deſertum. Lucae XV. pro quo cœlo ſpirituali redimendo, dominus dignatus eſt mori, quanta ergo naturae peruerſitas foret implere hoc cœlum terrae phantaſmate, & ſupercumulare terrena phantaſmata ſuperflue ſuper ipſum? Ad id valent multa vae, quae ſcriptura imprecatur Auaris, & multa mala quae ex peccato iſto proueniunt. Certum quidem eſt, quod Iſchariotes propter auaritiam vendidit ſaluatorem. ſicut mercantes ſimoniaci, raptores, periuri, homicidae, vſurarii, & omni genere vitii irretiti. Omnes enim tales pro affectione indebita temporalium ſunt ſeducti, & maior pars falſorum viantium ex affectione indebita trahit originem plus vel minus,

vt

vt patet de falſe mercantibus in foro communi. De falſis ſimoniacis & multis aliis generibus peccatorum. Vnde ſicut Simon magus, ſic Iſcharioth ſunt duces notabiles, ducentes ſecum magnum exercitum hominum auaritia ſeductorum, ſicut patet malicias hominum particulariter deducenti. Ideo non oportet pro deteſtatione huius criminis vlterius laborare.

CAPVT XIX.

De virtute oppoſita Auaritiae.

ALITHIA. Dic nobis de virtute huic vitio oppoſita, & quia videtur aliquibus, quod illa virtus ſit liberalitas, aliis autem ſit corporalis miſericordia, & aliis quod ſit congruus amor Dei, ideo dic nobis rogo, quae iſtarum ſententiarum tibi videtur probabilior in hac parte. PHRO. Dixi tibi ſaepius, quod volo tractatum iſtorum tam inutilem vobis relinquere. Scio quidem quod quaelibet harum virtutum, imo quaelibet virtus habet aliquam rationem Auaritiae, homini & vitio cuilibet reſiſtendi. Vnde pro contrarietate hic ſignanda, & in ſuis ſimilibus poteſt dici, quod ſicut auaritia eſt inordinatus amor temporalia poſſedendi, ſic virtus ſibi oppoſita, eſt ordinatus amor temporalibus vſitandi, quod conſiſtit in hac regula, quod quicunque ſecundum illam menſuram optet temporalia, ſecundum quam menſuram ſibi proficiunt ad aeterna. Et caueat ne ſua affectio ſit nimis in temporalibus profundata, ſed conetur acquirere beatitudinem, cum parco vſu temporalium, cum taliter fecit Chriſtus cum ſuis Apoſtolis, indubie virtuoſe. Quia licet temporalium affluentia laudabiliter poſſet haberi. Vt patet de patribus legis veteris, & multis in lege gratiae. Laudabilius tamen & ſecurius eſt ſeruare regulam Chriſti, cum magiſter optimus illam dedit. Ideo ſignanter dicit Apoſto. I Tim. VI. Nihil intulimus &c. Nec video quin omnes clerici ſint ad iſtam religioſam & benedictam regulam ſtrictius obligati, quia quod amplius eſt, nedum a malo eſt, ſed ſapit auaritiam & exponit cupidum periculo ſpirituali. Nam quid valet illud quod ſupereſt cum non prodeſt corpori mortuo in ſepulchro?

chro? nec animae, nisi de quanto sibi proderit ad meritum, siue virtutem. PSEVD. Video quod allegas scripturam antiquam, scripturam corruptam atque falsissimam, & dotationi approbatae contrariam. Quis enim dubitat, quin falsum sit, quod nihil intulimus in hunc mundum, cum certum sit, quod omnes potentias animae nostrae non organicas, & per consequens virtutes naturales intulimus in hunc mundum? Quod falsum ergo est quod nihil intulimus &c. Et euidentius falsa est secunda particula textus Aposto. quam allegas, scilicet, quod non dubium nihil inde auferre possumus, tum quia potentias naturales animae auferre possumus de hoc mundo, in quibus secundum tuum arbitrium praemiabuntur, vel si nostrum demeritum exiget, punientur, tum etiam, quia secundum fidem nostram, opera illorum sequuntur illos, & sic merita siue demerita aufferre possumus de hoc mundo. Et quo ad tertiam particulam textus Apostoli, quod habentes alimenta, de illis debemus ad maximum contentari. Quis dubitat quin verbum illud sit insipidum & incultum? Primo, quia de naturalibus potentiis animae & de habitibus eis insitis debemus amplius contentari. Secundo. quia de meritis nostris, quae non sunt alimenta vel tegumenta debemus plurius contentari Tertio, quia cum alimenta ista & tegumenta non sint nobis finale praemium, non debemus ante executionem illius praemii finaliter contentari. Et vltimo, cum nemo sit prudens, qui nihil habet prae manibus, quod ipsum non tegat vel nutriat, non debemus adaequate de illis alimentis & tegumentis in hoc seculo contentari. Quid rogo valet illa corrupta sententia textus Apostoli quam allegas? PHRONESIS. Video quod captiose latitas ad impugnandum textum fidei scripturae quem non intelligis, ideo primum discas sensum textus Apostoli, & postmodum obiicias quantum velis. Loquitur enim Apostolus, illud pertinet suo proposito de temporalibus adiacentibus homini in suo interitu, vel exitu de hoc mundo. Sed dic si nosti, quid de talibus temporalibus intuleris in hunc mundum? Nunquid fuisti diues haereticus antequam fuisti natus de matris vtero? Aut nunquid congregabis tecum diuitias in sepulchro? Intelligas igitur idiota de adiacentia temporalium, de quibus nihil intulimus in hunc mundum, sicut nec cum spiritu nostro quicquam

quam eorum auferre possumus de hoc mundo. Et pro tempore medio debemus pro alimentis & tegumentis adiacentibus contentari. Et quantum ad tuam triplicem argutiam debes verecundari quod non sit digna memoria. Sed in tertia replicatione quadruplici, est tibi color maximus, ideo ad illam per ordinationem respondebo Sed ad ruborem tuum dicam in principio, quod vteris incultis picatiis in textu Apostoli, quando tibi deficiunt argumenta. Non enim dicit Apostolus, quod debemus praescise finaliter, vel ad maximum de istis bonis corporis contentari, sed speciuocat per alimenta & tegumenta, quod de bonis fortunae nobis adiacentibus, quae sunt bona minima debemus cum moderamine contentari, non negans quin debemus contentari de bonis mediis, quae sunt bona naturalia, nec negans sed implicans, quod debemus etiam contentari & gaudere de bonis maximis, quae sunt bona gratiae & virtutis, & finaliter de Deo debemus maxime gratulari, sed quid hoc ad propositum sententiae assignatae? Et quantum ad secundam tuam argutiam patet, quod currit sub eadem instantia friuola, sed non nocet. Et conformiter dicitur ad tertiam tuam pictatiam. Sed quo ad vltimam quae habet colorem maximum, intelligo, quod prudens Apostolus intelligit per alimenta cibum & potum quae ad perficiendum opus meritorium sufficiunt viatori, ideo non dicit, quod debemus lauticias habere, vinum & edulium sumptuosum, sed alimentum quod nobis sufficiat ad merendum, non negans quin in casu quo sit lautius & ad merendum expeditius, cum gratiarum actione debita debet sumi. Et sicut videtur mihi intelligit subtilis Apostolus, per tegumenta necessaria pannorum genera &c. domorum, de quo binario debent omnes viantes in suis gradibus contentari, vt viri perfecti Apostolici, non habentes superfluitatem in cibariis sumptuosis, vel etiam nimis multis. Et quo ad tegumenta in pannis, quod omnino non vtantur superfluis, vel nimis sumptuosis, sicut Apostoli qui fuerunt pro simul Christi de vna tunica contentati, vocando tunicam pannum illum qui eminentius tegit corpus, nec habebant in domiciliis proprietatem domorum, & omnino carebant altis domibus, & ad onus proximi sumptuosis. In omnibus autem istis excessibus laborant fratres, & specialiter quo ad excessiuum numerum, quo ad

S sumptuo-

ſumptuoſitatem iſtorum, etiam omnino quia fratres nec de labore corporis, nec de aedificatione ſpirituali faciunt debitam recompenſam, Et conformiter dico tibi, quo ad dotationem ecclesiae, non enim video quin peccatum ſapiat cum eius haereditatione propter multa mala, quae exinde proueniunt, non tamen video, quin licet habere prouiſionem moderatam vltra neceſſitatem alimenti & tegumenti, dum tamen praeſciſe per media licita ſunt quaeſita, hoc tamen raro, vel nunquam euenit. Ideo Chriſtus & eius Apoſtoli ſeruauerunt gradum ſummum perfectionis. ideo nota quod Apoſtolus non dicit quod praeſciſe de alimentis & tegumentis ſint ſinguli contentati. Sed dicit quod de alimentis & tegumentis ſimus contenti, intelligens non ſolum illa quae de facto alunt vel tegunt, ſed illa quae debent in modico tempore de congruo ſic tegere vel nutrire, ſic omnino quod caueatur acquiſitio vel ſeruatio culpabilis de eisdem.

Dotatio Ecclesiae. Licet habere prouiſionem moderatam vltra neceſſitatem alimenti & tegumenti.

CAPVT XX.

De Gula.

ALITHIA. Rogo nunc frater Phroneſis, vt de Gula & eius contrario procedas, ſeruando eundum ordinem quem ſeruaſti. Miror tamen ex dictis tuis cum coloras implicite, quod ecclesia ex hoc peccauit, quia dotationem accœpit, & regulam Chriſti deſeruit, cum habendo quodcunque dominium, poteſt homo ſatis deuote viuere, & vti temporalibus ſatis parce. PHRO. Placet ſeruare hunc ordinem quem ſignaſti. Sed in primis videtur mihi, quod nimis laxe & leuiter capis ſententiam quam praedixi. Non enim video vel ſuppono, quod Silueſter vel quicunque alius accœpit dotationem Caeſaris perpetuam non peccando, quia licet illa perſona peccauit leuiter, dedit tamen ſtulte occaſionem infirmis poſterioribus plus peccandi, cum ante dotationem quando viri apoſtolici fuerunt plus humiles, ad merendum tenebantur, quantum tunc ſuffecerunt ecclesiae promereri. Et modo ratione dotationis, ſunt plus obligati,

obligati, & minus humiles, sequitur quod stulte supra vires se ad proficiendum ecclesiae obligarunt, sed stultitia insolubiliter stat in isto, quod ex hoc ad promerendum vel prodessendum ecclesiae se inhabilitant, & mandatum siue Christi consilium, propter amorem temporalium, vel eorum dominium reliquerunt. Sed quae excusatio est in isto? Supponi autem potest, quod Siluester & sancti caeteri ante mortem de tali stultitia sunt contriti. Sed absit hoc credere, quod in conuersando, Christo, vel suis Apostolis erant pares, cum nemo debet sequelam eorum accipere, nisi de quanto choraulam impeccabilem Christum ducem exercitus sequebatur. Et quantum ad iniunctum tuum de Gula. Videtur mihi in primis, quod taliter describi poterit. Quod Gula est inordinatus appetitus sumendi cibaria. Et patet, quod homo potest esse quantumcunque famelicus, vel nunquam vesci datis cibariis, cum hoc quod ad illa cibaria sit gulosus. Gula enim per se consistit in appetitu, vel voluntate indebita, non in facto. Ad detestandum autem Gulam, militant rationes multiplices. Primo naturale exemplum, quod homo exuperat bestias in irrationali appetitu, & sic videtur esse magis irrationalis bestiis appetitu. Nam bestiae de nascentibus terrae, quantumcunque affuerit, moderate comedunt, & tunc cessant. De aqua etiam bibunt temperate, quantum eis profuerit. Homo autem plus bestialiter in gastrimargia est dilapsus, hoc est mergens in ventre putrido tanquam castro vescibile datum a Deo, non ad profectum ecclesiae. Et sic homo euertit signa naturae, quia homo in comparatione ad alia animalia suae magnitudinis, habet os minus secundum philosophos, ad docendum hominem, quod vtatur vescibilibus amplius bestiis moderate, modo autem facit e contra. Secunda euidentia est, quod Gulosus vt sic multipliciter committit iniurias, contrariatur in primis corpori proprio in disponens ad naturalem fortitudinem, qua seruiret Deo & suae ecclesiae, intantum, quod vt homicida ingratissimus pluries occidit semetipsum. Iuxta illud Constantini commune prouerbium. Plures occidit gula quam gladius. Iniuriatur etiam multipliciter proximo. Primo faciendo ventrem & os cloacam, inficit aerem, & sic in parte generat pestilentias. Secundo in hoc, quod vires tam corporis quam animae quibus prodesset proximo,

Gula quid sit.

Gastrimargia.

Homo in comparatione ad alia animalia habet os minus.

Prouerbium.

hebetat vel confundit. Et tertio in hoc, quod vescibilia, quae de lege naturae debent esse communia, iniuste destruit, non solum iniuriando pauperibus, sed etiam toti ecclesiae, & toto sponso. Finis autem profectus ex tali gula consequens, stat in isto, quod praeparat escam vermibus, & iniuriatur tam Deo, quam proximo. Ideo philosophi consyderantes ordines caussarum finalium, sic concludunt, Multi manducant vt viuant, & multi viuunt vt manducent. Ii autem qui statuunt pro caussa finali, vt tempore aptato vescantur cibariis, ad vitae suae conseruationem, & officium promerendi, illi manducant vt viuant, cum de tanto sunt cibaria assumenda. Sed illi qui aptant suam vitam finaliter, vt voluptuose vescantur cibariis inordinate, viuunt vt comedant. Et patet in quo moderamine. & gratia cuius finis cibaria debent sumi. Sed tertium sumens ad detestationem Gulae, est testimonium scripturarum. Christus enim qui mensuram in vescibilibus non posset excedere, quadraginta dies ieiunauit, non manducans, nec bibens, vt dicitur Matth. IV. & Marci I. ad exemplificandum indubie suis fratribus, quod debent cum prudentia ieiunare, Cum Adam primus homo peccauit in Gula, necesse est vt sua posteritas ipsam meminens ieiunet, ad statum naturalem beatitudinis reducendum, cum non sit peccatum modicum, tam salubre Christi exemplum spernere, & seipsum tot inconuenientiis volutare. Vnde exemplum scripturae docet quod moderate ieiunans est dispositus tam ad prophetiam, quam scientiam: ad cœlestem influentiam capiendam. Vt patet de Moyse, Helia, & Daniele, & caeteris qui per ieiunium seipsos tam mente, quam corpore exaltarunt. Non tamen video quin contingit hominem, licet raro per ieiunium stulte seipsum consumere, ideo necesse est viantes seipsos cum prudentia regulare, non solum quo ad quantitatem cibarii, sed etiam qualitatem. Vnde metricus consyderans Gulae species, ponit quod quinque modis contingit gulosum abuti cibariis. Primo praeuiendo tempus debitum, vt ii qui nimis sero, & nimis mane assumunt cibaria. Secundo in assumptione cibarii, etiam hora indebita, indebite properando. Tertio nimis lauta & sumptuosa cibaria praeparando. Quarto nimis excessiue quantitatem cibarii assumendo. Vnde videtur mihi, quod melius & Deo acceptius est pro seruando ieiunio multi-

Adam primus homo peccauit in Gula.

Moderate ieiunans est dispositus ad multa bona.

multiplicare vices. quam quantitatem. Quinto ille qui ſtudet indebite ſe circa ordinem cibarii, incidit in ſpeciem Gulae damnabilis. Vnde-verſus. Praepropere laute nimis ardenter ſtudioſe. Et inter omnia peccata huius peccati ſenſibilitas, amor boni proprii, & exemplatio mandati dominici facerent ad hoc vitium deteſtandum.

CAPVT XXI.

De Virtute oppoſita Gulae.

ALITHIA. Dic de virtute contraria huic gulae, quam quidam dicunt abſtinentiam, & quidam moderantiam. & quidam ordinatam voluntatem veſcendi cibariis. Non enim videtur, quod abſtinentia contrarietur huic vitio propter multa. Primo, quia abſtinentia dicit priuatiue & analogice rei carentiam in facultatem hominis aſſumendam. Non ergo eſt ſpeciale contrarium huic gulae. Similiter quicunque qui abſtinet, vtitur abſtinentia, ſed hoc poteſt tam bene, quam male fieri priuatiue, cum ergo contraria ſunt circa idem, videtur quod ſic abſtinendo, non vtitur virtute contraria huic gulae. Similiter ſecundum veritatem philoſophorum & theologorum. Omnis virtus hominis ſubiectatur in intellectu, vel ad minimum in potentia ſenſitiua, ſed abſtinentia non. Nam in illa parte hominis quam abſtinet a veſcendo, eſt abſtinentia ſubiectata, & ſic abſtinentia eſt in manu vel ore, quod eſt nimis extraneum a virtute Dimitto obiectus Pſeudis quibus arguit, quod abſtinentia veſcibilium non eſt, niſi dum illa fuerint, & per conſequens oportet ad abſtinentiam hominem veſci illis. Sed iſte obiectus eſt Guloſi & ſtulti, ac ſi intenderet, quod nemo abſtineret a veſcibilibus, niſi ipſa veſcibilia indebite deuoraret. Conſtat quidem philoſophis, quod cœcitas eſt viſus carentia, dum ille viſus defuerit, quare ergo non eſt cibarii abſtinentia, dum illud defuerit? quamquam tamen habet rationem maioris pœnalitatis, quod homo a cibario delectabili abſtinet, dum eſt praeſens, quia libera praeſentia talium fortius mouet appetitum. Quantumcunque ergo guloſus quis fuerit,

quandoque se abstinet, cum non poterit perpetuo manducare. Etiam contingit, quod post esum improuidum statim se abstineat virtuose, non ergo talis abstinentia, quae subito potest aduenire atque recedere, erit virtus. Et ex isto patet, cum homo potest inopinate vti cibariis, quod abusus eorum non est vitium Gulae, sed indebitus appetitus. Esau enim commisit gulam, decoctionem offae Iacob fratris sui indebite appetendo. De quo Gen. XXV. Ideo vt dictum est, gula non per se stat in vescenti a culpabili, licet actus talis vescentiae quandoque auget, quandoque diminuet ipsam gulam. Quo ad secundam speciem, quae dicitur moderantia, videtur quod solum consistit in actu, cum tamen virtuti sit proprium consistere quandoque in habitu. Sed de obiecto consydero, quod solummodo est verbalis, cum contingit hominem esse moderatum, pro tempore, quo non est in vescendo cibariis, sed de tertia nominatione virtutis gulae oppositae mihi maxime placet. PHRO. Satis acute arguisti contra primam speciem, ac si Pseudis habitum induisses. Sed consydero quod in secunda specie virtutis partialiter contentaris, Et in tertia satis plene, & satis est mihi, quia vt dixi saepius, nolo in ista contentione indebita immorari. PSEVDIS. Video quod excusas te friuole, quando times acutiem argumenti. Quis enim dubitat, quin gula consistit in actuali abusu vescibilium? Et per consequens virtus sibi opposita consistit in vsu vescibilium moderate? Et cum continue sit vsus alius, videtur quod virtus gulae contraria in successione consistat, & homo abstinens vel dormiens non foret taliter virtuosus, cum nunc non habet vsum cibarii assumendi, quia non adtantum infatuas, vt dicas hominem vti cibo & vino, quae in cellariis tibi absconditis atque seratis contra tuum placitum includuntur. Sicut ergo Gula consistit in actu successiuo, sic & virtus sibi opposita. Similiter videtur, quod blasphemas in Deum tuum iustum & bonum, quia dicis ex virtute moderantiae, quandoque debere hominem ad magnam poenam corporis per tempus notabile abstinere. sicut patet de Moyse, Helia, & Christo, qui quadraginta dies & noctes ieiunauerunt. Quis enim dubitat, quin tale ieiunium posset facere hominem ethicum vel ptisicum? Et sic cum virtus reguletur prudentia, & Deo mouente finaliter, videtur quod Deus mandaret indebite

Obiectus contra ieiunium.

homi-

hominem ad mortem propriam ieiunare. Nam ſicut in exceſſu cibarii, ſic in eius abſtinentia mors communiter praeparatur. Deus ergo bonus non ſic praecipit ieiunare, ſed ſatis eſt pro ieiunio hominem vti regulis medicinae, ſcilicet quod paſcatur tante & taliter, qualiter ſibi proderit ad ſalutem. Quis ergo ſtultus diceret, quod homo ſeipſum occideret virtuoſe? cum decalogus praecipit, Non occides. Et certum eſt, quod homo poteſt valde diſtanter in tempore ſeipſum occidere, quia accelerare ſtulte mortem propriam, quod eſt culpabile. Sed quis ſcit, ſi ex tali abſtinentia iſtud eueniat? Vtamur ergo prudenter veſcibilibus, & ſatis eſt. Similiter regula ſeruandi ieiunium eſt communiter generalis, & per conſequens debet a fidelibus generaliter fieri, ſed cum homines ſint diuerſimode complexionati, patet quod illud ieiunium quod foret vni homini ad ſalutem, alteri foret ad mortem. Sed quis ſapiens talem regulam ordinaret? PHRONESIS. Delector in tuis obiectibus, quia per obiectus tuos friuolos, ſeduci poſſunt incauti. Et ideo reſpondendum eſt illis, vt cautius caueantur, & quo ad obiectus tuos alios plus viuaces, ſaltem mouent dubia diffuſius declaranda, & ſic vtrobique ſicut & peccata proficiunt. Quantum ad primum patet, quod virtutes quo ad ſuas eſſentias conſiſtunt in habitu, & quo ad fructus ſuos, & profectum hominis conſiſtunt in actu, vt beatus Iacobus declarat de fide. Vnde in praedicatione ſecundum habitudinem actus tales & habitus de ſe reciproce praedicandum, & vulgariter virtus Gulae oppoſita ſicut & Gulae vitium, accipiuntur in praedicatione ſecundum habitudinem pro actu, vel opere fructu eorum. Nullus tamen philoſophus adtantum infatuatur, quin ſatis noſcit, quod opus, vel actus talis non ſit eſſentialiter virtus aut vitium, ſed potius habitualiter fructus eius. Ideo oportet fideles pro intellectu ſcripturae aequiuocationes iſtas cognoſcere. Et ſic vere concludis, quod actus Gulae & virtutis ſibi oppoſitae conſiſtit in ſucceſſione, ſed eſt dare longe alterius naturae habitum dormientem, & ſic nimis aequiuocas. Ad ſecundam tuam inſtantiam, quae eſt ſubtilior primo intellige, quod nunquam actus ieiunii praecipitur a prudente, niſi propter habitum & fructum alium magis bonum, vt quandoque pro crimine praecauendo, & quandoque pro commiſſo crimine abſtergendo, vt multi ſpumarent

Verum ieiunium quod eſt.

marent in libidinem atque luxuriam, nisi caeteris paribus ieiunarent, ad abstergendum multa scelera perpetrata, expedit multis vt doleant ieiunando. Et sic ieiunium quod est abstinentia a peccato, est commendabile tanquam finis Vnde Esaiae LVIII. scribitur. Nunquid hoc est ieiunium quod eligi, dicit dominus? per diem hominem affligere animam suam, sed potius in abstinentia a peccato, & completione operis virtuosi, & narrat multa opera, quae in suo populo defecerunt. Et vt pharisaeos nostros alloquar, oculi nostrae religionis priuatae supercilio isto pharisaico nimium sunt cœcati. Plus enim appretiantur corporale ieiunium, vel eius ruptionem, quae patent ad oculum, quam ieiunium spirituale, ideo libera nos domine a stulticiis istorum ordinum. Et sic concedi debet, quod homo in multis casibus debet esse caussa per accidens, quare corporaliter occidatur, vt patet de ieiunantibus atque martiribus. Nec exinde incurrit homo praeuaricationem secundi mandati secundae tabulae. Non occides, cum debet intelligi quod nemo debet iniuste occidere. Aliter enim Deus qui dicit Deuterono. XXII. Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam & ego sanabo &c. foret communissimus homicida, ideo videamus quod non iniuste vel imprudenter abbreuiemus in hoc saeculo tempus nostrum, sed debemus audacter hoc facere, cum scimus quod in alio saeculo beatis prodest ad praemium. Et sic Deus praecipit debite hominem multa facere, quae inducunt mortem propriam corporalem, cum bonum virtutis ex hinc acquiribile sit longe melius, quam vita hominis temporalis, & sic supra medicorum artem, oportet nos in statu beatitudinis figere fidem nostram, & vltra quam medicina praecipit, praecauendo mortis secundae periculo prudenter in multis casibus ieiunare. Ad tertiam tuam instantiam dico, quod verum in maiori parte concludis, scilicet, quod ieiunium hominum communiter est imprudens, & sic generatio adultera, sensibilia signa quaerens, & fructum eorum obmittens decipit plurimos cum seipsa. Vnde multi quibus non conuenit istud ieiunium, sunt ab illo per regulas hominum excusati, vt iuuenes & pregnantes, senes, infirmi, & corporaliter laborantes. In istis tamen potest esse sophisticatio ex hoc, quod homines non debite abstinent a peccato. Ad tantum enim & non amplius

Fratrum & pharisaeorum nostrorum praepostervm ieiunium taxatur.

Ieiunium hominum est communiter imprudens.

amplius lego de Christo, quod tale ieiunium corporale ponderauit. Vnde eius discipuli sine suo inproperio spicas fructuum manibus confricarunt, & edebant, quos non vituperat, sed contra Pharisaeos excusat, vt patet Matth. XII. E sic ratio tua ac difficultas quam moues sunt superficialiter solutae.

CAPVT XXII.

De Luxuria.

ALITHIA. Superest tibi de Luxuria, & eius contrario pertractare. Cum sicut dixisti, corpus quod nimis pascitur, communiter spumat in libidinem. Ideo corporalis abstinentia saltem a prouocantibus ad luxuriam, deuota meditatio quam vilis erit caro mortua, & consyderatio de praemio obtinendo, & de supplicio praecauendo moueret viantes ad hoc peccatum Luxuriae detestandum. PHRO. Placet de sententia quam iniungis. Et primo videtur mihi expediens, quod Luxuria describatur. Potest autem sic describi, quod est illicita voluntas membris genitalibus abutendi. Et consistit communiter circa sensibilia sensus tactus, istorum membrorum Sicut Gula consistit communiter circa inordinationem sensibilium obiectorum sensuum gustus. Et sic quamuis actus inordinatus istius peccati, consistit communiter circa abusum membrorum generandi & seminis effluxi, tamen peccatum est radicaliter in anima. Cum Christus dicit Matth. V. Omnis qui viderit &c. Opera tamen istius voluntatis indebite consistunt communiter circa virtutem generatiuam & eius subiectum, & per consequens circa tactum membrorum generatiuorum taliter neruosorum. ALIT. Pseudis hic obiicit, & circa istud in parte mussito, cum per se finis huius actus naturaliter intenditur a natura, Videtur quod natura, & sic Deus ordinauit media, & sic operationes naturaliter ad eundem. Sicut ergo Deus ordinauit, quod homo generaret hominem secundum sexus discretionem, & ordinauit virtutes ad taliter procreandum, sic videtur esse licitum & Deo placitum, quod homo sic procreet, quia ab eo

Luxuria quid sit.

qui non poteſt in ordinatione deficere ſic eſt aeternaliter ordinatum, quomodo ergo non mereretur homo in completione ordinationis diuinae? cum membra, materia, & virtutes ac vehemens appetitus taliter procreandi, naturaliter ſunt homini inſita, ſicut omnia ad completionem illius operis requiſita. Et tota iſta materia tractatur diffuſe per anathomicos naturales. PHRONE. Hic dico tibi & cuilibet ſtolido aduerſanti, quod procreatio & prolis generatio, ſicut & ſua media eſt homini naturalis, ſicut actus ſuperbiae, actus irae, & actus gulae. Imo vt placet ſapientibus, actus quilibet poſitiuus, cum ſit creatura placerent producta a domino, ideo non dubium quin tales actus poſſunt eſſe meritorii & virtuoſe laudabiles, cum occurrerint circumſtantiae ad denominationem virtutis debite requiſitae, vt procreans ſecundum fornicationem ſimplicem natum ex fœmina, patet in eodem tempore, ſecundum ligamenta matrimonii ex eodem eundem puerum procreare, & tunc foret actus ex matrimonio ſatis licitus, & in caſu meritorius, vbi iam eſt vitium reprobandum. Ideo dicunt Metaphi. quod vitium dicit cum habitu vel actu huiusmodi circumſtantiae bonae carentiam vel defectum, & per hoc dicunt, quod virtus non poteſt eſſe vitium, nec e contra, nec vitium eſt ſolum actus vel habitus, ſed aggregatum ex illis, & circumſtantia vitioſa. Licet virtus & vitium dicant communiter talem habitum tanquam partem eius principaliorem. Et in iſta aequiuocatione contendunt multi inaniter, & ſic poſitiuum in talibus a Deo intenditur & creatur. Et non intenditur nec fit a Deo quod ſit habitus vitioſus. Et ſic notanda eſt tibi diſtinctio pro diſſenſione ſedanda. quomodo nomina talium vitiorum quandoque ſignificant concretiue, reſpectu talis peccati ſimpliciter pro toto aggregato, & quamque perſonaliter pro huiusmodi creatura, vt actu vel habitu in quo defectus huiusmodi eſt fundatus. Sicut enim diabolus non poteſt eſſe ſine Deo, ſic peccatum non poteſt eſſe ſine fundamento in creatura bona. Videtur tamen mihi, quod multi habitus vitioſi, ſunt inſeparabiliter mali, licet inſeparabilitas peccati non per ſe inſit creaturae Dei. Deus ergo facit fundamentum peccati, & creatura mala facit defectum, de quo Deus gratioſe facit bonum. Et ſic eſt nimis turpis deceptio ſi luxurioſus vt inſtrumentum Dei facit bonum poſitiuum, tunc

Omnis actus placet Deo.

non in hoc eſt culpabilis, cum faciat bonum male, nec attingit ad cauſſationem ſpiritus humani ideo non potius facit hominem, quam diabolus facit beatitudinem. Ponuntur autem communiter quinque ſpecies luxuriae corporalis. Prima eſt ſimplex fornicatio, quae eſt inter ſolutum & ſolutam. Secunda eſt ſtuprum, quae eſt illicita defloratio virginum. Tertia eſt adulterium, quod eſt alterius thori violatio, quod poteſt fieri tribus modis. Quarta eſt incœſtus, qui eſt conſanguinearum vel affinium abuſus, ſub qua ſpecie, religioſorum & ſanctimonialium luxuriae ſunt contentae. Quinta eſt peccatum contra naturam, quod habet multas ſpecies maledictas. Communiter autem fit, quando ſemen effunditur indebite, & extra locum naturalem, quod poteſt fieri multis modis, ſicut multis modis poteſt homo abuti vaſe debito ex natura. Et vitium iſtud Sodomiticum more Apoſtoli generaliter eſt tangendum, ne ex verbis inprouidis detur occaſio ad illud turpiter committendum. Vnde videtur mihi, quod pro loco & tempore, non omnino debet ſub ſilentio praeteriri, cum diabolus ſcit docere iuuenes extra mulierum conſortium hoc peccatum turpiſſimum. Et ſpecialiter aſſiſtente copia iuuenum maſculorum ſeparatorum a fœminis, voluptuoſe viuentium, & a laboribus ociantium, vnde Ezech. XVI. Haec fuit iniquitas Sodomae &c. Ideo cauendum eſt priuatis ordinibus, ne incidant in hanc culpam, cum multi ſunt ſuperbi homines, ibi laute & voluptuoſe conuiuentes a laboribus hominum ociantes. Et communiter ex ſua hypocriſi a fœminis ſeparati. Iſtud autem peccatum habet inter luxurias corporales excuſationem minimam, tunc ex parte fœminae ſit minor excitatio ad peccandum, plus peccatur contra naturam. Et communiter libido eſt habundantius accenſa. Vnde iſtud peccatum inter quattuor dicitur clamare ad Deum, ac ſi materia ſeminea cum virtute informatiua, quae foret cauſſa producendi hominem in diſpoſitione propinqua, vt ſic homo clamaret ad Deum pro vindicta, ex quo ſic innaturaliter extinguitur. Et hinc tam a Deo, quam homine pro iſto peccato vindicta acute accipitur. Ex hinc enim Sodoma & Gomorra, cum ſuo populo ſubmerſa ſunt, vt patet Geneſis XIX. Ex hinc enim patet, quod Deus ſubito percutit homines vsque ad mortem. vt patet Geneſis XXXVIII.

Quinque ſpecies luxuriae.

Peccatum monachis communiſſimum.

Et ex hinc ſecundum leges hominum tales Sodomitici ſingulariter ſunt occiſi.

CAPVT XXIII.

De Caſtitate.

ALITHIA. Rogo dicas de Caſtitate, generaliter vitio iſti oppoſita, quia de peccato iſto ſpecialiter eſt abhominabile mihi loqui. Sed de neceſſitate iſtud videtur peccatum procedere vt ſuperius aſſerebas. Nam quodcunque opus naturae habet antecedens ad ipſum neceſſitas, ſed hoc eſt opus naturae, ergo &c. Et iſta communiter eſt ratio ad neceſſitatem in productis ſingulis inducendum. Sicut enim in productione ſecundae perſonae diuinae eſt cauſſa neceſſitans, ita videtur quod in productione ad extra cuiuslibet creaturae, nam capta volitione diuina cum diſpoſitione, & cauſſa quacunque creata ſufficienti ad producendum effectum, quaero ſi ſequitur iſta cauſſantia ponuntur, ergo hoc cauſſabile conſequitur, ſi ſic completae cauſſae iſtorum ad iſta neceſſitant. Et ſic aſcendendo quousque ad cauſſam primam & vltimam ſit deuentum. Si autem cauſſae aſſignatae non neceſſitant ad producendum A. effectum, tunc cum requiruntur aliae, non omnes cauſſae fuerunt plenius aſſignatae. Et vt ſuppono Deus diſtinctiſſime intelligit omnes cauſſas cuiuscunque cauſſabilis, licet nobis fuerint infinitae. Et iſta ratio mouet me cum aliis factis ſuperius cap. IX. ad credendum, quod omnia futura de neceſſitate eueniant. PHRO. Moneris probabiliter, licet ego cum meis ſimilibus recalcitraui ſaepius contra iſtam ſententiam tanquam ſumme haereticam, & libertatem Dei penitus extinguentem, ideo bonum eſt ad tempus concluſionem iſtam cum moderamine ſubticere. Verumtamen illa conceſſa ſequens eſt, quod omnia peccata mundi de neceſſitate euenient, & per conſequens quod omnes peccatores ſecundum formam, qua Deus decreuerat, punientur, & totum hoc facit ad pulchritudinem vniuerſi. Sed dimittendo iſtam materiam, notanda eſt diſtinctio charitatis & caſtitatis.

Diuiſio caſtitatis.

tatis.

tatis. Aliqua eſt enim caſtitas virginalis, quae vocatur virginitas. Alia eſt caſtitas coniugalis, & alia vidualis, & alia generaliter eſt caſtitas, qua quis virtuoſe ſe continet a peccato luxuriae, quomodocunque in circumſtantiis fuerit variatus. Haec autem virtus caſtitatis dicitur cœlibatus, quia beati in cœlo non tentantur peccato ſibi oppoſito, ſed dicuntur virgines quomodocunque hac luxuria fuerint maculati. Omnes enim iſti (vt dicitur Apocal. XIV.) ſequentes agnum, ſunt virgines, dum cum mulieribus non fuerunt vsque ad mortem coinquinati, ſed a damnatione perpetua per Chriſtum & matrem ſuam virgines praeſeruati. Sicut enim mater Chriſti eſt virgo fœcunda, ſic triumphans eccleſia ſponſa ſua. Nec dubium quin vir quicunque cui placuerit Deo, a Deo ſuffragari, habet ſufficientem potentiam, & media ſatis diſponentia ad luxuriam praecauendum. Fugiat autem omnino conſortium perſonae vel ſuppoſiti, quo poſſet in iſto abuti, & omnino abſtineat a cibario, ne corpus ſuum ad commiſſionem huius criminis ſpumet. Ideo caueat damnandus, pro hoc crimine de mediis ad ipſum neceſſitantibus. Quod ſi dicit quod neceſſe eſt media illa poni, Deus ipſum puniens non facit ſibi iniuriam, ſed dat ſibi eſſe naturalium & damnationem tam corporis, quod animae gratioſam, cum Deus non poteſt punire creaturam ſuam, niſi ipſam punierit gratioſe. Ideo inexpugnabiliter omnis homo debet intendere caſtitati, quod ſi non facit culpabiliter pro pœna & Dei iuſticia ex integro erit ſalua. Et correſpondenter ſicut eſt ſpiritualis virginitas & corporalis, ſic eſt ſpiritualis luxuria, ſpiritalis caſtitas, & ſpiritalis procreatio, quae eſt principalius attendenda. Chriſtus enim ſpiritalis ſponſus eccleſiae eſt, & ſicut omnis alius homo debet eſſe membrum eccleſiae, ſic debet eſſe ſpiritualiter ſponſa Chriſti, quod ſi adulteratur cum diabolo, carne, vel mundo, viuendo in hoc ſeculo criminoſe, tunc diſſoluit ſpirituale matrimonium, & ſpiritualiter fornicatur. Nec ponderatur corporalis luxuria, niſi propter luxuriam ſpiritualem. Et ſic loquitur Hieremias & ſancti caeteri de luxuria ſpirituali. Et ſic ſpiritualis caſtitas, quo ad ſponſum eccleſiae, cum in patria debet eſſe virginitas, eſt praeponderantius obſeruanda. Et ita ad ſpiritualem procreationem debent fideles, &

Duplex virginitas Luxuria duplex & caſtitas duplex.

ſpecialiter praelati magis attendere, modo quo loquitur Apoſtolus 1 Corinth. IV. In Chriſto Ieſu ego vos genui. Et modo quo debet frater iunior fratris prioris mortui ſuſcitare ſemen ſecundum legem veterem, vt patet Geneſis XXXVIII. Chriſtus autem frater noſter ſenior, vt dicitur ad Hebr. II. cum ſit primogenitus mortuorum, qui mortuus eſt in cauſſa eccleſiae, & poſt reſurrectionem aſcendit in cœlum. Ideo cum Papa, Epiſcopi, & praelati alii debent eſſe fratres Chriſti primogeniti iuniores, debent ſemen fratris ſui Chriſti de militante eccleſia ſuſcitare. Sed heu nulli in iſto peccato grauiſſimo plus delinquunt, cum ſemen quod debet eſſe verbum Dei deſerunt, & ſcoriam metallicam, frigidam, & generationi ineptam in ſe ſeruant, & auare iniiciunt in animos ſubditorum. Alii autem vt fratres & reliqui lucrum temporalium ſapientes, contemnunt hoc ſemen viuum, verbum Dei, & ſemen vulpinum monſtrum procreans, iniiciunt in animos ſubditorum. De talibus conqueritur Apoſtolus 2 Corinth. II. quod ſunt adulterantes verbum Dei, cum iocoſa mendacia atque ludicra in plebe ſeminant, cum quibus lucrum temporalium ſubdole procreatur. Alii autem praelati caeſarii ſunt nimis ſteriles, & non ſpiritualiter prolifici, niſi forte procreando membra diaboli. Et propter iſtos defectus eſt eccleſia nimium perturbata. Tales enim ſunt perpetuo virgines antichriſti, & filii diaboli, prolem ſibi expeditius procreantes. Ideo niſi dominus reliquiſſet nobis ſemen Euangelii ſui, quaſi Sodoma fuiſſemus. Vitium autem corporale Sodomiticum eſt paruum in comparatione ad hoc peccatum, ideo ſignificanter Chriſtus dicit Matth. X. quod tolerabilius erit in die iuditii Sodomae & Gomorrae, quam illi populo vel perſonae, quae fruſtrat hoc ſemen ſpirituale, ne fructificet in mentibus ſubditorum. Cuiusmodi erant Phariſaei & Sacerdotes veteris legis. Quod ſi noſtri praelati & phariſaei ſint in caſu conſimili, non dubium quin luent in die iuditii ſicut & illi. Et tanta hic ſint dicta de ſeptem peccatis mortalibus, & virtutibus eis oppoſitis, quibus adiunctis decem ſermonibus decalogi, quos diffuſe alias explanaui, poteſt populo praedicari ſemen viuificum verbi Dei.

Monita de ſemine verbi Dei.

CAPVT

CAPVT XXIV.

De Pronitate hominum ad peccandum.

ALITHIA. Rogo dic frater Phronesis, quomodo tanta peccandi pronitas inoleuit, cum homines debent naturaliter inclinari ad bonum virtutis, & naturaliter a malo vitii declinare. Certum debet esse fidelibus quam ista peccandi pronitas in fuit homini ex culpa propria, cum Deus creauit hominem mundum, & dedit sibi sufficienter potentias naturales, & quodammodo originalem iusticiam, & completam complexionem, locum & dispositiones alias, cum quibus posset cum paribus a vitiis declinare. Sed inuidia diaboli, vt dictum est de primo peccato, infuit homini tentatio, & succubuit ex sua stultitia, modo quo dicit fides scripturae Genes. XXX. Ex hoc enim peccato homo indisponitur ad tentationibus resistendum, & fit pronior ad peccatis suggestis vel propositis annuendum. Fuit enim homo in paradiso positus, habent dispositionem corporis naturalem, secundum quam posset perpetuo sine intercidente morte durare, & viando in paradiso per tempus notabile, foret sine morte vel pœna ad cœlestia quodammodo exaltatus, perpetuo & plene beatificandus in patria. Et cum status hominis in paradiso positi, sit quo ad substantiam suam, status in quo homo mori poterit. Et habito bono regimine corporis ex influentia animae, semper posset non mori, necesse fuit, quod anima sua recedens a Deo per peccatum, & per consequens deficiente Dei plena influentia quo ad animam, deficiat eius influentia quo ad corpus. Et cum homo positus fuit in paradiso, in minimo gradu proportionis, in qua vitae perpetuitas posset stare, necesse fuit statim proportionem illam deficere, & hominem necessitari ad mortem, & pœnas corporis subeundum. Et homo vt fuit propinquior suae perfectioni primaeuae, fuit longaeuior in corpore, fortior, pulchrior, & decentior, & in processu temporis multiplicantur erumnae, quas necessitatus est homo modo subire, vt contestatur fides scripturae. Pulchrum quidem est, vt fides conueniat historiae scripturae vndique rationi, & homine luente culpam propriam, ordinatio Dei remaneant

Vnde tantu peccandi pronitas inoleuit.

De statu hominis in paradiso.

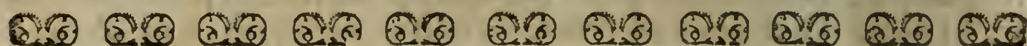
maneat omnimode inculpata. Et patet caussa necessitationis hominis ad mortem, & quomodo caussa illius mortis, & defectus corporis humani ex peccato exoritur, non ex Deo. Et sic fides scripturae quadrupliciter manet plene inculpabilis, & omnis pœna exoritur ex peccato primario, & ex aliis peccatis posterioribus poenae aliae consequentes. Deus autem nunquam infligit pœnam, vel posset infligere, nisi peccata antecedentia sint in caussa. PSEV. Miror quomodo non erubescis tantam scripturae sacrae euidentiam colorare. Non enim est caussa prior signabilis de veritate hystorica quae euenit, vt quos potest de bello Troiano caussam antecedentem probabilem assignare. Item cum Deus sit omnipotens, & volitione summe liber vt asseris, quare non posset ex infinitate libertatis suae atque potentiae hominem seruare incolumem, & postmodum peccatum remittendo, ad statum primaeuum reducere? hoc enim foret vndique honorificum, & plus congruentius Deo magnifico. Similiter sicut omnes Theologi profitentur. Deus ex omnipotentia sua posset gratanter & libere homini culpam totalem dimittere, & plene in statu innocentiae ponere, sicut primo. Quare ergo ab illo grauamine deficit, & a statu magnificentiae, quae competeret de tanto? PHRONESIS. Video ex subtilitate rationum tuarum, quod ex commendatione veridica confortaris, & hinc in rationes viuaciores & efficaciores prorumpis, ideo ea intentione volo libenter amplius laudabiles veritates detegere, sub ista tamen conditione, quod inprobabilitate rationum, & subductione sermonum tuorum extra ordinariam de caetero taceas, & loquaris efficaciter verba quae condecent talem virum. Et sic sub ea conditione respondeo ad tuum triplex factum superius argumentum. Ad primum patet, quod desipis in assumpto, quia vt patet ex ratione priori, si quis clare cognosceret caussas quorumcunque euentuum, posset clare illos euentus ex caussis prioribus demonstrare, vt bellum Troianum indubie habuit caussas completas priores, ex quibus certissime sequebatur, demonstrationes tamen veritatis historiacae propter certitudinem nobis incognitam subticemus. Sed nunquid propter nostram ignorantiam simpliciter sint ignotae? Cum Aristoteles vester vere dicat, quamuis quadratura circuli sit cognoscibilis. Verumtamen nondum scitur, quin

posset

poſſet corrigi, quod non ab illo, & nobis obſcure viantibus, licet a primo numero clare noſcatur nihil penitus ignorare. Ad ſecundum argumentum tuum reſpondeo concedendo, quod Deus poſſet hoc facere ſi vellet & longe plura. Sed non expecto rationem tuam, qua inferas, quod Deus ſic poteſt velle, quia certus ſum, quod nec hoc ſcis nec potes. Non enim Deus eſt mobilis, vt homines in agendo, ſed ſi quicquam fecerit, rationes priores aeterne neceſſitant vt ſic fiat. In rationibus autem aeternis videtur mihi eſſe rationabile, quod peccato primi angeli, & primi hominis praeſuppoſito, creaturae aliae habent inclinationem naturalem in ſuo opere ſicut primo. Et ſic deficiente proportione, ac virtute regitiua hominis quo ad corpus, deficiat actio & conſeruatio hominis prius facta, & ſic agentia corporea ad corrumpendum hominem, ex defectu reſiſtentiae ſatis agant. Et ſic dico tibi, quod Deus poſſet ſeruare hominem in ſtatu prioris innocentiae, ſi hoc vellet, ſed debes oſtendere ſi potes, quod ſic rationale quidem eſt, vt non obſtante peccato hominis, ſiue diaboli, irrationabilia agentia habent curſus ſuos. Quod enim demeruit rationalis potentia, quod ſine ſuo demerito propter peccatum hominis, ſuae actionis naturalitas ſit ſuſpenſa? Ideo ſicut nihil poteſt ad infinitatem diuinae potentiae, quod ſic poſſet facere, vel peccatum ſine cauſſa dimittere, ſic nihil pertinet ad finitatem ſuae magnificentiae in iniuriam ſuae legis ſic facere. Ideo improbabiliter petis, quod hoc fiat ad Dei magnificentiam, & ſic plus ſibi honorificum. Non enim decet Deum, qui perſonas non accipit, legem agentis naturalis, propter peccatum hominis ſuſpendere vel mutare. Ad tertium argumentum tuum, patet ex dictis ſolutio. Non enim dicunt aliqui ſani theologi, quod Deus poſſet ſine ſatisfactione culpam dimittere, quia hoc repugnaret regulis aeternis diuinae iuſticiae. Sed quid demeruerunt illae regulae, vt propter culpam hominis ſunt deſtructae? Deus tamen poſſet ſi vellet hoc facere, & mirabilius ampliora, Sed non expecto rationem qua probares omnipotentem Deum iſta velle. ALITHIA. Placet mihi frater Phroneſis, de tua ſatis ſubtili ſententia. Sed ſuper vno muſſito, Videtur mihi, quod nimis melius fuiſſet homini & toti mundo, quod ipſe ſic peccaſſet, quam quod omnino perpetuo in ſtatu innocentiae

De ſtatu hominis in innocentia.

centiae permansisset. PHRONESIS. Concedo tibi soror, quod ex infinitate diuinae misericordiae peccatum hoc profuit, & sic ex ordinatione diuina melius fuit, quod homo fuisset sic lapsus a statu innocentiae, quam quod in statu innocentiae perpetuo & generaliter permansisset. Nam plures homines occasione peccati primi hominis fuerunt perducti plus virtuosi, & in patria plus beati. Ideo benedictus sit Deus, qui peccatum tam graue, scit tam gratiose, ad profectum generis humani conuertere. Nam de genere humano tot erunt homines saluati, quot fuissent stante plene statu innocentiae. Et etiam plus beati, & praeter haec totus numerus damnatorum cedet mundo ad profectum & gloriam beatorum.

CAPVT XXV.

De Incarnatione & morte Christi.

ALITHIA. Video frater Phronesis, quod super haec multa dubia alia sunt connexa, vtputa, si necesse fuit Christum incarnari propter satisfactionem peccati humani generis, & postmodum ipsum mori. Secundo, quare peccatum diaboli, sicut peccatum hominis non deletur. Et tertio Pseudis obiicit, quod illis hominibus qui damnabuntur, foret melius, quod prothoplastum hominis non peccasset, & quid prodest beatis in patria, quod damnati sui generis taliter sunt puniti. PHRONESIS. Placet soror, quod haec tria dubia tam efficaciter sunt inducta. Pro primo notanda sunt multa, & primo omnium notata historia peccati hominis supponitur, quod ipse peccat ex ignorantia, cum mulier sit seducta, & vir ex peccati grauedine est deceptus. Secundo supponitur, quod vir iste & foemina sentientes tantam poenae grauedinem, innouatam ante mortem poenituerunt fructuose. Et tertio supponitur vt saepe prius, quod non obstante peccato primi hominis seruanda fuit ex integro iusticia inconcussa. Istis suppositis dicitur, quod necesse fuit verbum domini incarnari, quia necesse fuit genus humanum saluari in suo principio, iuxta suppositionem secundam. Et saluari non poterat, nisi Christus fuisset incarnatus, ideo

Necesse fuit verbum Dei incarnari.

ideo ſequitur intentum. Saluari quidem opportuit illum hominem, cum tam fructuoſe pœnituit, & Deus non poteſt negare ſuam miſericordiam taliter pœnitenti. Et cum iuxta ſuppoſitionem tertiam, oportet quod ſatisfactio pro peccato fiat, ideo oportet, quod idem illud genus hominis tantum ſatisfaciat, quantum in prothoplaſto deliquerat, quod nullus homo facere poterat, niſi ſimul fuerat Deus & homo. Omnis enim alius homo non ſuffecit ex ſe ad ſatisfactionem pro peccato proprio attingere, quomodo ergo ſatisfaceret pro toto ſuo genere? quis rogo potuit adtantum humiliari, ſicut Adam ſuperbiuit. Cum enim ille ſuperbiit implicite, implicans ſe ad aequalitatem Dei attingere, quia innuebat ſe non debere mandato domini obedire, patet quod oportuit perſonam ſatisfacientem, a tanto gradu exaltationis humilitate deſcendere, ſed vbi foret illa paritas? niſi ſicut homo, non Deus, aequalitatem domini praeſumebat, ſic homo Deus ab aequalitate Dei, ad humilitatem hominis deſcendiſſet. Ideo dicit Apoſto. ad Philip II. Quod Chriſtus ſemetipſum exinaniuit. Notandum tamen tibi eſt, quod praeſumptio primi hominis more criminis fuit falſa, ſed aſſumptio & minoratio ſecundi hominis fuit realis & vera. Notandum eſt tibi ſecundo, quod iſte ſecundus homo non cadebat, ſicut non potuit a forma deitatis, cum non poteſt eſſe accidens alicui, ſed illa ſeruata humanitatem aſſumpſit, quae licet fuit in ſe ſubſtantia, tamen fuit a deitate extranea. Et ſi muſſitas, qualiter potius ſecunda vel media perſona, plusquam prima vel tertia debuit incarnari, dictum eſt tibi, quod hoc peccatum ex ignorantia eſt commiſſum, ideo oportet, quod ex perſonali ſapientia ſit deletum, quae ſolummodo eſt Dei verbum. Cum ergo oportet quod alia perſona Dei, mittat perſonam aliam quae ſatisfaciat pro peccato, & pater non poteſt mitti, cum ſit perſona prima originaliter trinitatis. Patet quod neceſſe eſt, vt mittat perſonam aliam pro peccato incarnandam, quae propter rationem multiplicem ſit conuenientiſſime verbum Dei. Ideo cum minimum conueniens foret, in Deo per impoſſibile patet, quod oportet ſaluatorem hominis taliter ſe habere. Et patet cum oportuit peccatum primi hominis deleri, ſatisfactione debita mediante, quod oportuit Chriſtum taliter incarnari, & neceſſe fuit mortem poſtea ſequi, cum

Quare filius eſt incarnatus & non alia perſona.

Quare Chriſtus eſt mortuus.

oportuit Christum proportionaliter pati, sicut Adam inproportionabiliter praesumebat, aliter enim non foret satisfactio pro commisso. Ideo sicut Adam superbiit vsque ad mortem gratiose inflictam, sic oportet quod secundus Adam humilietur vsque ad mortem corporis gratiose acceptam & passam. Et ideo dicit Aposto. quod Christus factus est pro nobis obediens vsque &c. Et fuit necessarium ipsam acceptam fuisse in ligno, vt sicut ex fructu ligni vetito periit homo, sic ex fructu ligni passo saluetur homo. Et sunt aliae multae congruentiae vtrobique. Et ex istis patet responsio ad difficultatem tuam secundam, scilicet quare peccatum diaboli non deletur. Sicut enim oportet ad actiones naturales esse agentia, & dispositiones in passis, sic oportet ad deletionem peccati esse virtutem actiuam agentis, & dispositionem contritionis aliquam in peccante, sed hoc deest diabolis, & sic peccati eorum deletio. Nec dubium, quin illis fructuose contritis, Deus non posset deletionem peccati sui non concedere, sic quod de existenti inculpabili omnino tota culpa iaciat in ipso diabolo. Peccatum autem diaboli, est peccatum contra spiritum sanctum, quod vocatur peccatum finalis impoenitentiae. Ideo sicut Adam peccauit contra sapientiam Dei patris, quam oportuit propterea incarnari, sic propter saluationem diaboli, oportuisset tertiam personam incarnari, quod cum esse non potuit, patet quod nec deletio peccati ipsius diaboli. Verumtamen tam gratiose punitur, quod stante sua praesumptione superba, minus mouet poena vt conteratur, quam dolor sensus sui, sicut non fuit in natura hominis corporali. Ideo cum nec ex proportione aequalitatis, nec ex proportione minoris inaequalitatis fit actio, patet quod poena diaboli non potest suam obstinatam superbiam expurgare. Oportet ergo quod maneat perpetuo induratus, & cum nihil est ad saluationem suam, quod Iesus Christus taliter satisfecit, eo quod est alieni generis, patet quod non antequam spiritus sanctus incarnatus fuerit (quod esse non potest) demon saluabitur. Ideo dicunt quidam subtiliter, quod sicut diabolus peccauit in clara scientia & ex pura malitia, sic nemo damnabitur, vel peccabit proprie in spiritum sanctum, nisi habuerit claram scientiam paululum ante mortem, & desperet in illa scientia, ex sua pura malitia, & sic quodammodo fiat diabolus. Quantum

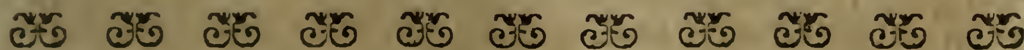
Quare peccatum diaboli non deletur.

Peccatum diaboli, est peccatum in spiritum sanctum.

Nota dictum subtile & mirabile, de damnandis & damnatis.

tum ad tertiam difficultatem tuam, quam imponis Pfeudi, patet quod quicunque fic afferit, fomniat ficut ftultus, ideo poft fomnum, quem tibi impofueras innuis, quod fomnium fit fecutum, conftat quidem, quod occafione primi hominis longe plures homines creabuntur, quam ftante ex integro ftatu innocentiae fuiffent creati, per tot homines, quot ex peccato finalis impœnitentiae damnabuntur. Non enim decet, quod pofita tanta fatisfactione pro peccato hominis diminuantur de faluandorum numero, qui feruato ftatu innocentiae ex integro faluarentur. Et fic Pfeudis non huc vsque oftendit quin illi homines qui tunc fuiffent creati, folummodo faluabuntur, & alii homines qui ex gratia Dei fuperabundanti, occafione illius peccati creati funt, mifericorditer damnabuntur. Et fic videtur ficut bonum effe habent lapides, & naturaliter appetunt effe fuum, fic melius effe habent damnati, & appetunt naturaliter effe fuum. Specialiter tamen Augufti. docet, quod nulla creatura poteft appetere fe non effe. Et patet quam leuiter & frontofe affumitur, quod damnatis hominibus melius fuiffet, quod principium humani generis non peccaffet. Nam fi fic, non fuiffet eis, tunc neque melius, neque peius, fed ratione fui effe boni, quod habent de hoc rationabiliter congauderent. Et quantum ad beatos in patria, clarum eft, quod charitas vrgeret eos de damnatione talium congaudere, tum quia vident rationabilitatem & fententiam fummi iudicis in hoc fieri. Quis ergo non gauderet rationabiliter de iudicio ita pulchro? tum etiam, quia vident quod Deus ex fua gratia feruauit eos a damnatione huiusmodi, & aliter potuiffent faciliter condemnari.

Nulla creatura poteft appetere fe non effe.

CAPVT XXVI.

De Originali peccato.

ALITHIA. Video mi frater PHRONESIS, quod probabiliter refpondifti obiectis, fed vnum didici, quod in monendo te, de caetero habitum Pfeudis non affumam. Sed adhuc mihi fuperfunt multa dubia, quae vellem habere humiliter ple-

nius declarata. Et primum est de peccato originali, quomodo anima a Deo creata tam munda, peccat pro instanti primo sui esse, cum Deus non sit auctor peccati. Et Deus per prophetam dicit, quod filius non portabit iniquita &c. sed vnusquisque onus suum, sicut dicit Apostolus. PHRONESIS. Illa quae dixi, quae in Pseudis persona leuiter obiecisti, dixi tanquam probabilia diffusius pertractanda. Sed placet quod materiam de originali peccato, cum scripturae testimonio introducis, quia in ista materia Pelagius, & multi alii haeretici deuiarunt. Et videtur primo, quod diffinitio originalis peccati, in principio debet dici. Et videtur Anshelmum sententiare, quod descriptiue peccatum originale, sic carentia originalis iusticiae debite inesse, quod videtur difficile propter multa. Primo, quia iustum est, & de ordinatione diuina, quia infans descendens de parente praeuaricante, careat originali iusticia, quousque fuerit baptisatus. Quomodo ergo est tam iusta sententia peccatum originale? Similiter homo rite baptisatus, & reincidens in mortale, habet carentiam originalis iusticiae. Et sic peccatum originale rediens, & per consequens oporteret quemcunque peccantem mortaliter iterum baptisari, cum baptismus valet praecipue ad peccatum originale delendum, sed quid magis haereticum? Et confirmatur ex hoc, quod quicunque natus est habere originalem iusticiam, & simpliciter est iniustus, caret originali iusticia. Similiter omnis damnatus caret originali iusticia, sicut primi parentes quando peccauerunt. Et cum non habent omnes originale peccatum perpetuo, ergo descriptio minus bona. Ideo recolo me alias dixisse. Quod peccatum originale, est originalis defectus hominis, a primo parente descendentis, quo ad iusticiam, quam ex lege Dei debet habere, in principio sui esse, & sic non est peccatum originale, nisi in sua origine sit contractum. Et per hoc tolluntur obiectus, Nam lex Dei necessitat, quod sicut homo debet gaudere esse naturali, & iusticia originali occasionata a suis parentibus, sic debet ipsis peccantibus participare de fructu, cum radix viciata necessario inficit residuum stipitis, cum non diuinat quod non habet. Et sic peccatum originale, licet iuste infligitur, ipsum tamen simpliciter est iniustum. Pœna enim est iusta, vbi peccatum ipsum caussans, non potest taliter esse iustum. Et ad

Peccatum originale quid sit secundum Anshelmum.

Peccatum originale secundum Magistrum quid sit.

dictum

dictum illud propheticum dicitur, quod iusticia Dei exigit, quod filius non punietur pro patre ad sui damnum ex traduce descendens; nisi culpa sua propria maculetur. Vnde quilibet descendens a primo homine, in principio sui originis, habet proprium peccatum originale, & saepe ex infectione seminis, & demerito sui parentis peccatum proprium actuale, quare ergo non pro peccato proprio punietur? Et a quantumcunque infecto parente descenderit homo, nisi proprium peccatum habuerit, peccatum alterius non portabit. Et ita si per verum aut falsum Christus descenderet a valde infectis parentibus, quia tamen non potuit deficere ab originali iusticia, quam necessario ex se habuit supra primum hominem, peccato originali non potuit maculari. Fuit tamen baptisatus a Iohanne, sicut fuit circumcisus die octauo, ad implendum vtramque legem, & dandum exemplum suis fratribus taliter faciendum. Angeli autem mali cum non a suis parentibus linealiter procreantur, non possunt sic originaliter peccare. Et supponi debet de Christo, quantum ad sui materiam, cum miraculose sint capta de virgine, & non immediate descendit a viro in fœminam ipsis peccantibus procreando, quod caruit omnino in dispositione ad subiectandam animam, sicut in statu innocentiae caruisset. Vnde sicut procreati immediate ex parentibus secundum talem dispositionem dicuntur singulariter ex traduce procreari, qualiter Christus procreari non potuit. Sed dubium est Petri Lombardi in III. distin. 3. Quomodo Deus creauit animam mundam in principio sui esse, & tamen pro eodem instanti, eadem anima sit immunda. Deus enim non creat aliqualem substantiam, nisi ipsa pro aliquo tempore fuerit talis, sed anima infantis, mortui antequam baptisetur nunquam est munda, ergo Deus nunquam creat eam mundam. Si enim pro instanti quo Deus copulat ipsam corpori, Deus creat ipsam mundam, tunc pro illo instanti ipsa est munda, & pro eodem instanti ipsa immunda, cum talis peccat originaliter, ergo simul est munda & immunda Et hic communiter dubitatur, in quo peccatum hominis originale subiectatur, & propter istam rationem a multis stultis dicitur, quod subiectatur in semine, sed quid stultius? Cum oportet omne subiectum peccati proportionaliter peccare ad peccatum, sed cum semen non sit homo nec creatura peccabilis, vel meribilis,

Quilibet homo habet proprium peccatum originale.

Quare Christus fuit baptisatus & circumcisus.

bilis, quid ipſum demeruit apud Deum? Et patet error ponentium, quod a primo parente in omnibus patribus per quos Chriſtus deſcenderat, fuit quaedam maſſa ſeminis ſeruata munda a crimine, vt ex illa Chriſtus humanitus procreetur, Nam ſemen pro tempore intermedio, antequam anima coniungatur eidem, mereri non potuit aut peccare, Ideo ſicut bene probat Pelagius peccatum originale, non in illo ſemine ſubiectatur, quamuis illud ſemen ſit ſignum vel occaſio ſic peccandi, & cum tota perſonalitas hominis ſeruatur in illo primo creato ſpiritu, patet quod pro primo inſtanti, eſſe hominis originaliter peccantis, peccatum illud in ſpiritu ſubiectatur. Et ſic limitando munditiam ad iuſtitiam hominis, quam habere debeat, quo ad Deum, & immunditiam quo ad ſenſum oppoſitum, & ſupponendo quod anima non habet exiſtentiam, antequam corpori copuletur, videtur mihi probabile, quod Deus nec creat eam mundam nec immundam. Non enim creat eam mundam, quia tunc foret talis pro inſtanti creationis, nec creat eam immundam, cum non facit eam deficere ab originali iuſtitia, & omne creare eſt facere. Sicut ergo Deus non ordinat quod ſpiritus ille ſic deficiat, ſic nec creat, ſed bene creat ipſam animam, quae pro inſtanti ſuae creationis eſt immunda. Et ſi quaeras vnde contrahitur illa immunditia, dicitur quod a linea peccati, a primo homine vsque ad illum hominem deſcendente. Verumtamen ſi ſpiritus ille remaneret incopulatus corpori, remaneret mundus, & occaſione iſtius trahitur ſermo, quod anima contrahit ſuam immundiciam a ſemine ſic infecto. Verumtamen placentius eſt mihi, quod hoc peccatum originale contrahitur a primo homine, & a linea omnium hominum, ſecundum quam poſtgenitus deſcendebat. Sed ſcio quod multi in materia iſta muſſitant, & ſpecialiter cum animae multorum ſanctorum ſunt omnino mundae a crimine pro tempore, quo procreant prolem ſuam, a quo ergo contraheretur peccatum originale in prole? Numquid ab illo homine qui actualiter non exiſtit, aut ab illo ſpiritu ſeparato, quem ſupponitur eſſe beatum, & ſic omnino mundum? Imo videtur ſicut Deus perfecte ſanat hominem a peccato, ita faciat ipſum, neque contaminet prolem ſuam. Hic tamen conſydero, quod loquentem oportet in iſta materia eſſe bene fundatum, in materia de quidditate origi-

Omne creare eſt facere.

originalis peccati, noſcendo quomodo eſt originalis defectus iuſtitiae, & non quod eſt creatura aliqua, quae transfundi poſſet per ſemen, vel aliter per ſe eſſe. Sed eſt quidam primarius defectus in producto homine, quem habet ex defectu ſuorum parentum, ex quo defectu impeditur ne obſeruet, quod aliunde ſibi ſtante ſtatu ſuae innocentiae foret iuſtum. Sciat ergo fidelis loquutiones breues, in ſenſus tales reſoluere, & cauebit erroris periculum. Quamuis autem Deus peccata hominis deleat quo ad perſonam propriam, non tamen delet homini ſimpliciter omnem pœnam, cum aſtrictus ſit mori, & pati anguſtias, & ſic redundat quodammodo in pœnam ſuam, quod prolem procreet ſic peccantem. Oportet ergo, quod pro defectu tali, qui caeteris paribus non debet parentibus imputari, fiat ſatisfactio, vt baptiſatio in virtute mortis Chriſti, vel medicina alia in baptiſatione ſequente duplici, quam medicinam Deus ex ſua gratia acceptat, pro defectu prolis taliter deficientis, ſic quod non aſſiſtente huiusmodi medicina, neceſſe eſt prolem a beatificatione deficere. Et quantum ad obiectus experimento didici, quod nemo ſoluit clare & inpugnabiliter obiectus iſtius materiae, niſi tempus extenderit, & noſcat regulas diuinae iuſtitiae, & omnino quod peccatum originale non ſit in ſemine macula poſitiua, quia anima pro inſtanti ſuae coniunctione polluitur.

CAPVT XXVII.

De incarnatione quomodo Deus potuit incarnari.

ALITHIA. Verba tua in parte intelligo, & licet circumſtent dubia infinita. Videtur tamen mihi difficile, quomodo Deus poterit incarnari, & quomodo ad obiectus incarnatione ſuppoſita eſt dicendum. Videtur quod ſicut identificatio eſt impoſſibilis, vt ſuppono ex alibi declaratis, ſic & incarnatio, *Incarnatio.* cum ſit quaedam identificatio naturarum magis diſtantium, quam earum quarum identificatio eſt neganda. Si enim Deus partes quantitatiuas continui identificare non poterit, quomodo identificare poteſt perſonalitatem verbi cum natura humana?

ſic quod vtrumque eorum ſit eadem perſona, Similiter incarnatione ſuppoſita, non videtur ratio, quin verbum multas naturas humanas ſimul poſſet aſſumere, & multae perſonae diuinae eandem ſimul. Et idem eſt iuditium de qualibet natura creata, vt videntur quidam doctores aſſerere & periret omnino ratio arguendi, cum ſicut nemo ſcit, vtrum ipſe ſit dignus per aſſumptione abſconditam, ſic neſcit de qualibet creatura, vtrum ſcilicet Deus ſuus ſit quodcunque animal irrationale, vel accidens per aſſumptionem hypoſtaticam ſe latentem. PHRO. Oportet ſidem vt fundamentum iuuare in iſta materia, & certum eſt quod illa ſuppoſita, facile eſt per rationem tollere, omnes argutias in oppoſitum faciendas. Sicut enim ex trinitate animae a poſteriori cognoſcitur trinitas increata, ſic ex vnione animae cum corpore, incarnatio domini poteſt noſci, Spiritus enim creatus vnitur corpori animato, & fit vna perſona hominis, quae ſeruatur in illo ſpiritu, quomodocunque natura corporea fuerit variata, & ſic credendum eſt in parte de perſona verbi, quod aſſumpſit in vnitatem perſonae humanitatem integram, faciendo ſe eſſe illam perſonam hominis, quae aeternaliter prius fuit, quia ſecundum naturam verbi aeternaliter prius fuit. Et non eſt intelligendum, quod ſpiritus ille creatus, habet vllam intellectionem, quam non communicat perſonae compoſitae. Sed quicquid ſpiritus hominis intelligit, intelligit illa perſona compoſita, & e contra. Sic intelligendum eſt de perſona verbi, & homine illo aſſumpto, & quicquid perſona verbi intelligit, intelligit perſona diuina compoſita. Et quicquid patitur humanitas aſſumpta, patitur illa perſona compoſita. Nec eſt intelligendum, quod perſona verbi, vel deitas ſit pars illius hominis, ſicut nec pars integralis hominis eſt ille ſpiritus, ſed realiter totus homo. Vnde ſicut in materia trinitatis, tres perſonae ſunt eadem natura diuina, ſic in materia de incarnatione tres naturae, ſcilicet corpus, & anima, & natura diuina ſunt ſingulae eadem perſona verbi. Et ſicut non ſequitur, Pater eſt natura diuina, & verbum eſt natura diuina eadem, ergo pater eſt filius, ita non ſequitur ſingula harum trium naturarum eſt eadem perſona verbi, ergo aliqua earum eſt reliqua earundem, vt docet Anshel. de incarnatione cap. VII. Et per hoc tolluntur argutiae, quae volutant in iſta materia, di-

Perſonalitas ſeruatur in ſpiritu humano, quomodocunque natura corporea fuerit variata.

uerſitas

uersitas tamen est in incarnatione & vnione animae, quia basis incarnationis, quae est natura verbi, est aeterna a parte ante, quia realiter Deus ipse. Sed basis vnionis alterius spiritus creati cum corpore, est perpetua a parte post, licet incœpit esse, & sic est in incarnatione quodammodo duplex vnio, scilicet vnio verbi cum creato spiritu, & consequenter cum corpore ac natura composita, & vnio illius spiritus creati cum corpore, quae in sancto triduo est soluta. Et sic tam ille spiritus quam corpus est in triduo pro tempore separationis, realiter verbum Dei, sic quod verum sit & inexpugnabile a sophistis, quod Deus pro illo triduo iacet mortuus in sepulchro. Et idem ille Deus pro eodem triduo, secundum eundem creatum spiritum descendit ad inferos. Mors tamen vera intercidit, per separationem animae a corpore, vt diffuse dictum est in materia de incarnatione ex testimonio Augusti. Nec sequitur, si verbum assumpsit istam naturam, & ista natura est persona verbi, quod verbum assumpsit personam verbi, vt non sequitur. Si verbum assumpsit humanitatem, quae est natura humana, verbum esse hominem, quod verbum propterea assumpsit personam aliquam, sed cœpit esse persona hominis, & non cœpit esse persona. Sicut Deus incipit esse Deus meus, & non incipit esse Deus. Et discordat ista sententia ab errore Pelagii, Arrii, & aliorum haereticorum, qui in ista materia errauerunt, vt suppono ex declaratis in tractatu de incarnatione. Nec video quomodo casus communes positi de assumptione multarum naturarum hominum possunt probari vel credi. Vnde non oportet negare huiusmodi sylogismos. Omnis persona verbi est Petrus, omnis Paulus est persona verbi, ergo omnis Paulus est Petrus. Nec video quin foret superfluum, quod persona verbi multas humanitates assumeret, vel quod multae personae eandem humanitatem assumerent. & per consequens cum omne superfluum foret in Deo simpliciter impossibile. Omnes tales casus inaniter positi sunt simpliciter impossibiles. Et ista sententia habet colorem ex dictis, quod omne possibile est verum, & quod non oportet in Deo seruare potentias infinitas, formaliter loquendo, quarum nulla procedit ad actum, vt quod Deus potest assumere naturam tuam, & alias infinitas. Et cum superfluit vel potius non proficit, quod potest assumere naturam

tuam, & ſic de caeteris, quod poteſt negare ſeipſum. Et certum eſt, quod omnes aduerſarii neſciunt probare poſſibilitatem talium caſuum, vt quod Deus poteſt eſſe aſinus &c. Bene tamen eſt verum, quod poteſt ſi uelit. Et iſta gloſſa ſatisfacit cuicumque dicto vel rationi, cum in oppoſitum allegando, & per hoc exonerati ſumus a ſtudiis & occupationibus multis ſuperfluis, quibus circa caſus & reſponſiones haeretici occupantur. Salubrius quidem eſt ſtudere veritates ſolidas, quam inaniter euagari circa fictitias, quas neſcimus probare eſſe poſſibiles, vel eas aut earum noticias poſſe homini prodeſſe, cum multae veritates ſolidae & vtiles iacent hominibus occultatae. Ideo quando ponitur, quod Deus dimittat naturam aſſumptam, & ſic de aliis caſibus fundatis inaniter ex hac radice impoſſibili excutiantur & contemnantur, niſi eorum poſſibilitas ſit probata. Deus enim non poteſt tantam ingratitudinem committere ſine cauſſa peccati, illum ſpiritum creatum dimittendo, cum ſtante aſſumptione non eſt compoſſibile, quod ſic peccet, & deſinente aſſumptione illa praecederet naturaliter, antequam ſit poſſibilitas ad peccandum. Et ſic in triduo fuit Chriſtus homo viuus, & homo mortuus, & ſecundum diuerſas naturas deſtitit a ſeipſo. Sed deitas neceſſario infuit vtrique naturae.

Deus poteſt eſſe aſinus ſi velit.

CAPVT XXVIII.

De numero ſaluandorum.

ALITHIA. Bona infers auribus meis, & multis incredibilia. Quis enim crederet, quod anima humana non ſit pars hominis? Aut quod Deus adtantum illibertatur ad aſſumendum illam animam, quin per idem poſſet aſſumere quamcumque aliam, cum libere contradictorie illam aſſumpſit, Videtur ergo multis, quod blaſpheme extinguis ſubtilitatem ſcholae, & dimittis ſubtilitates ſolidas omnino intactas. Et ſi praeſciſe ſaluabuntur tot homines, quot ex peccato in ſpiritum ſanctum finaliter damnabuntur. PHRONE. Conſydero, quod in multis extraneo a modernis, ſed cum multis ſanctis antiquis, & ſpecialiter

cialiter Augusti. conuenio. Et quantum ad primum de vnione animae cum corpore, certum est quod Aristo. ante incarnationem, & alii philosophi multum circa istam materiam dubitarunt. Quomodo videlicet ex anima, vel spiritu tali per se possibili, & corpore organico, potest fieri vnum compositum, & adtantum deuenit Aristo. quod sufficit forma in materia, sic quod ad informationem non requiritur aliud ligamentum quia vt vere apparet, illius ligamenti foret aliud ligamentum, & sic in infinitum. Ideo delirant qui ponunt, quod actuatio huiusmodi formae suspendatur. Anima ergo humana dupliciter potest intelligi, vel personaliter pro illo spiritu separabili a corpore, secundum rationem qua amant. Vel simpliciter pro illa animatione, quae est actus primus corporalis illius spiritus. Et illa animatio est eiusdem rationis cum formis aliis materialibus, ita quod sicut sufficit pro caussa, quare corpus bestiaé viuit, quod hoc ideo, quia complexio illius corporis sufficit, vt sic viuat, sicut est dicendum de homine. Spiritus tamen hominis habet legem per se supra animas bestiarum. Et quamuis tales actuationes sunt accidentales materiali essentiae, sicut sunt igneitas & caeterae formae. Tamen sunt essentialis quidditas totius compositi differenter a formis accidentalibus. Et sicut spiritus hominis est in confinio, inter angelos & formas materiales. Et hinc dixit Plato, quod creatus est in orizonte aeternitatis, sicut enim orizon est circulus diuidens mundum in duas medietates, quarum vna satis videtur oculis, & alia a sensu nostro absconditur, quae sunt duo hemisphaeria integrando totum mundum, sic vniuersitas creata secundum aliam rationem, diuiditur in spiritus insensibiles, quos philosophi vocant intelligentias, & nos angelos, & in res nobis sensibiles, saltem secundum sensum intrinsecum, cuiusmodi sunt omnia corpora & formae materiales. Spiritus autem qui sunt prima pars mundi, sunt aperte post aeterni, & res aliae temporales. Et distinctionem inter res istas, quarum prima occultatur sensui, vt hemisphaerium sub orizonte, & secunda manifestatur sensui, vt hemisphaerium supra orizontem, distinctionem (inquam) istam, vocat Plato orizontem aeternitatis. Et quia spiritus hominis in parte conuenit cum formis materialibus, & in parte cum angelis. Ideo dicit Plato, quod ponitur

Anima humana potest dupliciter intelligi.

tur in orizonte in confinio aeternitatis. Et patet ad primum obiectum tuum, quod anima humana potest intelligi simpliciter, vt pars qualitatiua, vel quidditas hominis, vt est de aliis formis materialibus. Et potest intelligi personaliter pro illo spiritu, cui accidit taliter actuare. Et secundum istam aequiuocationem, procedunt dicta philosophorum, quorum quidam sententiant, quod anima est pars hominis, & alii sicut scriptura, quod anima est personaliter ipse homo. Apostolus tamen speciuocat, quod est homo interior. Quantum ad secundam instantiam, patet solutio, quod omnia quae euenient, de necessitate euenient. Nam ex determinatione & ordinatione Dei aeterna, oportuit Christum illum spiritum assumpsisse. Nec credo quod alium potuit sibi hypostatice vniuisse. Potuit tamen si voluit, quod est satis, sed cum illa assumptio sit prius quam meritum illius spiritus, apparet mihi, quod ille non meruit vt sic assumeretur, vel taliter crearetur, cum secundum nostros loquentes nemo meretur sibi primam gratiam. Et quantum ad libertatem contradictionis, vellem vt suspenderetur illa loquutio cum non sit autentica, nec fundabilis ratione. Quidam tamen vocant libertatem contradictionis libertatem illam, quae est ad vnam partem positiuam, & posset in suum contradictorium. Si potentia illa libera illud velit, & illa summa libertas contradictionis in Deo Quaedam tamen perceptio libertatis huiusmodi est nobis sensibilis, & quaedam a nobis abscondita, vt necessitates futurorum euentuum a nobis communiter absconduntur. Et vt quidam aestimant illa sunt archana verba, quae audiuit Paulus, nec licet homini, nisi generaliter, ipsa loqui. Et patet quod Deus non illibertatur quodcunquam facere, licet absolute necessario illud agat, sicut non illibertatur producere verbum vel spiritum sanctum, licet absolute necessario illud agat. Actio tamen ista ad intra necessario est aeterna, & factio est temporalis. Ideo dicitur quod factio est contingens. Quantum ad tertiam tuam instantiam, scio quod multas subtilitates scholae praetermitto, & alias vanitates, quae vocantur subtilitates subticeo, de quo gaudeo. Scio tamen quod archana difficultas, est de quantitate numeri saluandorum, & Deus vult ipsam nobis esse absconditam, sicut aduentum diei iuditii, & quantitatem temporis praecedentis.

Anima est homo interior.

Vnum

Vnum tamen videtur mihi probabile, quod tot homines ſaluabuntur, quot angeli ceciderunt, & quot homines ſtante ex integro ſtatu innocentiae crearentur, Et ſic occaſione accepta ex Dei gratia, tam peccatum primi angeli, quam peccatum primi hominis fecit bonum. Videtur enim decere magnificum, quod illa cœleſtis ciuitas, vltra ruinam tantam ex peccato, ad melius reformetur. Et ſic quot fuerunt ſpiritus creati in mundi principio, & quot homines in ſtatu innocentiae producendi, tot erunt ſpiritus ex creatione hominum cœleſtem curiam integrantes. Et ſic generi humano, multipliciter euenit bonum occaſione peccati, per gratiam ſaluatoris. Et patet in parte ſolutio ad tuam tertiam inſtantiam, ſemper ſeruando Deo archana ſuae notitiae, vt qui & quot homines ſaluabuntur, qui & quot homines damnabuntur. Et quantum erit gaudium beatorum, aut qui homines ad aequalitatem angelorum vel ſupereminentiam aſſumentur. *Tot homines ſaluabuntur quot angeli exciderunt.*

CAPVT XXIX.

Quomodo Chriſtus excedit ordines angelorum & hominum.

ALITHIA. Placet de iſta ſententia, & ſpecialiter quia ſeruas te in limitibus ignorantiae, fatendo humiliter quod ignoras. Sed vnum videtur mihi, te manifeſte innuere, quod Ieſus Chriſtus Deus & homo excedit infinitum, non ſolum omnes homines, ſed & omnes ordines angelorum. Et in hoc debemus omnes fratres ſui gaudere & exultare quodammodo infinite, Ex hoc enim habemus bonos angelos adiutores, & malos angelos velint nolint vtiliter ſeruientes, & infinitum plusquam enarrare ſufficimus gaudium libertatis. PHRO. Bene concipis quod oportet cauere de Pſeude, propter ebulliciones ſophiſticas, quomodo Chriſtus eſt duarum naturarum completarum vtraque, ſcilicet tam deitas, quam vera humanitas. Et ſecundum illas concedi debent de eo ſimpliciter valde diſparia praedicata, vt quod ſit aequalis patri ſecundum deitatem, & minor ſecundum humanitatem, hoc eſt dicere. Ipſe humanitus *Chriſtus eſt duarum naturarum complete.*

tus virtute est paruus & pater taliter non potest esse paruus, & sic ambulauit, esuriit. Et tales praedicationes humanas suscepit, quales Euangelium de ipso simpliciter concedit. PSEVDIS. Videtur mihi, quod praecipitanter te in contradictoria inuoluis. Quae (rogo) planior contradictio, quam quod Christus fuit minoratus paulo minus ab angelis. Et tamen tam secundum diuinitatem, quam secundum humanitatem quibuscunque angelis maior factus? Similiter si Christus infinitum excedit alios homines in perfectione essentiali, tunc necesse est, quod sit ab illis disparis speciei. Sed quid tunc ad genus humanum, quod ipse sic meruit? Tam extraneum quidem videtur suum meritum ad saluandum homines, quam extraneum est ad diabolos liberandum. Similiter ex vnione hypostatica, Christus aliquante perficitur, & non potest esse homo alius, sibi par in perfectione humana, ergo Christus est homo infinitum perfectus. Et sic est primus homo simpliciter, cum praecessit Adam in tempore, & procedit simpliciter dignitate. Sicut ergo non sequitur, Aethiops est albus secundum dentes, ergo ipse est albus, Sic non sequitur, Christus suscipit talia praedicata humanitus, ergo ipse simpliciter suscipit talia praedicata. PHRONE. Video quod gaudes in contentiosis pugnia verborum, sed nos talem consuetudinem non habemus, quis secundum Aristo. decet philosophum scire soluere tales argutias, ne capiatur in verbis. Ideo expedit, vt induam habitum philosophorum, & tollam tuas instantias. In primis ergo dico tibi, quod Christus fuit vniuoce homo, cum quolibet alio fratre suo, & per consequens infinitum melior Deus quam homo, & ita cum ille homo contingenter sit homo, licet humanitas sua non sit accidens alicui, & ratione talis contingentiae sunt sophismata tua de Christi humanitate. Non tamen videtur mihi, quod in melioritate humana creuerit successiue, sed pro primo instanti suae incarnationis fuit aeque bonus homo, sicut aliquis homo posset esse. Et sic ratione vnionis hypostaticae, & ratione plenitudinis virtutum & gratiae, videtur mihi, quod tunc fuit aeque bonus homo, sicut vnquam postmodum, quantumcunque profecerit vel creuerit in virtute. Videtur tamen mihi, quod a primo instanti suae incarnationis inclusiue, vsque ad instans mortis suae, meruit sibi & generi

suo.

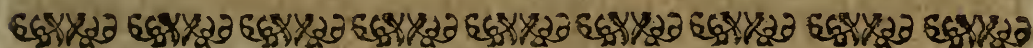
ſuo. Et ſic proficiebat aetate & ſapientia coram Deo & hominibus, non ſolum ſuis fratribus, ſed etiam ſibiipſi. Cum Apoſt. dicit ad Philip. II. Quod Chriſtus factus eſt obedi. &c. non tamen intelligo, quot partes quantitatiuae vel intenſiuae meriti Chriſti quaeſierunt ſibi humanitus partes praemii vel gaudii, ſed continue totum gaudium meruerunt. Nec eſt color, quod tunc meritum Chriſti ſuperfluit, cum neceſſe ſit Chriſtum totum meritum ſuum compleuiſſe. Concedo ergo tibi, quod Chriſtus eſt tantum finite bonus homo, imo quod totum genus ſuum eſt ipſo melius. Verumtamen quocunque homine ſignato, qui non eſt multi homines. Et ſic de Angelis, Chriſtus eſt humanitus melior quam aliquis eorundem. Et bene nouiſti, quod duplex eſt bonitas hominis, ſcilicet bonitas gratiae, vel naturae. Quantum ad bonitatem gratiae, Chriſtus Deus excedit quamlibet aliam creaturam. Vnde ſecundum modos loquendi ſanctorum, quodlibet membrum Chriſti, accipit modo ſubtili atque mirabili nomen ſuum, vt quilibet talis vere dicatur Chriſtus. Sed ad tollendum tuas inſtantias, intellige, quod Chriſtus eſt nomen appellatiuum, ac ſi intenderetur, quod omnia membra Chriſti vngantur gratia ex plenitudine fontis huius. Ideo dicit Iohan. in principio ſui Euangelii. Quod de eius plenitudine nos omnes accepimus. Vnde licet ſancti dicant quod omnia membra eccleſiae ſunt Chriſtus, vel tunc intelligunt appellatiue, quod vngantur gratia Ieſu Chriſti, vel more ſcripturae intelligunt per membra eccleſiae ipſam eccleſiam. Et ſic Chriſtum qui eſt vna perſona, cum eccleſia ſua ſponſa. Saepe enim pars principalis refundit nomen in partes alias conſequentes. Ad primam inſtantiam tuam, oportet te intelligere ex praedictis, quod Chriſtus ratione incarnationis ſuae, eſt multorum ſingulum, & nunc dominatur ſecundum vnum eorum, & nunc ſecundum aliud, ſecundum quod pertinet hiſtoriae, quae de eo debeat enarrari. Et ſic videtur pſal. dicere. Quod Chriſtus minutus eſt paulo minus ab angelis, ſecundum naturam corpoream, quae eſt inferior natura angelica. Et ſecundum illum creatum ſpiritum, ſicut ſecundum deitatem excedit angelos quoscumque, & quamlibet aliam creaturam, ſecundum verba Apoſt. ad Hebr. I. tanto melior angelis effectus &c. Per humanitatem

quidem suam omnes angeli, complete & finaliter sunt beati. De eius quidem plenitudine, nos omnes accepimus. Et patet si nosti naturam contradictionis quod non solum contradictionem tuam euadam, sed & cuncta inconuenientia, quae sic pompas. Ad secundam tuam euidentiam patet, quod Christus non humanitus excedit in infinitum in perfectione essentiali alium hominem, cum totum genus humanum, cuius quodlibet indiuiduum sibi parificatur in perfectione speciuoca, non infinitum excedit aliquod eius suppositum. Sed secundûm deitatem infinitum excedit hominem, hoc est naturam hominis, vt suppono. Et patet defectus primae consequentiae, quam fecisti, quia secundum deitatem non includitur in aliqua specie, & secundum humanitatem est eiusdem speciei, cum quolibet alio fratre suo. Et patet, cum Christus sit idem totum speciuocum, quod est quilibet alius frater suus, quod eius incarnatio & exaltatio meruit suo toti, cum tam secundum naturam corpoream, quam secundum creatum spiritum, sit Christus idem cum quolibet hominum saluandorum. Et patet, quod falsum in fine annectitur, cum maior sit conuenientia indiuiduorum in specie, quam suppositorum, quae solum concordant in genere, quia longe alia est conuenientia, quam in termino vel in signo. Ad tertiam tuam instantiam dico, quod consequentia non procedit, quia iuxta tua principia, per hoc argumentum probaretur, quod quaelibet superficies sit infinitum maior quam linea, & corpus infinitum maius superficie, & per consequens vtrumque eorum infinitum magnum. Sed vt accedam propius falsitatem tuae sententiae non mendicans, certum mihi est, quod omnis homo est infinitum perfectior quam bestia, & tamen non exinde est infinitum perfectus, concedo tamen, quod infiniti homines alii, per impossibile positi, non possent Christo humanitus coaequari, propter vnionem illam beatam, quam nullus alius posset assumere Et sic Christus excellit humanitus, tam in natura assumpta, quam in gratia vnionis. Nullus enim alius homo posset in anima vel corpore Christum praecellere, & per consequens in corpore fuit tanta aequalitas complexionis harmonicae, quod non potuit esse rebellio corporis sui ad animam, sicut est in quolibet alio fratre suo. Sed non ex hinc sequitur, quod Christus infinitum excedit

Omnis homo est infinitum perfectior quam bestia.

cedit

cedit humanitus aliquem fratrem suum. Et quantum ad replicationem tuam, de primitate humanitatis, concedo tibi, quod Christus est primus homo simpliciter dignitate, & sic est primus Adam. Sed communiter intelligitur de temporis primitate, nec est contradictio in ista aequiuocatione licet Sophistae laborant multum in talibus imprudenter. Et quo ad vltimam replicationem tuam de loco assimili, patet quod multi ex ista simiali similitudine sunt lapsi, negando fidem scripturae, imaginantes, quod humanitas Christi, aut eius diuinitas, sunt partes eius quantitatiuae aut qualitatiuae, quia aliter ratio tua non procederet ab exemplo. Audacter ergo concedam simpliciter omnes praedicationes, quas fides scripturae concedit de Christo simpliciter, & scio quod omnes sagittae tuae quae includuntur in tua pharetra, nesciunt haec verba domini impugnare. Vtrum autem sequitur simpliciter, Aethiops est albus secundum dentes, ergo est albus, relinquo tibi & sophistis, tuis sodalibus ad materiam magis fructiferam accedendo.

CAPVT XXX.

Quod nullus sanctorum est laudandus, nisi quia Christum est imitatus.

ALITHIA. Delector frater Phronesis, quod tantum magnificas saluatorem Et videtur mihi sequi ex ista sententia, quod nullus sanctorum sit laudandus, vt pars ecclesiae, nisi de quanto ipse sequutus fuerit in moribus Christum nostrum. Videtur mihi secundo, quod nullus sanctorum in verbis vel factis, sit laude dignus, nisi de quanto a Christo exhauserit materiam laudis suae. Et videtur mihi tertio, quod auctoritas scripturae sacrae, quae est lex Christi, infinitum excedit quamlibet scripturam aliam, quamcunque autenticam assignandam. PHRO. Subtiliter & acute infers multiplicia quae sequuntur. Cum enim ex fide capimus, quod Deus erat verbum, quod quidem verbum caro factum est. vt dicitur Iohan I. Et idem verbum quod est Christus Iesus, nedum infinite excedit quem-

cunque alium hominem secundum diuinitatem, sed nullus alius homo potest sibi in virtute vel gratia coaequari, nec sine illo vt fonte saluari. Quam verum primo concludis, quod siue propiores legis veteris, siue legis gratiae, quantumcunque magnificentur, non sunt laudandi in fide, nisi de quanto sequuti fuerint dominum Iesum Christum. Et hinc ecclesia nostra rationabiliter habet hanc consuetudinem, quod quencunque sanctum orauerit, sermonem ad Christum Deum dirigit, non ad illum sanctum principaliter, sed ad Christum. Nec valet solennisatio vel festiuitas talis sancti, nisi de quanto ad magnificandum Christum praeparat, & ad honorem suum incitat, & ad amorem suum prouocat & accendit. Vnde si aliquae sunt solennisationes sanctorum, quae exorbitant ab hoc fine, non dubium quin cupiditas, vel peccatum aliud sit in caussa. Ideo multi putant prodesse ecclesiae, quod cessantibus istis omnibus festiuitatibus sanctorum, solum Christi festiuitas obseruetur. quia vt inquiunt, tunc Christi memoria recentius haberetur, & plebis deuotio non sic in membra Christi indebite spargeretur, sed quomodocunque sit de hoc, certum est quod non prodest alicuius talis sancti solennitas vel deuotio, nisi de quanto accendit ad Christum amandum, & praeparat vt ipse magis oret patrem ad suffragium impetrandum. Quia certum est ex fide, quod oportet mediatorem Dei & hominum Christum Iesum (si aliquid a trinitate concedi debeat, propter orationem cuiuscunque sancti alterius) mediare. Vnde multis videtur, quod quando singulariter oratio directa fuerit ad illam personam mediam, pro adiutorio spirituali, tunc plus profuit & creuit ecclesia, quam facit modo, multis intercessionibus adinuentis. Et sic Pseudis instat quod sancti legis veteris non sequuntur Christum, quia nondum est pro lege veteri. Cum Christus dicat vnionem hypostaticam naturarum, dicitur sibi, quod nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in aeternum. Sic quod de Christo singulariter verificantur sophismata, quae de aliis hominibus verificari non poterunt, vt quia personalitas Christi est aeterna, & suae humanitatis assumptio aeternaliter praeparata, Potest dici, quod pro tempore legis veteris manet ista persona, & ista persona pro tempore suo est Christus. Et hinc Aposto. 1 Corinth. X. confidenter loquitur. Petra autem (inquit)

Sancti non sunt laudandi nisi de quanto fuerint sequuti Christum.

quit) erat Christus. Ad quaestionem secundam patet ex fide, quomodo a quocunque Catholico debet concedi, cum humanum genus perpetuo damnaretur, si non Samaritanus iste curam eius egisset, vt notat Euangelium Luc. X. vt patet ex dictis. Et ex hinc multi probabiliter aestimant, vt dictum est superius, quod foret expediens Christum singulariter inter homines adorare, quia ipse est mediator, intercessor optimus, paratissimus, quo ad vtrumque extremum, & benignissimus ratione charitatis & misericordiae infinitae. Stultus ergo foret, qui alium intercessorem inquireret, quia propositis duobus eligibilibus, qui minus eligibile sine caussa praeponeret, foret stultus. Christus enim est semper vivens apud patrem, ad interpellandum pro nobis est paratissimus illapsus in mente cuiuslibet viatoris, qui ipsum dilexerit. Vnde non oportet ad captandum eius colloquium sanctos alios mediare, cum sit benignior & pronior ad iuuandum, quam aliquis eorum. Et moueret quod mens viatoris ex multitudine beatorum, quos orat, dispergitur, cum affectio a Christo laxatur, eo quod tantum est finita, & per consequens remittitur, cum sit in plurimos sic dispersa. Et super haec postquam creuit cupiditas, & affectio personalis ecclesiae, saepe euenire poterit, quod cupiditas vel personalis affectio deuotionem inficeret, imo quod diabolum canonisatum stultificatus adoraret & coleret vt beatum. Adorato ergo Christo & placato, ad eius imperium beati caeteri iuuant de suffragio spiritali, & quomodocumque ipsi colantur singulariter non iuuant aliquem, nisi de quanto ab isto domino imperantur. Stultitia quidem videtur fontem omnino paratiorem relinquere, & ad riuum turbidum & remotum accedere, & specialiter vbi fides non doceret, quod riuus talis a fonte viuo huiusmodi emanauit. Si ergo ad acuendum deuotionem nostram beatos aliquos adoramus. videtur quod relinquendo ambiguum illos adorare debemus quos fides scripturae & sic dominus canonisat. Penset ergo fidelis in domino caussam, quare priuatae ecclesiae tam laboriose, & tam sumptuose petunt Romananı curiam pro canonisandis suis fratribus, & videbit quod inordinata cupiditas, & defectus fidei sint in caussa. Quis rogo faceret scurram mediatorem suum. vt regis paratioris & clementioris colloquio potiretur? Sancti licet in cœlo

Christus est benignior & pronior ad iuuandum quam aliquis sanctorum.

Cupiditas.

Adoratio.

non ſunt ſcurrae, ſed incorporati in Chriſto per gratiam ſaluatoris, tamen minus ſe habent in comparatione ad illum, quam ſcurra ad regem terrenum. Expedit tamen ad vitam ſanctorum attendere & illos ſequi in moribus tanquam duces, de quanto ipſi Chriſtum choraulam totius eccleſiae ſunt ſequuti. Et quia ſtultum eſt in periculoſo itinere viam regiam & ſecuram dimittere, & ſemitam incertam ſiue incognitam arripere, videtur quod patente vita Chriſti & ſuis regulis, alias vitas debemus poſtponere. Vnde beatus Ciprianus diſtinctione octaua profunde & ſubtiliter inculcat iſtam ſententiam. Si (inquit) Chriſtus ſolus audiendus eſt, quid nobis quod ſancti caeteri praeceperunt? Et hinc Apoſtolus Paulus praecipit, quod de quanto ſui conuerſi ſint imitatiores ſui, de quanto apoſtolus ipſe eſt imitator Chriſti, & de tanto ipſum audiant, de quanto in ipſo loquitur Chriſtus. Inſuper videtur multis, quod curia iſta ſic canoniſans ſanctos, blaſpheme praeſumit, cum ſeducta reuelatione, tam plene ignoret ſanctitatem defuncti, quam plane ignorat Iohannes presbiter vel Soldanus. Et certum eſt, quod teſtium depoſitio nihil probat, cum ſuppoſita veritatis notitia canoniſandi, ac detecta Papae fideliter ſine mendacio, quod raro vel nunquam euenit Adhuc depoſitio quantum ad propoſitum nihil probat. Tum quia ſententia alterius iudicis ſententiantis ſecundum allegata & probata, qui iudex foret mundo magis autenticus, tantum probaret, ſicut Papae ſententia in hac parte, Tum etiam quia horum teſtimonium deponentium probat ad maximum, quod dati ſancti conuerſatio fuit talis, & cum hoc ſtat, quod vſque ad mortem fuit hypocrita & praeſcitus. Quae ergo praeſumptio ſupra allegata & probata affirmare & canoniſare, quod talis in patria ſit beatus? Nec dubium quin miracula magis poſſunt illudere, cum diabolus transfigurans ſe in angelum lucis maiora miracula in perſona defuncti damnati poteſt oſtendere. Et ſic videtur, quod per teſtes & iudices & primas procurantes, particularis eccleſia ſaepius ſit ſeducta. Hoc autem foret facile, & diabolus non dormit, decipiendo populum quantum poteſt, Vnde multae primae ex tali ſeductione diaboli, plus colunt vocatum ſanctum nouum

huius-

huiusmodi, & ſpecialiter aſſiſtente ſigno ſumptuoſo ſenſibili, quam colunt dominum Ieſum Chriſtum.

CAPVT XXXI.

Quomodo lex Chriſti infinitum excedit alias leges.

ALITHIA. Conſydero mi frater, quod pro iſta ſententia (licet vera fuerit) nec laudes a ſatrapis reportabis, nec ab incolis in contractis in quibus fundantur huiusmodi nouitates. Sed dic rogo de concluſione tertia Videtur enim, quod fides ſcripturae habet hodie plurimos impugnantes, & ex cauſſa multiplici paucos eius ſententiam ponderantes. PHRO Experimento didici quod verum ſentias. Nec dubito, quin infidelitas ſit in cauſſa. Non enim ſyncere credimus in dominum Ieſum Chriſtum, cum hoc dato, ex fide fructuoſa teneremus, quod ſcripturae ſacrae, & ſpecialiter Euangelii noſtri auctoritas, ſit infinitum maior, quam auctoritas ſcripturae alterius ſignandae. Sed vt loquor certius, notanda eſt tibi aequiuocatio de ſcriptura. Primo enim ſcriptura ſignat Ieſum Chriſtum librum vitae, in quo omnis veritas eſt inſcripta. Iuxta illud Iohan. X. non poteſt ſolui ſcriptura. Secundo modo ſignat veritates in ipſo libro vitae inſcriptas, ſiue ſint rationes exemplares aeternae, ſiue veritates aliae temporales. Et tertio modo famoſius quo ad vulgus, ſignat aggregatum ex codicibus legis Dei, & ex veritate quam Deus ipſis imponit, ſed hoc nudum ſcriptum materiale non dici vocare ſcripturam ſacram, quia illi codices non ſunt ſacri, niſi illis ſententia aſſit ſacra. Et tunc intelligo ſimpliciter aggregatum ex illis codicibus, & ſacra ſententia eſſe ſcripturam ſacram. Et quia iſta tertia ſignificatio eſt famoſior, ideo loqnamur ſdecialiter de illa, quanta ſit eius auctoritas & firmitas veritatis. Nec eſt ad propoſitum loqui de excellentia codicum, cum illi in natura ſua libris mendacibus communiter ſunt peiores. Nec ſunt potius ſcriptura ſacra, quam quilibet alia, cum beata trinitas ſcripturae cuilibet ſit illapſa, & tunc videtur mihi, quod ſicut concluſio tua tertia ſenten-

Quot modis accipitur ſacra ſcriptura.

ſententiat. Quod ſcriptura ſacra ſit infinitum magis autentica & credenda, quam quaecunque alia aſſignanda, quia vt auctor proximus ad auctorem, ſic liber ad librum. Sed ex fide Chriſtus auctor proximus ſcripturae ſacrae eſt infinitum praeſtantior, quam homo alius, ergo liber ſuus, vel ſcriptura, quae eſt lex ſua, proportionabiliter ſe habet ad quamcunque aliam aſſignandam. Vnde ſcriptura aliorum doctorum magnorum quantumcunque vera, dicuntur apocripha, nec ſunt credenda, niſi de quanto in ſcriptura domini ſunt fundata. Fundamentum autem iſtius materiae, eſt fides eccleſiae qua credimus, quod Chriſtus Deus & homo fuit incarnatus. Et modo quo narrat Euangelium cum hominibus conuerſatus, & quod ſcribas ſuos Euangeliſtas ad exarandum legem Chriſti, & fidem catholicam ordinauit. Vnde iſte particulares codices, cum ſua ſacra ſententia, ſunt implicite fides ſcripturae, ſicut eſt implicite fides eccleſiae, quod iſta ſacrata hoſtia ſit realiter corpus Chriſti, quia ſuppoſita veritate ſuppoſiti, quod ſaepe euenit, tunc eſt ita. Et ſuppoſita falſitate narrati, tunc poteſt eſſe illuſio. & in aliis ſignis ſenſibilibus ſaepius poteſt eſſe. Et ex iſtis patet, quod ſcriptura ſacra ſit veriſſima, ſecundum quamlibet eius partem, quia ſi ſit ſcriptura ſacra, tunc habet ſententiam pro ſenſu Ieſu Chriſti. Et ille non poteſt eſſe falſus, nec aliquid in ſenſu decipere. ergo concluſio vera. Vnde ex iſto fonte, tota ſcriptura legis veteris, capit auctoritatem & reuerentiam, cum Chriſtus in communi vel particulari, allegat omnes libros legis veteris, quos habet catholicos acceptare. Et ita paris auctoritatis ſunt omnes codices nouae legis & veteris, de quanto credimus, quod ſuae ſententiae a ſpiritu ſancto emanarunt. Et ſecundum Auguſtinum ſecundo de doctrina Chriſtiana in fine. Omnis veritas ſit in ſcriptura ſacra, vel explicite, vel implicite, patet quod nulla alia ſcriptura capit auctoritatem vel valorem, niſi de quanto ſua ſententia a ſcriptura ſacra ſit deriuata. Sed quia ſpiritus ſanctus vult intentum noſtrum non diſpargi in multa, ſed circa vnum neceſſarium occupari, vult vulgares codices de lege noua & veteri ſtuderi & legi, & hominem non circa alios occupari, qui licet quandoque ſint veri, & fides ſcripturae ſacrae implicite, Deus tamen non vult eos explicite credi. Et hinc Augu. Lib. II. de ordine

ordine rerum ſaepe praecipit, quod nemo credat ſcriptis ſuis, vel verbis, niſi de quanto ſe fundauerint in ſcriptura, & in ipſa vt ſaepe dicit, omnis veritas implicite vel explicite continetur. Et indubie idem eſt iuditium, de ſcriptis aliorum ſanctorum doctorum. Et multo magis de ſcriptis Romanae eccleſiae, & doctorum nouorum. Ideo vt ſcriptura ſacra ſit magis appretiata & laudata, quaecunque veritas quam viator ſenſu non percipit, debet ex hac fide ſcripturae eſſe deducta, ſaltem ſi requiritur a fidelibus eſſe credenda. Et tunc ſcriptura ſacra foret in reuerentia, & bullae papales (ſicut debent) forent poſtpoſitae, & tam leges papales, quam doctorum nouorum ſententiae quae ſunt poſt ſolutionem Sathanae promulgatae, forent in ſuis limitibus veneratae. Quid rogo fideli & ſcriptis huiusmodi quibuscumque, niſi de quanto ex fonte ſcripturae fideliter ſunt exhauſtae? E iſta ſententia rectificaret nedum mandata papalia & aliorum praelatorum ſed & corrigeret errores nouorum ordinum. Et ſic ſerenaret atque accenderet cultum Chriſti. Vnde deteſtandi ſunt doctores nouelli qui nituntur aſſerere, quod ſcriptura ſacra ſit inter omnia dicta vel ſcripta falſiſſima, & ſpecialiter verbum Chriſti in Euangelio Iohannis, ſicut ex logica ſua ſe putant clare deducere. Et inter omnes haereticorum ſententias non recolo, quod ſit damnabilior, Antichriſto praeparitior, vel fidei Chriſti nociuior. Quis enim crederet aliquam partem legis Chriſti, ſi tanta pars eius debeat vt impoſſibilis refutari? Et cuilibet ſcripturae expoſitio, & ſenſus Antichriſto placitus debuit adaptari, & toto facto. In hoc tetro inuolucro colliguntur in hac parte omnes argutiae Antichriſti. Ego ſic intelligo hanc ſcripturam ſacram, & ſecundum logicam meam debet ſic intelligi. Sed ſenſus iſte eſt impoſſibilis, ergo ſcriptura ſacra, & per conſequens eius auctor foret falſiſſimus, & maxime diſcredendus, Nam ſol (vt inquiunt) & caetera ſenſibilia in quantitate, & caeteris accidentibus, iudicium humanum decipientia ſunt falſa, pari euidentia, vel maiori, qua hoc ſignum, homo eſt aſinus, foret falſum, quare ergo non ſcriptura ſacra, immo etiam ipſe Deus, cum mouet in pœnam peccati prioris, & per conſequens ſignat etiam falſiſſime ſenſus falſos. Liber ergo iſte foret falſiſſimus, & Chriſtus ſumme haereticus. Sed diſcant hii diſco-

lores haeretici & discipuli antichristi, quod nihil ad errores eorum, & scripturam sacram, quod ipsam male intelligant, sicut est de Deo & caeteris astris cœli. Ideo secundum regulam Augustini quandocunque de scriptura sacra exoritur talis falsa opinio, fideles debent cognoscere, quod vel sunt codices incorrecti, vel errans scripturam sacram male intelligit, & omnino ex sensu suo falso & signis in codice, non resultat scriptura sacra, sed potius scriptura diaboli & codices antichristi. Nihil ergo ad scripturam sacram, quod haereticus eam sinistre intelligit, non enim subiacet suo iudicio, sed potius ipsum damnat, error autem de intellectu illius stat potissime in superbia, & stulta praesumptione de propria logica, cum logica scripturae sit rectissima, subtilissima, & maxime vsitanda. Illa enim trahit sibi regulas cuiuscunque artis liberalis, vt domina, & non debet ab inuentis regulis humanitus subiacere, sed suponi in veritate sententiae, in forma verborum, & logica praecellere scripturas alias qualescunque, & veritates necessariores magis exprimere. Illas autem veritates, quae non sunt ita vtiles ad beatitudinem, magis abscondere, & quascunque difficultates quas implicat, vt Augu. docet ad exercitium meritorium ipsum studentis humiliter ex ordinatione sancti spiritus dicitur continere, quia illa est regina quae loquitur Ecclesia. XXIV. Qui elucidant me vitam aeternam habebunt. Expedit autem pro habenda huiusmodi scripturae noticia, quod fidelis in recta Logica, & etiam in philosophia depurata a domino sit instructus, vt dictum est alias de armatura multiplici, qua armarentur sui cultores, contra discolos antichristi. Primo, quod instruantur in recta sententia de vniuersalibus. Tales enim colligentes sensus suos, ad vniuersalia pauca respiciunt, & verba sua impugnantur & de leui pronunciant. Secundo, quod cognoscant secundum rectam Methaphisicam scholae, Christi veritatem de quidditate temporis, & aliorum accidentium, quomodo non sunt nisi dispositiones subiecto suo formaliter inhaerentes. Tertio quod cognoscant, quod apud Deum & homines, omnia quae fuerunt vel erunt, sunt in magno tempore sibi praesentia. Quarto, quod cognoscant, quod creaturae habent in Deo esse idaeale aeternum, existentiam in suo genere aeternaliter antecedens. Et quinto, quod cognoscant materia-

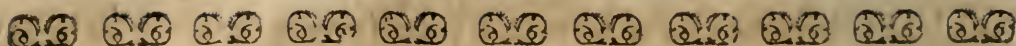
In quo potissime stat error haereticorum.

terialem essentiam esse perpetuam, & formas materiales esse eius dispositiones, licet sint specierum & generum quidditates. Et istud patet cum distinctionibus aliis sensum scripturae multiplicem aperire. Sed quia de omnibus dictum est particulariter, & diffuse alibi, tollendo particulares obiectus factos ab insciis contra scripturam sacram. Ideo illis suppositis, oportet ad alia pertransire. Certus sum quidem ex fide, quod Antichristus & omnes eius discipuli, imo omnes diaboli non possunt aliquam partem scripturae sacrae, etiam de virtute sermonis efficaciter impugnare. Sed in omnibus istis videtur mihi, quod fidelis debet vti hac regula, si scripturam sacram sane intelligit, laudet Deum, si ab intellectu tali deficit, pro intellectu sano laboret. Et iterum in litera tanquam grammaticus conquiescat, & omnino caueat de sensu imponendo scripturae, quem ex sibi dubio spiritus sanctus non flagitat. Talis enim secundum Hieronymum est haereticus, & multo magis qui blasphemat temere, imponendo scripturae sacrae sententiam, quam ipsemet dicit impossibilem.

Nota regulam qua fidelis debet vti in sacra scriptura.

Finis Tertii Libri.

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

De Signis.

Quamdiu hic viuimus, oportet ad signa attendere.

Diffinitio sacramenti.

Alithia. Video quo ad istum tractatum tertium, quod leuiter transcurristi. Sed vellem libenter, quod tractatum Quartum de signis conformiter inchoares. Quamdiu hic viuimus, oportet ad signa attendere, cum Samaritanus noster vsus fuit signis cum suis Apostolis. Et sacramenta quaecunque & distinctiones ordinum, vel sectarum, potissime stant insignis. Et videtur in primis, quod signum & signatum conuertibilia sunt cum ente. Nam omnis creatura est signum creationis, sicut fumus naturaliter ignem significat. Deus etiam est signum cuiuslibet rei signabilis, cum sit liber vitae, in quo quodcunque signabile est inscriptum. Et per idem sequitur, quod quodlibet sit signatum. Et si diffinitio sacramenti, sit sacrae rei signum, videtur quod omne signabile sit etiam sacramentum. Quia omnis creatura signat suam creationem, & etiam creatorem, & sic rem sacram signat, & Deus multas sacras creaturas signat, & seipsum. Quod si sacramentum sit inuisibilis gratiae visibilis forma, vt similitudinem gerat, & caussa existat. Cum visibilis forma in proposito signat quamcunque formam, vel quidditatem sensibilem. Videtur quod quaelibet sensibilis creatura, sit etiam sacramentum, quia est visibilis forma inuisibilis gratiae creatoris, & gerit similitudinem Idaearum, & caussa existit similitudinis suae, & intelligentiae creaturis. Quomodo sunt ergo solum septem sacramenta distincta speciuoce? cum penes distinctiones rerum sacramentalium, distinctio potest capi. imo eiusdem sacramenti in specie est distinctio speciuoca, propter conuenientiam signati, & disconuenientiam signi. Similiter

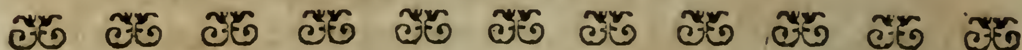
militer praedicatio verbi Apostolici sacramentum videtur esse secundum praedictam descriptionem, eo quod est signum sanctitatis auditorii. Et ita significanter in fide scripturae iniungitur sicut exercicium alterius sacramenti. Cum Iohannis vltimo sub obtentu triplicis amoris Christi, pastus ouium suarum tenerrime est iniunctus. Quare ergo non est ista verbalis pastio sacramentum, nunquid sit caussa sufficiens, quod infert sollicitudinem praepositi & non lucrum. Mille autem sunt talia sensibilia signa in scriptura, quae habent tantam rationem sacramenti, sicut communiter ista habent septem. Similiter sacramentum eucharistiae, quod est maioris honoris inter caetera sacramenta, videtur diuidi in duas species, scilicet in sacramentum panis & in sacramentum vini. Certum quidem est, quod ipsa in naturis suis speciuoce sunt distincta. Et quantum ad rationem sacramenti vel signi, cum primum directe, significat corpus Christi, & secundum eius sanguinem. Videtur tamen distinctio speciuoca signorum, inquantum huiusmodi capitur a distinctione speciuoca signatorum, quod haec duo sunt distincta speciuoce sacramenta, non enim subterfugi potest quin vtrunque istorum seorsum positum sit realiter sacramentum. PHRONESIS. Quantum ad istam materiam de signis sum pauper animo, cum cognosco, quod multa dicta in ista materia habent nimis debile fundamentum & propter aggregationem ac institutionem in terminis, difficile est loquentibus habere viam inpugnabilem veritatis. Ideo dicam tibi in primis quid sentio de quidditate & conuenientia sacramenti. Non enim video quin quaelibet creatura sensibilis sit realiter sacramentum, quia signum a Deo institutum vt rem sacram insensibilem significet, cuiusmodi sunt creator, & creatio, & gratia creatoris. Nec didici picacias ex quibus picaciis adiectis hoc nomen sacramentum, limitari debet vniuoce ad haec septem. Ideo desperans de vniuocatione, detego narratiue ordinem istorum septem sacramentorum vulgarium, & post procedam particulariter secundum ordinem, qui mihi conuenit de eorum quolibet pertractando. Cum enim sacramentum sit signum humano generi ad patriam procedendi. Haec septem sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, Ordo, Matrimonium, Eucharistia, & Extrema vnctio, sic se habent. Baptismus autem est signum gene-

Quaelibet creatura sensibilis est sacramentum.

Baptismus.

generationis spiritualis hominis in Deo, & sic est primum sacramentum conferens gratiam primam spiritualiter generantem, sed quia paruulus in Christo sic genitus, est nimis debilis in virtute, ideo secundo Confirmatio est adiecta, vt sit signum spiritualis roboris, quod ex confirmationis gratia fit a Deo. Sed quia ecclesiam oportet habere duas maneries hominum generantium, scilicet spiritualiter & corporaliter. Ideo sunt duo sacramenta ad patres huiusmodi procreandum. Primum est ordo, qui est sacramentum ad clericos, & specialiter ad presbiteros procreandum. Secundum vero est matrimonium, quod licet non sit signum immediatum, ad procreationem hominis naturalem, Est tamen signum efficax per quod notatur sine peccato luxuriae, licere in esse naturali hominem procreare. Sed quia viatores saepe decidunt spiritualiter infirmati, Ideo duo alia sacramenta ad resuscitationem hominis ordinantur, scilicet poenitentia pro peccato delendo, & euchariſtia pro confirmatione & roboratione itineris poenitentis, vnde communiter vocantur viaticum, & postremo pro confirmatione completionis totius itineris viatoris Extrema vnctio sacramentum vltimum ordinatur. Fundationem autem istorum specialem in fide scripturae, potest studens elicere ex tractatu speciali horum septem signorum. Vnde Metricus haec septem signa, & eorum ordinem implicans ita dicit. Bap. confir. ordo, sponsa. poen. eucharist. vnctus.

Confirmatio. *Ordo.* *Matrimonium.* *Poenitentia.* *Eucharistia.* *Extrema vnctio.*

CAPVT II.

De Eucharistia.

ALITHIA. Dic frater Phronesis de Eucharistia, quae est penultimum sacramentum. Tum quia est magis venerabile inter caetera, tum secundo quia videtur habere fundationem maximam in scriptura, & tum tertio, quia hodie circa eucharistiam est dissensio plus brigosa. Et primo ne laboremus in aequiuocis, speciuocare debemus quidditatem huius sacramenti venerabilis. PHRO. Capere debemus a communi experientia sensus nostri, quod sacerdos ad altare accedens, ex

pane

pane & vino conficit vel confecrat vnum fenfibile remanens, quod vulgus intelligit corpus & fanguinem Iefu Chrifti Ideo de illo albo & rotundo, confecrato a presbitero fimilis hoftiae non facratae, quod facerdos poft frangit & comedit, ac recipit transmutationes fimillimas hoftiae non facratae, vt puta commeftionem a mure, putrefactionem ex tempore cum transmutationibus fimilibus. De illo inquam albo primitus fiat fermo, & funt recentes haeretici, qui negant illud effe facramentum, vt fubterfugiant in errore fuo inconuenientia quae fequuntur, fed illos tam antiquis quam modernis tantum contrarios, oportet caute corripere, quaerendo primum quid defcriptiue fit facramentum Euchariftiae in communi, & vel aequiuocabunt, vel non euadent, quando ifta facrata hoftia fit aliquod facramentum. Similiter per alia fex facramenta. Patet quod illa funt ita modicae entitatis ac permanentiae ficut iftud. Nec fingi poteft ratio, quin per idem quo illa funt facramenta ecclefiae, eft & iftud, vt patet difcurrendo per quidditatem baptifmi, confirmationis, & caeterorum quattuor narratorum. Similiter in ifta materia oportet loquutionem communem accipere, fed ecclefia in fuis orationibus, vocat iftam rem communiter facramentum, leges papales vocant illam facramentum, & non rem. Et doctores dicunt communiter, quod fit facramentaliter corpus Chrifti. Cum ergo aliquid fit facramentum Euchariftiae, & corpus Chrifti in natura fua non fit ibi vifibile, relinquitur, quod non ibi remaneat fignum fenfibile facramentum, nifi illud quod differentia accidentis eft fignatum. Quamuis autem in hoc facramento & caeteris fit trimembris diftinctio, fcilicet facramentum & res, res & non facramentum, ac tertio facramentum & non res. Oportet tamen quod ifta verba fint fane & cogrue intellecta. Sacramentum autem & res dicitur corpus domini quod eft furfum. Dicitur autem facramentum, quia eft fignum fenfibile animae Chrifti, deitatis & gratiae, & cum ipfum fignatur per hanc hoftiam quam facramus, dicitur refpectu illius res eiusdem facramenti, & ifta res quae eft naturaliter corpus Chrifti vocatur Euchariftia, hoftia ante mortem domini confecrata, & aliis multis nominibus, in quibus multi loquentes taediofe conuincant. Ifta autem res fenfibilis defcripta, quae dicitur communiter panis fanctus vocatur

catur ſacramentum, & non res, non ad iſtum ſenſum, quod non ſit res aliqua, cum ſit res ſatis ſenſibilis vt videmus. Sed ad iſtum ſenſum quod non ſit res illa ſacra primo ſignata per ſignum ſenſibile, quod videmus, quia non eſt naturaliter corpus Chriſti. Sed tertium membrum quod eſt res, & non ſacramentum, vocatur gratia vnionis Chriſti cum ſua eccleſia, quae per hoc ſenſibile ſacramentum acceſſorie efficaciter deſignatur. Sunt autem in materia de quidditate huius ſenſibilis ſacramenti errores multiplices, vt quidam dicunt, quod ſit accidens ſine ſubiecto, & alii quod eſt nihil, cum ex multis accidentibus quae non ſunt vnius generis aggregatur, contra quos multipliciter inuexi tam ſcholaſtice quam etiam in vulgari, quod inter omnes haereſes quae vnquam in eccleſia pullularunt, nunquam conſydero aliquam plus callide per hypocritas introductam, & multiplicius populum defraudantem. Nam ſpoliat populum, facit ipſum committere idolatriam, negat fidem ſcripturae, & per conſequens ex infidelitate multipliciter ad iracundiam prouocat veritatem. Hic autem breuiter inculco ſententiam ex teſtimonio fidei ſcripturae. Et primo quod hoc ſacramentum ſit corpus Chriſti in forma panis. Et cum haeretici aduerſantes dicant ſinguli, quod hoc ſacramentum eſt accidens ſiue nihil, & non poteſt eſſe corpus Chriſti, licet corpus Chriſti ſit ad omnem punctum in ipſo abſconditum. Manifeſtum eſt, quod illi omnes doloſi haeretici ſunt. Doloſi dico, quia noſcunt communitates hominum in maiori parte ſic credere, & nolunt, neſciunt, aut non audent illis fidem ſuam detegere. Cum ergo haec fides catholica ſit in fide ſcripturae tam patule expreſſata, patet quod ſententia ſibi contraria, eſt manifeſte haeretica. Quid quaeſo eſt magis alicui contrarium, quam ſententia quae dicit, quod hoc ſacramentum eſt ſacramentaliter corpus Chriſti? Et ſententia ſibi contrarians quae dicit, quod hoc ſacramentum non poteſt eſſe aliqualiter corpus Chriſti? Et quo ad ſecundam partem, ſiue quae dicit, quod hoc ſacramentum eſt naturaliter verus panis, & ſententia ſibi pertinaciter contrarians quae dicit. Quod hoc ſacramentum, non poteſt eſſe panis cum ſit accidens ſiue nihil. Expedit ergo vniuerſalem eccleſiam ad punctum iſtum attendere, & videre ſolicite ex fide ſcripturae qualiter eſt credendum, quia certum eſt quod in euan-

Sacramentum eucharistiae quid ſit.

euangelio Christi plenius, auctoritatiuius & moderatius quam in Romana curia ista materia est decisa. Ipsa tamen curia ante solutionem diaboli, cum antiqua sententia praedicta planius concordauit, vt patet de con. dis. II. c. Ego Berngarius. Et sic de omnibus sanctis doctoribus, qui vsque ad solutionem Sathanae istam materiam pertractarunt. A tempore autem solutionis Sathanae, dimissa fide scripturae, multae haereses in ista materia, & specialiter inter fratres & discolos eis similes, volitarunt. Vt patet de duobus erroribus supradictis. Fratres enim specialiter istas haereses sustinent pertinaciter & defendunt, non solum blasphemando in Christum, & in legem scripturae suae, sed diffamando Papam & Curiam Romanam, defendendo nidum suum, sed & Praelatos ecclesiae, temporales dominos, sacerdotes simplices, ac etiam totum vulgus. Nam Matth. XXVI. fides scripturae sic loquitur. Cœnantibus illis, accepit Iesus panem &c. Et eadem sententia patet plane Marc. XIV. & Lucae XXII. & 1 Corinth. XI. Ex quibus fides ecclesiae obseruat in consecratione huius hostiae hunc ordinem. Qui pridie quam pateretur &c. corpus meum &c. In omnibus autem istis quinque locis suppono concordare sententias, quamuis sermones paululum sunt discordes. Et ex ista fide tam authentice promulgata, arguo sic haereticis. Christus qui mentiri non potuit, dixit, Panem quem accepit in manibus esse realiter corpus suum, & non errauit in isto, nec asseruit falsum, ergo veraciter fuit ita. Et haec ratio dat plenam fidem fidelibus ad dictas haereses ad detestandum, & fratres ac suos complices de haeresi conuincendum. Vnde Hierony. ante solutionem Sathanae, scripturae sacrae indagator praecipuus in Epistola ad Heluidiam, pertractans illam materiam sic concludit. Nos (inquit) audiamus, panem quem fregit, deditque discipulis manducandum, corpus esse domini saluatoris ipso dicente. Hoc est corpus meum.

Argumentum pro remanentia panis.

CAPVT III.

Quid demonstretur per Ly. hoc

ALITHIA. Frater mi gaudeo, quod tam lucide procedis, ad declarandum fidem ecclesiae nimis diu absconditam. Nec video quomodo fratres vel alii, possunt subterfugere rationem istam, nisi forte fingant sensum fidei huius scripturae, vel aliter ipsam negent. PHRONE. Nec nos, nec alii possumus rationem istam negare. Ideo catholicus debet ipsam seruare sedule tanquam charam. Verumtamen pro sensu huius scripturae, haeretici multum variant. Dicunt enim primo, quod istud pronomen hoc, in propositione sacramentali, hoc est corpus meum, demonstrat simpliciter corpus domini, & non panem, quia aliter (vt inquiunt) foret propositio Christi falsa. Quod autem Iohannes de Deo & caeteri rudes haeretici dicunt, quod nihil demonstratur illo pronomine hoc, eoque materialiter & recitatiue tenetur, subticeo tanquam haeresim recitatione indignam. Et arguo multipliciter contra primam. Nam priori pronomine demonstratur panis, quem Christus sumpsit in manibus, sed sequenti pronomine demonstratur idem quod fuit antea demonstratum. Ergo per subiectum propositionis sacramentalis demonstratur etiam idem panis. Quomodo ergo rogo caperet fidele ingenium, quod Christus accepit panem in manibus, benedixit, & fregit, & mandauit ex illo Apostolus manducare, nisi intellexerit priore pronomine illum panem? Nondum enim transfusa sunt verba sacramentalia, vt desinat esse panis. Et confirmatur ex hoc, quod secundum Matth. XXVI. Christus praecepit omnes Apostolos de calice illo bibere, quod fecerunt. Vt patet Marc XIV. accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et idem est iudicium de pane. vnde textus Apostoli 1 Corinth XI. sic asserit, Quoties enim cunque manducabitis ex hoc pane &c. Ex quo videtur, quod vel auctor scripturae false indicat, vel quod de pane a Christo exhibito Apostoli manducarunt. Et ex eadem radice patet, quod idem panis demonstratur secundo pronomine, quod subiicitur in ista propositione sacramentali. Hoc est

eſt corpus meum, tum quia aliter cauſſalis foret omnimode nimis ſtulta, tum etiam, quia Chriſtus aliter nimis illuderet ſuae eccleſiae. Et iſta ratio de demonſtratione pronominis daret fidelibus plenam fidem. Item demonſtratione verborum Chriſti oſtenditur illud per quod Apoſtolis pertinens noticia gigneretur, ſed hoc non ſtat cum hoc, quod nude corpus Chriſti in natura propria demonſtretur, ergo pertinens eſt ſenſui verborum domini aliud demonſtrari, ſed nihil pertinentius quam panis quem eis Chriſtus porrexerat. Si enim nude demonſtratur corpus domini in natura, tunc iſta foret horum verborum Chriſti ſententia. Hoc corpus meum, eſt corpus meum. Sed iſtud Apoſtoli ſatis ſuperius cognouerunt, & foret inpertinenter connexum iſti, quod manducarent ſinguli ex hoc pane. Item ſi demonſtratio pronominis ſacramentalis foret inpertinens illi pani, quomodo doceri poterit pertinenter, quod virtute illorum verborum ſacramentalium eſt illius panis transſubſtantiatio accidens ſine ſubiecto, & corporis Chriſti in loco panis ſacramentalis innouatio? Iſta autem fictitia demonſtrationis pronominum omnino interimit ſententiam ſacramenti. Item ſecundis verbis ſacramentalibus, quibus vinum conficitur, illud vinum in calice demonſtratur, Ergo per locum a ſufficienti ſimilitudine ſubiecto propoſitionis prioris qua panis ſacratur ſacramentaliter, demonſtrari debet etiam idem panis, aſſumptum patet ex hoc, quod nullus catholicus finget, quin methanomice demonſtratur contentum in calice, quando ſic dicitur Marci XIV. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. Non enim intelligit quiuis catholicus, quod illud corpus metallicum ſit ſacramentaliter ſanguis Chriſti, ſed de vino contento in illo calice. Sed ad detegendum omnem tergiuerſationem ſophiſticam ordinauit ſpiritus ſanctus, vt dicatur in maſculino genere. Hic eſt ſanguis meus, Vnde inter caeteras certitudines de ſignificatione ſcripturae eſt haec vna de maximis, quod in propoſitione illa ſacramentali demonſtratur panis aut vinum. Quo habito tranſeundum eſt catholico ad ſignificationem complexam illius propoſitionis ſacramentalis. Hoc eſt corpus meum, relinquendo opinionem illam vt ſumme haereticam, quod euangelium & ſpecialiter verbum Chriſti ſit dictum impoſſibile & incultum. Cum autem omne dictum Chriſti ſit verum & ſumme

me catholicum. Christus autem dixit, quod iste panis sit corpus suum, sequitur manifeste quod hoc sit verum Sed hic circumpalpitant haeretici, & cum non possunt negare, quin panis demonstratur pronomine, fingunt sensum complexum triplicem nimis haereticum. Dicunt enim primo, quod non hoc scilicet ille panis est corpus Christi, sed quod ille panis virtute verborum illorum sacramentalium erit quodammodo corpus Christi. Secunda autem via magis haeretica videtur, quod iuxta errorem suum aeque neganda est ista sententia, iste panis erit posterius corpus Christi, quia vt arguit ille panis foret tunc conuersus vel idemtificatus corpori Christi, & per consequens in transubstantiatione desineret, & sic nunquam veraciter erit corpus Christi. Ideo secundo corrigit, quod de isto pane fiet quodammodo corpus Christi. Tertia autem via videns, quod nihil illius panis in Christi corpore remanebit, negat quemlibet sensum priorem. Sed dicit quod auctor scripturae intelligit. quod hoc accidens per se sine subiecto signat sacramentaliter corpus Christi. Et iste sensus est huius propositionis sacramentalis & euangelistae hoc est corpus meum. Videt enim quod nec materia panis, nec forma transit in corpus Christi, nec ipsa conueniunt in subiecto, ideo apparet sibi, quod non debet concedi catholice, quod ex hoc pane fiet corpus Christi, sicut ex aere fit statua, nec sicut ex nocte fit dies. Non enim conueniunt in subiecto. Sed quia illa accidentia per se sine subiecto figurant sacramentaliter corpus Christi. O quam detestanda est ista fictio qua fingitur, quod non isto pronomine demonstratur panis vt ostensum est superius. Sed vnum inpossibile, secundum doctores modernos non potest intelligi. Et secundum Augustinum & sanctos caeteros non de Dei omnipotentia potest esse, & de toto facto nesciunt exprimere, quod genus accidentis sit hoc venerabile sacramentum, sed consequenter, licet false asserunt, quod ipsum sit peius quam panis equinus, vel aliquid assignandum. Et sic, sicut isti haeretici a tempore solutionis Sathane, non plus quam picae intellexerant istud verbum sicut false affirmant, quod nec Christus, nec eius apostoli ipsum intellexerant, sic nec patres alii postsequentes, contra errorem istum non oportet nos instanter arguere, cum notum sit fidelibus, quam non quotidie a sacerdote idio-

tico

tico & indigno fit nouiter corpus Christi. Nec ante plenam prolationem istorum verborum sacramentalium fit accidens sine subiecto. Et sic quam diu durauerit pronomen demonstratiuum propositionis sacramentalis, non demonstratur accidens sine subiecto cum tam diu continue manet panis. Similiter cum iuxta sanctos, quicunque imposuerit fidei scripturae aliquem sensum extraneum, quem spiritus sanctus non flagitat sic, vt sit haereticus. Et iste sensus, nec ex fide scripturae, nec ex reuelatione vel ratione ostendi poterit Sed quoscunque sanctos vsque ad solutionem Sathanae omnino latuit. Et plures sancti Hiero. August. & viuax ratio omnimode contradicunt, Patet quod ista sententia sit simpliciter dimittenda, specialiter cum sit falsa. Oportet enim istos scripturam sacram corrigere, non quod hoc accidens sine subiecto eis incognitum, est corpus Christi, sed quod ipsum signat corpus Christi. Sed quomodo virtute sententiae istius fit transsubstantiatio, vel accidens sine subiecto? Cum illud accidens sine subiecto aeque significare poterit corpus Christi. Tales autem haeretici non possunt fingere pro quo instanti est transsubstantiatio, vel accidens sine subiecto. Et sic tollitur ista triplex sententia derisoria, atque erronea, sicut quaecunque alia haeretica, ad verba domini simulanda. Standum est ergo sententiae Hieronymi solidi & subtilis qui dicit, quod panis sacramentaliter est virtute verborum Christi corpus domini saluatoris. Qualis autem sit iste panis, vel quid in natura sua videat fidelis theologus alias hostias non sacratas.

Secundum Hiero. quid sit sacramentum.

CAPVT IV.

Quod post consecrationem manet panis.

ALITHIA. Placet mihi quod tam stricte & plane replicas contra haereticos in ista materia, specialiter cum tanta multitudo fratrum & aliorum vocatorum Christianorum, clamant contra tuam sententiam, & mortem tuam multipliciter machinantur, cum praecedente tua sententia illi forent manifesti haeretici, & per consequens ab ecclesia extirpandi, vel saltem

tem a quocunque gradu dignitatis ecclesiasticae, & per consequens a possessione temporalium & percipiendis eleemosynis excludendi. Sed dic quaeso quomodo post consecrationem huius hostiae manet panis. Multi autem dicunt, quod si hoc crederent nunquam in perpetuum celebrarent. PHRONE. Oportet cum ista materia sit positiua, ad fidem scripturae attendere, & ipsi plane credere, & sicut virtute verborum fidei scripturae conceditur, Quod hoc sacramentum est corpus Christi, & non solum quod erit, vel figurat sacramentaliter corpus Christi, sic concedatur eadem auctoritate simpliciter, quod iste panis, qui est hoc sacramentum est veraciter corpus Christi. Et non dubium etiam laico idiotae, quin sequitur. Iste panis est corpus Christi, ergo iste panis est, & per consequens manet panis, & sic simul est panis & corpus Christi. Exempla autem possunt grossa poni pro ista materia attestanda. Non enim oportet, sed veritati repugnat, quod homo dum fit dominus vel praelatus ecclesiae, desinat esse eadem persona, sed maneat omnino eadem substantia quodammodo exaltata. Sic oportet credere, quod iste panis virtute verborum sacramentalium, sit consecratione sacerdotis primi veraciter corpus Christi, & non potius desinit esse panis quam humanitas. Ex hoc quod fit Deus, desinit esse homo. cum natura panis non ex hinc destruitur, sed in digniorem substantiam exaltatur. Nunquid credimus quod baptista ex hoc quod fuit factus Helias virtute verborum Christi Matth. XI. desiit esse Iohannes, vel aliquid quod substantialiter ante fuerit? conformiter non oportet, quod licet panis incipiat esse corpus Christi virtute verborum suorum, quod desinat esse panis, cum panis fuit substantialiter ex hoc, quod incipit esse sacramentaliter corpus Christi, sic enim Christus dicit. Hoc est corpus meum, virtute quorum verborum oportet illud concedere sicut in Euangelio Matth. XI. de baptista asseritur. Si vultis scire, ipse est Helias, & propter laborem in aequiuocis, Christus non contradicit Baptistae Iohan. I. Cum ipse asserit. Non sum Helias. Vnus enim intelligit quod est Helias figuraliter, & alius quod non est Helias personaliter. Et conformiter non contradicunt, sed aequiuocant qui concedunt, quod hoc sacramentum non est, suple, naturaliter corpus Christi, & idem sacramentum est figura-

figuraliter corpus Christi. Et quantum ad illud assertum ab haereticis induratis, quod nunquam celebrarent si hoc crederent esse verum. Reuera prodesset ecclesiae, & cederet ad honorem Dei, quod tales apostatae nunquam suum accidens consecrarent, quia per hoc multipliciter blasphemant in Deum, & implicant Deum esse auctorem mendacii. Ponunt enim quod mundum quem Deus crearat statim destruunt, quia materiam primam quam Deus ordinauit esse perpetuam destruunt, & nihil innouant huic mundo, praeter hoc quod mentiuntur se facere inaudita mirabilia, in quae indubie Deus non potest. Et sic vt fingunt faciunt nouum mundum. Quid ergo abesset, quod tales haeretici idiotae nunquam celebrarent, cum sicut ignorant vocem propriam, sic ignorant quidditatem sacramenti quid faciunt & adorant? Sed quantum ad veritatem fidei, quod hoc sacramentum est panis vigilent haeretici, & oculis conniuentibus suscitent intellectum Nam Matth. VI. docet nos orare Veritas, vt panem nostrum quotidianum, vel supersubstantialem nobis det hodie. Et secundum Augu. super eodem textu in sermone domini de monte, per panem quotidianum inter alios sensus laudabiles intelligit Christus hoc venerabile sacramentum. Sed nunquid non credimus quod sequatur, quod si hoc sacramentum sit panis quottidianus, pro quo oramus, panem nostrum quottidie, tunc est panis? Similiter apostoli cognouerunt Christum in fractione panis, Vt dicitur Luc. XXIV. c. Et illum panem docet Augu. cum lege Papali de Con. dist. III. Non omnes, esse hoc venerabile sacramentum. Sed nunquid credimus quod non sequitur, Apostoli cognouerunt Christum in fractione panis huius, ergo tunc est panis? Similiter Apostolus qui in hac parte accepit sensum suum a domino, vocat hoc sacramentum panem quem frangimus, vt patet 1 Corinth X. & saepe cap. sequente XI Quis ergo blasphemaret in Deum, quod tantum vas electionis sacramentum praecipuum vocet false, & specialiter cum futuras nouerit esse haereses de hoc pane? Nimis ergo negligens foret Paulus ecclesiae sponsae Christi, si nosceret quod hoc sacramentum non sit panis, sed accidens sine subiecto, si tam crebro vocaret ipsum panem, & nunquam vero nomine, cum nosceret prophetice tot futuras haereses esse in hac parte. Dicant

Panem quottidianum secundum Au. quomodo est intelligendum.

cant ergo isti haeretici idiotae, cum sufficienti fundatione, quid est hoc sacramentum quod execrant cum suis mendaciis, si non fuerit ille sacer panis. Similiter vt tactum est superius. Christus qui est veritas prima, dicit secundum quattuor Euangelistarum testimonia, quod ille panis est corpus suum. Sed quis haereticus non erubesceret tunc negare quod est panis? Ideo vel oportet veritatem scripturae suspendere, vel cum sensu ac iuditio humano concedere quod est panis Mures enim ac aliae bestiae istud noscunt. Cum secundum Philosophos de suo esibili habent noticiam. O si fideles in domino videbunt Antichristum cum suis complicibus tantum posse, quod condemnet & persequatur vsque ad mortem ecclesiae filios, qui in hoc fidem euangelii sic concedunt. Certus quidem sum quod veritas Euangelii potest ad tempus in plateis corruere, & per minas Antichristi modicum reticeri, sed extingui non potest, cum veritas dicat, quod verba sua non transient, licet cœlum & terra quo ad innouationem aliquam sic transibunt. Expergiscat ergo fidelis in anima, & diligenter inquirat a nostris haereticis, quid sit in natura sua hoc sacramentum venerabile si non panis, cum fides euangelii & sensualis noticia, cum ratione probabili istud dicit, quia certus sum, quod idolatrae qui fabricant sibi Deos, satis noscunt quid sint in suis naturis, licet fingant, quod habeant aliquid numinis a Deo deorum supernaturaliter eis datum. Ideo dicit fidelis, quod isti haeretici in ignorantia, nedum excedunt mures & tales bestias sed Paganos. Et patet fidelitas conclusionis praedictae, quod hoc sacramentum venerabile est in natura sua verus panis, & sacramentaliter corpus Christi.

CAPVT V.

Probat dicta superius rationibus.

ALITHIA. Placet mihi, cum video quod vel oportet negare Euangelium tanquam summe haereticum, vel de hoc sacramento concedere, sicut dicis. Sed rogo te commisceas cum aucto-

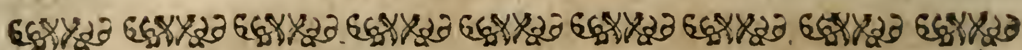
auctoritatibus tuis paululum rationis, quia omnes admittimus, quod Deus nihil poteſt facere, niſi probabili ratione, nec deſtruit naturam inpeccabilem, nec confundit noticiam naturaliter nobis datam, niſi ſubſit maior vtilitas & maior probabilitas rationis. PHRO. Placet quod fidem de Deo tam acute & recenter reſpicis, ideo expedit parum procedere ſecundum quod rationes iſtius materiae exigunt, vt veritas fidei plus clareſcat. Supponamus ergo, quod inter omnes ſenſus extrinſecos, quos Deus dat homini, tactus & guſtus ſunt in ſuis iuditiis magis certi, ſed illos ſenſus haereſis iſta confunderet ſine cauſſa, foret ergo Antichriſtianum ſacramentum quod iſtud faceret. Nam quo ad tactum de ſacramento, patet experimento certo, quod haereticus non negabit, quod iſte panis ſacratus dum fuerit piſtus nouiter, diſpariter frangitur, vt patet de frangibilitate & ſono in comparatione ad panem antiquum, & ſpecialiter in aura humida tenaciter adherentem. Sed talia accidentia durities, mollities, frangibilitas, & tenacitas, nec poſſunt per ſe eſſe, nec in aliis accidentibus ſubiectari, ergo relinquitur quod ſit ſubiectum aliquod, vt panis, vel aliquid haec ſubiectans. Cum enim hoc ſacramentum manens idem continue nunc eſt durum, nunc molle, nunc frangibile, nunc tenax. Patet philoſophis, quod praeter qualitates quattuor, oportet dare ſubiectum aliquod quod in illis taliter transmutatur, quia aliter oporteret negare diſtinctionem talium accidentium. Vel quod in tali transmutatione ſacramentum nouum continue eſt creatum, quod ſi primum detur, tunc nullum accidens diſtinguitur a materiali ſubſtantia, & cum manent accidentia illa forent materialis ſubſtantia ſicut primo. Similiter in ſacramento calicis, quo ad ſenſum guſtus, eſt eadem conſyderatio, cum poteſt contingere, quod vinum exiſtens in principio dulce & ſapidum, per conſeruationem in vaſe diuturnam, foret acrum & omnino inſipidum Et quantum nos guſtu vel ratione poſſumus iudicare, oportet dare aliquod ſubiectum quod in illis qualitatibus transmutatur. Quantitas enim vt profunditas, vel ſuperficies, non recipit denominationes huiusmodi qualitatum, cum tunc in omni corpore habente longitudinem, latitudinem, & profunditatem foret quantitas taliter informata. Oportet ergo praeter quantitatem dare ſubiectum, quod per qualitates huiusmo-

Deus nihil poteſt niſi probabili ratione.

Argumentum pro remanentia panis.

iusmodi alteretur, cum continue ſit noua quantitas rarefacta ſubſtantia vel denſata. Sed quia in iſta materia multiplicaui alias argumenta, & allegaui contra iſtum errorem multiplex teſtimonium Auguſtini. Ideo illis ſuppoſitis noto tertio, quomodo intrinſecorum iſta dementia eſt perplexa. Nam deficiente noticia ſenſus extrinſeci, oportet quod ſenſus intrinſecus illudatur, & nullus talis haereticus dicet ſcholaſtice, quod noſcit quidditatem, vel differentiam ſubſtantiarum ſenſibilium. Sed concedet cum ſtultis philoſophis, quod de talibus ſenſibilibus nihil noſcit. ſicut poſito, quod multae hoſtiae ſacratae & non ſacratae, hominibus ignorantibus ſint commixtae, tunc haereticus neſcit accidens ſuum a pane diſtinguere, ſicut nos neſcimus diſtinguere inter ſacratas hoſtias & non ſacratas, eo quod ſacratio non eſt ſenſibilis, ſed inſenſibilis. Mures autem habent ſibi innatam noticiam de panis ſubſtantia ſeruata ſicut primo, ſed iſtis infidelibus iſtud deeſt, & cum ignorant quis panis aut quod vinum ipſis latentibus conſecratur. Nec conſecratum iterum recipit conſecrationem, quia ſic accidens per ſe ſine pane vel vino poterit conſecrari. Patet quod eſt illis ambiguum, ſi vnquam rite conſecrant, vt ſi multitudo hoſtiarum ſtatim poſt piſtionem a presbitero ſit ſacrata, & vinum in transmarinis partibus ignorante Anglico ſit ſacratum, tunc frater Anglicus non de illis conſecrauit ſicut dicit, ſed quis ſcit ſi ipſae res ita ſe habent, cum quotquot hoſtiae poſſunt ſimul eodem verbo domini conſecrari, & vinum poteſt in quocumque vaſe & quantacumque quantitate ſacrari, etiam ſi poterit per ſe eſſe guſtum itaque cauponum, licet iſti ſtolidi haeretici neceſſitantur tollere, non tamen eis credunt, cum mures non obſtante ſua ſtultitia ſeruant ex integro ſenſum ſuum. Quid ergo moueret dominum Ieſum Chriſtum tollere ſic iudicium ſuorum cultorum, cum in nullo redundat eis bonum nec enim ratione vel fide ſcripturae poteſt fundari, quod eſt neceſſarium homines ſic decipi? cum panis & vinum remanentia figurarent aptius corpus Chriſti & ſanguinem, quam accidens ſine ſubiecto. Et aeque poteſt corpus Chriſti & ſanguis eſſe ad quemlibet punctum talis corporis, ſicut ad aliquem punctum talis monſtruoſiſſimi accidentis. Et tunc ſaluari poſſent fidei ſcripturae, & ſic vndique maior vtilitas, & Dei maior reuerentia reſul-

resultaret. Similiter tales blasphemi inuoluunt praelatos insolub.liter in negligentia quo ad grammaticos, cum grammatici doceant verba supradicta latina construere, secundum quod sunt vulgariter intellecta, sed propter periculum haeresis deberet eis iniungi secundum istam blasphemam stultitiam quod sic doceant pueros suos construere. Apostoli cognouerunt dominum in fractione panis, hoc est in fractione accidentis sine subiecto, quia aliter pueri capaces possent concipere quod panis substantia foret fracta per Deum, quem vt haeretici isti inquiunt foret grande periculum. Nam grammaticus foret culpandus, qui non istam aequiuocationem detegeret, canis in cœlo lucet Sed si doceret in vulgari loquutione, quod animal latrabile ibi lucet, multo magis ergo foret culpandus grammaticus, qui in puncto laesionis fidei huiusmodi aequiuocationem reticeret. Sed benedictus sit dominus virtutis, qui istorum haereticorum noticiam sic confundit, quod vsque hodie nesciunt ad sensum suum construere verba euangelica supra dicta. Nam ipsi nec construendo, nec praedicando intelligunt voces suas, quando dicunt, quod apostoli nouerunt Christum in fractione panis, hoc est in fractione accidentis sine subiecto. Et sic antichristus in ista haeresi destruit grammaticam, logicam & scientiam naturalem. Sed quod magis dolendum est tollit sensum Euangelii. Sed Deus sicut semper seruat noticiam naturalem in laicis, sic semper seruat sensum catholicum in quibusdam clericis, vt in Graecia aut alibi vbi placet O quis posset fratres & alios apostatas excusare, quod vel ignorant, vel non audent, vel propter inuidiam nolunt fidem suam in istis detegere & populum docere, de quo praeter obligationem secundum amorem fraternitatis accipiunt tantum lucrum Reuera naturale ingenium hominis pseudo fratres huiusmodi condemnaret, cum tanquam inimici domestici plus quam idololatrae remoti simplicem populum perturbarent. Quae ergo maior blasphemia quam dicere, quod Christus qui est Deus & dominus veritatis, tales errores specialiter in populo suo auctorisat? indubie declinatio a lege euangelica est in caussa Quare isti pseudo discipuli Antichristi reddunt se plus ignaros quam sunt bestiae vel pagani.

CAPVT VI.

Quomodo & qua cauſſa inoleuit haereſis circa Eucháriſtiae ſacramentum.

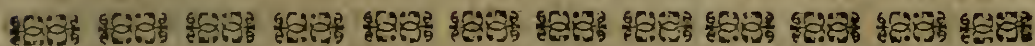
ALITHIA. Placet mihi quod tam audacter prorumpis in veritates euangelicas, & illas in parte detegis ratione. Sed vellem libenter addiſcere quomodo & qua de cauſſa iſta haereſis inoleuit, imo ſuppoſito quod diabolus cum ſuis diſcipulis hanc inuenit quod ſignat in Chriſti eccleſia, quam Chriſtus ſuper omnis diabolos damnate. PH. Forem infideli deterior niſi vsque ad mortem defenderem legem Chriſti, & certus ſum, quod omnes haeretici vel diſcipuli Antichriſti, non poſſunt iſtam ſententiam euangelicam inpugnare. Et ex alio latere confido de miſericordia domini, quod poſt hanc vitam breuem & miſeram, ero ſuper habundanter propter certationem iſtam legittimam a domino praemiandus. Scio quidem ex fide euangelii, quod Antichriſtus cum ſuo conſilio, non poteſt niſi corpus occidere, ſed Chriſtus cuius partem ſuſtineo, poteſt tam corpus quam animam mittere in gehennam ignis. Et certus ſum quod in illo quod eſt ſeruis ſuis vtilius non poteſt deficere, cum ipſe ſe gratis oppoſuit dirae morti, & omnes chariores diſcipulos ordinauit ad profectum eorum indubie acutius cruciari. Iſtam ergo reputo cauſſam lapſus hominum in iſtam haereſim, quod diſcredunt Euangelio, & leges papales, ac dicta apocripha plus acceptant. Et inter omnes infidelitates quae vnquam creuerunt in eccleſia Dei ſancta, iſta ſubtilius & profundius demergit homines in voragines errorum de fide, & plus facit apoſtatare, ab abbate domino noſtro Ieſu, Et eſto quod Innocentius tertius deuiauit in iſta dementia, vt fratres ſibi imponunt, quod non pertinet mihi diſcutere. Scio tamen ex fide Chriſti, quod quicquid in materia iſta definierit, non debet acceptari a fidelibus, niſi de quanto in lege Euangelica eſt fundatum, cum certus ſum ex eadem fide, quod in iſta lege omnis veritas & ſpecialiter veritas fidei, ſecundum menſuram quae magis congruit continetur. Et cum in Chriſto & lege

lege ſua non ſunt, eſt, & non, ſed in lege ſua, vt patet ex praedictis continetur, quod ſacramentum iſtud eſt corpus Chriſti & panis, ideo hoc debet quilibet fidelis in domino obſeruare. Sed ex iſto manifeſte infertur, quod hoc ſacramentum non ſit accidens ſine ſubiecto, cum fundari non poterit, quod Deus fecit accidens corpus ſuum. Ideo adhaerens fidei vt haereſim maximam hoc negabo, Ideo miſi alias ſatrapis in iſta materia, iſtas tres concluſiones, cum proteſtatione debita. *Tres concluſiones.* Prima haec eſt. Si virtute iſtorum verborum ſacramentalium ſit accidens ſine ſubiecto, in ſacramento altaris, illud accidens eſt ipſummet ſacramentum. Patet ex hoc, quod ſacramentum illud ſecundum confeſſionem concordem iſtorum haereticorum non eſt ſubſtantia, ideo non ſupereſt quid verba iſta deſtruerent & in ſacramento relinquerent, niſi tale accidens. Secunda concluſio fuit iſta. Inter omnes haereſes, quae vnquam pullularunt in eccleſia ſancta Dei non fuit nephandior, quam haereſis ponens accidens ſine ſubiecto eſſe hoc venerabile ſacramentum. Patet ex hoc, quod iſta via quantum in ſe eſt haereticat praecipua verba Chriſti, & haereſim ſuper maiorem partem eccleſiae introducit. Tertia concluſio eſt iſta. Hoc ſacramentum ex fide Euangelii eſt naturaliter verus panis, & ſacramentaliter ac veraciter corpus Chriſti. Patet ex Euangelio ſupra dicto. Quantum ad ſecundam quaeſtionem tuam videtur mihi probabile, quod Chriſtus qui dominatur ſuper omnes diabolos, per hoc docet nos figuratiue, quomodo regnum in ſe diuiditur, & finaliter deſolatur, & quomodo eius praepoſiti benedicunt, ad tantum quidem in ſe diuiduntur, quo ad iſtam materiam ſectae fratrum, quod quaelibet contrariatur reliquae, & nulla fundat efficaciter dictum ſuum. Et quia ſui praelati praeſumunt propter pecuniam benedicere, a domino maledictis, ſicut maledicunt crebrius a domino benedictis, ideo innuebat nobis dominus, quomodo eorum benedictio ſecundum proprium eorum arbitrium ſaepe maledictio domini eſt dicenda, iuxta illud Malach. I. Maledicam benedictionibus veſtris. Dicunt enim quod in conſecratione ſuae hoſtiae benedicunt panem & vinum in nihilum, cum nulla pars eius remanet in Chriſti corpore, nec in ſuo ſacramento, vt inquiunt, ſed loquendo proprie de annihilatione, annihilatur

tur & in nihil conuertitur. Chriſtus autem licet vocatus fuerit homo auſterus a ſeruo pigro, nunquam tamen tam ſeuere alicui rei ſignabili maledixit, quando enim maledixit ficui Marc. XI remanſit ficus ſubſtantia, cum Chriſtus neſciat propter peccatum vel figuram peccati, ſuam omnimode deſtruere creaturam, & cum nulla creatura poteſt quicquam facere niſi praeueniat factio creatoris. Patet vt conſonat, quod licet ipſi benedicant panem (vt falſe dicunt) in nihilum. tamen Chriſtus cum ſit ſua fabrica ipſum ſeruat. Nec oportet muſſitare ſuper dictum Iohannis de Deo, quod panis remanens eſt, ſed neſcitur vbi eſt, quia fideles ſatis ſciunt, quod panis virtute benedictionis Chriſti, in melius, quia in corpus domini eſt conuerſus, & remanet panis, quia manet ſacramentaliter ipſum corpus. Et ſi dicunt quod tranſubſtantiatur virtute verborum ſacramentalium, placet mihi, cum ſubſtantia illa non tranſit, ſi non in ſuo tranſitu habet eſſe. Laudemus ergo Ieſum Chriſtum, quod auctor huius mendacii non eſt ille qui dixit, & facta ſunt. Sed potius ille mendax qui dixit, & non facta ſunt, mandauit & diſperſa ſunt. Quod ſi replicas ex hoc ſequi, quod Papa & cardinales ſui frequenter in fide deficiunt, ac ſe & eccleſias ſuas ſaepe decipiunt, vera eſt concluſio, ſed dolenda. Verumtamen vtrum deceſſerunt contriti de tali haereſi, vel remanſerunt poſt mortem haeretici, non eſt noſtrum temere diffinire. Deus tamen qui nouit archana, noſcit veritatem in iſta materia, ſic & aliae perſonae, quibus voluerit ipſe reuelare. Non enim tenemur credere, vel verbis oſtendere, quod ipſe poſt mortem ſit pater beatiſſimus, ſicut in vita adulatores cupidi ipſam clamant, ſed ſi in vita vſque ad mortem a Chriſti ſequela plus fuerit deformatus, tunc in inferno profundius eſt damnatus. Multos autem ſuppono ſeductos fuiſſe hac haereſi, qui finaliter pœnitebant, vt ſuppono de domino Lincolen. & caeteris qui in ſcriptis ſuis reliquerant, quod accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto ſuo, & tamen dictus dominus Lincolen. in gloſſa ſua de diuinis nominibus ita ſcribit Accidens (dicit) forte eſt ſine ſubiecto. Et aduerbium iſtius ſubtilis doctoris ſic intelligo. accidens tale in ſacramento oportet in actu conſyderationis noſtrae exiſtere, cum monet actualiter ſenſum noſtrum. Sed conſyderationem de quidditate ſubiecti ſui, decet

Concluſio dolenda.

cet ſuſpendere, & totam conſyderationem ſubſtantiae creatae, oportet in ſignato ſuo colligere, vt intrans baſilicam, non infigit ſenſum ſuum in conſyderatione de quidditate ligni imaginis, ſiue crucis, ſed ipſum colit quantum ſufficit in ſignato. Sic eſt in materia de hoſtia conſecrata, & quia hoc fit quandoque, & quandoque oppoſitum ideo repeto, quod Lincolen. dicit, Accidens forte eſſe ſine ſubiecto. Et illo modo loquuntur Philoſophi ponentes, quod tempus habet eſſe per animam, & quod ſenſibile per conſyderationem animae eſt in actu. Tempus enim habet a nobis eſſe cognitum, quod ſit menſura motus ſenſibilis per conſyderationem actualem animae, ſicut ſenſibile habet illam potentiam paſſiuam reductam ad actum, dum actualiter eſt ſentitum. Et eſt mihi probabile, quod magni philoſophi in iſta materia ſic tacite ſenſerunt. Sed quia fruſtra enim rimari intentionem auctoris huius erroris, ideo diſcuſſionem atque contentionem circa hanc gloſſam relinquo Theologis diſputandam, certus ſemper de fide Euangelii, in qua intrepide conquieſco.

CAPVT VII.

Quomodo panis eſt corpus domini, non exiſtens identice corpus ipſum.

ALITHIA. Placet iterum, quod tam euidenter & acute exponis teipſum & conſydero, quod infinitum magis autentica eſt veritas ſcripturae, quam perſona aliqua iam ſuperſtes vel communitas alleganda. Ideo ſi eſſent centum papae, & omnes fratres eſſent verſi in cardinales, non deberet concedi ſententiae ſuae in materia fidei, niſi de quanto ſe fundauerint in ſcriptura. Video iterum, quod non damnas Papam, vel perſonam aliquam ſub iſto errore, quia neſcis qualiter deceſſerunt, ſed quod eſt infinitum tibi plus credibile, quod doctores ſub iſto cathacliſmo, vel errarunt in fide, vel vecorditer tacuerunt, quam quod aliquod verbum Euangelii poterit eſſe falſum. Et ſic eſt tibi nimis leuis euidentia. Si aliquis citra au-

ctorem

ctorem fcripturae fic dixerit, ergo verum. Ideo vana eft follicitudo hominum in ifta materia credere, credulitate fide digna, in his quae exceffferint fenfus fuos, cum vix contingat ad argumentum topicum. Sed fi talis quantumcunque fanctus & prudens fic afferit praeter euidentiam fenfuum, ergo verum. Sed vnum vellem libenter cognofcere, quomodo panis ille eft corpus domini, cum non fit identice ipfum corpus. PHRO. Video quod in multis verum concipis, & quantum ad modum quo panis ille, eft corpus domini. Firmiter crede hoc, cum Chriftus qui mentiri non poterit ita dicit. Et nouifti quod triplex eft praedicatio, fcilicet formalis, effentialis, & habitudinalis. Relictis in ifta materia duabus prioribus ad tertiam oportet attendere. Nam fecundum tertiam dixi tibi, quomodo Chriftus dixit de Baptifta quod fit Helias. Matth. XI. Apoftolus dicit de Chrifto 2 Corinth. X. moralifando gefta legis veteris. Petra inquit erat Chriftus. Et Genef. XII. Fides fcripturae afferit quod feptem fpicae, & feptem boues craffi, funt feptem anni fertilitatis. Et vt Auguftinus notat fcriptura non dicit, quod fignant illos annos, fed quod funt ipfi anni. Et talem loquutionem fpiffim in fcriptura poteris reperire. Nec dubium in iftis loquutionibus eft praedicatio fecundum habitudinem & non pradicatio fecundum effentiam, vel formalis. Et omnes loquutiones tales notant, quod res fubiecti ordinatur a Deo, rem praedicati fecundum habitudinem figurare. Sic autem dici poteft quod panis ille facramentalis, eft ad illum modum fpecialiter corpus domini, cum Chriftus tam autenticus illud dixit. Paratus fum tamen fi ex fide, vel ex ratione doctus fuero fenfum fubtiliorem credere, fed de hoc fenfu fum certus, nec haeretici contrarii habent hic materiam refiftendi, cum fecundum videre illorum hoc accidens fine fubiecto, quod eft facramentum, eft corpus Chrifti, hoc eft ipfum corpus facramentaliter fignat vel figurat. Cum ergo maior fit habitudo panis ad corpus Chrifti, vt docet Augu. quam huiusmodi accidentis, quare non poteft coloratus dici, quod ille panis eft fecundum habitudinem corpus Chrifti. Nam vt docet Augufti. fuper Iohannem. Frumentum ex multis granis collectum molitur, fecundo irroratum aqua in puluere pinfatur, & tertio ad corporis efum pro fundamento capitur, correfpon-

Quomodo panis eft corpus Chrifti.

Proteftationes Wiclefii.

ſpondenter panis ſacramentalis a fidelibus ſparſim recipitur, conſequenter irroratus fide euangelica in corde pinſatur, & igne charitatis induratus, ſpiritualiter manducatur. Ideo dicit Auguſti. ſuper Iohann. Crede, fide, charitate formata & manducaſti, quod de eſu ſpirituali oportet intelligere. Nec audiendi ſunt haeretici, qui ſenſum iſtum nituntur extinguere per hoc falſum, quod Euangelium nec ante, nec poſt habet talem modum loquendi figuratum. Nam Luc. XXII. ſtatim ſubiungitur, Hoc facite in meam commemorationem, Ac ſi diceretur. Hic panis ſacramentalis in efficacem mei memoriam debet capi. Similiter 1 Corinth. XI. dicit Paulus. Hic calix &c. Vbi non dubium, quin iſta ſit figurata loquutio. Cum Marci XIV. dicat Chriſtus. Hic eſt ſanguis meus &c. Et idem patet ex dictis, cum mens catholici non capit, quod panis ſit corpus Chriſti, niſi intelligendo figuratiue, cum idemtificatio non ſit poſſibilis. Ideo abſque omni ambiguitate haec eſt figuratiua. Hoc eſt corpus meum, vt ſunt loquutiones de Euangelio Iohannis. Niſi manducaueritis carnem filii hominis, cum multis eis ſimilibus, quae ad ſenſum alium dixit Chriſtus. Verumtamen aliquae ſunt loquutiones fidei ſcripturae, quas oportet plane ſine figura accipere, vt in materia de incarnatione concedi debet, quod Ieſus noſter ſit Deus & homo vt patet ex ſcripturis collatis ad inuicem, vt Iohann I. & Epheſ. I. & Hebr. I. Vnde reputatur, quod calliditas diaboli diu ſtuduit circa iſtam fallaciam, vt eccleſiam in hanc haereſim introducat. Cuius cauſſa eſt, quod praelati eccleſiae non ſecundum ordinationem Chriſti praeferuntur, nec ſint propter legem Antichriſti in lege domini ſtudioſi, ac ſi diabolus machinaretur iſtam ſententiam, ſi poſſum per meum Vicarium antichriſtum, adtantum ſeducere fideles eccleſiae, vt negent hoc ſacramentum eſſe panem. ſed credant ipſum eſſe accidens maxime abhominabile. Per idem inducam, quod credant poſterius quicquid voluero, cum fides ſcripturae & ſenſus manifeſtus hominis illud docent. Nec verum, quin per locum a ſimili ſimplicibus fidelibus poſſet dici quod quomodocumque viuit praelatus, luxurioſus, homicida, ſymoniacus, vel aliter vitioſus, nunquam illud a ſubiecto populo debet credi. Verumtamen illud a ſubiectis clericis oportet propter lucrum iuditii

amoueri. Sed de papa oportet iſtud ſupponere tanquam fidem, ſed quod non errat, & ſpecialiter in fide eccleſiae, ſed cum ſit pater beatiſſimus, quia non peccat. Et ſic videtur illud explanatum ſuperius Matth. XXIV. Cum videritis abhominationem deſolationis &c. in haereſim de iſta hoſtia redundare. Quid quaeſo maior deſolationis abhominatio, quam quod ex inſtitutione Antichriſti pendeant venerabiliter ſupra altare multae hoſtiae conſecratae? Et tamen fideles cogantur concedere, quod quaelibet talis hoſtia, quam nos credimus eſſe panem & corpus Chriſti, ſit prius ſimpliciter quam panis equinus, vel corpus aliquod quantumlibet venenoſum, cum certum ſit, quod omne accidens tale corporeum, ſiue ſit quantitas, ſiue qualitas, ſiue aggregatum multis accidentibus, ſit infinitum imperfectius, quam corpus aliquod aſſignandum. Nec prodeſt fratribus negantibus iſtam hoſtiam adorari, ſed propter aſſiſtentiam corporis domini venerari, quia certum eſt, quod in qualibet creatura eſt trinitas increata, & illa eſt longe perfectior, quam eſt corpus Chriſti. Ideo oportet hos fratres dicere, quod populus adorans hanc hoſtiam, vt corpus domini, ſit idolatra de lumine fidei deſolatus tamen nos ex fide ſcripturae euidentius & deuotius adoramus hanc hoſtiam, vel crucem domini, vel alias imagines humanitus fabricatas.

CAPVT VIII.

De identificatione panis cum corpore Chriſti.

ALITHIA. Rogo frater, probes vlterius per rationem viuacem vel ſcripturam autenticam, quod non ſit idemtificatio panis cum corpore Chriſti nec inpanatio. Non enim delector inſcripturis apocriphis, qualibet vtuntur moderni ad probandum accidens eſſe ſine ſubiecto, quia eccleſia ita dicit. Tales enim euidentiae neminem quietarent. PHR. Quantum ad idemtificationem oportet primo in ſignificatione termini conuenire, quod ad iſtum ſenſum ipſum intelligas. Quod naturas diſtinctas in ſpecie vel numero Deus faciat eſſe vnum idem in numero, ac ſi perſonam Petri faceret eſſe Paulum. Et tunc

Idemtificatio quid ſit.

recolo

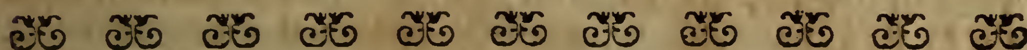
recolo me fecisse rationes multiplices ad improbandum impossibilitatem identitatis huiusmodi. Nam iuxta istam phantasiam, quaelibet pars quantitatiua quantitatis permanentis, vel temporis posset idemtificari cuilibet, quod statim probatur esse impossibile. Nam si hoc verificatum sit de A pedali linea, tunc quaelibet eius quantitatiua, est pedalis, & iterum quaelibet summe parua quod sibi ipsi manifeste contradicit. Ideo ista opinio idemtificatur opinioni impossibili atque haereticae, & conformis est ratio de tempore, & quolibet assignando. Nam si A idemtificatur B, tunc vtrumque illorum remanet, cum destructum non idemtificatur, sed corrumpitur vel desinit esse. Et si vtrumque illorum remanet, tunc tantum differunt sicut primo, & per consequens differunt in numero, & sic ad sensum expositum non sunt idem. Nam patet de virtute sermonis. Si vtrumque illorum remanet. tunc illa ponunt in numerum, & per consequens numeraliter distinguuntur. Similiter si aliqua idemtificantur ad sensum expositum tunc oportet, quod omnes differentiae eorum sunt etiam identificae, quia quaelibet differentia repugnat tali idemtificationi, & per idem consequentiae forent idemtifice differentiis, & res vnius speciei rei alterius speciei, quod notum est claudere contradictionem in terminis. ALITHIA. Quietor in ista ratione triplici quod non potest esse idemtificatio quam signasti. Sed rogo tolle inpanationem, quae est a quibusdam pseudofratribus tenta. Sicut videlicet quod humanitas & diuinitas in Christo, sunt vtrumque eadem persona verbi, sic panis & corpus Christi, sunt virtute verborum sacramentalium idem suppositum. Videtur enim ex verbis tuis, quod innuis istam viam. PHR. Sum certus quod sententia ista inpanationis, est impossibilis atque haeretica, & propter hoc tenebatur a stultis pseudofratribus plus suspecta. Sicut enim argumentum topicum quod homo comptus est ex hinc luxuriosus, sic est argumentum topicum, ista opinio originatur a fratre, ergo est falsa, nam eorum mendacia faciunt euidentiam, ad hoc topicum argumentum. Primo enim contra istud arguo, quod iuxta viam istam corpus Christi, & sic Christus glorificatus in corpore, reciperet omnes transmutationes, vel denominationes quas panis reciperet, & sic corpus Christi ne dum foret factum a presbitero celebrante, sed a *Inpanatio.*

 pistore,

piſtore, & nunc multiplicatum ſic, quod Chriſtus haberet multa corpora ſimul, & omnes praedicationes, quas panis iſte recipit, & corpus Chriſti reciperet, & ſic mus corpus Chriſti comederet, ipſum corpus Chriſti putrefieret conuerſum in vermes, & generaliter ſacerdos celebrans collum & omnia membra Chriſti frangeret. Sed quid infidelius vel abhominabilius deſolans catholicum viatorem? & conſequentia patet, quia quando duae naturae idemtificantur in eadem perſona, vt patet in materia de incarnatione, omnis praedicatio alterius naturae eidem perſonae conuenit. Sic enim vere concedimus, nedum quod Chriſtus ſed quod Deus fuit crucifixus, mortuus & ſepultus, ſicut per ante fuit temporaliter genitus, & ex muliere factus. Similiter ſi iſte panis ſic factus idemtifice corpus Chriſti, & illud corpus eſt realiter ipſe Chriſtus, ergo ille panis eſt factus realiter Chriſtus Deus. Sed quae idololatria foret amplius deteſtanda? Sic enim quaelibet eccleſia haberet Deum ſuum, qui reciperet praedicationes abhominabiles ſupradictas, & ſic deitas foret turpiſſima res in mundo. Similiter ſi ad ſenſum expoſitum foret inpanatio, ſicut eſt incarnatio, inpanationis foret feſtiuitas ſolemniter celebranda. Et Chriſtus foret ad ſenſum conſimilem factus Petra, agnus, ouis, vitulus, aries, ſerpens, &c. ſed quid ſtultius? Ideo certum eſt ex fide, quod iſtam ſententiam. Hoc eſt corpus meum, ſicut alias ei ſimiles, oportet in praedicatione ſecundum habitudinem acceptare. Ideo notanda eſt nobis vna differentia inter praedicationem idemtificam, & praedicationem ſecundum habitudinem. Nam quando duae naturae idemtificantur eidem perſonae, vt contingit de incarnatione, tunc vtraque earum eſt numeraliter idem ſuppoſitum. Sed ſecus eſt in materia de ſacramento altaris, quia licet panis fuerit fractus in tres, vel in quotlibet partes, quaelibet earum non eſt realiter, ſed habitudinaliter corpus domini, vt intuendo diuerſa ſpecula, eadem facies eſt intentionaliter, id eſt ſecundum ſimilitudinem in quolibet eorundem. Vnde non oportet rem factam a Deo ſecundum talem habituationem, ſuum figuratum requirere. ipſum figuratum moueri ad ipſam localiter, vel ex hinc realiter alterari, vt non eſt intelligendum corpus Chriſti deſcendere ad hoſtiam, in quacumque eccleſia conſecratam, ſed manet ſurſum in cœlis

ſtabile

ſtabile & immotum, ideo habet eſſe ſpirituale in hoſtia, & non eſſe dimenſionatum & caetera accidentia quae in cœlo. Vnde videtur mihi, quod corpus Chriſti, & ſic Chriſtus humanitus, ſit ſpiritualiter ad quemlibet punctum mundi. Sed ſecundum Auguſti. & doctores caeteros rex eſt ſpiritualiter, potentialiter & virtualiter, ad punctum quemlibet regni ſui. Corpus ergo Chriſti eſt ad punctum quemlibet huius mundi, cum virtute illius corporis, quaelibet pars mundi perficitur vltra quam rex terrenus partes regni ſui poteſt perficere, Verumtamen credendum eſt quod longe aliter eſt corpus Chriſti in hoſtia conſecrata, cum ſit habitudinaliter ipſa hoſtia. Et ſecundum rationem ſpiritualis & virtualis exiſtentiae, eſt aliter ad quemlibet punctum eius. Et patet quod ſecundum rationem duplicem, eſt corpus Chriſti in loco hoſtiae conſecratae.

CAPVT IX.

Quod corpus Chriſti non putrefit.

PSEVDIS. Propter ſtultitias quas ebullis per tempus non modicum dormitaui. Sed modo oportet me vigilare paululum, ad illas ſtultitias reprobandum. Primo enim non potes ſubterfugere ſylogiſmum talem expoſitorium Iſte putrefit, vel a mure comeditur, ille idem panis eſt corpus Chriſti, ergo corpus Chriſti ſic putrefit atque comeditur, & ſequuntur inconuenientia tibi impertibilia. PHRO. Conſydero quod nimis Sophiſtice vt vulpes infideliter dormitaſti. Sed conſydera praedicta de trinitate, de incarnatione, & de vniuerſalibus, & tunc in multis tuis argutiis erubeſces. Nego ergo tuum argumentum, quod vocas ſylogiſmum expoſitorium, cum ſit deceptorius paralogiſmus. Si enim in materia de trinitate non ſequitur iſta eſſentia eſt pater, & iſta eadem eſſentia eſt filius, multo euidentius non ſequitur in ſylogiſatione tuae cœcae argutiae. Et eodem modo non ſequitur in materia de incarnatione, iſta perſona eſt iſta humanitas, & iſta eadem perſona eſt iſta diuinitas, ergo iſta humanitas eſt iſta diuinitas. Et in materia de vniuerſalibus, non oportet ambigere exemplis, vt licet

Obiectus contra remanentiam panis.

ſpecies

ſpecies humana ſit Petrus, & eadem ſpecies ſit Paulus, non ex hinc ſequitur, quod Petrus ſit Paulus ſed ſatis eſt, quod ſint idem in ſpecie. Et ſic ſatis eſt tibi in propoſito, quod ſi iſte panis a mure comeditur, & iſte panis eſt corpus Chriſti, tunc illud quod eſt corpus Chriſti a mure comeditur &c. Et talis aptanda eſt concluſio in omnibus aliis paralogiſmis. Exemplum autem iſtius, patet in fide ſcripturae. Vt non ſequitur, iſte Baptiſta eſt Helias, & iſte Baptiſta tunc procreabatur de Zacharia atque Eliſabeth, ergo ille Helias tunc fuit taliter procreatus. Ideo non oportet propter hoc verbum verum Chriſti, concedere omnes praedicationes formales de Baptiſta, quae conceduntur de Helia, vel e contra. Et hoc patet reſoluendo proproſitiones in ſua ſignificata catholica. Quis rogo color, ſi iſte panis figurat ſacramentaliter corpus Chriſti, & iſte panis tunc fuit piſtus, quod corpus Chriſti tunc temporis pinſabatur? PSEVDIS. Adhuc tuae euaſiones haereticae cognoſcentur. Nam iuxta ſenſum tuum concedendum foret, quod ſcriptum, vox, & quidlibet imponendum ad ſignandum corpus Chriſti, foret habitudinaliter, & ſic realiter ipſum corpus Chriſti. Sed quis ſufficeret enumerare inconuenientia ex hoc ſequentia? Nam in praeditatione ſecundum habitudinem eſt conformis ratio vtrobique. PHRONESIS. Adhuc euadet fidelis multas tales argutias ſimiales, quia niſi poſſis probare, quod quilibet imponens ſignum vel terminum ad ſignandum corpus Chriſti. vel aliud aſſignandum ſit ille, qui dixit & facta ſunt, nec mentiri poterit, aliter non procederet tua argutia ſimialis. Ideo nihil potes idemtificare cuilibet vel alicui alteri, antequam iſta auctoritatiua excellentia ſit communicata, cuilibet tuo complici imponenti, quod cum non potes, erubeſcas de turpitudine tuae argutiae. Vnde non concedo iſta verba ſcripturae, propter impoſitionem humanam, ſed quia prima ita dicit, ideo hanc reuerentiam ſcripturae ſingulariter reſeruo, quod humiliter illi obediens integraliter hanc concedo, tanquam certus ex fide quod nulla pars ſcripturae ſacrae, poterit eſſe falſa. Ideo quid mihi quod impoſitor tuus impoſuerit ſigna vel terminos ad taliter deſignandum? Non enim propter hoc variabo reſponſionem ad ſenſum, quem didici ex ſcriptura, vt ſi impoſueris quod iſta propoſitio, homo eſt aſinus,

ſignifi-

ſignificet praecipue primarie Deum eſſe. Propterea non concedam, quod homo eſt aſinus, nec propoſitionem illam quam proponis. Non tantum obediam impoſitioni tuae, vel regulis de obligatione, vel impoſitioni termini quam tu fingis. Scio tamen quod laborem, omnes tales loquutiones figuratiuas ſcripturae, recenter memoriae commendare. Sed ſcio quod aequiuocans in praedicatione identifica, vel ſcripturam non conſyderans, ſicut non contradicit ſententiae ſcripturae, ſic non capitur in tua redargutione, vt Chriſtus & Baptiſta non contradixerunt ſibiipſis, licet Chriſtus conceſſit, quod Baptiſta eſt Helias, & Baptiſta ad ſenſum aequiuocum aſſeruit ſe non eſſe Heliam. Vnde in iſto puncto ego aliquando infatuaui, ignorans praedicationem habitudinalem. Credidi enim, quod in tali loquutione. Baptiſta eſt, eſt Helias, hoc nomen Helias transfertur a ſignificatione illius magni prophetae in lege veteri, de quo. 3 Regum XVIII. Et ſignificat omnino aequiuoce & ſingulariter Iohannem Baptiſtam. Sed poſtmodum reperi ex ſanctorum teſtimonio & ratione valida, quod Helias ſignificat in loquutione Chriſti, illum prophetam de lege veteri, & per conſequens habitudinalis praedicatio eſt dicenda, non autem identifica, cum Chriſtus intellexit, quod Baptiſta eſt Helias figuraliter, & Baptiſta intellexit, quod non eſt Helias perſonaliter, cum aliter foret dictum Chriſti ad iſtum ſenſum deriſorum exponendum. Si vultis ſcire, ipſe Baptiſta eſt illa perſona. Et ſic intelligo alias perſonas habitudinales ſcripturae ſacrae. Et ſi quaeras, quando Baptiſta incœpit eſſe Helias, videtur quod tunc, quando habuit ex ordinatione Dei illam habitudinem ad Heliam. Et prius ſaltem naturaliter fuit Baptiſta Helias, antequam Chriſtus protulit illa verba. De ſacramento tamen altaris videtur probabile, quod prolatis his verbis ſacramentalibus, ille panis eſt corpus domini, & non ante, ita quod de virtute verborum Chriſti, ille panis habeat ſimul nomen ſacramenti, & nomen corporis domini Ieſu Chriſti.

Quando Baptiſta incœpit eſſe Helias.

Quando panis eſt corpus Chriſti.

PSEVDIS. Adhuc videtur mihi, quod claudicas, cum iuxta dicta tua quaelibet pars quantitatiua panis nobis ſenſibilis, foret idem corpus Chriſti in numero, & ſic corpus Chriſti foret infinitum paruum, pars ſuiipſius, & quantumlibet a ſe diſtans. Nam quaelibet pars quantitatiua iſtius hoſtiae eſt corpus, ſed infini-

infinitum persona est aliqua pars quantitatiua, istius hostiae, & cum ista tota hostia sit idem corpus in numero. Sequitur secunda conclusio. Et cum tales hostiae, quae sunt corpus Christi in prouinciis multum distant. Sequitur tertia conclusio. Primo cum infinitae sunt variationes in huiusmodi hostiis consecratis. Sequitur, quod omnes illas variationes recipit corpus Christi. PHRO. Sicut dixi tibi superius, oportet te cognoscere sententiam de vniuersalibus & sic intelliges, quod sicut species humana, est quodlibet eius indiuiduum, sic idem corpus Christi in numero, est quaelibet pars sensibilis hostiae consecratae. Conclusiones enim Logicae iuuant ad veritates catholicas cognoscendas. In multis tamen est diuersitas, in exemplo speciei & corporis Christi, cum quodlibet suppositum hominis sit idemtifice species humana. Non sic autem est de partibus quantitatiuis panis sacrati. Et sic totum vniuersale est idemtifice quodlibet eius suppositum. Sed corpus Christi non est idemtifice quaelibet pars quantitatiua panis, sed habitudinaliter. Vtrum autem sit resolutio ad partem indiuisibilem inclusiue, non hic diffinio. Sed certus sum, quod quaelibet pars naturalis, atque sensibilis panis sacramenti, est habitudinaliter corpus Christi. Cum non sit ratio quare panes dispares in qualitate & quantitate, dum consecrantur quantumcunque destiterint, sunt sacramentaliter corpus Christi, quin per idem & multae partes quantitatiuae eiusdem panis. Sed praedicationum distinctio est omnimode notanda. Et patet, quod prima conclusio est concedenda. Et quantum ad primam trium replicationum patet, quod nihil est infinitum paruum, sicut nihil est infinitum magnum praeter naturam diuinam, & illa non est parua. Compositum enim ex duobus punctalibus, est summe paruum, sicut numerus binarius in quantitate discreta. Concedo tamen, quod corpus Christi est satis paruum, & quantumlibet varie figuratum. Nota tamen, vt dixi superius, quod omnia ista intelligas in praedicatione habitudinali & essentiali. Non autem vt praedicatum tale formaliter praedicatur, vt corpus Christi est quantum & figuratum aequaliter grano frumenti, quia est illud quod taliter figuratur & quantificatur. Et tamen corpus Christi non taliter quantificatur, aut figuratur, cum corpus Christi non figuratur, nisi vt est in cœlo, licet

sit

ſit figuratum, quod hic ſubſtantialiter ſit nobiſcum, quia eſt panis, qui ſecundum denominationes huiusmodi eſt nobiscum & ſic in replicatione prima, falſum aſſumitur, & non ſequens. Quo ad ſecundam patet vt ſupra, quod falſum aſſumitur & non ſequens, Nam corpus Chriſti non eſt pars ſuiipſius, licet ſit pars iſtius panis, qui eſt ipſummet corpus Chriſti, ſicut Deus non differt a ſe, licet ſit perſona, quae a perſona alia differt. Et omnes ipſae perſonae, ſunt illemet idem Deus. Oportet enim ſi corpus Chriſti ſit pars ſuiipſius, quod ſecundum idem componat ſeipſum, quod eſt impoſſibile. Et ex eodem patet, quod probatio concluſionis tertiae non aufertur, ſcilicet quod corpus Chriſti diſtat a ſe. Conceditur tamen quod corpus Chriſti eſt multi panes a ſe diſtantes, vt patet de multis panibus conſecratis in Anglia. Sed non ſequitur propterea, quod corpus Chriſti ſit multipliciter, licet ſint multi panes tam varie ſituati. Sed ſi cum iſtis panibus corpus Chriſti foret identifice, illa multa ratio ſatis procederet. Et patet iſta reſponſio terminis in ſua exponentia reſolutis.

CAPVT X.

Si duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco.

PSEVDIS. Adhuc video, quod non erubeſcis contra dicere tam Philoſophis, quam Theologis, propoſitionibus per ſe notis. Supponunt enim omnes ſani capitis Quod impoſſibile enim duo corpora eſſe in eodem loco quod tamen manifeſte innuis de corpore panis, & corpore Chriſti. PHRO. Leuiter mones & verecunde tibiipſi, ſi bene ſaperes. Nam vt dicunt logici, omnia corpora mundi ſunt in eodem loco magno, & in particularibus locis ſunt quotlibet corpora quantumcunque diſtincta. Sed tangam propius, ſecundum communiter loquentes theologos. Corpus glorificatum eſt per eundem ſitum cœli adaequatum. Et vt credunt Philoſophi per eundem ſitum mixti ſunt eadem corpora elementaria coextenſa. Sed adhuc tertio accedam propius. Nonne ſecundum tuam phantaſiam impoſſibilem, per eundem ſitum hoſtiae eſt corpus de genere quan-

Corpus glorificatum eſt per eundem ſitum cœli adaequatum.

quantitatis & corporis Christi, quamuis disspariter, imo cum corpus de genere quantitatis sit per se quantum, & corpus de genere substantiae non sit quantum, nisi per accidens, tanta foret repugnantia, vel maior ponendi quantitates & qualitates corporeas coextensas. Ipse enim per se habent dimensiones, vel potius sunt illae dimensiones sese de possibili penetrantes. Sed vt accedam finaliter ad difficultatem tui propositi, dico quod philosophi habuerunt pro inconuenienti, quod per eundem locum sint duo corpora non contaminantia coextensa. Sed quomodo pertinet nobis sic dicere, cum corpus panis ibidem extenditur, & corpus Christi ibidem existens spiritualiter multiplicatur? Et quamuis corpus Christi sit ibi extensum, quia res extensa, vtputa ille panis, non tamen ibidem extenditur, nec ponit vt sic in numerum cum pane, cum sit realiter ipse panis. Et patet, si concipis quomodo tua argutia est soluta, nec expedit plus pro replicatione, in ista materia immorari. PSEVDIS. Adhuc apparet mihi, quod non potes clare aufugere, non solum quia corpus Christi est ibi extensum, cum corpore panis. Sed quia nescis dicere, quid sit ibi essentialiter corpus Christi. Non enim corpus est alicubi nisi vbi est corpus, quia alias sequeretur, quod corpus foret alicubi non corpus, & sic corpus Christi & corpus panis, forent per eundem situm coextensa, licet sint corpora non communicantia. PHRO. Video, quod ad supradicta nimis superficialiter attendis. Nam vt patet ex dictis, corpus Christi est in loco hostiae extensum cum corpore panis quia est panis extensus cum corpore panis, cum sit quarta pars panis, & sic de multis eius partibus. Verumtamen corpus Christi non coextenditur cum corpore panis, vt dictum est tibi superius de distinctione praedicationis formalis, & praedicationis essentialis, & habitudinalis. Quantum ad secundam tuam instantiam, dictum est tibi superius, quod corpus Christi est ibi spiritualiter, etiam modo quo distinguitur essentialiter a corpore panis. Ideo quando dicis, quod nescimus dicere, vtrum corpus Christi sit ibi essentialiter, corporaliter, vel dimensionaliter, Videtur mihi, quod probabiliter dicere possumus, quod corpus Christi est ibi corpus, quia illud idem corpus quod in coelo extenditur. Sed vtrum sit ibi corporaliter, vel dimensionaliter. videtur mihi quod multi in aequiuocatione laborant

Corpus Christi in hostia spiritualiter multiplicatur.

Corpus Christi est in hostia spiritualiter.

laborant inaniter. Nam intelligendo hoc aduerbium reduplicatiue, videtur mihi, quod corpus Christi sit ibidem corpus, & non sit corporaliter, sed cum aduerbiis analogis, concedi debet. quod corpus Christi est ibi bene, pulchre, & realiter. Non tamen audeo dicere, quod est ibi dimensionaliter, vel extense, licet sit panis qui est ibi dimensionaliter, & extense. Sed secunda aequiuocatio aduerbiorum huiusmodi est, quod accipuntur quandoque simpliciter, vt res dicitur esse corporaliter alicubi, dum est ibi modo corporis. Et sic intelligunt quidam, quod corpus Christi est in hostia corporaliter, substantialiter, & essentialiter. Et potest confirmari ista loquutio, ex textu Apostoli ad Colloss. II. dicentis. quod in Christo omnis plenitudo diuinitatis habitat corporaliter, non quod diuinitas posset esse corporaliter. Sed quia multi haeretici abhorrebant, quod Christus sit ipsa diuinitas. cum sit corpus. Apostolus dicit nobis, quod in Christo existente corporaliter, hoc est modo corporis habitat idemtifice ipsa diuinitas, & sic diuinitas licet non sit corporaliter, est tamen corpus existens corporaliter. Sed absit quenquam credere, quod reduplicatiue intelligendo, Christus sit corporaliter ipsa diuinitas, cum sit corpus, quia tunc in quantum corpus, & per consequens necessario omne corpus foret ipsa diuinitas. Quando autem talia aduerbia intelliguntur reduplicatiue, oportet negare per se praedicationem, & ad modos vniuersales actualiter, vt homo, in quantum viuit iuste, viuit virtuose, quia per se iustitia est virtus, nec posset homo iuste viuere, nisi haberet modum viuendi virtuosum. Corpus tamen posset esse alicubi, licet non sit ibi dimensionaliter, vt patet de esse corporis spirituali quo ad locum. Et patet solutio huius obiectus, si bene attendis. PSEVDIS. Videtur mihi, quod deliras ab opinione ecclesiae, & fide scripturae, cum iuxta tuum dicere, aeque posset laicus conficere vt sacerdos. Et sic ecclesia foret vtrobique ambigua, quam hostiam adoraret PHRONE. Video, quod argumenta vlteriora illius materiae tibi deficiunt. Sed ideo quomodo difficultates extraneas introducas. Ecclesia enim propter subtilitatem materiae, & excitationem in studio temporalium, nimis modicum attendit ad istam materiam, cum Papa & omnes eius cardinales de ipsa parum concipiunt. Sed per Christi gratiam

tenebo ſenſum & fidem ſcripturae & cauebo ab hac haereſi. Si Papa & cardinales aſſerunt hunc eſſe ſenſum ſcripturae, ergo ſic eſt, quia tunc forent ſupra apoſtolos confirmati. Sed vlterius quantum ad tuam logicam, multis videtur probabile, quod idem eſt, laicus poteſt conficere, & ſatis rite poteſt laicus conficere. Sed primum ex logica tua debes concedere. Et iterum multi ſancti presbyteri ſunt idiotae, & ſicut placet quibusdam, laici & ipſi ſaepe conficiunt. Et iterum laborando in aequiuocatione conſecrationis, concedendum videtur, quod laici conficiunt, imo quod conſecrant, ſicut Beata Cecilia domum ſuam eccleſiam conſecrauit. Imo credo quod neſcis oſtendere, quod quando Chriſtiani fregerunt panes circa domos, vt legitur Act. II. Quod illi panes non erant corpus Chriſti, aut quod ſoli Apoſtoli, vel presbyteri ſic fecerunt. Sed dimittendo iſtud in certum apparet mihi. Quod ſacerdotes ſanctos decet iſtud officium, cum Chriſtus ſpecialiter iniungit eis ſic facere, dum adiungit hoc. Quotiescunque fece. &c. Sic ergo quandocumque Chriſtus operatur cum homine, & ſolum tunc conficit ſacramentum, quod reputari debet de noſtris ſacerdotibus, & ſupponi. Verumtamen quia iſtud non eſt fides, non oportet quod credatur ab eccleſia, ſed quod probabiliter ſupponatur, nec oportet quod ambigatur, cum multa ſunt proponenda vianti, quae nec debet concedere, nec negare, nec dubitare, vt propoſito mihi quod ſum praedeſtinatus, aut de peccante grauiter, quod erit damnatus, per hoc quod erit finaliter obſtinatus, nec talia concedo, nec nego, nec dubito, ſed repeto vnam partem. Et ſic viſa hoſtia adoro eam conditionaliter, & omnino deadoro corpus domini, quod eſt surſum. Et ſic reſponſio ad iſtas ſex argutias, poteſt eſſe medium ad tollendum conſimilia argumenta.

Conſecrare omnium proborum officium eſt.

De adoratione hoſtiae conditionali.

✻ ✻

CAPVT XI.

De Baptiſmo.

ALITHIA. Rogo te frater Phroneſis ceſſet litigioſa contentio Pſeudis noſtri & procedamus per ordinem ad ſex alia ſacramenta.

menta. Et quia non procedis secundum ordinem, quo sacramenta superius inscripta recitasti, sed potius secundum ordinem, quo sacramenta in scriptura sacra expressius sunt fundata. Ideo post sacramentum Eucharistiae, videtur esse euidentius tractandum de Baptismo. Ideo vellem quod de ipso aliquid loquereris. PHRO. Placet de isto ordine. Et primo videamus vbi Baptismus in euangelio stabilitur. Nam lege Matth. vltimo quomodo Christus mandauit suis apostolis. Ite docete &c. Et hinc Philippus baptisans Eunuchum Act. VIII. prius instruxit eum in fide, sicut fecerunt apostoli Act. II. quando populum baptisarunt, Christum tamen non oportuit Baptistam instruere, de quo Luc. III. Sed e contra in humilitate, & aliis virtutibus a domino est instructus. Et propter hanc formam verborum Christi Matth. vltimo. ecclesia nostra adducit fideles pro infante, qui discretionem non attigerat, respondentes. Et tales compatres communiter faciunt, quod filii sui quos de baptismo eleuant sint in oratione dominica & simbolo instructi. Et alii qui discretionem attigerant dum instruuntur in fide Christi, ante suum baptismum vocantur Cathecumeni. Hoc autem sacramentum est tam necessarium viatori, quod Christus dicit Nicodemo, Iohann. III. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Et tanta itaque auctoritate fidei scripturae sunt fideles generaliter baptisati. Et ordinauit ecclesia, quod quaelibet persona fidelius in necessitatis articulo poterit baptisari. Ad baptisationem autem dicunt requiri aquam simplicem, non vrinam, vel liquorem alium. cum hoc non sit a domino exemplatum. Nec refert siue immergantur semel vel ter. Siue aqua super capita sua effundantur. Sed faciendum est secundum consuetudinem loci quem quis incolit, tam in vno ritu legittimo quam in alio. Quia certum est, quod corporalis baptisatio siue lotio modicum valet, nisi adsit lotio mentis per spiritum sanctum, a peccato originali vel actuali. Hoc est enim principium in hac fide, quod quicunque rite baptisatus fuerit, baptismus delet quod cumque peccatum inuenerit in homine baptisando. Et quia ad deletionem peccati, requiritur satisfactio, & non potest fieri satisfactio pro peccato, nisi per mortem Christi, ideo dicit Apostolus Rom. VI. Quicumque baptisati sumus in Christo Iesu in morte eius baptisati sumus.

Baptismus in euangelio habetur.

Consuetudo loci est in baptismo seruanda.

Non est alia satisfactio quam Christi.

ALI. Placet de iſta materia groſſa, ſicut ſunt alia fidei rudimenta. Sed dic rogo clarius, quomodo Chriſtus qui tantum odiuit ſigna ſenſibilia, tantam neceſſitatem ſaluationis poſuit in huiusmodi lotione. Videtur enim derogare diuinae liberalitati atque potentiae, quod Deus non poſſet intercedere toto merito ſuo atque paſſione ſaluare infantem vel adultum fidelem niſi a vetula vel alio viante baptiſetur communiter infideli. Similiter delato infante fidelium ad eccleſiam, vt ſecundum Chriſti regulam baptiſetur, & deficiente aqua, vel requiſitis aliis ſtante pia intentione totius populi, interim mortuo naturaliter nutu Dei. Videtur graue damnationem infantis huiusmodi diffinire, ſpecialiter cum nec infans iſte nec populus peccauit vt taliter damnaretur. Vbi eſt ergo miſericors liberalitas Chriſti Dei, ſi talis proles fidelium propter illud quod non eſt in baptiſante eorum damnabitur, cum Deus ſecundum principia theologiae communia, ſit pronior ad praemiandum homines quam ad damnandum? Et ſpecialiter merito & paſſione Chriſti, tamen ſua tentoria dilatante. PHRONE. Videtur mihi ſoror, quod mones ſubtiliter & acute. Ideo oportet te mihi compati, diſtinctionem verborum in iſta materia attendendo. Quod quaedam loquor ſimpliciter aſſertiue, & alia ſolum reputatiue. Sicut credo doctores ſanctos eccleſiae, quantumcunque magnos poſt auctores ſcripturae ſacrae loquutos fuiſſe. Loquor autem illa ſimpliciter aſſertiue, quae vel ſunt nota meo ſenſui, vel patent mihi ex fide ſcripturae, ſed alia quibus argumenta ita deficiunt, cum habeo ad ipſam ſuaſionem probabilem, reputo ipſa eſſe vera. Et ſic loquor tibi in iſta materia quam nouiſti. Ad primam inſtantiam tuam de ſignis, videtur mihi, quod Chriſtus ſigna approbat, licet eorum abuſum condemnet. Et ſic intelligo illud Matth. XII. Generatio adultera ſigna quaerit, & ſignum &c. Chriſtus enim in propria perſona, eſt ſignum ſenſibile. Et vt videtur mihi ſacramentum ſacramentorum, cum ſibi ſumme conueniat deſcriptio ſacramenti. Sicut enim Moſes exaltauit ſerpentem aeneum in deſerto, & omnes percuſſi a ſerpentibus, intuentes illum ſerpentem aeneum ſanarentur, vt dicitur Num. XXI. Sic Ieſus noſter ſerpens viuus, habens ſimilitudinem peccati. Licet non poſſet etiam de poſſibili peccare ſuſpenſus eſt in ligno, vt percuſſi

An infantes non baptiſati ſaluentur.

Chriſtus ſigna approbat, ſed abuſum damnat, tam in nouo quam veteri teſtamento.

cuſſi veneno ſerpentis antiqui peccato, ſpiritualiter fiant ſani. Ideo dicit iſte ſerpens Iohan. III. Sicut Moſes exaltauit &c. Et ſicut Ionas fuit in ventre &c. hoc eſt in loco ſubterraneo abſconditus & ſepultus, Fuit enim ſex horis pro die paraſceues ſic ſepultus, & per integrum diem ſabbati, conſequenter & ſex horis in prima ſabbati. Et ſic tribus diebus licet non per illos tres dies fuit dominus ſic ſepultus. Approbat ergo Chriſtus ſigna tam nouae legis quam veteris, ſed abuſum eorum odit ſemper. Oportet ergo te notare, quod corpus Chriſti myſticum, pro tempore legis veteris tanquam puella iuuenis fuit ſignis talibus ſenſibilibus multipliciter inſtruendum. Sed creſcente eccleſiae aetate pro tempore legis gratiae, non eſt ad ſigna huiuſmodi adeo attendendum. Ideo conſydero hodie abuſum triplicem in his ſignis. Primo quod ſeruantur legis veteris ſigna quae ex diffinitione Apoſtolorum ceſſare nunc debeant, vt patet Act. XV. & in Epiſto. ad Galat. Et ſpecialiter illa ſigna, quorum ſignatum anterius eſt elapſum. Idem enim foret ſigna ipſa ſeruare, & futuritionem ſuorum ſignatorum infideliter expectare. Secundus abuſus in ſignis pro tempore legis gratiae, eſt cum illis deſponſatio impudica. Multi quidem ad tantum vel plus attendunt ad obſeruationem ſignorum talium, quae non ex lege Dei, ſed phantaſia humana inprouide ordinantur, quod mallent praeuaricari in decalogo, quam in illis. Tertius abuſus eſt, oneratio eccleſiae, quam Chriſtus ordinauit a ſignis iſtis eſſe liberam. Etiam vltra generationem ſignorum, qua onuſtata fuit eccleſia veteris teſtamenti Et in iſtis duobus abuſibus religioſi noſtri laborant communiter. Et patet quod licet vti ſignis, & ſpecialiter inſtitutis a Chriſto cum moderamine, tamen ab iſtis tribus abuſibus praecauendo. Cum ergo Chriſtus ipſemet inſtituit ſignum Baptiſmi, quare non debemus ipſum ſignum prudenter obſeruare, ſpecialiter cum adhuc ſumus in via citra claram ſcientiam, in qua via per ſigna huiuſmodi neceſſarium eſt nos duci?

CAPVT

CAPVT XII.

De triplici Baptiſmo.

ALITHIA. Placet mihi frater, quod tetigiſti materiam iſtam de ſignis, quia videtur mihi, quod in parte ſubtiliter declaras materiam, licet contra religioſos noſtros dicas tacite, quod foret expeditius illis ſigna ſua adinuenta dimittere. Sed dic rogo ad alios duos obiectus quos detegi. PHRON. Placet mihi de onere quod iniungis. Oportet tamen te notare recenter de diſtinctione loquutionis duplicis quam praemiſi. Et tunc dico ad primum iſtorum obiectuum, quod videtur mihi probabile, quod Chriſtus ſatis poſſet ſine lotione huius, infantes ſpiritualiter baptiſare, & per conſequens ſaluare. Vnde dicitur communiter quod triplex eſt baptiſmus eccleſiae ſed baptiſmus fluminis baptiſmus ſanguinis, & baptiſmus flaminis. Et quilibet eorum cum paribus ſufficit ad ſalutem. Baptiſmus ergo fluminis, eſt baptiſmus cum aqua materiali, de quo baptiſmo crebrius eſt loquutum. Baptiſmus autem ſanguinis, eſt lotio qua animae martirum ſunt purgatae. Vnde & licitum videtur mihi effundere ſanguinem hominis non martiriſati pro Chriſto, loco laticis baptismalis. Nec audeo aſſerere, quod infantes occiſi pro Chriſto, de quo Matth. II. qui infra octauum diem circumciſi non fuerant, ſint damnati. Et credo quod dominus Armacanus reputatiue loquutus eſt, & non diffinitiue taliter aſſerendo. Baptiſmus autem flaminis, eſt baptiſmus ſpiritus ſancti, qui eſt ſimpliciter neceſſarius cuilibet homini ſi ſaluetur. Ideo duo baptiſmi priores ſunt ſigna antecedentia, & ex ſuppoſitione neceſſaria ad iſtum tertium baptiſmum flaminis, ideo absque dubietate, ſi iſte inſenſibilis baptiſmus affuerit, baptiſatus a crimine eſt mundatus, Et ſi ille defuerit, quantumcunque adſint priores, baptiſmus non prodeſt animae ad ſalutem. Ideo cum recte ſit inſenſibilis, & tantum nobis ignotus, videtur mihi inprudens praeſumptio, taliter ſaluationem hominis, vel damnationem ex baptiſmate diffinire. Reputamus tamen absque dubietate, quod infantes recte baptiſati

Triplex baptiſmus.

Fluminis

Sanguinis.

Flaminis.

ſati

ſati flumine, ſint baptiſati tertio baptiſmate, cum habent gratiam baptiſmalem. Et ſic reputo ego de martiribus occiſis pro Chriſto. Et vt patet de legione Thebaica, licet multi eorum non fuerunt flumine baptiſati. Et ſic vlterius quantum ad fidem ſcripturae. Iohannis III. Niſi quis renatus fuerit &c. probabiliter dici poteſt, quod Chriſtus loquitur de aqua, quae fluxit de ſuo latere, & de baptiſmo tertio, quia certum videtur, quod homo martiriſatus pro Chriſto, licet non irroretur aqua baptiſmatis nouiter, eſt ſaluandus. Ideo videtur probabile ad illum ſenſum negatiuum Chriſti intelligere, ſcilicet quod nemo poteſt introire in regnum cœlorum, niſi baptiſmate aquae effluxae de latere Chriſti, & baptiſmate flaminis baptiſetur, cum trinitas non poſſet ſaluare lapſos ad beatitudinem acceptando, niſi perſona ſecunda & tertia purgent. Et ita Chriſtus ſubtilitate & breuitate miraculi, docuit primum baptiſmum in iſtis verbis Euangelicis obſeruari. Non enim licet fidelibus ſupponendo baptiſmum flaminis, baptiſmum fluminis omnino relinquere, ſed neceſſe eſt data oportunitate circumſtantiae ipſum accipere. Et cum omnia quae eueniunt de neceſſitate eueniunt, dici poteſt, quod talis homo non poteſt ſaluari ſine illo baptiſmate Hoc tamen cognoſcimus reputatiue, poſtquam baptiſatio eſt completa. Et ita debet intelligi, dum infidelis baptiſat puerum, & non reputat quod illa baptiſatio proficiat ad ſalutem, baptiſmus talis non proderit baptiſato. Verum quidem eſt, quod quilibet criminoſus eſt nimium infidelis, & multis paganis infidelior. De quibuslibet ſupponimus, quod baptiſatio eorum ſufficiat baptiſato. Nec reputamus, quod deſcendente de cœlo pluuia, vel homine deriſorie, vel caſu aliquo relinquente baptiſmate, ſit propterea in anima baptiſatus. Credimus tamen, quod quaecunque vetula, vel abiecta perſona rite lauante hominem, cum verbis ſacramentalibus baptiſmum flaminis Deus complet. Modicum enim valent ſigna noſtra, niſi de quanto illa Deus acceptauerit gratioſe. Et per haec reſpondeo ad obiectum tuum tertio concedendo, quod Deus ſi uoluerit, poteſt damnare infantem talem ſine iniuria ſibi facta, & ſi voluerit poteſt ipſum ſaluare. Nec audeo partem alteram diffinire, nec laboro circa reputationem, vel euidentiam in iſta materia acquirendam, ſed vt mutus ſubticeo, confitens humiliter meam

Homo non poteſt ſaluari ſine baptiſmate fluminis.

De ſalute & damnatione infantis.

ignorantiam verbis conditionalibus vſitando, quod non claret mihi adhuc, ſi talis infans a Deo ſaluabitur ſiue damnabitur. Sed ſcio quod quicquid in iſto Deus fecerit, erit iuſtum, & opus miſericordiae a cunctis fidelibus collaudandum. Illi autem qui ex auctoritate ſua, ſiue ſcientia in iſta materia, quicquam diffiniunt, tanquam praeſumptuoſi & ſtolidi non ſe fundant. Et quantum ad multa dicta magni Anshelmi & ſpecialiter in de baptiſmo paruulorum, & in de fide ad Petrum poteſt dici, quod reputatiue loquitur vel conditionaliter, ſi taliter Deo placet. Credo tamen quod multa dicta a ſanctis probabiliter reputata, imo quod diffinita ex fide ſcripturae, per ignaros ſatrapas fuerunt & forent poſterius condemnata. Sed non habeo reputationem vel opinionem, quod propterea foret ita. Et quantum ad illud, quod Deus eſt pronior ad praemiandum quam puniendum. Et quantum ad aliud, quod paſſio Chriſti ad quantumcumque poſterius tempore ſe extenderit, eſt vtrumque iſtorum ſatis imbrigabile apud ſcholaſticos. Specialiter de primo, cum Deus ſit infinitum pronus ad puniendum, ideo cum in punitione ſua ſit ſumma iuſticia, videtur quod non ſit pronior ad aliquid praemiandum. Ideo vel hoc dictum magiſtrale taceo, vel gloſſo illud ſecundum magis certos, & minus inpugnabiles, quia non video magnam prudentiam, verba huiusmodi defendendo. Sed quantum ad ſecundum, non dubito quin paſſio Chriſti, tam ad poſterius tempore quam anterius in fructus efficacia ſe extendit, Et ita concedi poteſt, quod paſſio Chriſti eſt modo non in propria exiſtentia, ſed in fructu. Et ſic intelligo illud Apocal. XIII. Opera enim illorum &c. Et illud quod Ieſus occiſus eſt a principio mundi. Nec ſequitur inconueniens ex dictis iſtis, ſed libertas ſequentis conformiter ad ſcripturam. Quod autem dicit, quod infans in caſu poſito ſaluabitur, ſicut pium eſt credere, plus quam ſibi proderit ſuperflue ſe incertat. Sunt autem aliqua in poteſtate parentum, licet ſint lapſa in praeteritum, propter quae iuſto Dei iudicio neceſſarium eſt ſic venire. Ideo qui diffinit quod nec parentes, nec populus ſic peccauerunt, vt ita eueniat, ſupra caput ſuae notitiae loquitur ſicut pica. Credimus tamen ex fide quod nihil contingit homini poſt graciam primam niſi aliquam pars humani generis hoc meruerit vel demeruerit ſic venire.

CAPVT.

CAPVT XIII.

De pœnis infantum fine peccato actuali decedentium.

ALITHIA. Placet mihi, quod a te excutis talia praesumptuosa dubia & responsa hominum non fundata. Sed adhuc sunt aliqua dubia, quomodo animae talium infantium, sine peccato actuali decedentium, punientur. Et vtrum pœnae omnes talium sunt aequales, cum punientur, vt videtur solummodo pœna damni. PHRONE. Placet quod sic inculcas dubia satis pulchra. Sed videtur mihi, quod modus singularis puniendi damnatos in inferno, viatoribus vt communiter est ignotus. Generalem modum tamen puniendi damnatos, ex principiis fidei satis cognoscimus. Pœnam autem damni, vocamus damnum, quod iusto Dei iudicio est inflictum damnatis, quod nec est actus, nec qualitas, sed priuatio boni & carentia, quod est ex Dei gratia in beatis. Et sic distinguitur pœna damni, & pœna sensus, tanquam priuatio & actus immanens, vel qualitas positiua. Et ex istis quandoque intuli conclusiones dignas memoria. Prima, quod in damnatis pœna damni, est infinitum grauior pœna sensus, quia cum quantacumque graui pœna sensus stat beatitudo, vt patet de Christo. Sed pœnae damni repugnat beatitudo formaliter. Ideo cum infinitum magnam pœnam sensus, potest homo iuste sufferre, ad euacuandum sibi perpetuam pœnam damni, videtur manifestum, quod pœna damni sit infinitum grauior pœna sensus. Cum enim nullae pœnae sint rationis tam disparis, quod non poterunt coaequari ad inuicem, non sequitur. Si vna sit infinitum grauior quam reliqua, quod pœna grauior sit infinitum grauis. Nec est putandum quod quantitas grauitatis pœnae damni, attendi debet simpliciter penes quantitatem commodi, quod non habet sic punitus, quia sic infinitum grauis foret quaelibet pœna damni. Nemo enim habet pœnam damni nisi ille qui non habet, imo qui caret commodo infinito. Ideo si penes quantitatem talis non habitionis siue carentiae, attenditur grauitas

In damnatis pœna damni est infinitum grauior pœna sensus.

uitas pœnae damni, nulla talis pœna foret maior quam reliqua, ſed foret quaelibet infinita, ideo dixi quando fui iunior, quod quantitas pœnae damni, attenditur penes quantitatem commodi, quod damnatus haberet, ſi ipſemet non poneret obicem in peccando. Sed modo apparet mihi iſtud inbrigabile propter multa. Primo quia poſitiuum & priuatiuum, non ſic poterunt coaequari. Secundo, quia omnia quae euenient de neceſſitate euenient, abſolute neceſſarium, quod eſt damnatus ponat obicem in peccando. Et per conſequens damnatus infinitum magnum boni commodum haberet, ſi non poneret obicem in peccando Ex impoſſibili enim ſequitur quidlibet vt ſuppono. Ideo dicunt alii, quod quantitas pœnae damni attenditur penes quantitatem boni commodi, quod habet plene ſaluatus, qui eſt cum damnificato conſimilis ſpeciei. Sed relinquo materiam iſtam iuuenibus, & forte pro loco tractus beatitudinis retractanda. Pono concluſionem ſecundam in propoſita materia, vbi dixi. Quod impoſſibile eſt aliquem damnatum puniri pœna damni, niſi etiam punitus fuerit pœna ſenſus. Ideo tales infantes damnati etiam damnati in vteris maternis, videntur mihi habere aliquam pœnam ſenſus. Cum enim ſenſus illorum ſpirituum ſunt viuatiores quam ſenſus noſtri. Et cum hoc imperfecte cognoſcunt beatitudinem ſaluatoris, videtur quod habent dolorem aliquem quod ſunt ab illa beatitudine deſtituti, & dolor talis foret neceſſario pœna ſenſus. Non enim videtur, quod Deus ad mitigandum pœnam talium, ſuſpendit in illis omnem noticiam beatitudinis beatorum, quia ſic videndo confratres ſuos damnatos, & pœna ſenſus punitos forent beati, quia haberent quicquid vellent, & nihil mali vellent. Quamuis enim damnati velint ex inuidia, quod damnati alii ſint puniti, quod eſt magnum malum pœnae, & per conſequens cum ſit iuſtum. Deus & omnes beati volunt etiam illud malum. verumtamen qui non vult ſibi implicite, nec explicite malum culpae, neceſſario eſt beatus. cum Chriſtus fuit beatus in via, & omnes nos dum peccamus, volumus nobis implicite malum culpae. Ideo licet tam damnati, quam beati velint malum pœnae, & malum culpae, pro ſuo tempore ineſſe ſibi, vel aliis. Beatus tamen cum neceſſario pro tempore pro quo eſt beatus, non vult ſibi ineſſe aliqualiter malum culpae. Et ſic intelli-

Penes quid attenditur pœnae damni quantitas.

Infantes damnati habent pœnam ſenſus.

intelligit Augusti. Nec oportet morari circa glossas doctorum, qui videntur asserere in materia ista oppositum, quia vel loquuntur reputatiue aut opinatiue, vel sunt illi quibus non oportet credere, nisi de quanto se fundauerint in scriptura, quia certum videtur, quod ratione fundari non poterunt, quod omnes tales damnati omnimode careant pœna sensus. Et ex istis inferri videtur conclusio tertia, scilicet quod necesse est peccata originalia hominum esse inaequalia, sicut decedentes in originalibus sunt propter illa inaequaliter condemnandi. Nam iuxta dicta omnes condemnati pro originalibus sunt condemnandi, tam pœna damni, quam etiam pœna sensus. Sed impossibile est, quod damnentur aequaliter omnino illis pœnis, ergo relinquitur. quod peccata quibus illas pœnas demeruerunt, inaequalia sunt dicenda. Nam sicut vnus damnatus pro originali habet ingenium viuatius, & foret beatificandus perfectius, sic habet ex Dei iusticia maius damnum. Sed in domo Dei oportet esse homines in gradu dispares quo ad istud cum sicut oportet homines in figura faciei, aut aliis esse in parte dissimiles. Sic oportet esse in potentiis animae, quam oportet habere aptitudinem in parte disparem, ad suum subiectum dispariter informandum. Et haec est ratio, quare Augusti. in suo Encheridione saepe inculcat istam sententiam, & quare damnati pro peccatis originalibus debent tam dispariter pro peccatis. Vnus enim habet discretionem animae plus viuacem, & foret in beatitudine tam corporis quam animae plus beatus. Quare ergo non foret propter pœnam plus grauem tam in corpore, quam in anima grauius condemnatus? Nec oportet immorari circa opinionem Anshelmi, in ista materia, quod in non habere, vel carere originali iusticia, non est exprimendum, quomodo quis magis aut minus suscipiat, cum plus habituatus in naturalibus habet carentiam ampliorem. Sed sicut primus angelus Lucifer, ex naturali potentia quam Deus illi dederat, plus punitur, ideo videtur securius penes naturalem potentiam talis damnati, mensurare grauedinem pœnae suae, quam penes beatitudinem vel commodum, quod haberet, si ad beatitudinem fuerit ordinatus, quia illud quod nec est, nec potest esse, non potest aliud mensurare. Imo vt dixi superius, quilibet damnatus foret tunc baptisatus supra Christum, & minus quam beatus

Necesse est peccata originalia hominum esse inaequalia.

aliquis, cum esse non poterit sic beatus. Difficultates autem alias de pœna sensus taliter damnatorum, & quomodo melius est ipsos esse sic damnatos, quam omnino non esse, cum difficultatibus aliis relinquo posteris pertractandas.

CAPVT XIV.

De Confirmatione.

ALITHIA. Sed dic rogo de sacramento tertio, quod Confirmatio communiter nominatur. Et primo de eius fundatione ex fide scripturae. Non enim videtur mihi fundatio sufficiens, ex illo Act. VIII. Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis &c. spiritum sanctum &c. Ex isto textu communiter concluditur, quod supra baptismum quo baptisantur homines, oportet confirmationem Apostolicam superaddi, cum sic fecerunt Apostoli. Sed nimis leuis videtur esse haec confirmatio, quia dici posset probabiliter, quod licet baptisatio in nomine Iesu Christi, fuit ad tempus valida, quousque non fuerit istud sufficienter publicatum, tamen publicatione hac facta, fuit ad formam verborum Euangelii redeundum. Et sic nomine tenus baptisati in Samaria fuerunt legitime baptisandi, sicut baptisati baptismo Iohannis, vel alio baptismo illegitimo, sunt sine periculo iterum baptisandi. Et confirmatur ex hoc, quod baptisatos nostros dicimus regulariter spiritum sanctum accipere, eo ipso quo legitime baptisantur. Multo magis hoc ergo fuit verum in primitiua ecclesia. Sed in textu dicitur, quod Petrus & Iohannes, imponebant manus super illos &c. Ac si non ante illum spiritum accepissent, quomodo ergo per ante fuerant legitime baptisati? Nec obest, sed conuenit baptisantem super baptisatum manus imponere. Similiter vt patet in textu Act. VIII. Petrus & Iohannes imponebant manus super illos &c. Si ergo praecise ex textu isto conuincitur, confirmatione esse appropriandam Episcopis, oportet vt ipsi imponant super confirmatos suas manus, vt spiritum sanctum accipiant. Sed ista spiritus sancti acceptio, nec docetur in signo sensibi-

ſenſibili, nec etiam ratione. Quomodo ergo ex iſto textu concluditur, quod Epiſcopi dant hoc ſacramentum pueris quos confirmant? Et quantum ad oleum quo vngunt pueros, & peplum lineum quod complexum eſt capiti, videtur quod ſit ritus leuis infundabilis in ſcriptura. Similer videtur quod iſta confirmatio introducta ſupra Apoſtolos, blaſphemat in Deum, quia conſtanter aſſerit, quod Epiſcopi dant nouiter ſpiritum ſanctum, vel eius dationem roborant & confirmant. Hoc autem eſt plus quam dare ſpiritum ſanctum. Apoſtoli autem non ſic audent dicere, ſed quod orauerunt pro ipſis, vt a Deo reciperent ſpiritum ſanctum. Nunquid ergo caeſarea dotatio facit noſtros Epiſcopos eſſe dignos, vt ipſi ſic donent ſingulariter ſpiritum ſanctum? Et hoc quod ipſi ſic Chriſti mandatis & conſiliis aduerſentur? Videtur enim quod ſic textus iſte a Deo ponderatur, quod oportet ad confirmationem Papam loco Petri accedere, & plus ſpeculatiuum praelatum loco Iohannis. Nec debent dedignari de iſto officio plus quam Petrus dedignabatur, quod a caeteris Apoſtolis fuerat miſſus Communitas enim bona & ſancta eſt vna ſimplici eius parte Deo acceptior. PHRONE. Videtur mihi ſoror, quod ſatis acute replicas, nec adhuc video contradictionem claram ex ratione viuaci, vel ſcriptura, quomodo contradicerem verbis tuis. Sed ſuppoſito, quod Epiſcopi orant pro baptiſatis, vt in acceptione ſpiritus ſancti confirmentur, & apponant ſigna ſenſibilia modo quo faciunt. Non video, quin conficiunt hoc tertium ſacramentum, ſuppoſito quod ille finis eueniat, ſicut in factis Apoſtolicis ſequebatur, quod ſi a fine Apoſtolorum deficiant, non video ex hoc textu quomodo confirmant. Quando autem ab iſto deficiunt, & quando finem iſtum non attingunt, videtur vanum nobis diſcutere. Oportet tamen nos ſic laxe loqui de ſacramento, cum Petrus & Iohannes aſcendentes in templum vt orarent, fecerunt ſacramentum laudabile. Quia certum eſt, quod eorum ambulatio, & Petri loquutio fuit ſacrae rei ſignum, quia ſignum ſacri miraculi in ſanatione claudi, a ſpiritu ſancto inſtitutum, vt patet Act. III. Et ſic ſancti Epiſcopi faciunt vulgo incognita plurima ſacramenta. Non tamen video, quod generaliter ſit hoc ſacramentum de neceſſitate ſalutis fidelium, nec quod praetendentes ſe confirmare pueros regulariter hos confirmant,

firmant, nec quod hoc ſacramentum ſit ſpecialiter Epiſcopis caeſariis reſeruatum.. Et vlterius videtur mihi, quod foret plus religioſum & conformius modo loquendi ſcripturae negare, quod noſtri Epiſcopi dant ſpiritum ſanctum, vel confirmant vlterius ſancti ſpiritus dationem, quia gloſſata quantumcunque loquutione tali a doctoribus noſtris conceſſa, adhuc ſtat mali intellectus periculum, & modi loquendi deficit fundamentum. Vnde quibusdam videtur, quod iſta leuis & breuis Epiſcoporum confirmatio, cum adiectis ritibus tantum ſolenniſatis eſt. Ideo motione diaboli introducta, vt populus in fide eccleſiae illudatur, & Epiſcoporum ſolennitas aut neceſſitas plus credatur. Dicitur enim communiter, cum Epiſcopi noſtri dant hoc ſacramentum confirmationis, ſicut & alia ipſis ſpecialiter reſeruata, nec ſine acceptione iſtorum ſacramentorum tam ſolennium ſtat ſalus fidelium, quomodo poſſet eccleſia ſine talibus epiſcopis ſeruare ex integro ſtatum ſuum? Sed vnum videtur in maiori parte contingere, quod implicatur blaſphemia quoscunque epiſcopos taliter confirmantes ex pactione Dei ſpiritum ſanctum dare, Relinquo autem aliis diſcuſſionem ſubtiliorem iſtius materiae.

CAPVT XV.

De ſacramento Ordinis.

ALITHIA. Non video efficaciam in tractatu vlteriori iſtius materiae, nec magnum fructum, Licet conſuetudo Romanae curiae, vel antiqua conſuetudo eccleſiae ſic ſe habet, quia hoc non eſt potius euidentia, ad rectificandum hoc ſacramentum, quam ſi abuſus antiquitus praelatorum huiusmodi ad rectificandum ſuum peccatum ex antiqua conſuetudine allegetur. Sed rogo dic pure de ſacramento Ordinis, & quomodo deſcribi debeat. Et primo quid ſit ordo. PHRO. Conſydero quod hoc ſacramentum ordinis ſit ſatis analogum. Et ſic eius ſignum eſt valde aequiuocum. Cum enim ordo ſit creaturae ex ordinatione diuina ſtatus ſiue poſitio, patet quod ſicut in angelis ſunt multi ordines ſic in qualibet creata multitudine

ſublunari.

ſublunari. Illi autem qui dirumpunt Chriſti ordinem, dicuntur eſſe ſine ordine puniendi. Sed in ſecundo gradu dicitur ordo quaſi antonomatice de ſtatu ſiue poſſeſſione religionis nouellae, ac ſi antichriſtus antecederet ordinationem & regulam Ieſu Chriſti. Sed tertio ſtrictius & magis ad propoſitum. Ordo vocatur poteſtas data clerico a Deo miniſterio epiſcopi, ad debite eccleſiae miniſtrandum. Et ille ordo datur communiter in ſancto tempore cum ſolenni ieiunio, cum miſſis & aliis ritibus, qui iſtud epiſcopale miniſterium eccleſiae ſolenniſet. Vnde dicitur communiter, quod non datur ordo clerico. niſi quin epiſcopus det ſibi ſpiritum ſanctum, & imprimit in mentem ſuam characterem. Et ille eſt tantum indelebilis, quod licet clericus degradaretur, vel quodcumque ſibi eueniat, character inſeparabiliter manet. Et idem eſt iuditium de charactere impreſſo in baptiſmate. Sed de quidditate characteres illius eſt diſſenſio apud multos, Cum quidam dicunt quod eſt qualitas & de facto gratia licet ſteterit cum motali, ſed concedat nobis Deus aliam gratiam, cum iſta in multis hominibus damnandis & ſaluandis viantibus nihil valet. Aliis autem videtur, quod character ſit ſignum inſenſibile, quo fidelis ab alio conuiuente diſcernitur, & ad ſpeciale officium in eccleſia limitatur, & ſatis eſt ad eſſe talis characteris, conſtantia ſubiecti & praeteritio officii praeaccepti, quae cum ſint perpetua & indelebilia, character manet indelebiliter impreſſus in anima. Baptiſmi enim charactere fidelis ab infideli diſtinguitur, ac ſi ad Chriſti militiam ſit ſignatus, & charactere ordinis clericus ſeparatur a laico, ac ſi ex ordinatione Chriſti ad officium ſingulare ſupra laicum in eccleſia ſit ſignatus. Et ſic multiplicant quidam in ordinibus & ſacramentis multis characteres. Sed iſtorum fundationem vel fructum nec in ſcriptura conſydero. Sed vnum audacter affero, quod in primitiua eccleſia, vel tempore Pauli ſuffecerunt duo ordines clericorum ſcilicet ſacerdos atque dyaconus. Similiter dico, quod tempore Pauli fuit idem Presbiter atque Epiſcopus patet 1 Timoth. III. & ad Titum I. Et idem teſtatur ille profundus theologus Hiero. vt patet LXXXVII. dis. ca Olim. Tunc enim adinuenta non fuit diſtinctio Papae & Cardinalium, Patriarcharum & archiepiſcoporum, Epiſcoporum & archidyaconorum, Officialium & decanorum cum caeteris officia-

In primitiua eccleſia & tempore Pauli duo ordines ſuffecerunt.

officiariis, & priuatis religionibus, quorum non eſt numerus neque ordo. De contentionibus autem circa iſta, quod vnumquodque iſtorum eſt ordo, & in eius acceptione gratia Dei ac character inprimitur, cum aliis difficultatibus quas noſtri balbutiunt, videtur mihi eſſe tacendum, cum ſic loquentes nec fundant quod aſſerunt nec probant. Sed ex fide ſcripturae videtur mihi ſufficere, eſſe Presbiteros atque dyaconos ſeruantes ſtatum atque officium, quod eis Chriſtus inpoſuit, quia certum videtur, quod ſuperbia caeſarea hos gradus & ordines adinuenit. Si enim fuiſſent neceſſarii eccleſiae, Chriſtus & ſui apoſtoli non in expreſſione eorum ac detentione ſui officii reticerent Sicut blaſphemant illi, qui Papalia iura magnificant ſupra Chriſtum. Officium autem iſtorum clericorum debet capere catholicus ex fide ſcripturae in Epiſtolis ad Timoth. & Titum. Nec ad inuentiones nouas caeſareas ſub pœna peccati grauis debet admittere. Vnde non dubito, quin in conſenſu huiusmodi admiſſionis ſunt plurimi maculati. Nam ſecundo modo loquendo de ordine, certum eſt quod eſt dare ordinem militarem, regalem, & imperialem, qui ſunt magis fundabiles, quam praedicti ordines nunc adiecti. Radix autem blaſphemiae perturbationis eccleſiae, in hac parte ex iſto ſuboritur, quod clerici abhorrentes Chriſti pauperiem, ſic implicant ſe cum mundo. Ex hoc enim patet eorum ordo, cum vbi generarent filios imitationis Chriſti & Apoſtolorum, adulterine generant filios Antichriſti. Et per hoc fortificatur regnum ſuum, & regnum magiſtri ſui diaboli ſupra Chriſtum. Feci autem alias euidentias ad declarandum regis & ordinis militaris officium. Nam ſicut dicit Augu. Sicut Papa eſt Vicarius Chriſti, ſic rex eſt Vicarius Dei. Quod ſic intelligo. Sicut papa debet ſequi humanitatem Chriſti in moribus vitam pauperem, more Chriſti & Apoſtolorum viuendo opprobria, contemptus ſupra caeteros patiendo. Sic rex debet eſſe Vicarius deitatis, rebelles & dirumpentes Dei ordinem, ſeuere cum coactiua potentia cohercendo. Cum ſecundum Apoſtolum Rom. XIII. Non ſine cauſſa &c. Hoc eſt habent potentiam coactiuam. Feci autem alias rationes multiplices, quod clerici debent viuere vitam pauperem more Chriſti. Primo ex lege veteri, Nam Num XVIII. ſic habetur. Dixit dominus

De quaeſtionibus vete. & nouae legis.

ad

ad Aaron. in terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos, ego pars & haereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Leui dedi omnes decimas Israel, in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo foederis. Si ergo praelati nostri, & viuentes de decimis fundant se in secunda parte huius dicti dominici ad auide capiendum decimas quae lucrum sapiunt, cur non primam partem auctoritatis domini, pro amore Christi pauperis, adeo amplectuntur? Similiter Deuter. XVIII sic habetur. Non habebunt sacerdotes & leuitae, & omnes qui de eadem tribu sunt partem & haereditatem cum reliquo populo Israel, quia sacrificia domini & oblationes eius comedent, nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum, dominus ipse enim est haereditas eorum, sicut loquutus est illis. Si ergo tam acute negatiue legis veteris, de possessione clericorum ex verbis domini sunt mandatae, & cum hoc Christus & sui Apostoli tempore legis gratiae, hoc idem mandatum strictius obseruarunt quis maior foret haereticus, aut Antichristus quam ille clericus, qui supra priores legis veteris contradiceret istis verbis. Similiter Ezech. XLIV. sic habetur. Non erit sacerdotibus haereditas, quia ego haereditas eorum, & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum, victimam pro peccato & pro delicto commedent, & omne votum Israel ipsorum erit, primitiua omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus quae offeruntur, sacerdotum erunt, & primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui suae. Si ergo pro tempore legis veteris, quin populus magis fuit affectus temporalibus, quam iuuenis & non sapiens coelestia, clerici sic fuerant in temporalibus ex praecepto domini coartati, quanto magis succedente Deo Christo & homine in vita pauperrimo, & mandante tam verbo quam opere vita Apostolica haec seruari? Patet ergo, quod si aliqui ex praeuaricatione in legem domini sunt haeretici apostatae vel blasphemi, sunt illi clerici, etiam Episcopi qui tam notabiliter offendunt in praeuaricantiam harum legum Duae aliae leges declaratae sunt ex Gen. II. & Ezech. XVI. Si ergo Episcopus in mitra sit cornutus, ad denotandum, quod noscit & obseruat vtrumque testamentum, quis magis blasphemando mentitur in

Christum, quam ille qui dotatur, & ditatur in possessione temporalium, etiam supra reges.

CAPVT XVI.

Est confirmatio sensus praecedentis.

ALITHIA. Frater, acute cibasti nostros Episcopos cum quinque panibus hordeaceis, Penthateuco Mosaico, vt dicitur figuraliter Iohan. VI. Sed quia nostri praelati false fingunt, quod haec dicta de lege veteri fuerunt cœremonialia, & cessare pro lege gratiae debuerunt. Ideo rogo te si quicquam habes de lege gratiae, confirma hanc sententiam quam dixisti. PHRO. Videtur mihi quod non oportet confirmare Episcopos in fide instructos vlterius pro ista sententia, cum per locum a maiori sequitur. Si Episcopi in lege veteri sic fecerunt, quod Episcopi pro lege gratiae hoc seruabunt. Specialiter cum Christus & eius Apostoli tam facto (quod plus docet) quam verbo (quod satis obligat) hoc seruarunt. Sed quia Christus in secundo suo conuiuio, pauit quattuor milia hominum cum septem panibus & paucis pisciculis, vt patet Matth XV. Marc. VIII ideo ex habundanti adducam tibi septuplex testimonium de lege gratiae ad hoc idem. Nam Luc. XIV. post parabolam domini sic adiungit, sic omnis ex vobis qui &c. Quomodo autem Christus intelligit renunciationem in hoc verbo euangelico, ipse & eius Apostoli per conuersationem pauperem satis docent. Nam opera Christi & suorum discipulorum, sunt interpres optimus legis suae. Similiter non est seruus maior domino suo &c. sed sufficit discipulo vt sit &c. vt dicit Christus Matth. X. Cum Christus sit magister optimus, & dominus dominorum, & omnes praelati debent esse serui huius domini atque discipuli, patet quod non debent supra Christum extolli in dominio seculari. Sed Christus dicit Matth. VIII. Quod filius hominis non habet &c. hoc est, non habet humanitus seculariter & proprietarie dominando. Qua ergo fronte Episcopi nostri caesarii audent in dominio ciuili se sic extollere supra Christum? sicut Luc. XXII. Christus magister optimus istam sententiam

sic

ſic decidit, quando facta eſt diſſenſio inter diſcipulos Ieſu, quis eorum videretur eſſe maior, & vt apparet (dicit fides euangelii) videretur ad denotandum quod loquitur de maioritate ſenſibili quo ad mundum. Reges gentium dominantur eorum &c. miniſtrator. Ex quibus verbis euangelicis patet luce clarius quod Chriſtus diſtinguit de maioritate mundana, & maioritate ſimpliciter quo ad Deum. Cum primam maioritatem notat per denominationem regum gentilium. Et cum propter antiquam conſuetudinem & bona de genere vel moralia quae immiſcent vocantur beneficiati, & ſpecialiter ex hoc, quod bona temporalia dant ſubiectis, & ſubtrahunt de maleficiis quae exercere poterint licet ſaepius ſint tiranni. Sed ſecundam maioritatem apoſtolicam exprimit, cum ſimpliciter negat illam viris Euangelicis debere competere, cum ſubiungit. Vos autem non ſic. Vnde illam negatiuam notat Bern. multum ad papam Eugenium. Sed conſequenter Chriſtus declarat, penes quid attendi debet virorum apoſtolicorum maioritas, quae eſt ſimpliciter maioritas quo ad Deum. Et docet quod quicumque eorum in mente eſt humilior, & ex maiori charitate miniſtrator diligentior, eſt maior, vt patet de humilitate ex dictis ſuperius. Et ſecunda pars patet notando ſpiritualia opera miſericordiae, & qua ratione Petrus fuit praefectus caeteris. Ideo cuicumque fideli cuius ſenſus non replent ſenſibilia, hinc patet iſta ſententia. Sed poſtquam clerus fuit mundo deditus, & contempſit legem domini, ac viluit Chriſti diffinitio in hac parte, dixerunt diſcipuli antichriſti tacite, quod Chriſtus eſt contrarius noſtris operibus. Humanitatem quam mundus requirit non docuit, ſed miſerabiliter vixit & inhonorabiliter vt mendicus, Quis ergo ſequereretur eius veſtigia niſi ſtultus? Et ex iſto teſtimonio triplici Euangelico patet ſententia praedicta, confirmata de veteri teſtamento. Sunt autem alia teſtimonia ex ſcripturis apoſtolorum, quae teſtificantur eandem ſententiam. Nam Apoſtolus qui raptus fuit vsque ad tertium cœlum, dixit praelatis pro regula Habentes (inquit alimenta &c. 1 ad Tim. VI. & notant fideles quomodo Apoſtolus dicit alimenta ſimpliciter, non lautitias plus corpus hominis nutrientes. Et dicit quibus tegamur, non pannos de ſcarleto meminens, nec cameras ſumptuoſas. Per hoc quod docet nos de talibus contentari,

Maioritas duplex.

prohibet ſuperfluitates talium ad onus eccleſiae & dimiſſionem noſtri officii Similiter Petrus princeps apoſtolorum praecipit 1 Petr. V. quod non ſimus dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo id eſt voluntarie facti humiles ad gregis miniſterium & non diſcentes quomodo poterimus ſubditis dominari. Numquid rogo praelati quaerendo ſibi caſtella & praedia dominantur in clero, & machinantes quomodo veſtiri potuerint ſolennius, & dimiſſa conſyderatione onuſtationis eccleſiae ſplendidius praeornari? Vita autem Chriſti & apoſtolorum docet quomodo intellexerant iſta verba. Similiter Apoſto. 2 Cor. VIII. ſupponens vt fidem quomodo omnes debemus ſequi Chriſtum in moribus ſic ſubiungit. Scitis (inquit) gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt cum eſſet diues, vt illius inopia diuites vos eſſetis. Cum ergo non volet negare, quin oportes omnes fideles ſequi Chriſtum in moribus. Patet quod in gradu ſuo oportet clericos, ſpecialiter in paupertate humili ſequi ipſum. Vnde religioſi noſtri (vtinam non falſe) confitentur concorditer, tanquam ſubſtantiam religionis ſuae obedientiam ſeruandam Chriſto, paupertatem & caſtitatem quam ſeruabant virgines huic ſponſo. Similiter Act. VI. ex decreto Apoſtolorum poſt miſſionem ſpiritus ſancti dictum eſt publice, Non eſt aequum &c. Et hinc ordinauerunt ſeptem diaconos ad hoc opus. Sed quis dubitat quin ille praelatus magis ſecularibus negotiis ſe implicat qui relicto Chriſti officio in vita, quam mundus exigit ſe intricat? Apoſtolus tamen dicit 2 Timoth. II. Quod nemo militans &c. Ideo cum nemo ſumit ſibi honorem ſed qui vocatur a Deo, patet quod praelatus habet illum honorem a diabolo cui ſe probauit. E ſic iuxta primum verbum Lucae XIV. talis non poteſt eſſe Chriſti diſcipulus, ſed diſcipulus antichriſti. Et ſic cum praeſumit eſſe maior domino Ieſu Chriſto patet, quod non eſt eius diſcipulus ſiue ſeruus ſed potius diſcipulus antichriſti. Et ex iſtis ſeptem panibus, licet non hordeaceis, ſed ſatis aſperis, poteſt ſatis ſatiari populus praelatorum, & ſupradicta ſententia confirmari. Alia autem fragmenta doctorum & rationes quas in iſta materia quidam multiplicant, non oportet nos ad hoc colligere, cum haec integra de lege noua & veteri ſufficiunt fidelibus, ad iſtam ſententiam confirmandam.

CAPVT

CAPVT XVII.

De Auaritia Cleri.

PSEVDIS. Licet verba haec saepe contra caput tuum protuleris, videtur tamen quod tam ratio quam sanctorum canonisatio, tuae sententiae contradicunt. Quis enim dubitat quin lex Christi nedum tollerat, sed exigit vt eius seruo praecipuo debite in temporalibus ministretur? Deus enim qui non deficit in maioribus (vt bonis gratiae & naturae) non deficit seruis suis in nummis, cuiusmodi sunt bona fortunae. Similiter licet euidentiae tuae tollant, quod praelatus in clericis non debet ista requirere, sed de paucis temporalibus contentari. tamen non praesumes asserere, quin licet dominis temporalibus clericis suis, titulo eleemosynae ista dare, quia sic extingueres quamlibet eleemosynam corporalem. Similiter clerici possunt aliquantulum habere haec temporalia & satis parce viuere, nec citra omnia erit status, ergo possunt habere haec temporalia seruando parsimoniam, sicut fecerunt Apostoli Et sic creditur Siluestrum fecisse, & multos alios quos canosauit ecclesia. Cum enim haec temporalia sint creatura Dei & per consequens valde bona, quid nocet habere ipsa cum bonis maximis? cum multum per accidens prosunt illis. PHRONESIS. Claret mihi ex decupla fide scripturae allegata superius, quam credimus os domini loquutum fuisse, clericos nostros, & specialiter, tempore legis gratiae debere sic viuere. Et cum Christus Deus & homo istud praecipiat, patet quod non diligit dominum Iesum Christum, qui notabiliter haec contemnit, & per consequens excommunicationem horribilissimam incurrit. Cum Apostolus dicat 1 Corinth. vlti. Si quis non amat dominum Iesum Christum, sit anathema. Et cum idem sit amare Christum, & legem suam implere patet, quod isti praelati specialiter sic inobedientes legi domini incurrunt grauius anathema Ista autem excommunicatio a spiritu sancto inflicta, non capit aufugium per cautelas hominum, sed eo ipso infligitur quo reatus incurritur. Et istud est grauius quam damnatio vel haereticatio, quam praelati caesarii sciunt infligere. Et ad primam in-

stantiam

ſtantiam reſpondeo concedendo, quod ſaepe contra caput meum & proſperitatem meam mundanam protuli iſtam ſententiam. Sed cum Chriſtus & eius Apoſtoli ſic fecerunt. Et ex hinc credimus quod iam ſunt in patria glorioſi. Quis fidelis dubitare debeat, promulgare & defendere verba Chriſti? ſpecialiter cum dicat ipſe. Qui me erubuerit coram hominibus & ſermones meos, hunc & filius hominis erubeſcet coram angelis Dei. Nec dubito quin ratio, vel vna canoniſatio contradicent praedictis verbis domini & doctrinae, cum veritas non poteſt contradicere veritati. Et quantum ad canoniſationem Silueſtri, Gregorii, & aliorum, qui dotationem eccleſiae acceptarunt. Dicitur non ſcandaliſando, vel deprauando hos ſanctos, quod reputamus, ſed non ex fide credimus illos fuiſſe in via ex Dei gratia a macula temporalium depuratos. Sed quis ſtultus dimitteret Chriſti monita atque conſilia propter hoc, quod vnus praeuaricans ex Dei gratia ſit ſaluatus? Si enim vnus ex praecipitio vel ſupinio periculo, ex cauſſa nobis incognita liberatur, quis exponeret ſe frontoſe maiori periculo? quia numerati praelati longe magis illicite & nephande haec temporalia amplectuntur. Et ſic concedo tibi, quod tam ratio quam lex Dei exigit, quod praecipuo Dei ſeruo debite de temporalibus miniſtretur, cum Deus non poteſt in iſto deficere, ſed tam ratio, quam vtilitas Dei ſerui requirit, quod non nimium iſtis temporalibus oneretur, ſed cum haec temporalia non proſint habentibus, niſi de quanto habilitant eorum officium quo ad Deum. Patet, quod vir Euangelicus de quanto pauperius ſupplet ſuum officium, de tanto plus caeteris paribus placet Chriſto. Ideo ſicut non proficit, quod nauis portetur ab itinerantibus poſtquam aquam fluidam nauigarunt. Sic etiam non prodeſt nobis quod in animo portemus temporalia plus quam ad nauigationem talem ſunt neceſſario requiſita. Oportet nos enim in itinerando in aetate noſtra infantuli atque decrepita nauigare. Sed in aetate media in ſignum, quod debemus aſpirare ad cœleſtia, debemus viare in ſicco itinere. In prima nauigatione ſuſtentamur a noſtris parentibus, & in vltima de bonis quae colligimus temporate, vel de eleemoſynis corporalibus fratrum noſtrorum. In media autem aetate de noſtro labore debemus viuere, vel de temporalibus quae nobis acquirimus virtuoſe.

Contra dotationem.

virtuose, & iste status est propinquus statui innocentiae quem Apostoli obseruarunt. Et sic intelligunt aliqui dictum Christi Matth. X. Nihil tuleritis in via ne peram &c. Non enim debent viri Apostolici tardari cum aliquo temporali, quod vel eorum affectionem, vel occupationem, quo ad suum officium impediret. Nuda autem & moderata habitio per virgam gestam in manibus potest intelligi. Vnde sicut oneratus multiplici vestimento, est saepe per hoc indispositus ad iter. Sic oneratus temporalibus est saepe indispositior ad prodessendum ecclesiae. Et ad istum sensum dixit Christus vbi supra. Neque duas tunicas habeatis, & ista lex Christi est fundata in lege naturae, cum qua nemo poterit dispensare. Ad secundum obiectum tuum patet, quod nimis false assumis. Cum domini temporales debent sic moderare suas eleemosynas, quod nullo modo Christi ordinatio extinguitur, quia aliter non forent eleemosynae, sed praesumptiones proditorie maledictae. Christus enim docet in euangelio Luc. XIV. quomodo debemus corporaliter eleemosynare pauperes caecos, pauperes claudos, & pauperes debiles, & per consequens alios mendicantes validos astringere ad laborem. Oportet enim, quod in Christi regula sit paupertas in triplici sequenti particula, tripliciter intellecta, quia Christus non docet eleemosynare diuites mundo, licet sint caeci, claudi, debiles. Docet enim eleemosynare tres tales pauperes moderate. Sed quomodo vniuersalis & perpetua dotatio ecclesiae consonat cum hac regula Christi? Ideo sententia ista implicat & docet, quomodo fructuose & prouide corporalis eleemosyna debet dari, & quomodo iniuriatio facta his tribus egentibus, rectificari debet & corrigi, sed dona mihi istam iniuriam. Ad tertium obiectum tuum dictum est saepius, quomodo duplici titulo stat hominem habere temporalia, scilicet titulo originalis iusticiae, & titulo mundanae iusticiae. Titulo autem originalis iusticiae habuit Christus omnia bona mundi, vt saepe declarat Augusti. illo titulo, vel titulo gratiae iustorum sunt omnia, sed longe ab illo titulo ciuilis possessio. Vnde Christus & sui Apostoli spreta dominatione ciuili, fuerunt de habitione pure. secundum illum titulum contentati. Ideo regula Christi est, quod nullus suorum discipulorum praesumat pro temporalibus suis contendere. vt patet Matth. VI.

Quomodo intelligitur nihil tuleritis.

Quomodo debet prouide dari eleemosyna corporalis.

qui aufert quae tua ſunt ne repetas. Sed longe ſunt leges ciuiles & conſuetudo dominantium ſeculariter ab iſta ſententia. Et haec ratio quare leges iſtae mundanae & executio furioſa illarum ſunt tam culpabiliter etiam inter clericos introductae. Et patet quod concluſio quam infers eſt concedenda, ſed habitio diſtinguenda. Nam habere ciuiliter, cum neceſſitat ad ſollicitudinem circa temporalia & leges hominum obſeruandas, debet omnino clericis interdici. Et quantum ad Silueſtrum & alios eſt mihi probabile, quod in recipiendo taliter dotationem grauiter peccauerunt. Sed poſſumus ſupponere, quod de hoc fructuoſe poſterius pœnitebant. Et ſic concedo tibi, quod licet clericis habere temporalia, ſed titulo & modo habendi quem Deus inſtituit, & non illo modo cupido, quem Caymitica inſtitutio adinuenit. Nam chorda eſt creatura bona Dei, ſicut & collum hominis, & tamen modus habendi illam circa collum hominis ſtrangulati eſt ſatis odibilis. Ideo nuda eſt tua argutia peccans in fallacia conſequentis. Si licet clericis habere haec temporalia, ergo illo modo.

CAPVT XVIII.

Seculares propter dotationem ſunt puniendi.

ALITHIA. Placet frater de iſta ſententia, quia apparet mihi, quod ſatis acute & quodammodo clare inuehis contra auaritiam ſacerdotum. Et cum ſecundum Apoſtolum 1 Timoth. VI. Radix omnium malorum eſt cupiditas. Et ſacerdotes debent eſſe radix iuſticiae, vehens ſeculares ad cœlum. Videtur quod inuehis contra radicem totius peccati eccleſiae. Sed dic rogo, vtrum ſeculares ſunt propter dotationem huiusmodi increpandi. PHRONE. Placet quod iſtam materiam pro vlteriori declaratione ſecundi obiectus tui taliter introducis. Et quia ſaepe impeditus ſum, quia non reprobaui peccata temporalium dominorum. Ideo in excuſatione omiſſionis illius dicam tibi fidem in iſto quam habeo, & ſi Deus voluerit, veniet ad aures temporalium dominorum. Tene firmiter & nullatenus dubites, quin temporales domini in iſto grauiter peccauerunt. Et hinc credo quod

Domini dotantes eccleſiam grauiter peccauerunt.

quod iusto Dei iudicio taliter in suis mundanis diuitiis sunt puniti. Ex hoc enim orta sunt bella, contentio. & paupertas multorum secularium dominorum. In hoc enim in quo peccauerunt, iustum est quod pœnaliter patiantur. Ratio autem mouens ad fidem conclusionis praedictae est ista. non solum operantes nequitiae, sed consentientes suae nequitiae sunt culpandi, vt patet Iohann. I Sed domini temporales non solum cooperati sunt ad istam dotationem, sed multipliciter consenserunt, Ergo cum ista dotatio ordinationi Christi sit contraria, quoniam omnia potens est, quod domini temporales ex dotatione huiusmodi sunt culpandi. Si enim sunt sex modi consensuum, vt includit Metricus in his versibus. Consentit cooperans, defendens, consilium dans. Ac auctorisans, non iuuans, nec repraehendens, Patet luce clarius, Quod domini temporales in omnibus istis sex se indicant irretitos, & specialiter in duobus vltimis, eo quod vaecorditer subtrahunt adiutorium & repraehensionem, quibus rectificata foret ista Christi & ecclesiae suae iniuria. Cum tamen illorum sit ex caussa multiplici hanc Christi iniuriam emendare. Primo, quia illi sunt qui in commissione illius iniuriae peccauerant, ideo illorum est satisfacere pro peccato. Secundo, quia Deus ad regendum suam ecclesiam eis talem concessit potestatem, vt patet Rom. XIII. Ideo ne ocientur in potestate ista, vel ea culpabiliter abutantur, exercenda est in tanta Christi iniuria more suo.. Christus enim in reprobando sacerdotes templi, vsus fuit saepe ista regia potestate, cum in persona sua eiecit ementes & vendentes de templo. Vt patet Iohann. II. Et saepe patiendo ac reprobando Christus verbaliter corripuit sacerdotes, vt patet in sua captione & passione, ac post ascensionem anno XLII. in seruis suis, Tito & Vespasiano sacerdotes suos dire corripuit, sicut Luc. XIX. prophetauit, quia si cognouisses &c. Et istam sententiam pulchre declarat Isido. vt notat decretum XXIII. q. v. c. Principes seculi. Si enim temporalia sua tenent a Christo rege regum, propter seruitia inde debita, quod rogo seruitium foret eis pertinentius, quam vindicando Christi iniuriam & ordinationem suam tam rationabilem defendendo? Cum enim idem sit Christum diligere, & legem vel sermones suos seruare, vt patet Ioh. XIV. Patet, quod si domini temporales diligunt

gunt Christum super omnia, ordinationem suam praecipuam ordinando debent potestatiue defendere, quis rogo temporalis dominus in reuersatione ordinationis suae praecipue non offenderetur? Et specialiter si ista reuersatio sponsam suam violet, & dissipat regnum suum, multo magis est hoc verum, de prima iusticia Iesu Christi, Recolerent ergo domini temporales, quomodo Christus in conuersatione fuit eis gratissimus, indubie propter seruitium rependendum. Sex autem gratitudines aliquando collegi ex fide Euangelii quas Christus fecit, ac dominis temporalibus ostendebat. Primo, quod Christus qui est dominus temporis, & qui potuisset nasci quandocunque voluerit, elegit nasci quando magis floruit dominium seculare. Nam patet Luc. II. Exiit edictum &c. Secundo, quia Christus potuisset dominari si voluisset, supra omnia regna mundi, noluit in minimo diminuere dominium seculare, cum Matth VIII. scribitur. Filius hominis vbi &c. Tertio, quia Christus vt seculare dominium redderet integrum ad dominos seculares, fecit sacerdotes templi sui de suis dominiis spoliari. Vt patet Luc. XIX. Quarto, quia Christus pro se & suo pusillo grege soluit tributum Caesari, vt patet Matth. XVIII. Quinto, quia Christus dedit iudicium summe autenticum, quod bona caesaris forent ex summa eleemosyna sibi danda, vt patet Matth. XXII. Reddite quae sunt caesaris caesari &c. Et Sexto, quia Christus tenentes pauperes dominorum secularium pauit, sanauit, & in obedientia facienda illis multipliciter instruxit, vt patet in decursu Euangelii & scriptis Apostoli, quomodo serui debent suis dominis obedire, & quod est infinitum plus quam aliquod istorum, quae tamen mundani praeponderant Christus dominos temporales fecit, redemit, & finaliter praemiauit. Quid ergo vltra debuit facere, & non fecit? Recolerent ergo pro omnibus istis illius verbi Apostoli Colloss. III. Grati estote. Sed notet (rogo) fidelis quantam ingratitudinem sensibilem domino rependerunt. Nam cito post ascensionem eius, qui infra annum quadringentesimum eius ordinationem praecipuam in dotando ecclesiam reuersarunt, & per consequens Antichristum in deturpationem sponsae suae multipliciter procrearunt. Vnde narrant Chronicae, quod in dotatione ecclesiae, vox audita est in aere angelica, tunc temporis sic dicentis.

Sex gratitudines quas Christus fecit & ostendit dominis temporalibus.

Tempore dotationis venenum pestilens in ecclesiam fusum est.

Hodie

Hodie effusum est venenum in ecclesia sancta Dei. Vnde a tempore Constantini qui sic dotauit ecclesiam, decreuit imperium Romanum, & in ipso dominium seculare. Nec valet excusatio in peccato, quod Imperator & alii ecclesiam dotantes putauerunt ex deuotione huiusmodi multipliciter promereri, quia ex minori caecitate sic credidit Apostolus membra Christi prosequendo. Vt patet 1 Timoth. I. Et cum non obstante hac ignorantia & euidentia capta ex veteri testamento. Apostolus vero confitetur quod fuit blasphemus in hoc, & peccauit grauiter contra Christum, quare ergo non Imperator & alii domini ex magis crassa ignorantia, post tantam gratitudinem delinquerent contra Christum? Vnde eis denunctio, quod nimis durum est eis contra stimulum calcitrare. Ideo si volunt habere dominia sua integra, non diabolice lacerata, pacem ecclesiae reformatam, & tenentes suos secundum legem domini validos non rebelles, studeant proprie & attente ad ordinationem Christi, quo ad suam ecclesiam quantum sufficiunt reformare, quia ex fide supponere habemus, quòd sub illa ordinatione foret prosperrime regulata. Tunc enim extingueretur symonia in clero circa temporalia implicatio & nephandissima ignorantia, desidia & haeresis cleri Christi. Et per consequens secundo cessarent bella, & regnorum translatio per conquestus, & sic longe iniqua tenentium pauperum spoliatio, existente integro mundano dominio in manu brachii secularis. Et quod maximum est currente libere & spissim sermone Christi, plures ad patriam volitarent. Tunc enim cessarent blasphemiae de spirituali potestate Paparum, quantum ad absolutionem a pœna & a culpa, & infundabilem concessionem indulgentiarum. Etiam supra hoc, quod Christus vel eius Apostoli nunquam concesserant cum caeteris blasphemiis infinitis. Nec potest fieri a Pseude vel aliis Antichristi discipulis euidentia perfunctoria, quod dominis temporalibus non licet ista corrigere, quia idem esset hoc asserere & dicere illis, quod non sunt potentes pro peccato suo commisso satisfacere necessario sunt damnandi. Nos autem dicimus illis, quod nedum possunt aufferre temporalia ab ecclesia habitudinaliter delinquente, nec solum quod illis licet hoc facere sed quod debent sub pœna damnationis gehennae, cum debent de sua

ſtultitia pœnitere & ſatisfacere pro peccato, quo Chriſti eccleſiam macularunt. Et ſi obiicis quod dare tales eleemoſynas literatorie & ſolenniter promiſerunt, quomodo ergo licet illis frangere votum ſuum? Quaero a Pſeude, ſi vouerit non ſubſtracta cauſſa fratrem ſuum occidere, nunquid debet illam iniuſtitiam adimplere? quin potius de voto improuido pœnitere? Sic in propoſito querat diſcretus ſaecularis dominus, ſi tot oratores habeat, quod ſufficerent ex data eleemoſyna ſuſtentari & indubie, vel oportet ipſos concedere quod ex implicatione cum mundo ſunt ad orandum inutiles vel omnino quod deficiunt de illo numero nimis multi. Cum ergo rex mittens exercitum ad bellandum in Frantia, prudenter & ſedule facit bellantes oſtendi, prouidens quot ſunt completi in numero in valitudine corporis & armis, quanto magis circumſpiceret magis ſollicite de oratore, qui bellaret contra diabolum & ſibi adquireret regnum Dei.

* *

CAPVT XIX.

De Matrimonio.

ALITHIA. Frater mi ſatis dixiſti de ſententia iſta de clericis, & ſpecialiter ſuperioribus odioſa. & eo magis quo non doces quomodo tua ſententia foret, ſine nimis magna perturbatione eccleſiae practiſata, Imo deſcendas ad materiam de ſacramento Matrimonii conſimilem ordinem obſeruando. PHRO. Nunquam ſoror habui materiam aliquam ſcholaſticam magis cordi quia videtur mihi, quod praecipue cedet ad honorem Dei, & vtilitatem vniuerſalis eccleſiae. Vnde videtur mihi, quod notabiliter deficit a charitate perfecta & amore regis ſui & regni, quia pro timore ammiſſionis temporalium & amicitiae ſatraparum, imo qui propter amiſſionem vitae corporis haec obmittit. Nec dubium quin Apoſtoli & alii cordati Chriſti diſcipuli vſque ad mortem iſtam ſententiam promulgarent. Rex autem & regnum in iſto peccato ſunt damnabiles ex conſenſu. Quis ergo fidelis eius legius in hoc peccato maximo reticeret? Auctoriſat enim rex peccatum maximum cleri ſui, &

ſic

ſic radicem peccati per quod regnum quod regerat, eſt infectum. Et cum ad verum ſeculare dominium requiritur iuſticia dominantis, quae repugnat huic crimini, videtur quod rex & regni ſui proceres nimis perfunctorie dominantur. Si enim ſecundum legem Angliae tenente, fruſtrante ſeruitium ſui capitalis domini per biennium, licet capitali domino de iure regis Angliae capere illud dominium ad vſus ſuos proprios, ſibi indigne per ſuum ſubditum occupatum, quanto magis licet regi regum confiſcare dominia regnorum, ſi debitum ſuum ſeruitium, per multiplex biennium ſit dimiſſum, cum debent ſeruire Chriſto in non conſentiendo proditorie Antichriſto, ſed operibus ſuis Chriſto contrariis quantum ſufficiunt aduerſando. Patet per quantum tempus tante debitum Dei ſeruitium eſt obmiſſum, Et vt videtur mihi. quod ille legius regis qui detectionem talem dimitteret, foret vaecors proditor regis, regni, & Dei. Et quantum ad iſtud quod inuehis, quod timor perturbationis regnorum retrahit ab executione iſtius ſententiae, conſydera quomodo Antichriſtus per ſuos principes caecauit vaecorditer noſtros milites in hac parte. Nam ad inuadendum regna alia in cauſſa propria & ſatis ambigua ſunt audaces. ſed ad complendum onus leue, & iuuandum charitatiue incolas regni ſui quos magis debent diligere in cauſſa domini ſunt vaecordes. Nec dubium, quin Antichriſtus cum ſuis principibus iſtam vaecordiam introduxit. Facilitatem autem faciendi hanc eleemoſynam & debitum ſic potes cognoſcere, conſtat ex regalibus regis Angliae, quod decedente Epiſcopo, vel abbate, aut quocunque notabiliter dotato de Anglia, temporalia ſua ad denotandum regalia regis, cadere debent in manu ſua. & non procedetur ad electionem, niſi obtenta regis licentia, nec habebuntur ab electo mortificata regni dominia, niſi rege nouiter approbante. Contineat ergo ſe rex ab innouatione derelicti maximi progenitorum ſuorum, & in breuitate erit totum regnum purgatum a mortificatione ſtolida bonorum temporalium, quae iam ſunt in manu mortua. Quis rogo praeſumeret vel auderet occupare talia dominia, non obtenta regis licentia? Nec oporteret regem aut regnum ſuum, pro ſe danda iſta materia in iuſticia ferro percuttere, quenquam occidere, vel praeſumptuoſe exercitio laborare. Sed ſicut natura odiens mutatio-

Contra Saraboitas ferro percutientes & comburentes monaſteria.

tationes subitas ordinate continue procedit, sic sicut istud delictum maximum paulatiue & inordinate processit. Sic si successiue & paulatiue secundum mortes occupantium decrescat debite, quantum ad non & regulante parua prudentia, non contingeret regi vel incolis nocumentum. Qui autem de clericis vel aliis contrariantur isti sententiae, sunt falsarii legis scripturae, sic Dei & regis maximi proditores, nam Psal. XVIII. per regem Dauid dicitur. Si mei non fuerint dominati &c. quod ex sensu spiritus sancti pertinenter potest intelligi, ac si rex quicunque hoc diceret, qui multos clericos in regno suo haberet, & clericos illos suos vocaret. Si mei, hoc est sacerdotes & clerici, secundum quod Deus instituit, non fuerint dominati, tunc immaculatus ero a consensu peccati extrinseci, & emundabor a delicto maximo, quo contrariando contra ordinationem Christi clerus ex protectione secularium insurgit communiter contra Christum. Nec audiendi sunt clerici vel laici regi & suo consilio inimici, qui detegunt & promulgant sibi, vel suis proceribus contrarium huius sententiae, quibus applicari potest illud Psal. Filii alieni mentiti sunt mihi &c. Et ex istis colligitur, quod rex & regnum suum debent pauperes presbyteros promulgantes istam sententiam defendere, & contra quoscunque & contra fratres suos protegere, quia aliter ex sanguinibus, vel ex voluntate carnis, vel ex voluntate viri nati sunt, & non ex Deo, & per consequens non nati sunt filii Dei, vel regni cœlorum, sed regis tartari, cum plus amant filios patris mendacii, qui machinantur sui dispendium, quam filios veritatis. Potest enim esse, quod pseudo fratres & alii potentes clerici regnorum, contra promulgantes sententiam istam conspicerent, & quomodo mortem eorum per commenta falsissima machinentur. Sed quis fidelis horreret corruptionem sententiae huius veridicae? Vnde si non sperarent in defensione Christi & protectione Dei promulgare istam sententiam Euangelicam non auderent. Quicunque enim contrariatur huic sententiae, acceptandus est indubie tanquam Antichristus Christi verbis contrarius. Vnde vae illis, qui impugnant istam sententiam catholicam, & tam cunctis fidelibus salutarem. Non enim est fidelis aliquis praescitus, siue diabolus, quin sententia ista sibi proficeret, quia cuilibet

cuilibet praedeſtinatio proficeret, non ſolum ad bonum viae, ſed ad bonum patriae impetrandum, Quia timentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, & cuilibet praeſcito etiam diabolo prodeſſet in illo, quod demeritum eorum abbreuiaret, & pœnam inferni quodammodo mitigaret.

CAPVT XX.

Quid ſit Matrimonium.

PHRONESIS. Sed redeundo ad materiam de ſacramento Matrimonii, vt ſuperius tetigiſti, videtur mihi eſſe dicendum, quid ſit Matrimonium, vt habita eius quidditate, de eius paſſionibus ſecurius procedamus, Poteſt autem dici, quod Matrimonium eſt coniugum legitima copulatio, quia ſecundum Dei legem licet eis ſine crimine filios procreare. Ordinauit Deus, quod Adam & Heua, & per conſequens, quod cuncti duo coniuges in procreatione carnali taliter copulentur. Vnde Matth. XIX. Chriſtus ſic determinat iſtam ſententiam contra ſcribas & phariſaeos ab ipſo quaerentes, ſi licet dimittere homini &c. homo non ſeparet. Ex quibus verbis Euangelicis patet autenticatio huius venerabilis ſacramenti. Ideo dicitur communiter, cum a Deo ordinatum fuit in mundi principio & in paradiſo, quod ratione priuilegii multiplicis matrimonii, excedit alia ſacramenta. Cum enim ordinauit natura in coniugibus media procreandi, Certum eſt, quod poſt contractum legitimum poſſunt licite procreare. Et iterum certum eſt, quod Chriſtus intendit, quod iugati debent eſſe caro vna, tam corpore charitate coniuncto, quam etiam conſenſu prolem legitime procreandi, quia certum eſt, quod contra Pſeudem, quod omnes duo homines ſunt impugnabiliter vna caro. Ideo Chriſtus aſſerendo hanc negatiuam, excludit vitam extraneam a ſic matrimonialiter copulatis, ideo dicitur communiter ex teſtimonio Auguſti. Quod tria ſunt bona coniugii in communi, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum. Rationabilitas aut huius ſacramenti ex hoc euidet, quod cum naturale & ex ordinatione

Matrimonium excedit alia ſacramenta.

diuina ſit homines procreare, ac multi ex pronitate peccati nolunt ſeruare fidelitatem coniugii. Rationabile eſt, quod ex lege matrimonii ad hanc fidem coniugii ſunt artati. Si enim quilibet prolificus ex qualibet quae ſibi placeret, procrearet, foret conſanguinitatis confuſio, haereditatis paternae deſtructio parentum inhonoratio, hominum contentio atque occiſio cum multis aliis inconuenientiis quas vident philoſophi naturales. Ideo lex naturae cum facto Dei docet eccleſiam, quod coniuges copulati legitime pro ſuo perpetuo coniungantur. Et ſatis modicum eſt & neceſſarium, quod vterque coniugum pro ſuo perpetuo alteri ſeruet fidem, quia cum tantum vniuntur virtute matrimonii in principio, quod ſunt taliter vna caro, & ſi alter eorum dimitti deberet propter infortunium, vtroque ſuperſtite, ſequeretur matrimonii infidelitas & inconuenientia ſuperius recitata. PSEVDIS. Videtur mihi, quod falſe & imbrigaliter loqueris in hac parte. Videtur enim primo, cum tam mulier, quam vir ſit coniunx, quod quorumcumque talium copulatio ſit matrimonium. Et ſic duo viri uxorati, & charitatiue ſociati ex hoc contraherent coniugium, & ſic de vxoribus. Similiter nihil eſt licitum niſi poſſibile, ſed multi copulantur ſatis licite matrimonialiter, qui non poſſunt filios procreare, ergo deſcriptio eſt minus valida. Similiter procreatio eſt non ſolum appropriate in maſculo, ſed ſaepe ſtat matrimonium, quando procreatio talis deeſt. Videtur ergo non ſolum quod eo ipſo quo eſt vnum matrimonium ſunt & duo, ſecundum quod bona matrimonii valde accidentaliter ſibi inſunt. PHRONESIS. Valde captioſe inuehis, ſed ſcias certitudinaliter, quod ſuccumbes. Ad primum argumentum tuum reſpondeo concedendo, quod quorumcunque duorum coniugum copulatio ſit matrimonium. Sed nota quod non ſequitur, A eſt coniunx C, & B eſt coniunx D, ergo A & B ſunt coniuges. Quia ad hoc quod illi ſint coniuges, oportet quod ſint diſtincti in ſexibus, & quod alter reliquo ad finem matrimonii copuletur, vt non ſequitur in ſimili. Si iſte canis qui eſt pater illius catuli ſit tuus, quod ſit propterea pater tuus. Coniuges ergo cum dicunt relationem ad inuicem fundatam in fide taliter relatorum, ſecundum logicam relatiuorum non dicuntur coniuges, niſi vnus ſit coniunx alterius, & e contra. Con-

cedo

cedo tamen tibi, quod coniunx dicit generalibus copulationem talium, quam societatem sodalium, vel copulationem carnalem aut matrimonialem, cum ſtat tales duas perſonas ex conſenſu abſcondito copulari. Ad ſecundam tuam inſtantiam videtur mihi probalile, quod tales qui non poſſunt procreare carnaliter quodammodo illicite copulantur. Vnde antiqui qui ex cupiditate temporalium ex ſpe mutuorum iuuaminum, aut ex cauſſa excuſandae libidinis, licet deſperent de prole copulentur adinuicem, non vere matrimonialiter copulantur, & ſic iuuenes aetate. Sed improportionabiliter coniugati, ex peccato priori deficiunt a ratione pœna huius venerabilis Sacramenti. Multi enim in proportione ſunt inepti ad gignendum, qui cum aliis ſatis gignerent, ideo non deficeret ſuae copulationi Dei regimen, niſi peccatum anterius ſit in cauſſa. Vtrum autem tales permanent graues adulteri, ex falſa palliatione Matrimonii, relinquo aliis perſcrutandum, Certe aſſerens, quod non eſt legitimum matrimonium, niſi Deus approbando coniungat taliter coniugatos, Cum Chriſtus pertinenter praecipiat, quod Deus coniunxit homo non ſeparet. Et quia fuimus incerti de coniunctione approbata per Deum, ideo multi homines in talibus coniugiis de vita ſua meritoria ſunt incerti. Ideo benedicta ſit conuerſatio virginum ſine tali copula. Et cum frequenter tales apud Deum indiſpoſiti, ſaepe in facie eccleſiae matrimonialiter copulantur. Patet quam ſpiſſim peccatum committitur in tali copula, & ſpecialiter in ficto diuortio celebrato. Nam pſeudo fratres capitulares clerici, & alii cupidi faciunt ſaepe diuortium de perſonis, quas Deus approbatiue coniunxit, Sed vae illis. Nec delector in multitudine cauſſarum diuortii, cum multae ſunt infundabiliter humanitus ordinatae, vt patet ſpecialiter de cognatione. Nam tempore primi hominis fratres & ſorores fuerunt ex ordinatione diuina taliter coniugati, & tempore patriarcharum, vt Abraham, Iſaac, & talium ſatis propinque cognati. Nec ſupereſt ratio, quare non ſic liceret hodie, niſi humana ordinatio, quae dicit non ſolum ex cognatione, ſed ex affinitate amorem inter homines dilatari, & cauſſa haec hominum eſt nimis debilis. Ad tertiam tuam inſtantiam dico, quod procreatio vel actiue, vel paſſiue eſt & in fœmina. Nec video quare gignere ſit commune ad marem & fœmi-

Qui non poſſunt procreare carnaliter quodammodo illicite copulantur.

Contra diuortium.

fœminam, quin ratione consimili procreare, cum vtrique conueniat prolem producere. Nec est conueniens, quod sint duo matrimonia se ad inuicem consequentia, sicut sunt duae similitudines si est vna. Verumtamen matrimonium est principaliter in viro ideo vxor debet honorare virum diligentius quam e contra. In cuius signum mulier facta est ex viro, non vir ex fœmina, vt patet Gen. III. Debet tamen inter ipsos esse mutua dilectio socialis, in cuius signum non ex capite vel pede viri facta est mulier, sed ex costa, ad denotandum quod, non debet esse viro ancilla nec domina, sed socia lateralis. Et sic concedo tibi, quod bona coniugii sunt sibi accidentalia, sed noscas quod satis est esse prolem in aliquo tempore, & si non continue stante coniugio. Sicut non oportet quod vir semper soluat debitum, sed satis est quod soluat in tempore oportuno. Alias autem difficultates de legibus humanis pertranseo, credens quod multi ex affectione indebita coniunguntur, sicut multi indebite separantur. Primum patet Tobiae VI. Nam septem viri per Asmodeum diabolum, cum copularentur filiae Raguel Sarae iugulati perierunt. Vnde VI. cap. sic habetur. Dixit angelus Raphael Tobiae, ostendam tibi qui sunt.

Matrimonium est in viro principaliter.

CAPVT XXI.

De Caussa libelli repudii.

ALITHIA. Cum caussa separationis coniugum exprimitur in scriptura, decens est frater Phronesis, quod de illa & de difficultatibus aliis hic loquaris, cum specialiter in illa materia sit dissensio generalis. PHRONES. Parum nosco in ista materia, & ideo propono me tenere in limitibus fidei scripturae, sciens quod dicta in illa sufficiunt, & alia inuenta humanitus communiter non fundantur. Dixit autem Christus, vt recitatur Matth. V. Dictum est antiquis. Quicunque dimiserit vxorem &c adulteratur &c Istum autem textum sic intelligo, non quod libellus ex lege domini est excerptus, sed quia tempore

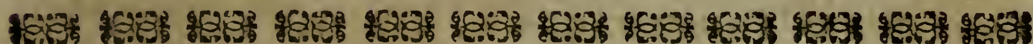
pore Mosi homines fuerunt proni ad occidendum fœminas quas odierunt, & aliunde mala plurima ex malorum copula contigerunt. Ideo Moses ad tollendum culpam istam solicitus tolerauit libellum repudii, & a mihi probabili ad excludendum vtrimque iniurias libellum repudii ordinauit. Multi quidem verecundarentur caussam exprimere, quae non valet qui subticendo caussam ad separationem nephandam procederent, & super haec potest esse hortatio iudicum monens ad facinus dimittendum. Dicitur autem communiter, quod libellus repudii fuit charta, in qua caussa separationis coniugum fuit inscripta, & data fuit communiter a maritis. Christus autem excipit fornicationem dictam communiter quae includit adulterium. Quando enim alter coniugum committit infidelitatem in isto, & reliquus coniugum manet fidelis, cum fides ista sit pracipua in matrimonio, licet coniugium dissoluere, saltem quo ad thorum, vtraque persona inconiugata pro suo perpetuo remanente. Ideo dixit Christus, qui dimissam duxerit, adulteratur, cum de lege domini mulier sic separata, debet ab actu carnali coniugii abstinere, nec dicat quod sibi sine caussa sit iniuria, quia priuatio a bono coniugii, & quod illi existentibus vna persona aliter inficit personam compositam. Et sic ex infidelitate maculauit coniugium quo ad thorum, quod si mulier delectatur in prolis procreatione, non video quin si voluerit, licet sibi stare cum coniuge taliter delinquente. Et licet sibi si continere voluerit a coniuge separari. Sed difficultatur vlterius, vtrum propter caussam aliam quam infidelitatem adulterii licet diuortium celebrare. Et videtur quod sic, quia non solum seruanda est fides coniugum, in procreando prole, sed in seruando ex integro legem Dei, quia aliter liceret alteri coniugum esse ad reliquum omnium hominum infidelem Hic videtur mihi, quod licet coniugi in casu alio a reliquo coniuge separari, vt posito quod alter coniugum praecipiat reliquum esse in crimine aliquo induratum, sic quod desperet de sua conuersione, & timeat de sua contagione ex cohabitatione. Tunc videtur mihi, quod licet ab inuicem separari. Sed si alter coniugum speret conuersionem sui coniugis, per suam exhortationem, tunc debet cohabitare cum illo coniuge ad hunc finem. Et iste videtur mihi esse sensus Apostoli 1 Corinth. VII. quando dicit.

Quid fuit libellus repudii.

dicit. His autem qui in matrimonio coniuncti ſunt praecipio, non ego, ſed dominus, vxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. & vir non dimittat vxorem. Et ſequitur, Nam caeteris ego dico, non dominus, ſi quis frater vxorem habet infidelem & haec conſentit habitare cum illo non dimittat illam. Et ſi quae mulier habet virum infidelem, & hic conſentit cum illa habitare non dimittat virum, ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem & e contra. Ex iſto textu Apoſtoli videretur mihi, quod primo alludit verbis domini praedictis in Euangelio Matth. V. ſupra expoſui. Nec oportet timere Pſeudis inſtantias, quod textus Apoſtoli contradicit explicite ſibi ipſi, quando dicit, praecipio non ego &c. Vbi videtur exprimere quod ipſe praecipit, & non ipſe praecipit, Sed ſciat talis ſophiſticans ſenſum catholicum & pertinentem ſcripturae inponere, & ceſſet a ſua ſtulta blaſphemia. Videtur enim Apoſtolum ſic ſentire in iſta ſcriptura Corinth. non praecipio ego principaliter, ſed dominus in Euangelio Matth. expreſſe ſententiam ſupradictam declarat, quam recitatiue vobis commemoro. Et ſic tollenda eſt ſecunda apparentia repugnantiae, quando dicit. Praecipio ego non dominus. Videtur enim Pſeudi cum Deus neceſſario agit in qualibet actione quod ſi apoſtolus quicquam praecipit, & tunc & dominus ſpecialiter cum ſine principali auctoritate domini non valet praeceptio. Patet quod ex ſerie verborum Apoſtoli, quia intendit ſe in Euangelio ſuo ſuper addere expreſſe ſententiam, quam dominus in praedicto Euangelio non expreſſit. Sed abſit credere quin Apoſtolus intendat, quod dominus principaliter praecepit ſententiam, quam Apoſtolus hic inculcat. Patet quidem ex ſerie verborum apoſtoli cum bene ſciuit, quod ſententia ſua non valeret aliter. Et quod ſi quis loquitur quaſi ſermones Dei debet loqui. Et iſtum modum loquendi vellem phariſaeos noſtros attendere, qui negant infideliter, quod hoſtia conſecrata ſit panis, quia Ambroſius & alii doctores videntur dicere, quod poſt conſecrationem non panis, ſed corpus domini eſt dicendum. Nunquid tales blaſphemi volunt negare fidem ſcripturae Apoſtoli & verbis Chriſti, propter ſiniſtrum intellectum verbi doctoris apocryphi? Intelligit enim more Apoſtoli quod poſt conſecrationem non

Quomodo intelligitur dictum Ambroſii poſt conſecrationem non panis ſed corpus domini eſt dicendum.

non principaliter erit panis, & tales ſunt multae negatiue, quas in ſcriptura poteris reperire. Sed dimittendo iſtud videtur mihi, quod Apoſtolus in ſecunda propoſitione ſua includit ſententiam quam dixi ſuperius, quod ſi infidelis diſcedit diſcedat, Non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiusmodi. In pace autem vocauit nos Deus. Vnde ſcis mulier ſi virum ſaluum facies vel e contra, quaſi diceret. Cum Deus ordinauit matrimonium ad fidem ſeruorum ſuorum ſibi fideliter reſeruandam, Non vult quod matrimonium taliter ſit ſeruatum, quod faciat in aliqua perſona oppoſitum. Sed oportet in talibus cum prouidentia prouidere, ne carnalis affectio, vel peccatum praecedens indiſponat taliter coniugatum, quod non faciat quod magis beneplacitum foret Deo. Nam ordinatio Dei eſt, nobis abſcondita, ideo oportet quod ſimus filii Dei, & eius ſpiritu ſimus ducti. Et iſta credo ex euangelio ſufficere fidelibus quo ad legem matrimonii regulandum.

CAPVT XXII.

Cum quibus verbis vel ſignis matrimonium celebrari debet.

ALITHIA. Placet frater de iſta ſententia ex ſcriptura tantum autentica reſerata. Sed dic quaeſo, cum quibus verbis vel ſignis debet matrimonium celebrari, Dicitur enim communiter, quod cum verbis de praeſenti, ego te capio in vxorem verbum iſtud de praeſenti, & non cum verbis de praeterito, vel futuro, imo expreſſa affirmatione de futuro, vt quod te capiam in vxorem, & alia perſona poſtmodum verba exprimit de praeſenti, eo quod notet expreſſiorem & efficatiorem affectum diminuit verbum prius dictum. Verumtamen dicitur a legiſtis, quod expreſſio contractu per verbum de futuro, & ſequenti copula carnali, vt aeque valet, ac ſi contrahentes verba exprimerent de praeſenti. Sed vltra cum ſurdi & muti poſſunt contrahere, videtur quod alia ſigna ſufficiant praeter verba. PHRO. Non delector multum labi in iſta materia, ſpecialiter cum

cum ſit humanitus, & ſaepe infundabiliter inſtituta. Veritas quidem mihi videtur, quod aſſiſtente conſenſu coniugii, & domino approbante, ſubducto quocunque ſigno ſenſibili foret ſatis, ideo lex conſcientiae & conſenſus domini in bene viuentibus in contractu huiusmodi rectiſſime regularent. In verbis enim qualitercumque aptatis extrinſecus, poteſt eſſe deceptio, vt dicendo. Capio te in vxorem, poteſt eſſe quod mens dicat oppoſitum propter complendam voluptatem carnalem. Cum ergo verbum mentis ſit praeponderantius verbo oris, & ad verum matrimonium requiritur conſenſus, videtur quod non ſit matrimonium per verba huiusmodi de praeſenti. Iudices ergo qui ex nudis verbis iudicant pro matrimonio, iudicant contra iuditium, legis Dei, ſed maledicta ſit lex huiusmodi, quia iudex coartabit per cenſuras ſuas fictas iugum perſonarum, vt faciant contrarie legi Dei. Similiter videtur, quod omnia talia verba de praeſenti ſint falſa, & ſic contractus falſus quem Deus non approbat, ſicut nec verba. Falſum quidem eſt, quod nunc capio te in vxorem. quia ſic ſubito matrimonium foret completum, & non vlterius adimplendum, quod contradicit legiſtis iſtius ſententiae & vſui communi eccleſiae. Si enim per verba illa de praeſenti ſit matrimonium, ita quod illis rite pronunciatis, ſit primo matrimonium, tunc ſequitur oppoſitum in adiecto, quia cum quando vox deſinit eſſe non eſt, verba iſta de praeſenti non faciunt matrimonium, nec ſunt ſibi compoſſibilia, quomodo ergo matrimonium ſit per illa? Nec dubium, quin illa verba conſenſum non faciunt, ſed illud quod mouet animum ad conſenſum, nec ſufficienter teſtantur, vt ex illis ſolummodo iudicetur, niſi forte illi iudici Antichriſto, qui non timet falſe contra Deum iudicare, quomodo ergo ſeruat talis iudex regulam iſtam catholicam. Nemo debet contra voluntatem domini repugnare? ſicut ſit communiter in hoc caeco iuditio. Similiter haec conuertuntur, vt hic ſupponimus. Te accipio in vxorem, & te accipiam in vxorem, cum ergo ſecundum ſit certius, & minus imbrigabile videtur, quod ipſum ſit eligibilius ad homines matrimonialiter copulandum. Si enim accipio te in vxorem, tunc per ante eſt verum, quod te accipiam in vxorem. Et ſi ſit verum, quod te accipiam pro vxore, tunc pro tempore ſuo eſt verum quod te accipio in vxorem.

Ad verum matrimonium requiritur conſenſus.

vxorem. Cum ergo cum verbis de futuro ſit conſenſus compoſſibilis, & verba illa ſunt vera, atque in domino ordinata, quomodo licet verba illa fruſtrare per verba ſequentia de praeſenti, quae non ſunt tantae efficatiae, Iudex ergo capitularis ſic iudicans, diuino iudicio contradicit, & eodem modo videtur mihi mirabile, quod carnalis copula, quae communiter eſt peccatum, confirmet, vel faciat matrimonium, cum Deus non dignatur ad complendum ſuum opus habere tale adiutorium. Et ſpecialiter cum conſenſus ſit in anima, & ſecundum philoſophorum principia, materiale non agit in immateriale, qua ergo regula foret idem matrimonium bis completum. Primo in contractu coniugum per ſe facto. Et ſecundo in ſolenni ritu ad oſtium eccleſiae a ſacerdote per verba nugatoria & falſa communiter celebrato. Alithia. Videtur mihi quod induis Pſeudis habitum, & capitulares leges eccleſiae non admittis, quod non eſt viri prudentis facere. Phrone. Dixi tibi in principio, quod a me non expectes fundationem harum legum, vel rationabilitatem earum. Sed placet mihi, quod ex facto & deductionibus ſatis certis cognoſcam verſutias & infidelitates in illis, vt ſic eas cautius caueam & doceam, quod a fidelibus caueantur. Nec video, quomodo diabolus iſtas verſutias introduxit, niſi vt ſuſpendat hortationem ſanctam, & praedicationem praelati, quae legem conſcientiae adiuuarent. Ideo ſuſpenſa hac tota lege capitulari. Notandum tibi eſt, quomodo eſt Chriſtus cum ſua eccleſia deſponſatus. Eccleſia enim quandoque capitur reputatiue, modo quo ſolenniſantur multi praelati eccleſiae. Et iſtum ſenſum vel modum loquendi non approbo. Sed vere dicitur eccleſia corpus Chriſti mixtum, quod verbis praedeſtinationis aeternis, eſt cum Chriſto ſponſo eccleſiae copulatum, Et talis eſt triplex eccleſia, ſcilicet Militans, Dormiens, & Triumphans. Militans eſt corpus praedeſtinatorum, dum hic viat ad patriam. Eccleſia dormiens, eſt praedeſtinati in purgatorio patientes. Et eccleſia triumphans, eſt beati in patria quieſcentes. Vna autem magna eccleſia fiet de omnibus illis in die iuditii. Nec eſt inconueniens, ſed conſonum, quod beati angeli ſint pars eccleſiae. Ex iſtis videtur, quod non ſolum quantitatem eccleſiae, ſed eius quidditatem communiter ignoramus, & hoc prodeſt nobis, ne hic ſtulte

Quomodo Chriſtus cum ſua eccleſia eſt deſponſatus.

Purgatorium.

de qualitate perſonarum nobiſcum militantium temere iudicemus. Sicut ergo nemo noſtrum ſcit modo, vtrum alius ſit praedeſtinatus filius eccleſiae, vel praeſcitus, ſic non debet iudicare aliquod eſſe membrum eccleſiae, vel ipſum damnare, excommunicare, canoniſare, vel aliter declarare, niſi forte hoc fuerit ſibi reuelatum. Reputare tamen debemus recte nobiſcum viuentes, eſſe filios ſanctae matris eccleſiae, & contrarie viuentes eſſe filios ſynagogae Satanae. Et cum nemo faceret contra conſcientiam ſuam plus diaboli nutriendo, videtur quod nemo tribueret temporalia praelatis, vel aliis conuerſantibus maliciis criminalibus vel peccatis ſpiritualibus notorie irretitis. Et haec regula extingueret praelatias, ſic quod ſacerdotes ſimpliciter ſtudeant quomodo prodeſſent ſanctae matri eccleſiae, ſicut fecerunt Apoſtoli tempore eccleſiae primitiuae. Secundo excuteret leges hominum, & ſpecialiter cenſuras eccleſiaſticas iam regnantes. Nam vt patet ex dictis de quidditate eccleſiae iudices errant communiter in factis iſtis, ac ſi de praedeſtinatis ac diabolis iudicarent. Et ſic tertio ſtaret lex ſcripturae per ſe ſufficiens & foret debite adornata, & leges prophanae extraneae, quae ſunt ad onus eccleſiae & eius perturbationem forent penitus extirpatae. O ſi in via videbimus illum finem, quia certus ſum, quod in alio ſeculo illum exitum cognoſcemus. Matrimonium autem hominum ſcimus a matrimonio Chriſti, & eccleſiae exemplandum.

CAPVT XXIII.

De Pœnitentia.

ALITHIA. Video quod inſtitutiones humanae, quae vocantur leges matrimonii modicum placent tibi. Ideo modicum dic (rogo) ſententiam tuam de Sacramento pœnitentiae. Et primo videtur mihi difficile ipſum deſcribere propter aemulos captioſos. Cum enim dicitur communiter, quod pœnitentia habet tres partes vt cithara, ſcilicet cordis contritionem, oris confeſſionem, & operis ſatisfactionem. Videtur difficile ſignare genus pœnitentiae, cum iſta tria ſint diuerſa in genere.

PHRONE-

Phrone. Non imagineris, quod iſtae ſint partes quantitatiuae, qualitatiuae, vel quidditatiuae pœnitentiae, vt ratio tua innuit. Sed pœnitentiam intelligo formam qua contritus dicitur formaliter pœnitere, & ſic apparet mihi pœnitentiam in mente conſiſtere. Alia autem (quae vocantur partes pœnitentiae) ſunt ſibi accidentia, ipſam vt communiter complentia. Et iuxta illud pſal. Confitebor tibi in cithara Deus meus, ſignantur communiter per partes citharae corporalis, iſta ſuprema pars citharae in qua infiguntur claui notet contritionem cordis, & groſſa ac concaua pars citharae, quae ſonum cauſſat, ſignet oris confeſſionem, tertia autem pars citharae, quae connectit has duas ad inuicem, ſignet operis ſatisfactionem. Et ſic lirae ſunt quaſi particulares expreſſiones peccati hominis quod commiſit, ad quod proſunt digiti praelatorum, & ſic eſt multiplex pœnitentia aggregata. Prima eſt ſolum in animo & inſenſibilis, quia contritus domino confitetur. Illa autem licet ſit paruipenſa, eſt tamen virtute maxima, ſine qua aliae nihil valent. Secunda vero eſt pœnitentia aggregata ex illa, & expreſſione vocali ſingulariter facta Deo, & ſic tam patres legis veteris, quam patres noui teſtamenti, communiter ſunt confeſſi. Sed tertia eſt pœnitentia aggregata ex duabus prioribus, & promulgatione ſecreta priuate facta presbytero. Et ad iſtam pœnitentiam magis attendimus propter lucrum. Vtrum autem iſta pœnitentia tertia ſit de neceſſitate ſalutis, vel qua auctoritate introducta fuerat, eſt diſſenſio apud multos. Sed oportet credere Iohanni de Deo in hac parte, qui in gloſſa ordinaria decretorum dicit poſt multas opiniones quas reprobat, quod Innocentius tertius hanc inuenit, & pro eius confirmatione hanc legem ſtatuit. Omnis vtriusque ſexus, quae in V. Decretalium expreſſatur. Mihi autem videtur vt explanaui diffuſius, quod foret eccleſiae vtilius, vt de prima pœnitentia & ſecunda eccleſia contentetur. Sed licet tertia multis noceat, & multa mala vtrique parti ingerit, Verumtamen facit eccleſiae multa bona. Ideo cum poſſet bene fieri, videtur mihi, quod ſit ex ſuppoſitione neceſſaria, & ſic eſt neceſſarium ſimpliciter, quia aliquibus quos Deus ad hoc praeordinat taliter confiteri, cum multi ex erubeſcentia de confitendo peccatum commiſſum, & expletione pœnitentiae iniunctae cum timore, alias taliter confitendi

Pœnitentia principaliter conſiſtit in mente.

Multiplex pœnitentia.

Confeſſio auricularis reiicitur.

A quo inuenta auricularis confeſſio.

fitendi a peccato iterum committendo communiter se praeseruant. Sed non credat aliquis, quin sine tali confessione auriculari, stat hominem vere conteri & saluari, cum Petrus iniunxit generalem pœnitentiam vt patet Act. II. &c. & suffecit, imo aliter omnes mortui a tempore ascensionis Christi vsque ad Innocentium tertium forent damnati quod nephas est credere, cum supponimus, quod sub ista lege Papali & eius seruantia, plures damnantur, quam damnati fuerant sine illa. Similiter nemo absoluens communiter, scit grauedinem peccati confessi, sicut nescit si confitens sit contritus, & bene scit quod aliter non deletur peccatum, quomodo ergo mentiendo super Christum, tam frontose absolueret, & pœnitentiam cuius proportionem ad peccatum ignorat, iniungeret? Similiter non licet ecclesiam onerare cum nouis traditionibus & specialiter suspectis, cum priores sufficiunt, sed leges de confessionibus in scriptura expressae, per mille annos & amplius suffecerunt, quomodo ergo est lex de pœnitentia tertia tam improbabilis introducta? Videtur ergo mihi, quod ista obseruantia huius legis Papalis debet admitti praecise de quanto discretio confitentis indicat ipsa sibi proficere. Alithia. Video frater, quod istam legem Papalem parum ponderas, & videtur mihi, quod per idem confessiones factas, limitatis confessoribus modicum ponderares, & sic absolutionem a pœna & a culpa, & plenam remissionem concessam a Papa, & per idem peccati grauedinem, quam praelatus fulminando excommunicationem horribilem saepe grauat, Et sic diffinitio Romanae curiae in talibus deperiret. Phrones. Non video quin multa vera minus innuis, cum in fide scripturae sine nouis additionibus de Romana curia satis exprimitur, quomodo quis debet viuere, quo seruato sequitur ex fide, quod vitam illam perficiens sit saluandus. Vnde omnes illae dictae ficticiae, sunt vt communiter promulgatae ad subiectionem, & fallacem obedientiam populi reseruandam. Et sic blasphema cupiditas est damnabilis radix huius. Prospiciamus ergo in lege perfectae libertatis quid praecipitur & mandatur a domino, & illud perficiamus, & a vetito abstineamus, absque attendentia ad leges ordinatas nouiter, & est satis. Vnde quod superest nondum a malo est, sed est malum communiter caecans multos. Et sic de omnibus

votis,

votis, promiſſionibus, & aliis priuatis obſeruantiis conſyderet fidelis omnipotentiam Ieſu Chriſti, & traiiciat totam intentionem animi ad futurum viuendo perfectius, vt prodeſt eccleſiae, & de vita mala praeterita pœniteat, confirmans in ipſomet propoſitum, non vlterius ſic peccandi. Et vt videtur mihi, ſufficit ad culpam delendam, & ad ſaluationem quomodocunque ſuperiores contrariantur iſti ſententiae. Sed in omnibus iſtis debet fidelis cauere ne cum Deo ſophiſticet. Et quantum ad illud dictum Matthaei XVI Quodcunque ligaueris &c. Quaerat fidelis a pſeudo epiſcopo dictum hoc domini allegante, ſi ex ſanctitate vitae ſuae, quae ſit vitae Petri ſimilis, ſit verus Petri vicarius, quod ſi praeſumptuoſus hypocrita frontoſe ſic aſſerit. quaeratur prudenter ſimilitudo vitae illius ad Petrum, & ſpecialiter in gratia faciendi miracula & humili paupertate Petrus enim non praeſumpſit ſe habere huiusmodi poteſtatem, a quo ſigno ergo Hypocrita talis ſic aſſerit? cum contentioſa & defenſata aſſertio contradicit Et cum non probat nec ſufficit probare, quod ſit verus Chriſti vicarius, aut membrum eccleſiae quid ad illum, quod Deus beato Petro poteſtatem huiusmodi repromiſit, cum ille nec eſt Petrus, nec ex humilitate & vita ſancta eius vicarius? Si autem vicariam Petri non ſic ſtulte in ſe aſſerit vel praeſumit, quid hoc allegatum ad ipſum? vt praeſumat taliter ſupra Petrum. Non enim videtur hoc dictum in Petro vlteriorem ſapere poteſtatem, niſi quod omne quod ligauerit vel ſoluerit ſuper terram, conformiter ad Chriſti iuditium & eccleſiae triumphantis, erit ſolutum & in cœlis, quod ſi errauerit in ſoluendo ſubditos vel ligando, quid ſibi & huiusmodi dicto Petro? quod ſi propter talem repugnantiam excommunicat, comburit vel damnat, ſic loquentem tanquam haereticum infidelem, quis dubitat quin iſta foret caeca praeſumptio antichriſti? Non enim eſt fides eccleſiae, quod ipſe Petri verus vicarius vel ſaluandus. Nec ſequitur ſi talis Antichriſti praeſumptio omnino ceſſauerit, quod pereunt claues vel ſalus eccleſiae, quin potius omni tali pompa ceſſante, & omni tali abſolutione, & excommunicatione caeſaria, in perſonis nobis incognitis Chriſtum humiliter confitentibus ſtaret eccleſia. Quid rogo magis haereticum, quam quod tales perſonae ſic viuendo forent ex pacto, propter conſenſum ſymonia-

Quomodo intelligitur. quodcunque ligaueris.

moniacum vicarii ſancti Petri? Talem ergo pompam haereticam per antiphraſim allegatam, poteſt Deus fidelibus ſuis oſtendere & extinguere quando volet. Viuamus ergo in fide filii Dei, hoc eſt, in lege ſcripturae domini noſtri Ieſu Chriſti, & conformemus nos illi quantum ſufficimus & contemnamus praeſumptiuas pompas huiusmodi Antichriſti. Et Deus prouidebit fidelibus ſuis ex perfidia iſta paſſis. Nam paſſos ex timore nocturno a ſagitta volante & negotio per ambulante in tenebris, credimus eſſe martires glorioſos, quare ergo non paſſos ab incurſu & daemonio meridiano, quod eſt maximum matris noſtrae periculum permiſſum a Deo in manifeſtiſſimo Antichriſto. Tales inquam Antichriſti in diſcipuli habent claues inferni & non cœli. Cum claues regni cœlorum ſunt poteſtates ligandi & ſoluendi in humilitate, & caeteris virtutibus fundatae, & limatae per fidem ſcripturae a rubigine Antichriſti.

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

CAPVT XXIV.

In quo ſigno poſſumus capere veram contritionem.

ALITHIA. Dic rogo frater mi Phroneſis ex quo ſigno poſſumus capere veram contritionem, vel peccati deletionem, quia acute (licet obſcure) Antichriſti verſutiam detexiſti. Et nunquid illae ſectae caeſariae & nouellae quae dimittunt regulas Chriſti, & attendunt appretiantes nouas regulas ad inuentas in hoc peccant, aut vere pœnitent dum acutiſſime & fortiſſime iſta ſeruant? PHRO. Tam fideles noſtri quam aduerſarii diſcipuli Antichriſti conformiter confitentur, quod ad peccati deletionem requiritur habere veram cordis contritionem. Vnde diſpoſitionem primam doloris (quae non ſufficit ad peccati deletionem) vocant attritionem & ſequentem dolorem ſufficientem vocant contritionem. Sed nec inter iſta ſciunt diſtinguere, vel cognoſcere contritionem. De contritione autem dixi in tertia parte ſermonum LXIV. Quod eſt dolor ſufficiens ad deletionem peccati, quem oportet eſſe maiorem de amiſſione gratiae, quam de amiſſione dolor cuiuscumque commodi temporalis. Et quam diu talis gradus de dolore peccati peccanti de

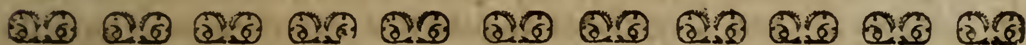
fuerit,

fuerit, non contritione, de amiſſione ſponſi eccleſiae plene dolet. Nec eſt doloris quantitas attendenda penes intenſionem ſolummodo, vel ſolum penes extenſionem temporis, Sed oportet ad iſta duo in modo dolendi ſimul attendere, ex quibus videtur quam diu ſumus in via oportet habere dolorem peccati in actu, vel habitu, cum dolorem pro temporalibus continuamus per tempus notabile. Ex iſtis etiam videtur vlterius, quod vere contritus peccatum praeteritum iterum non committit, quia ſi committeret quantitatem doloris debiti vel extenſiue vel intenſiue amitteret. Et ſic vere dicunt doctores, quod pœnitere eſt peccata praeterita plangere, & plangenda iterum non committere. Et ex iſtis videtur vlterius, quod ſolum praedeſtinatus de peccatis praeteritis eſt contritus. Praeſcitus enim interrumpendo dolorem, docet non adeſſe contritionem. Et ex iſtis videtur vlterius. Quod ſicut Papa & confitentes caeteri ignorant qualitatem praeſciti vel praedeſtinati, ſic ignorant qui homines ſunt contriti. Et ex iſtis patet vlterius, quod Luciferina foret praeſumptio, homines ad inuenire nouiter ſine fundatione, quod hunc vel illum per impoſitionem manuum capiti abſoluerent ſimpliciter a peccato. Quid rogo facit hoc ſignum ſenſibile bulla cum plumbo, vel datio pecuniae ad contritionem animi peccatoris? reuera non plus facit ad deletionem peccati, ideo tales confeſſores communiter ſeipſos mendaciter decipiunt & confeſſos. Et patet quod in ſpem miſericordiae Ieſu Chriſti & doloris firmi ac ſancti propoſiti, poteſt viator topice capere in ſeipſo, quod peccatum ſuum deletur, vel quod in animo ſit contritus. Vlterius quantum ad concluſiones vlteriores firmiter tene, & nullatenus dubites, quin iſtae ſectae nouellae peccant grauiter contra Chriſtum, in hoc quod ordinationem eius contemnunt, & in ordinatione ſua friuola plus delectant. Vnde prouide videtur, ac ſi praeuaricarentur in aliquo mandato decalogi, & praeuaricationem illam pertinaciter contra Deum defenderent. Sed vbi foret maior haereſis, aut plus damnabilis? Debent enim poſſeſſionati noſtri cognoſcere, tam ex vita Chriſti & Apoſtolorum quam ex lege ſcripturae, quod dotatio talis repugnat ſtatui, quem nominetenus (licet falſe & intentione ſubdola profitentur. Et tamen cum illo fraudulento nomine machinantur ſolicite,

Pœnitere quid.

licite, quomodo possessiones illas augere possunt, defendere in mundo & inpugnantes extinguere. Repugnat autem diuinae iustitiae mentes huiusmodi non punire, & eadem est consyderatio de fratribus, qui blasphemant in Deum & partem suam defendunt magis solicite, ac in nomine domini detegentes earum fraudes asperius persequuntur. Et idem est iuditium de amore status, aut legis caesariae vel Papalis, statu vel lege domini praetermisso. Istud (inquam) peccatum grauissimum non potest deleri verbis floridis vel pomposis, aut signis sensibilibus, absolutionibus vel indulgentiis adinuentis, specialiter dum adfuerit satisfatiendi oportunitas & possibilitas & durandi in peccato pertinacitas. Quis ergo prudens & videns animum mentientis, quod non vult vltra delinquere, & cum manum suam extentam vt parate male faciat peccatum dimittet commissum? Et sic parantem se ad peccandum vlterius in corde diligeret. Deus autem intuetur corda & intentiones hominum, ac quantitates & circumstantias passionum, ideo non expedit blasphemare in eum, quod ipse propter signum sensibile adinuentum simpliciter deleat maculas praescitorum, Quae ergo foret magis blasphema praesumptio? quam hosti Dei false promittere quod faciat dominum sibi placitum licet dominus secundum legem aeternam & planam iustitiam contradicat, Per hoc enim dant falsi confessores & praelati, membris Antichristi audaciam ad sua crimina defendendum, & partem suam contra Christum nimis pertinaciter vsurpandum, ac si magis praesumeret dominari in Christum. quoniam Lucifer vel eius discipulus Antichristus. Consyderent ergo saeculares domini, quomodo Episcopi habentes a rege terrena dominia, & cum hoc custodiam latronum in carcere, ne aufugiant, & regnum furtiue maculant, dum haec fecerint episcopi, debent pro illis furibus respondere, quanto magis si Papa, Episcopi, & friuoli confessores habent a Deo limitatum carcerem cum caeteris donis Dei ad maleficos castigandum, & cum hoc proditorie Deo & regnis animant verbis suis haereticis contra Dei iustitiam regnum eius & populum maculandum. Nonne credimus quod tales praelati respondebunt Deo pro istis furibus, quos tam false & proditorie Deo & regnis animant contra legem Christi, & ad eius populum maculandum, & eius regnum quo ad fructus

fructus virtutum diabolice destruendum. Radix autem huius malitiae est superbia Antichristi, & praesumptio contra pauperiem Christi & discipulorum suorum contra ordinationem Christi occasione caecae ordinationis caesariae diruperunt. Sugessit enim illis diabolus, quod cum sic mundane dominantur in clero, oportet ad fundendum suum falsum dominium, quod blasphemiae fingant eis potentiam spiritualem, nec est qui impugnet illam potentiam, cum non sensibilis, & habent potestatem de regibus ad omnes suos aduersarios tanquam haereticos comburendum. Sic inquam fuit praetensa potentia Antichristi subdole introducta.

CAPVT XXV.

De Extrema unctione.

ALITHIA. Sufficiunt frater Phronesis dicta de ista materia. Sed dic rogo parum de vltimo sacramento, quod vocatur extrema vnctio. Fundatur enim in illo dicto Iac. V. Infirmatos, quos in vo. &c. PHRO. Ista videtur nimis leuis fundatio sacramenti, cum fidelis posset dicere satis probabiliter, quod iste sanctus apostolus non speciuocat infirmitatem finalem, sed consolationem faciendam a presbytero, dum aliquis infirmatur, & quia per viam naturae oleum habundans in illis partibus valet ad corporis sanitatem. Ideo talem meminit vnctionem, non quod illud oleum agat in animam, sed quod oratio effusa a sacerdote deuoto medicat quenquam vt Deus infirmitati animae suffragetur. Si enim ista corporalis vnctio foret sacramentum, vt modo fingitur, Christus & caeteri Apostoli eius promulgationem & executionem debitam non tacerent. Concedo tamen tibi, quod ista corporalis vnctio est aliquibus caeteris paribus sacramentum. Sed oportet tunc, quod presbyteri mederentur suis deuotis orationibus infirmatis. Caue tamen ne nimis leuis leuiter verba apostoli sic intelligas. Potes tamen ad tantum errare vt credas, quod eo ipso quo sacerdos orauerit pro infirmo, si aliquod peccatum habuerit, remittetur. Cum tamen multi infirmantur saepius, & saepe vnguntur qui ad

damnationem perpetuam ſunt praeſciti. Nec eſt credendum, quod inquantum presbyter ſic facit, oratio ſuae fidei ſaluabit infirmum, cum tunc foret fides eccleſiae, quod quicunque in extremis iſtud reciperet ſacramentum, ex fide Chriſti ſaluabitur, & tunc foret neceſſitatiſſimum inter omnia ſacramenta, cum recipiens alia, poteſt decidere finaliter impœnitens & damnandus, & ſic poteſt iſtud indubie recipiens ſacramentum. Ideo debet ſubintelligi, quod ſi ſacerdos quem Deus ad ſaluationem infirmi ſic ordinauit conformiter ad iſtam ordinationem Dei orauerit, tunc ſaluabitur taliter infirmatus. Non enim eſt fides, ſed in caſu ſpes, quod iſte ſacerdos ſaluabitur, quomodo ergo foret fides presbytero, quod iſte infirmus ſaluabitur? & ſpecialiter cum ſacerdotes regulariter carent reuelatione de ſaluatione infirmi. Et ſic in ſacramento baptiſmatis, in ſacramento confirmationis, & cunctis aliis Antichriſtus ritus infundabiles adinuenit, & ad onus eccleſiae extra fidem ſcripturae, ſupra fideles ſubditos cumulauit. Sacramenta autem alia neceſſaria praetermiſit, vt patet de ſeptem operibus ſpiritualis miſericordiae, quae debent apud fideles, & ſpecialiter presbyteros eſſe ſacramentum. Sed hoc ſacramentum, licet ſit valde neceſſarium, quia cum caret lucro temporalium, & eſt praepoſitis taedioſum, ideo eſt infideliter praetermiſſum. Vnde videtur mihi ſingulos, qui inſtituunt tales priuatos ordines, & dant generaliter regulas, vt talia ſacramenta vniuerſaliter a ſubditis ſint accepta in Deum blaſphemáre, ſpecialiter cum Deus vult ſaluare multos ſine acceptione huiusmodi ſacramenti. Quae ergo Antichriſtiana praeſumptio? praelatum aſſerere & infundabiliter confirmare quod nemo ſaluabitur ſine acc ptione huiusmodi ſacramenti. Vtrum autem licet ſic vncto infirmato poſtmodum incedere ſuper terram, & vtrum oportet presbyterum habere euidentem noticiam, quod ſic vnctus terram amplius non calcabit, & vtrum reiterari poterit hoc ſacramentum vnctionis extremae, eſt dubitabile apud multos. Sed relinquo ſtolidis huiusmodi difficultates inutiliter pertractandas, vnum aſſerens probabile, quod ſic infirmatus ac vnctus, ac poſtmodum in corpore conualeſcens, cum viuit tempus poſterius, non tunc recipit ſacramentum vltimae vnctionis.

CAPVT

CAPVT XXVI.

De ſpeciebus miniſtrorum.

ALITHIA. Dic rogo frater de ſpeciebus miniſtrorum eccleſiae, quia videtur mihi quod in iſta materia ſuperflue tempus occupas & derides. PHRONESIS. Conſtat mihi, quod irriſio in caſu ſit licita & meritoria irridenti, cum Chriſtus, Helias & Apoſtolus irriſerunt. Quare ergo non licet nobis in declaratione fidei haereticos irridere? quia tamen virtus iſtius irriſionis conſiſtens in medio, eſt rarenter inuenibilis atque difficilis, ideo volo ab his irriſionibus me ſeruare, & loqui tibi de ſpeciebus miniſtrorum eccleſiae. Chriſtus autem fuit ſummus miniſter eccleſiae, cum Chriſtus ſecundum Apoſtolum fuit miniſter circumciſionis. Nec credo, quod aliquis ſit miniſter matris noſtrae laudabilis, niſi in conuerſatione Chriſti fuerit exemplatus. Ideo videtur mihi nimis difficile, iſtos nouellos ordines ſtabilire. Tria autem ponuntur genera miniſtrorum eccleſiae, ſub ſe multas ſpecies continentia, quorum primi & infimi ſunt ſimplices laborantes. Secundi & medii ſunt potentatus ordinationum Chriſti in eccleſia defendentes. Sed ſupremi & vltimi ſunt ſacerdotes Chriſti, recte eius Euangelium praedicantes. Et iſta pars debet eſſe quaſi anima corpori matris noſtrae. In iſtis autem eſt maior deceptio, cum Antichriſtus habet ſub ſpecie cleri procuratores duodecim contra eccleſiam Chriſti machinantes, cuiuſmodi communiter ponuntur Papae & Cardinales, Patriarchae, Archipraeſules, Epiſcopi, Archidiaconi, Officiales, Decani, Monachi, & canonici bifurcati, Pſeudo fratres introducti iam vltimo, & quaeſtores. Omnes autem iſti duodecim, & ſpecialiter praelati Caeſarii & fratres infundabiliter introducti, ſunt manifeſti diſcipuli Antichriſti, quia libertatem Chriſti tollunt, ac onerant ſanctam eccleſiam & impediunt, ne currat lex euangelii libere ſicut olim. Sed quia inter octo pericula quae Paulus meminit, periculum maximum & vltimum eſt in falſis fratribus, ideo eſt de ipſis aliquid dicendum. Vnde cum ipſi fingunt mendaciter, quod ante incarnationem domini fuerant introducti. Videndum

Irriſio in caſu, eſt licita & meritoria irridenti.

Periculum maximum & vltimum.

dum eſt quomodo ſunt catholice deſcribendi. Ponit autem Lincolenn. in quodam ſermone, quod generaliter clauſtrales, priuati ordinis, ſed ſpecialiter frater, Eſt cadauer mortuum de ſepulchro egreſſum, pannis funebribus inuolutum, a diabolo inter homines agitatum. Eſt (inquit) cadauer mortuum, quia licet vita valida corporali, tamen eſt mortuus anima, quod eſt plus & verius mors, quam mors hominis corporalis, iuxta illud 1 Timoth. V. Vidua quae in deliciis verſatur, ea viuens eſt mortua. Eſt autem cadauer putridum atque fœtens. quia vita corporis naturalis de lege Dei deberet eſſe a vita ſpirituali animae deriuata. Sed ſecundo egreditur de ſepulchro, quia vt aſſerit, quatuor clauſtri ſui parietes ipſum includunt, tanquam mundo mortuum, & clauſum inibi ac ſepultum. Sed quia clauſtrum animae eſt infinitum praeſtantius, quam clauſtrum hominis corporale, ideo notandae ſunt quattuor virtutes cardinales, ſcilicet Iuſticia, Fortitudo, Prudentia, & Temperantia. Et notandum eſt eccleſiae, quomodo fratres iſtas quattuor parietes lacerant & dirumpunt, & per conſequens egrediuntur de clauſtro animae, fideles eccleſiae perfide maculantes. Et quia irreligioſe attendunt ad ſigna ſenſibilia, fructus eorum nimium dimittentes. Ideo Chriſtus & ſuus Apoſtolus vocauerunt eos hypocritas, & hinc ad decipiendum eccleſiam vtuntur vltra religionem Chriſti pannis funebribus. Et cum ſecundum Iacobum ſapientia mundi ſit terrena, animalis, diabolica, duplicant iſti hypocritae in triplici veſtimento. Quidam enim ruſſeto ſignante laborem eorum deſuper ſunt veſtiti, & veſtimento albo ſignante mentis mundiciam intrinſecus veſtiuntur. Alii autem pannis funebribus nigris deſuper ſunt veſtiti, quos dicunt ſignare ſuum mœrorem ac dolorem continuum pro peccato Veſtimentis autem albis induuntur internis vt priores. Tertii vero induuntur veſtibus albis, quo ad apparentiam mundi, extrinſecus & intrinſecus, ad denotandum laborem ſuum in eccleſia ruſſetis veſtimentis veſtiuntur. Sed quarti veſtiuntur vt ſecundi nigris veſtibus atque albis, ſed in figura habitus, & ſepulturae forma, variantur a duobus ſequentibus ſicut primi. Dicunt enim, quod figurae difformitas atteſtatur ſui corporis vilitatem, & zona qua cinguntur nodaliter, ſignat in eis vt referunt pœnam anxiam & continuam corporalem.

Diffinitio fratrum.

Varius fratrum veſtitus.

ſem. Sed re vera ſignata iſta non vidimus, cum iam non ſunt prophetae, ſed hypocritae falſae, populum ſeducentes. Et ſic clauſtrum corporis ſupra clauſtrum animae plus attendunt. Fingunt enim quod in clauſtro corporis tantum cœlum & cœleſtia ſuo conſpectui praeſentantur. Herbae creſcentes in clauſtro, ſignant in eis virorem virtutum ſupra alios mundiales, & arbor in clauſtro medio ſignat ſcalam, ſecundum quam in gradibus virtutum aſpirant ad cœleſtia acquirenda. Sed vbi eſt maior falſitas hypocritica adinuenta? cum comedunt de illo ligno vetito in medio paradiſi, & intoxicant radicaliter totum genus hominum ipſos ſequens. Et quantum ad quartam Lincolenn. particulam, quod tale cadauer ſit inter homines a diabolo agitatum, non dubium fideli, quin tales dirumpentes clauſtrum animae, a diabolis agitantur, cum ipſi diaboli plus amantes hypocriſim, & talem deceptionem humani generis, neceſſario currunt ad iſtam fallaciam haereſis vigorandam. Peccatum enim hypocriſis, cum ſit praecipuum veritati primae contrarium, & plus populi ſeductiuum, eſt attente per diabolum confirmatum, Et patet iſta quadruplicis membri deſcriptio quam ponit iſte ſanctus Epiſcopus & declarat. Et idem declarat beata Hildegardis in prophetia ſua expreſſius, antequam iſti fratres fuerant introducti.

CAPVT XXVII.

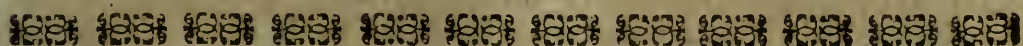
Quod fratres comminiſcent haereſim in eccleſia.

ALITHIA. Rogo te frater, dicas diffuſius, quomodo iſtae ſectae comminiſcent haereſes blaſphemas in Chriſtum ad eius eccleſiam ſeducendum PHRO. Tres blaſphemias de multis, oſtendi populo de iſtis fratribus in vulgari. Prima eſt de quidditate ſacramenti altaris. Secunda de mendicatione Chriſti, & Tertia de literis fraternitatum falſiſſimis, per quas acquirunt quaſi redditus a plebe paupere, & cum hoc confœderationem a potente populo, per quam ſub dolo in eccleſia Chriſti defendantur. Dixi autem ſuperius in principio huius quarti, per nouem capitula, quanta blaſphemia vtuntur fratres

in hoc venerabili ſacramento. Ponunt enim, vt ad partem ſatis didici, quod ipſa conſecrata hoſtia ſit accidens ſine ſub-
De hoſtia. ſtantia ſubiecta, ſine nihil, & hoc publicarunt ſed tacite Londoniis, in generali eorum concilio terraemotus. Poſuerunt enim ibidem publice, quod in ſacramento altaris ſit accidens ſine ſubiecto, quod accidens non poſſunt fingere, niſi ipſam hoſtiam conſecratam, aliter enim neſcirent dicere huius hoſtiae quidditatem, nec fingere quomodo virtute benedictionis ſuae, ſic accidens, ſic miraculoſe ſine ſubiecto, niſi ipſum accidens foret ipſum ſenſibile ſacramentum, cum fingunt vt fidem, quod ipſum non poteſt eſſe panis, vel corpus Chriſti, nec habere aliquam ſubſtantiam, quae ipſi naturaliter ſit ſubſtrata. Sed iſtud ſummum miraculum faciunt quotidie ex pacto cum domino, contra formam verbi Chriſti Euangelici, qua Chriſtus aſſerit, Hoc eſt corpus meum. Et ſic oportet ipſos dicere, quod Chriſtus in verbo ſacramentali praecipuo impoſſibiliter eſt mentitus. Quod autem alii fratres vt praedicatores dicunt, quod hoc ſacramentum, vel iſta hoſtia ſit aggregatio talium accidentium ſine nihil, tendit haeretice in eandem ſententiam, & ſic nedum Chriſtum haereticauerunt in ſuo concilio, ſed praecipuos ſanctos Dei ac totam militantem eccleſiam, quae a tempore promulgationis Euangelii recte credidit, quod hoc ſacramentum, vel iſta ſacrata hoſtia ſit naturaliter verus panis, & ſacramentaliter corpus Chriſti. Fratres autem qui ſubuertunt fidem hanc, neſciunt docere fidem aliam de quidditate hoſtiae, cum vel dicunt, quod non adorant, ſed venerantur hoc ſacramentum, vel quod adorant illud quod neſciunt. Videtur autem mihi, quod haeretici iſti habent dicere conſequenter, quod quemcunque nodulum ſtraminis, vel quodcunque corpus ſignabile, eſt maior ratio adorandi, eo quod haec hoſtia non eſt in natura ſua, vel propter bonitatem naturalem, quam in ſe continet, taliter adoranda. Adorari enim debet ex hoc praecipue, non quod ipſa eſt corpus Chriſti aliqualiter, ſed quia ipſe continet abſcondite in ſe corpus Chriſti. Cum ergo in qualibet creatura realius ſit trinitas increata, quae eſt longe perfectior, quam hoc corpus, videtur quod propter contentum abſconditum quaelibet creatura ſit amplius adoranda. Dicunt enim, quod hoc ſacramentum ſit in natura ſua peius

quam

quam panis furfureus, vel corpus aliquod venenofum. Nec dubito quin debent confequenter dicere, quod corpus Chrifti fit in quolibet tali corpore, cum fit vtique fpiritualiter quolibet corpore regni Chrifti. Non ergo fingenda eft illis ratio, quin per locum a fufficienti fimilitudine, quodlibet corpus fignabile, fit tantum, vel amplius, vt haec hoftia adorandum, cum in natura fit melius, & aeque realiter vel realius continet in fe corpus dominicum, & etiam trinitatem. Vnde videtur multis fidelibus quod fratres ifti in hoc blafphemantes in Chriftum filium, plus quam in eis eft, inficiunt hoc venerabile facramentum, quam fi linirent ipfum cum corporali veneno, & intoxicarent perfonam praecipuam ecclefiae militantis, quia blafpheme mentiri in Chriftum, eft maius peccatum, quam foret talis intoxicatio Caefaris fiue Papae. Quomodo ergo timerent tales fectae mentiri fuper alios fimplices Chriftianos, quando non timent mentiri tam publice fuper Chriftum, & Deum veritatis? Si ergo fidelis tenens temporalis domini offenditur, offert fe ad pugnam, propter hoc quod aliquis mentitur in diffamationem, fuper fuum dominum temporalem, quanto magis fidelis quilibet, qui debet Chriftum fumme diligere offenderetur, & pugnaret fpecialiter contra talem quemlibet pfeudo fratrem. Si autem experiri voluerit fidelis populus, vtrum tales fectae fic credunt & defendunt, vt ipfis imponitur, videat diligenter & prudenter, quid ipfi ponunt hoc venerabile facramentum, quod fi nolunt, nefciunt, vel non audent dicere, quis non habebit ipfos fufpectos? cum pars illis contraria fciat, velit, & audeat, ex fundatione Euangelii dicere fidem fuam. Ifta ergo eft haerefis fratrum, quam blafphemando in Papam & caeteras partes ecclefiae, nimis diu fidelibus occultarunt.

CAPVT XXVIII.

De Mendicatione fratrum.

ALITHIA. Frater Phronefis de ifta materia fatis dixifti fuperius. Sed vellem quod de mendicatione fratrum aliquid eccle-

ecclesiae Christi ostenderes. Videtur enim multis, quod Christus taliter mendicauit, & certum est, quod super mendicatione huiusmodi, fratrum religio est fundata. Et ita opinio de mendicatione Christi videtur eo coloratior, quo in psal. dicitur, quod Ischarioth persequutus hominem inopem & mendicum. Et vt beatus Petrus asserit. Act. I. Ista prophetia Dauid de Christo & Ischarioth fuit dicta, nec videtur sufficere, quod Christus mendicauit solum in membris suis, quia certum est quod psal. loquitur de persona Christi, quam Ischarioth taliter fuerat persequutus. PHRON. Dixi alias in lingua multiplici, quomodo mendicatio sit satis aequiuoca, sicut oratio. Aliqua enim est innuitiua, aliqua enim est insinuitiua, & aliqua declamatoria. Aliqua est etiam mendicatio a solo Deo, & alia est mendicatio ab homine. Vnde alias descripsi mendicationem, quod est petitio egeni pro eleemosyna corporali, pure titulo misericordiae ad suam egentiam releuandam. Et sic Christus mendicauit humanitus a trinitate, & per consequens a se ipso. Cum dixit patri orationem dominicam, quam fundauit. Et vt saepe asserit Aug. in de verbis domini, quilibet dum orat orationem illam, necessitatur a domino mendicare. Potest autem dici, quod Christus mendicauit humanitus, sed solum innuitiue a suis fratribus, cum dixit illis in facto, quomodo pro amore illorum factus est tam pauper & egenus, vt dicit apostolus in Epist 2 Cho. VIII. Et talis realis mendicatio sine petitione insinuatiua vocali, est summe perfecta mendicatio & faceta. Talem enim mendicationem decebat Christum habere, ad vtilitatem suae ecclesiae. Quod si fratres ex tali mendicatione sophisticant & mendicant valide a populo clamorose & onerose, quis dubitat quin ista mendicatio sit diabolica nimis sophistica, ex facto Christi tam virtuoso & ecclesiae ita grato? Super isto autem addunt fratres defensionem sui mendacii, quod nedum oportet, sed est simpliciter meritorium sic voluntarie mendicare. Feci autem contra hoc in vulgari multiplices rationes. Primo ex hoc Matth. V quod Christus qui non venit legem soluere, sed &c. Dicit Deutero. XV. Omnino indigens & mendicus non erit inter vos. Ad quid ergo oportuit Christum praeuaricando, in hanc legem a suo populo taliter mendicare? Similiter Prouerb. XXX. Salomon ita

Mendicatio quid sit.

Quae sit mendicatio perfecta.

ita rogat diuitias & mendicationem ne &c. Chriſtus ergo non fuit neceſſitatus diſrumpere hanc virtutem conſiſtentem in medio, cum fideles eccleſiae, omnia talia Chriſto neceſſaria paratiſſime ſibi dabant, Similiter Iob XXIX. cap. imprecatiue orat ſanctus. Quis det mihi, vt ſim iuxta menſes priſtinos, ſecundum dies quibus Deus cuſtodiebat me, quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meum, & ad lumen eius ambulaui in tenebris, ſicut fuit in diebus adoleſcentiae meae. Vbi patet luce clarius, quod iſte ſanctus ſancte imprecatus eſt adeſſe ſibi proſperitatem ſeculi ſicut olim, quando foret iſtud culpabiliter vitioſum. Similiter Act. XX. Paulus. Argentum & aurum & veſtem nullius concupiui, ipſi vos ſcitis, quoniam ad ea quae mihi opus erant &c. Ex quibus videtur quod labor etiam corporalis innuitiue praecipitur, & mendicatio corporalis interdicitur. Similiter 2 Theſſalon. vlt. ſic ſcribit Apoſtolus. Si quis non vult operari, non manducet. Audiuimus enim inter vos quoſdam ambulare &c. Ex quibus verbis patet luce clarius, quod Apoſtolus prohibet mendicationem huiusmodi. Similiter Theſſal. IV. mandat Apoſtolus ſub his verbis. Rogamus autem vos fratres &c. deſyderetis. Ex quo textu patet, quod fratres in mendicando apoſtolico mandato, & ſic mandato domini contradicunt. Similiter Epheſ. IV. mandando docet Apoſtolus, qui furabatur iam non furetur. Sed videamus quomodo fratres plene mandato apoſtolico contradicunt. Saepe enim contra voluntatem domini fraude fratrum ſeductam, peſſime rapiunt aliena, & laborem ſuis manibus praetermittunt. Cum tamen Apoſtolus, vt patet Act. XVIII. ad exonerationem eccleſiae arte ſchaenofactoria fuit vſus. Similiter Deus iniunxit primo homini peccanti corporalem laborem. vt patet Gen. III. In ſudore (inquit) vultus tui &c. Nunquid intelligimus, quod ſecta fratrum ſit praeſtantior prothoplaſto, aut praedicatiuior ſancto Paulo? Similiter 2 Corinth. VI. mandat Apoſtolus, Hortamur vos ne in vacuum &c. Quomodo fratres non inuacuum gratiam Dei recipiunt, qui a Deo habent corporalem fortitudinem & oportunitatem, & ad onerationem eccleſiae negligunt laborare. Similiter cum Chriſtus prohibet mendicationem talem publicam, cum eo ipſo quo ſic mendicans ſit populo oneroſus, quod Chriſtus in Paulo ſaepe prohi-

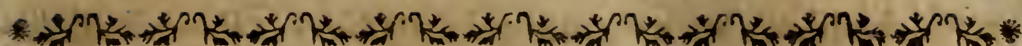
 buit,

buit, qua fronte audent nouelli ordines, mendicationem publicam in perfonis validis proclamare, & deuotionem nouellam in ordine tali ftatuere? Nunquid Franciſcus & alii mercatores idiotae excedunt fidem eccleſiae, & dominum Iefum Chriftum? Similiter cum pauperes, caeci, aegri, debiles, de lege Dei debent habere tales eleemofynas, vt patet Luc. XXIV. Patet quod valide mendicans, ab illis haec fubtrahens, iniuriatur illis tribus pauperibus, fed quae rapina nephandior? Similiter talis mendicatio eft legi naturae contraria, quae ergo blafphema neceffitas imponeret illam domino Iefu Chrifto? fpecialiter cum nec ipfum fic mendicare oportuit, nec lex Euangelica in qua eft omnis veritas, hoc exprimit. Qua ergo fronte fratres in hoc blafphemant in dominum Iefum Chriftum? Chriftus enim & eius difcipuli abftinendo a mendicatione tali, feruarunt decimum mandatum decalogi, legem naturae, & mandatum veteris teftamenti. Cum ergo facillime potuit a praeuaricatione huiusmodi abftinere, & cum hoc melius inftrueret fuos conuiuentes mereri, in dando eleemofynas, & feruando meritorius dationem eleemofynae, quid moueret eum ad taliter expectandum? Et haec ratio mouebat beatum Clementem, non finere pauperes baptifatos publicae mendicationi fubiacere, vt patet in vita fua. Quae ergo fequela deuota in papa, vt ne dum finat, fed inftituat mendicos validos tanquam implerent mandatum Chriftianae regulae, indifferenter de magis pauperibus mendicare? Ifta ergo non eft Chrifti religio, fed (vt creditur) religio Antichrifti. Quid rogo moueret Chriftum, ftatum innocentiae fine cauffa infringere, & deuotionem populi fic diminuere? cum per fe notum fit, quod praeferens releuationem antequam mifer neceffitatur ad vocaliter mendicandum, ex pronitate parata meretur, & mendici occupationem petendo extinguitur.

Mendicatio fratrum validorum eft contraria legi naturae.

CAPVT

CAPVT XXIX.

Quod mendicatio fratrum est infundabilis in scriptura.

ALITHIA. Fratres in isto mendaciter circumpalpitant, quaerentes quomodo mendicatio vocalis Christi ab homine, ex Euangelio est fundanda, cum sciunt quod Christus non praetermitteret punctum tam necessarium ad stabiliendum ordines istos nouos. PHRO. Video quod ex rationibus adductis, & aliis pluribus si oporteat adducendis, quod mendicatio ista fratrum est ne dum infundabilis in scriptura, in qua non sunt, est & non, sed plane ex illa improbabilis & blasphema. Expedit tamen transcurrere per caecas euidentias fratrum, ad fundandum mendicationem huiusmodi, & eius oppositum improbandum. Nam Iohann. IV. scribitur, quomodo Christus dixit mulieri Samaritanae, vt daret sibi bibere. Quis ergo negaret mendicationem talem in Christo, cum fuerat tam egenus? Sed ponderantes istam argutiam, in primis cognoscerent, quid descriptiue est hominem ab homine mendicare. Quando enim creditor vel eius procurator petit debitum propter alienationem tituli, non sequitur quod mendicat, & multo magis, si dominus petit de suis, quod sibi seruiens haec ministret. Ideo generaliter licet Christus dominanter de suis bona sua acceperat, non ex hoc sequitur, quod in hoc mendicauit ab illis, sed potius ministerium boni proprii ab ipsis requisiuit ad bonum commodi ministrantium. Et sic videtur quibusdam, qui Euangelium Christi studuerant, quod Christus petit potum fidei & deuotionis a fœmina ad potandum, non enim videtur, quod Christus aquam materialem poposcit ad potandum ieiunus, specialiter cum fuerit hora sexta, & discipuli abierunt in villam ad emendum illis cibaria. Similiter si Christus aquam materialem poposcit a fœmina ad bibendum, tunc probabile est, quod pro illo potu instanter & non inaniter institisset. Nunc autem existente fœmina paratissima ad dandum Christo de aqua sua, Christus bibitionem aquae huiusmodi praetermisit, dicens diu

Christus a Samaritana petiuit potum fidei & deuotionis.

post discipulis ipsum manducare hortantibus. Ego cibum habeo, quem vos nescitis &c. Ideo vt patet ex Euangelio, Christus fuit delectatus ex fide & verbis fœminae, & sic ex merito omnes & dispositione, ad aedificandum ecclesiam spiritualiter, humanitus est potatus. Sancti enim spiritualiter Christum reficiunt humanitus obiectiue, & talem cibum, ac eius esum Christus commemorat. Patet ergo, quod fratres in isto sunt stultiores hac fœmina, quia sicut ista aequiuocat cum Christo propter ignorantiam excusabilem, sic isti dyscoli damnabiliter aequiuocant, de spiritu sancto npharie mentiendo. Ideo vellem quod non mendicarent de suis nisi aquam, antequam pro isto errore satisfacerent, quae de Deo tam haeretice mentiuntur. Secundo nituntur fratres suum mendacium stabilire per illud Luc. XIX. Quando Christus dixit. Zachaee festi. desc. &c. Ex quibus verbis concludunt hii inscii, quod Christus a Zachaeo tam hospitium, quam cibarium mendicauit. Sed sciant isti rudes grammatici, antequam sic blasphement, noticiam terminorum, & non mentiantur vel vtantur in mendicatione sua mendaciis, quia certum est, ad verba ista damnatiua, nec intentionem Christi charitatiuam possunt attingere. Christus enim videns deuotionem Zachaei, propter charitatem quam ad ipsum habuit, & non propter miseriam sui siue egentiam ita dixit, ideo notarent fratres haec tria verba, Festinans descende quia &c. & erubescerent, in hoc fingendo de Christo mendicationem mendaciter, quin potius Christo ascriberent vt summo medico ac liberalissimo, quod ex summa charitate manere cum hominibus delectatur. Vnde multi occupati in visu rei delectabilis, dum fratres verba illis haec dixerunt, Festinans descende &c. responderent fratribus mendici, adhuc potestis humiliter petere si sic velim. Tertio arguunt hii blasphemi ex textu Matth. XXI. Vbi Christus misit duos discipulos Hierusalem pro asina & pullo eius, sub quibus illuc ascenderet, Quomodo ergo non a ciuitate Hierusalem mendicauit? Sed erubescant isti haeretici, quod instar huius domini mendicent de hominibus, nec petita licentia nec obtenta. Christus enim summus dominus non indiguit super pullum & asinum sic ascendere, nisi ad verificandum fidem scripturae Zachar. IX. ad figurandum quomodo incessurus foret super gentes vt pullos, & in

& in fine mundi super Iudaeos vt asinos, stulte legis onera obseruantes, specialiter dum Christi discipuli vestimenta sua sternerent, super istas bestias hoc est dum virtutes, & specialiter humilitatem efficaci exemplo hos apostolos edocerent. Imo repeto quod Christus sic ascendit has bestias, ad damnandum equitationem Papae & Cardinalium, imo inferiorum episcoporum, qui super equos bellicos, ornatos auro & serico equitant, communiter superflue & pompose. Quarto arguunt hii haeretici caeci. Quod Christus pro cœna sua mendicauit in Hierusalem hospitium atque panem, vt eliciunt ex euangelio Matth. XXVI. Sed sciant isti inuerecundi haeretici, quod verba euangelii damnant suam haeresim manifeste. Nam verba Christi ita se habent, ite in ciuitatem ad quendam &c. vbi patet luce clarius, quod Christus ibi dominatiue, & non mendiciter est loquutus. Sicut enim prius Matth. XXI. iste dominus docet discipulos suos. Si quis vobis aliquid &c. sic dominatiue & magistraliter loquitur in praesenti Solebat enim esse regula postillantium, ante quam pseudofratres fuerant introducti, quod dominus simpliciter per se positus, speciuocatur ad dominum dominorum. Videat ergo haereticus hanc consequentiam, dominus hiis opus habet, & confestim dimittent vos, ergo veritas sic loquens, has bestias mendicauit. Imponunt enim Christo in vtroque istorum locorum, rapinam pauperum siue furtum. Christus ergo innuens suos apostolos hiis verbis generalibus, ite in ciuitatem &c. & specialiter dum ipsa verba perfecerat virtuose, indicat generalitatem sui dominii & magisterii. Quia Iohann. XII. dicit idem. Vos vocatis me &c. Et hinc ex doctrina euangelica, Christi discipuli non audebant se vocare magistros & dominos, sed seruos domini nostri Iesu Christi. Connectant ergo haeretici, haec tria verba Christi ad inuicem. Primo quomodo praecipit suis discipulis, in verbis generalibus & fructuosis, quod irent in ciuitatem ad quendam, ac si innueret, ex generalitate mei dominii, cuicunque dixeritis de illo quod postulauero est prouisum. Secundo notarent secundum verbum quomodo dicitur. Magister dicit. Christus enim dicens est maior in statione, quam aliquis homo alius assignandus Vnde ad denotandum constantiam dicti sui, & ad figurandum quod doctores sunt digni cibario, subiungit

Pulli gentes. Iudaei asini sunt.

notanter ista verba. Magister dicit. Sed notet haereticus tertium verbum Christi. Tempus meum prope est &c. Alii enim homines quos Christus non tantum illuminat, subtrahunt suffragium, etiam cum supponunt amicos suos charissimos prope mortem, Ideo cum Christus tam certe & magistraliter sic loquitur, ostendit quod necessitat ciuem illum ad taliter faciendum. Vt ergo breuiter concludam, patet fidelibus, quod veritas Euangelii talem mendicationem Christi non innuit, sed manifestissime tanquam summe haeresim contradicit Ista quidem haeresis praesumit a Christo tollere originalem iustitiam & statum innocentiae, & auctorisationem mendicationis validae dyscolorum blasphemе sibi imponere, dum dicunt sibi implicite, quod hic falsus propheta & dyscolus, fuit hypocrite contrarius legi suae. Sed vbi magis horrenda blasphemia? Quamuis autem in Euangelio legitur de quibusdam, quod in pœnam peccati populi satis licite mendicarunt, vt patet Luc. XVI. Tam manifeste patet, quod iste modus mendicandi, originali iustitiae & statui innocentiae contradicit. Isti autem sunt stultificati idiotae, qui nescientes inter paupertatem & mendicationem distinguere, primam quae perfectionem sonaret, dimittunt, & secundam cupide, vt Ischarioth amplectuntur.

Idiotae sunt qui nesciunt distinguere inter paupertatem & mendicitatem.

CAPVT XXX.

De literis fraternitatum.

ALITHIA. Satis acute loquutus es, de ista secunda fratrum blasphemia. Sed rogo vt de tertia parum dicas. Nam per literas fraternitatum, nimis magna pars ecclesiae est decepta. PHRONE. Placet de illis dicere in latino, quod quondam expressi in Anglico. Sed timeo de Pseude qui mihi imponet, quod superflue lauem laterem. Tum quia saepe gemino eandem sententiam, tum etiam quia crescente fratrum inuidia, facio imprudenter nouissima eorum peiora prioribus. Verumtamen istum finem regulante Dei gratia non intendo. Suppono autem,

autem, quod aliqui fratres quos Deus docere dignatur, ad religionem primaeuam Christi devotius conuertentur, & relicta sua perfidia, siue obtenta, siue petita Antichristi licentia redibunt libere ad religionem Christi primaeuam, & tunc aedificabunt ecclesiam sicut Paulus. Procedendo autem ad tractatum de istis falsis literis fraternitatum, oportet te earum seriem audiuisse, quo supposito, patet prima earum haeresis symoniaca, cum non dant tales regulas, nisi sub spe & intentione probabili, quod ex eis lucrum temporalium, & confoederationem illicitam reportabunt, quomodo ergo non sunt haeretici symoniaci in affectu? Vnde in confirmationem istius, negato illis adiutorio quo ad temporalia atque defensionem statim remurmurant, nec ingeminant tales literas talibus offerendas, & si ipsas perdiderant. Nec dubium quin implicite sit in isto fraudulenta emptio atque venditio. Nec dubium quin tale hypocritarum commercium Deus odit. Item ex quo fratres supponunt, & debent cognoscere, quod fratrum affectuosa concessio tantum valet, vel amplius fratri sancto, sicut valet eorum litera, quantumcunque subtiliter exarata literis aureis, & filis sericis per ornata, non superest istius caussa, nisi vt populus illusus per fraudes subdolas, ad dandum fratribus de suis bonis temporalibus excitetur. Sed quis dubitat quin ista sit damnanda & nociua hypocrisis? Item cauendum est fratribus, ne dent occasionem fidelibus ad percipiendum suas fallacias, vel introducendum aliquas infundabiles nouitates, cum debent scire, quod Christus voluit ecclesiam suam esse liberam ab istis. Et cum fratres faciunt in isto oppositum, manifestum est, quod in illo ecclesiam Christi subdole illibertant. Item videtur multipliciter, quod fratres cadunt in haeresim ex radice. Simulant enim expresse in istis literis, quod personae, quibus istas concedunt, participabunt post mortem suis meritis. Sed vbi est maior praesumptiua blasphemia? cum nec ipsi sciunt, nec homines cum quibus mercantur, si illi vt praesciti in tartaris damnabuntur, quae igitur caeca stulticia confessionem eis tam ignotam asserere? Videtur autem quod innata consuetudine mentiendi, non curant contra aeternum iuditium asserere se facere quod non possunt Idem nemo debet esse medium per subtractionem sui adiutorii, vt alius sit damnatus, sed vt fratres impli-

Quare dantur literae fraternitatum.

implicant in illa materia, eſt in poteſtate eorum perſeruare tam ſe quam alios ne damnentur. Ergo ſuppoſita damnatione alterius, ex ſubtractione ſui adiutorii ſunt culpandi. Si enim concedunt alteri, quod poſt mortem participabit ſuis meritis, tunc manifeſte poſt implicant, vt ipſum poſt mortem fore dignum talis participii, & ipſos in via beatitudinem promereri, quia ſi vtraque pars ſit praeſcita membrum diaboli, tunc talis conceſſio excedit potentiam horum fratrum. Item fratres ſeruando modum hypocritarum, ſeipſos damnant patule in hoc facto. Nam ſecundum doctrinam Euangelicam Matth. VI. tales eleemoſynae debent ſecrete fieri, ne pars ſiniſtra hominis ſciat quid faciat dextra. Fratres autem ex illa ſcriptura ſedula, & oſtenſione eius ad populum manifeſte indicant, quod dicunt populo meo, ſeipſos eſſe ſanctos in eccleſia & ſolennes, & plus quam ſi ante ſe tuba canerent, dant literas confirmantes ſuam ſanctitatem, quae literae forent in ciſtis hominum perpetue conſeruatae. Item cum ex fide Euangelii, homo debet, cum vocatus ſit ad cœnam nouiſſimam, in nouiſſimo loco recumbere. Fratres autem cum vocantur (vt inquiunt) ad hanc cœnam, dum nec habent confirmationem vel reuelationem, vt ſupra omnes alios ſunt locati, videtur quod alios recte viuentes extra hos ordines, debent reputare eſſe ipſis meliores, & non ſic fruſtra concedere literas excellentius ſupra illos, imo cum lex Euangelica Matth. V. doceat, quod quaecunque vultis vt faciant vobis homines, facere debetis illis. Videtur quod ſuppoſita iuſtitia acquiſitionis iſtarum literarum de fratribus, fratres debent etiam acquirere literas de ſimplicibus extra hos ordines, cum probabiliter ex ſuppoſitione debent ſupponere, quod tales literae plus eis valerent, quam literae laicorum de fratribus impetratae. Item ex parte fratrum videtur eſſe Luciferina praeſumptio, cum nemo noſtrum ſcit, vtrum ſit dignus amore, vel odio, & ſic vtrum ſit modo laruatus diabolus, vt fuit Iſcharioth, vel ex Dei gratia praedeſtinatus ad patriam. Qua ergo fronte praeſumeret ſuperbus Lucifer ſic piſcare ante rethe, & conuenire alteri, quod habebit partem meriti ſui in patria cum neſciat? & nunc noceat, & amplius tunc nocebit. Item iuxta leges conceſſas & cognitas a toto populo, nemo debet in corporali commercio decipere fratrem ſuum, igitur multo

multo magis non in commertio ſpirituali, de haereditate perpetua. Cum igitur commercantes vt bono temporali, requirunt certitudinem de mercando, multo magis in tam praecioſo commertio ſpirituali. Igitur cum nec fratres ex parte ſui habent certitudinem de bono ſperato, videtur vtique quod fratres ſeminant deceptionem friuolam vtrobique, & faciunt in facto magis fraudulentam commutationem, quam ſi venderent catum in ſacco, ementes quidem beneficia eccleſiaſtica facta, ſymoniaci ſunt poſiti in ſpe propinqua, euidente ex contingentia rei geſtae, ſed fratribus omnino deficit euidentia in ſuo commertio. Quis igitur ſic mercaretur cum fratribus, cui ſcintilla fidei coruſcaret? Item nemo poteſt praeſumere ſibi, quod Deo eſt proprium, quia hoc foret manifeſta blaſphemia, ſed communicare indifferenter cuicunque volenti emere participationem meriti fratrum, videtur Deo eſſe proprium, ergo fratres non debent in Deum taliter blaſphemare. Non enim boni angeli, vel apoſtatae talem vnquam blaſphemiam praeſumpſerunt. Nunquid credimus, quod propter talem conceſſionem fratrum maniacam Deus a rectitudine regulae iuſtitiae declinabit? Audiui quidem quoſdam maniacos ſuper bono temporali & ſeculari dominio delirare, ſed non audiui alios ſic praeſumendo ſe eſſe Deum, & tam horride blaſphemare. Item ex fide demonſtrata a doctoribus, nemo poteſt quicquam alicui rite concedere, niſi Deus prius illud conceſſerit. Quicquid ergo fratres concedunt homini, Deus illud prius concedit. Cum igitur conceſſio diuina non dependet a fratribus, nec ab eorum chartulis vel ſigillis, videtur eſſe vltra praeſumptionem diaboli, concedere participium meriti hypocritae viantis. Si enim rex terrenus concederet quicquam ſuo ſubdito, & confirmando per chartam poſtmodum ſigillaret, quomodo non foret ſcurra de ſua coquina ſtulto ſtultior? qui ſupra illud quod poteſt concedere ſigillum ſuum ſigillo regis apponere, & multo magis in literis fratrum illa ſtulticia habet locum. Item nemo debet ſtabilitatem fidei in ſuos proximos infucare. Sed hoc fit per tales literas fratrum. Multi enim credunt ſimplices talibus literis friuolis, quam credunt iſtum articulum fidei de communione ſanctorum, & ſalute populi per dominum Ieſum Chriſtum. Quomodo igitur haec haereſis non praeberet viantibus occa-

ſionem publicam delinquendi? Quis enim timet opera voluptuoſa, vel lucratiua fratre, ſi poſtmodum crederet propter modicam pecuniam dictam fratribus abſolui ſimpliciter, de toto crimine quod commiſit? Haec igitur haereſis fratrum ſupponitur eſſe cauſſa, quare fides inter laicos ſic vacillat.

CAPVT XXXI.

Quomodo fratres falſe vendunt ſuas orationes & merita,

ALITHIA. Cum ſint multi Meandri fratrum in illa materia, rogo vt radicem eorum deſtruas, vt hoc crimen penitus ab eccleſia ſit euulſum, quia ſatis video, quod fratres permittunt ſuperflue ex illa communione ſui meriti, vltra quam poſſunt concedere, vel etiam ſibiipſis a cipere, & ſpiritualiter de fucata conceſſione a ſignis fratrum vel literis, & diſtincta veritate aut immunitate infinitum plus valida quam hae literae, vel aliquid tale ſignum. Nullus enim frater prae verecundia mentietur, quod concedit homini talem literam non ſignatam, & illo ſignato ſignantur notato manifeſte patet, quod fratres innuunt ſe concedere quod non poſſunt. PHRO. Placet mihi, quod tantum concipis de erroribus pſeudo fratrum, & adhuc videbis amplius in ſuis excuſationibus ſubdolis & reſponſionibus fraudulofis. Dicunt enim primo verum, ſed falſe, quod non poſſunt quicquam talium alicui concedere, niſi ſuppoſito, quod ille ſeipſum dignificet apud Deum, & ſic concedunt talia, ſi Deo placuerit. Sed erubeſcant iſti haeretici, & ſciant quod poſſunt cuicunque concedere quod ſit Deus, & quod Deus deſtruatur ipſo poſito in loco Dei, cum ſic Deo placuerit. Quid ergo ſtultius a conceſſione conditionali? tum a probabili retrahit ſtultificatos, & fratres in hoc notabiliter deſerentes, ne fiant digni vt & gratioſi apud Deum nunquam talia mereantur. Chriſtus enim & ſui Apoſtoli nunquam talia concedere praeſumpſerunt, tum inuitis fratribus oportet eos concedere, quod conceſſio talis ſit friuola aliis nihil valens. Ideo ſecundo dicunt, quod homines quibus concedunt talia, multipliciter in

fratrum

ſratrum ſubſidio promerentur, ideo debet ſupponi pars melior, quod quicunque tribuerunt illa fratribus, erunt participes ſui meriti & beati, quia verum inquirunt, pars melior debet ſupponi. Sed in iſtis verbis latet Meander diaboli, ideo quantum ad primum dico tanquam mihi probabile, quod homines quibus fratres concedunt talia, multipliciter demerentur. Primo quia fiunt in fide inſtabiles, dimittentes fidem catholicam, propter mendatia friuola horum fratrum. Secundo quia tales caecati nutriunt fratres, antichriſti diſcipulos, & dimittunt pauperes, caecos, claudos, atque debiles, quibus de iure euangelii debent dare. Et tertio quia fraus fratrum hypocritica, interimit communiter hos & illos, & ideo cum pars ſecurior atque melior ſupponi debet, ſupponi debet capi vt fides, religio, conſuetudo antiqua per Chriſtum edocta, ſit longe melior, quam conſuetudo vel religio fratrum nouiter introducta. Et ita ſupponi debet, quod ſi omnes fratres eſſent extincti vel damnati in tartaris, melius foret eccleſiae, quam eſt modo. Et ita ſupponi debet, quod licet fratres nullas literas tales conceſſerint, foret ex conceſſione Chriſti ſimplici melius quam eſt modo, ideo tales ſtultitiae, in quibus fratres balbutiunt, redundant directius contra illos. Tertio fratres arguunt falſe, quod ſicut dominis temporalibus licet bona, quae habuerint gratis concedere, ſic licet ipſis habentibus ſuper meritis ſuis aeque verum dominium, gratis concedere cuicumque voluerint, ſic & ipſis participationem ſui meriti. Sed iſta ſimialis ſtultitia patet induxiſſe ſymoniacos in commertationem bonorum eccleſiae, quae vocantur beneficia eccleſiaſtica, licet ſint de facto maleficia. Sed adhuc longe ab iſta ſimilitudine, quam fratres a ſuo ſimili introducunt, cum humanae ordinationi ſubiacet taliter de officiis eccleſiae prouidere, ſed omnino caret ratione ſimilitudinis, quod fratres ſic ſua merita partiantur, cum nihil poteſt habere rationem meriti, niſi ex Dei gratia ſpeciali. Ideo quod fratres communicent naturas ſuorum operum, quas vocant merita, eſt deriſibile auditui viri iuſti, & quod participent rationem ſecundum quam gratioſe ſunt merita, excedit omnimode potentiam creaturae, cum ſecundum veritatem orationes, ieiunia, praedicationes, & ſex opera, quae communiter fratres exprimunt in ſuis literis, pertranſeunt

Meritum dantium fratribus ſua bona.

 poteſta-

poteſtatem eorum, vt ſeruent ea & communicent quibus volunt, & meritum ex operibus iſtis remanens formaliter intelle-ctum, non eſt niſi hominem ſic mereri. Et ſic vnusquisque habet proprium meritum ſiue demeritum. Merita niſi quandoque redundant in vtilitatem alterius commerentis, ſed tunc faciunt nouum meritum, ſecundum gratiam acceptionis diuinae. Si ergo non licet homini commutare aliquod temporale, niſi habita licentia capitalis domini, multo magis non licet fratribus communicare ſua merita, niſi habita ſpeciali licentia domini dominorum. Sed certum eſt quod Deus nunquam licentiat niſi habita dignitate merentis, ad quod cumulantes temporalia fratribus, faciunt communiter ſe indignos, cum inimicos Chriſti ſaepe nutriunt & defendunt. Si igitur nihil praeter Deum poteſt dare virtutes, nec abuti illis communicando aliter, quam requirit ratio a pari vel maiori, ſolum Deus poteſt partiri rationem meriti, ſecundum quod promerens facit ſe dignum in vita propria. Eſt ergo manifeſta blaſphemia, praeſumere quod aliquid non Deus, diſtribuat merita quibus volet. Sed quarto arguunt fratres per locum a ſimili ſicut prius, quod ſancti in cœlo dant prius ipſis, qui benefecerant hic in via menſuram bonam, confertam, coagitatam, & ſupereffluentem, vt dicitur Luc. VI. Ego per idem licet duobus fratribus, dare ſuis benefactoribus minus bonum. Sed hic debet concedi concluſio, cum fratres dant communiter fraudulenta reſponſa, & naturas alias vitiatas, Quis ergo color, ſi ſancti dant accidentalem beatitudinem benefactoribus ſuis in patria, ergo per idem licet paria fratribus dare merita hic in via? Beati enim dant obiectiue beatitudinem talem, & non ſubiectiue vel efficienter ſicut Deus, qui illabitur & beatis, & illa eſt menſura bona, quia bonum ſupernaturale, conferta, quia replet capacitatem animae bonorum, coagitata, quia ſine vacuitate plene firmata, & ſupra effluens, quia ſupra beatitudinem eſſentialem plenius cumulata. Sed ſic dare eſt infinitum inferius, quam meritum impartiri. Et ſic vbi Lucifer voluit eſſe ſimilis altiſſimo, iſti fratres praeſumunt implicite Deum a ſtatu ſuo excludere, & in ſe ipſis aſſumere ſtatum Dei. Quinto arguunt fratres per locum a ſimili, ſicut ſupra, (inquiunt) Papae diſtribuunt merita ſanctorum in cœlis, vt patet de indulgentiis. Cum igitur fratres

ſint

ſint aequales Papis, quo ad naturam ſacerdotii, videtur per locum a maiori, quod licet eis diſtribuere merita propria quibus volent. Sed hic attende, quomodo fratres primo accuſant Papas. Secundo quomodo vſurpant eis eſſe aequales. Et tertio quomodo contendunt eis ſuperiores. Non enim Papae concedùnt tales indulgentias, niſi expreſſa conditione, quod homines quibus concedunt, ſint vere confeſſi & contriti. Fratres autem illam conditionem contritionis non memorant. Scimus tamen quod Deus non poteſt culpam peccatoris dimittere, niſi veraciter ſit contritus. Quae ergo eſt illa ſecta, quae tantum extollitur ſuper Deum, & quemlibet eius Vicarium?

CAPVT XXXII.

De indulgentiis.

ALITHIA. Quia frater mi, hic tangitur de indulgentiis, videtur quod earum conceſſio conſona ſit huic praeſumptioni fratrum blaſphemae. Vellem libenter, quod aliquid diceres de illa materia. PHRO. Quia ſuperbia eorum qui Deum oderunt, aſcendit ſemper. Ideo licet fons haereſis & peccati, ſit in ipſo tenebrarum principio, tamen riuulus fratrum ab eo deſcendens, nititur (vt dictum eſt) in naturaliter ſe extollere ſupra fontem. Fateor, quod indulgentiae Papales, ſi ita ſe habeant vt dicuntur, tunc ſapiant manifeſtam blaſphemiam. Dicitur enim quod Papa praetendit ſe habere potentiam ad ſaluandum ſingulos viatores, & quantumcunque viantes. Et nedum ad mitigandum pœnas eorum qui deliquerunt ad ſuffragandum eis cum abſolutionibus & indulgentiis, ne vnquam veniant ad purgatorium, ſed ad praecipiendum ſanctis angelis, vt anima ſeparata a corpore, indilate ipſam deferant in requiem ſempiternam. Et per fratres coloratur iſta blaſphemia per hoc, quod Chriſtus eſt omnipotens, excellens cunctos bonos angelos eius. Sed Papa eſt plenus vicarius eius in terris, & ideo poteſt idem, quicquid poteſt Chriſtus humanitus. Vnde rudes legiſtae cum fratribus vt lupi vlulant, & contradicentes ſibi

ipſis dicunt, quod conſyderantes infundabilitatem potentiae huius Dei in terris, non audent ponere os in cœlum. Vnde ad declarandum Papalem potentiam, pſeudofratres in ſecretis fidei ſic procedunt. Supponunt enim primo, quod in cœlis ſint infinita ſanctorum ſuper erogata merita, & ſpecialiter meritum domini noſtri Ieſu Chriſti, quod ſufficeret ſaluare mundos alios infinitos, & ſuper illum totum theſaurum, Chriſtus Papam conſtituit. Ad ſecundum quod ſibi libuerit diſpenſandum, ideo infinitum poteſt de illo diſtribuere, cum hoc remaneat infinitum. Contra iſtam rudem blaſphemiam inuexi alias primo ſic. Nec Papa nec dominus Ieſus Chriſtus poteſt diſpenſare cum aliquo, nec dare indulgentias, niſi vt aeternaliter deitas iuſto conſilio diffiniuit. Sed non docetur, quod Papa vel homo aliquis poteſt habere colorem iuſtitiae taliter faciendi, igitur non docetur quod Papa talem habeat poteſtatem. Item quaero de illis ſuper erogatis meritis ſempiternis, In quo membro eccleſiae ſubiectantur, ſi in Chriſto & membris ſuis mirabile videtur, quod Papa poteſt a ſubiectis propriis illa ſubtrahere propter multa. Primo, quia accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto. Secundo quia nullus eorum illam deſyderat praeteriit illis hora merendi. Et tertio quia plene iuxta ſuum meritum praemiatur. Quomodo ergo Papa poteſt per rapinam talem imaginatiuam facere Deo & illis iniuriam? Item per deducens ad impoſſibile declaratur, quod ſi viator in tempore alicuius Papae damnabitur, ipſe Papa erit reus damnationis, propter hoc quod obmittit ipſum ſaluare. Habet enim ſufficientem potentiam ad perficiendum ſaluationem huiuſmodi, nec aliquid obeſt quod non faciat, niſi forte ſua deſidia, ergo propter talem deſidiam eſt culpandus. Quis igitur diſpenſaret cum illo? niſi cum fuerit ſolus Deus? Sed cum Deus non poteſt reuocare Papale officium, propter pactum abſolutum, quod cum eo pepigit, videtur infidelibus, cum ſtante illo officio, Papa errare non poterit vel damnari, quod ſit animo inpeccabilis ſicut Chriſtus. Sed vbi maior blaſphemia? quod ex nuda poteſtate caeſarea palliata, quae eſt legi Chriſti contraria, Antichriſtus talem habeat poteſtatem, vnde videtur multis, quod inter omnes patientias, quas Chriſtus habet de iniuriis viatorum, haec eſt vna de maximis, quod permittit Antichriſtum tam diu regnare,

Contra indulgentias.

regnare, & populum tantum seducere. Idem videtur quod illa opinio multipliciter blasphemat in Christum, cum extollitur super eius humanitatem atque deitatem, & sic super omne quod dicitur Deus, quod declarat Apostolus competere Antichristo. Habet enim potestatem caesaream supra Christum, qui non habuit domicilium vbi caput proprium reclinaret. Et quantum ad spiritualem potestatem, quae humanitati Christi attinet, videtur quod Papa superat Iesum Christum nostrum. Oportuit enim Christum pati durissimam passionem pro saluandis hominibus, & super haec oportet credere de Dei iustitia, quod virtute passionis Christi homines quicquid beatitudinis habuerint mereantur. Sed iste refuga dicit, quod licet sibi quantumcunque voluerit voluptuose conuersari, & ex nuda scriptura vnius de scribis suis, possunt in militante ecclesia infinita mirabilia innouari. Quomodo ergo non extollitur supra dominum Iesum Christum? In cuius vita non legitur, quod Christus tales absolutiones, vel indulgentias tales concesserat nec aliquis de suis apostolis, si tamen talem potestatem haberent, est multis probabile, quod non forent in illa simpliciter otiosi, specialiter cum Christus damnat seruum pigrum, non negotiantem cum talento sibi credito, & requirit de manu praelati animam subiecti, in desidia sua damnati. Vt patet Ezech. III. Vel igitur oportet negare, quod Christus & sui Apostoli talem potentiam habuerunt, vel quod incarcerando ipsam potentiam, & non operando, cum illa ad vtilitatem ecclesiae peccauerunt. Sed quae maior insania? Eadem est consyderatio, quod Papa eadem merita sanctorum applicat vel assignat, ad prodessendum homini quantumcunque voluerit. Oportet enim Christum plus facere, tam ex parte sui pro complemento iustitiae, quam ex parte peccantis, quem oportet Christum mouere, & dare sibi gratiam ad merendum digne, vt taliter sit adiutus. Et eadem est consyderatio de ficticia clauium Antichristi. Nam fundationi eorum non oportet fidelem insistere, cum patenter non sequitur. Christus concessit Petro imitatori eius praecipuo, talem clauium potestatem, ergo per idem debet concedere Antichristo, in vita & verbis sibi magis contrario, tantam vel maiorem ecclesiae potestatem. Christus enim dedit Petro, & aliis habentibus legis Dei scientiam, potestatem secundum legem

Maxima Christi patientia. quod eousque tollerat Antichristi tyrannidem, & subditorum iniuriam.

gem illius ſcientiae iudicandi, tam ligandi, quam ſoluendi conformiter ecclefiae triumphanti. Sed modo hic refuga non vult per ſuperiorem eccleſiam, vel perſonam aliam regulari, ſed tanquam Antichriſtus, ſtatuit nouas leges, & vult ſibi pœna grauiſſimae cenſurae, quod tota militans eccleſia credat illis, ſic quod ſi quid ſecundum illas diffinierit, ſtabit vt Euangelium Ieſu Chriſti. In tales infinitas blaſphemias inuoluitur infatuata eccleſia, & ſpecialiter per caudam illius draconis, hoc eſt ſectas fratrum, quae ad illuſionem iſtam, & alias ſeductiones eccleſiae Luciferinae deſeruiunt. Sed eia milites Chriſti, abiicite prudenter haec, atque ficticias principis tenebrarum, & induimini dominum Ieſum Chriſtum, in armis fideliter confidentes, & excutite ab eccleſia tales verſutias Antichriſti, docentes populum, quod in ipſo ſolo cum lege ſua & membris debet confidere, & operando illis conformiter ex ſuo bono opere ſaluari, ſpecialiter Antichriſti verſutias fideliter deteſtetur.

Secta fratrum eſt cauda draconum.

CAPVT XXXIII.

Quomodo ordines fratrum ſunt introducti.

ALITHIA. Dic frater quomodo iſti ordines quos innuis tantum perturbare eccleſiam fuerunt introducti. Videtur enim multis de populo, quod ſaluant eccleſiam, cum iſti ſpecialiter tenent Chriſti pauperiem atque vitam. Papa, Epiſcopis, & praelatis caeteris notabiliter declinantibus ab hac vita. Oportet ergo quod quattuor tanti & tales ordines habeant ſtabile fundamentum. PHRON. Punctus quem tangis, eſt in parte hiſtoriacus, & cum ſit extra legem Chriſti, a multis hiſtoriographis, a quibusdam indubie mendaciter eſt narratus. Mihi autem probabile videtur, quod poſt ſolutionem Satanae, quae facta fuit in ſecundo millenario poſt Chriſti aſcenſionem, eccleſia a ſequela Chriſti notabiliter deuiauit. Et hinc ſancti vel deuoti, quibus non defecit prudentia, nitebantur reſuſcitare in ſe & ipſos ſequentibus hanc ſequelam, & ſic Dominicus, Franciſcus & caeteri fratres, incœperunt facere aliqua bona de genere, qui per artem diaboli in multis mendaciis hypocritę

ſunt

ſunt fundati, vt dicitur communiter, quod Dominicus videns *Dominicus.* deuium canonicorum regularium, qui nimis intenti ſunt ſaeculo, fundando praedicatorum ordinem, a canonicis ſtolide declinat. Et poſt illum Franciſcus, qui licet prius fuit gnarus *Franciſcus.* mercator & cupidus, incœpit ſuum ordinem, ex deuotione caeca, deficiente prudentia ſempiterna. Aliae autem ſectae fratrum videntes, quod in iſtis ſectis multum ponderatur antiquitas, antiquitatem ſupra illos mendicaliter ſimularunt, vt fratres Auguſtinenſes, cum a magno Auguſtino ſe aſſerunt eſſe fundatos. *Auguſtinenſes* Fingunt quod quadringentis annis & amplius vixerunt in vno eremo mundi incogniti, antequam fratres praedicatores fuerant introducti. Sed quarta ſecta Carmelitarum, *Carmelitae.* intuens illam fictionem, ſuperaddit mendaciter, quod ante incarnationem domini ſub Helia, in monte Carmeli, in honore beatae Mariae virginis ſint fundati. Sed cum iſta ſunt ficta mendacia, ſicut forma & color ſui habitus, patet quam ſpiſſim & oneroſe ſequuntur patrem mendacii, & ſic quodlibet filum ſui habitus portat mendacium. Et hinc praeter mendacia vitae & operis in ſuis ſignificantiis, quae ſibi inſtituunt miſcunt tanquam hypocritae mendacia ſui oris. Et iſtos apoſtatas videtur Salomon deſcribere Proverb. VI. dum ſic dicit. Homo apoſtata vir inutilis graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat, vt alias particulatim expoſui. Alii autem videntes habenas mendacii ſic laxatas, fingunt quod in Caym fuerunt iſtae ſectae quattuor inchoatae, & ſic vox *In Caym quattuor ſectae ſunt inchoatae.* fratris ſui Abel. ad figurandum horum fratrum malitiam, de terra clamauit ad dominum. Et in teſtimonium iſtorum, quatuor literae huius nominis Caym, inchoant hos quattuor ordines, ſecundum ordinem quo finguntur a fratribus incœpiſſe, ita quod C. Carmelitas figuret. A. Auguſtinenſes, I. Iacobitas, & M. Minores ſignificat, ſecundum ordinem temporis, quem mendaciter ſibi fingunt. Sed aggregando ſuas nequitias videtur mihi, quod licet originaliter in Caym incœperant, cum poſt ſolutionem Sathanae, & per eius cautelam ſub figura ſanctitatis, iſti hypocritae ſunt excuſſi, ſed quia homo poſſet in infinitum labi, in iſtis mendaciis fabuloſis, ideo ſuppoſita harum ſectarum exiſtentia, multa concernentia ſtatum militantis

ecclesiae sunt notanda. Primo, quod ordo, vel religio catholica, quam Christus instituit, excellit omnes istos priuatos ordines, quodammodo infinite. Sicut enim patronus ad patronum, sic ordo ad ordinem. Sed Christus patronus noster in infinitum excedit patronos horum ordinum, ergo &c. Et haec ratio, quare sanctus Apostolus, vt patet 1 Corinth. I. & III. non audebat introducere tales sectas. Vnde licet fratres ferant grauiter, quod nostra religio sic excedit suam, quia tunc foret rationabiliter destruenda, circumpalpitant circa confirmationem sui ordinis a Romana curia, & picacias suae religionis de papa simulant multiformes, probantes ex hoc quod licet a religione saeculari, transire ad religiosos possessionatos, secundum gradus eorum multiplices, & ab hiis ad fratrum ordines. Ex quo sequitur, quod ordines istarum sectarum, sunt infinitae auctoritatis Christianae, & sic quibuscumque caeteris ordinibus spiritualiter altiores. Et si quis auderet & posset dicere concedendo, quod istae sectae sunt infinitae auctoritatis, quia non sub gradu auctoritatis in termino inclusiue, & hinc sic expetunt a Papa confirmationem sui ordinis, & multotiens innouationem suarum partium, sic, quod si imitans hos ordines, vel dans eis maiorem partem suae vitae, debet dici eorum patronus proprius vel fundator, & tunc istae sectae quattuor mendicantes, debent dici fratres Papales, plusquam fratres Dominici vel Francisci. Cum vt dicitur Dominicus apostotauit a suo ordine, vel tenet pure ex integro regulam Augustini. Franciscus autem dicitur compilasse sermones tante incongruos, quod fratres sui erubescunt, regulam suam ostendere. Sed particulatim colligendo de Papis regulas sui ordinis, tanquam scurrae mantellum suum, ex picatiis vicariis mendicantes, collegerunt suum ordinem multotiens innouatum. De duabus autem sectis aliis, videtur euidentius, quod saepe mutando suos habitus, processerunt instabiliter, tanquam nauiculae fluctuantes in mari vacui infiniti. Ista ergo fundatio illorum ordinum, & debilis fundatio fallit opus, non mirum si isti ordines defraudant ecclesiam. Vnde fratres isti videntes defectum suae fundationis, dicunt quod non habent nisi religionem vel ordinem Christianum, sed longe perfectius nobis saecularibus, sicut perfectius obseruant in vita & opere legem Christi. Sed com-

communiter eſt quaeſitum ab eis, quomodo ſunt quattuor ordines vel religiones mendicantium diſtinctae in ſpecie, aut quomodo petunt Papam, ſuos ordines & correctiones eorum taliter confirmare. Et cum nouitas ritus, quem tam ſingulariter obſeruant, non ſit ſpecialis ordo vel religio. Quaeritur communiter ab eis, quare ipſum retinent tam conſtanter, & in quo proficit fructus eius, vel ſtabilitur fundatio ſpecialiter. Cum ſecundum fidem ſcripturae, non licet ſupra ipſam & religionem, quam Chriſtus inſtituit, grauitates tales nouas ſic infundabiles innouare, & neceſſitati ſunt ordines ſuos manifeſte exprimere, & longe ſub ordine Chriſti poſtponere. Cum abbas noſter Chriſtus, ſit patrono eorum dignior, regula noſtra euangelica, ſit regula ſua imperfecta, longe perfectior, & comitiua ſanctorum ſub ipſa militans, longe nobilior. Imo ſi ordinis excellentia ab iſtis ſignis capitur, patet quod ordo militaris, ſit hoc ordine fratrum longe perfectior atque prior. Quis rogo inueniet in hoc ordine mendicantium tale collegium, quale fuit in Graecia de ſancta legione Thebaica? ſcilicet de Mauritio & ſuis ſociis, & ſic de ducentis militibus, qui merito tempore ſanctae Catharinae, ſequebantur Porphirium, & ſic de multis collegiis militum mundanorum, qui antiquitate auctoritate & ſanctitate excedunt hos ordines mendicantium Et patet reſponſio ad argumentum ſororis noſtrae in principio huius capituli fabricata. Falſum enim aſſumit, licet hypocritae per ſuam ſimulationem, caecent & decipiant multos homines, ad ſuperficiem vitae & non fundationem ordinis attendentes. Nec ſequuntur Chriſti pauperiem, ac modum viuendi, cum ille magiſter optimus, noluit ſic habere domicilia ſumptuoſa, eis propria, nec annonam ſic de pauperibus colligere, nec tales fures, nec predones tanquam antichriſti complices congregare, ſed patronus eorum videtur ipſos inficere, & econtra. Nec eſt argumentum, ſi ipſe ſtatuit eis legem, dans ipſis priuilegium, quod ſit verum, cum Beatus Clemens prohibuit populum ſuum taliter mendicare.

CAPVT XXXIV.

In quo fratres ſunt legi Chriſti contrarii.

ALITHIA. Maior pars vulgi credit, cum fratres ſic celebrant, praedicant atque orant quod ſunt neceſſarii ſanctae matri eccleſiae. Ideo dic rogo, in quo ſunt contrarii legi Chriſti, quia tunc indubie ſunt haeretici, & a clericis ſpecialiter lapidandi. PHRONESIS. Conſtat quod ſuperficietenus faciunt haec opera, & propter occultatam in corde malitiam, tam ſibi quam aliis multum nocent. Non tamen nego, ſed ſuppono, quod boni aliqui ſunt in eis. Quantum ad celebrationem certum eſt, quod ſi in radice ſunt haeretici, negantes panem eſſe corpus Chriſti, ſed quod accidens eis incognitum, ab ipſis idolatriae conſecratur, tunc manifeſtum eſt quod ſit eorum celebratio in peccatum, longe euidentius quam ſacerdotium Baal, ac idololatrarum gentium peſſimorum. Et quantum ad praedicationem eorum, rei euentus oſtendit quomodo reſultat in deteriorationem eccleſiae, vt ſi curantes fidem ſcripturae, intendunt ritmiſationibus, adulationibus, detractionibus atque mendaciis, fide ſcripturae dimiſſa, & peccato dure reprobando dimiſſo. Quis dubitat, quin eorum friuola ſermocinatio nocet eccleſiae? Et quantum ad orationes eorum hypocriticas, eſt eadem conſyderatio. Cum ſecundum Grego. cum is qui ad intercedendum mittitur, diſplicet, procul dubio irati animus ad deterius prouocatur. De deodecim autem abuſionibus fratrum pauca recitabo in iſto capitulo. Prima eſt fratrum blaſphemia haereſis, qua in ſacramento altaris ſtultificant eccleſiam, ſic quod relicta fide ſcripturae, iſti quattuor ordines laborant in pluribus quam quattuor rimis haereticis. Et ſignum euidens eſt, quod a fide deuiant ex hoc, quod ſunt tantum contrarii ſibiipſis Et ſi templarii deſtructi fuerant, propter defectum fidei nobis incognitum, quanto magis iſti ordines propter haereſim tante notam. Mittunt enim ad tartarum magiſtro ſuo & patrono diabolo, multas viuas animas annuatim. Taceo vero quod occidunt corporaliter plurimos fratres ſuos. Et ſic penſata tota occupatione eorum eſt euidens,

De duodecim abuſionibus fratrum.

Templariorum deſtructio.

dens, quod in ecclesia sunt viri inutiles. Non enim valet introductio suae haeresis, vltra quod ex fide scripturae antiquitus fuit doctum, nisi vt loquar ironice in hoc, quod capiunt occasionem in conclusionibus suis haereticis, quas subtilitates nominant, ecclesiam perturbandi. Fingunt enim, quod quotidie corpus Christi integrum in natura sua deuorant, & sub tanta quantitate, quanta est in cœlo inglutiunt ore suo, quia (vt inquiunt) corpus Christi est in natura sua integrum, ad quamlibet accidentis particulam, quam sic sacrant. Nec cessant in isto, sed praedicant, quod possunt stare extra mundum maximum, & ipsum manentem sub tanta quantitate, vt est modo ponere in os suum. Et certus sum, quod infernus licet tantum dilatauerit os suum, quantum sufficit, non sic potest. Et probatio huius conclusionis est eis facilis, posito quod Deus debet eis potestatem ad transsubstantiandum panem sacramentalem in totum mundum, sicut in corpus Christi non sacrauit. Et sic fratres seminantes sua mendacia per patrias, per quas vallunt, ore peruerso gradiuntur, mentiuntur enim non solum de illis quos odiunt, vel qui eis benefaciunt, sed de ipsis & domino Iesu Christo. Et eiusdem euidentia est multis fidelibus, sua mendacia pati humiliter, cum sic blasphemant in dominum dominorum. Si igitur retinens secularis domini, grauiter ferret mendacium, de illo domino publicatum, quanto magis quilibet fidelis ferret grauiter, publicatam blasphemiam de domino Iesu Christo. Nec dubium quin talis frater, annuat oculis cupidis, & multipliciter vitiosis, multiplicatae nequitiae suae mentis, & pede affectionis, imo animo terit multa virtutum semina, quae crescerent in ecclesia militante. Et solennisando argutias de digito loquitur, pompans se habere potestatem subtiliter operandi, super hoc quod Deus vnquam habuit, vt patet de suis miraculis accidentis. Nec dubium, quin talis apostata sit repletus in mente mendaciis, prauo corde machinetur malum ad damnum ecclesiae. Et cum nihil potest esse magis occasio iurgiorum, quam seminatio talis mendacii, manifestum est, quod continue seminant iurgia in ecclesia, cum sint sic mendaciis tam corpore, quam anima inuoluti. Secundus abusus fratrum, est crimen blasphemiae, quo imponunt in Christum quod mendicant notabiliter ab homine,

ſicut fratres mendicant a pauperibus, ipſos mendaciter ſpoliando. Sed de iſto patet ſuperius, conſyderando, quod ſi ſuper hoc fundamento fratrum, ordines ſunt fundati, tunc manifeſte innuunt velle ſe eſſe ex parte diaboli. Tertius abuſus eſt in blaſphemia literarum fraternitatis, in quibus innuunt ſe proximos implicare velle confœderari tanquam fratres ſuos, & filias diaboli cum patrono ſui ordinis, qui videtur eſſe princeps ſeculi, & ſeductor peſſimus Antichriſtus. Quartus abuſus fratrum eſt eorum damnanda excellentia ſupra Chriſtum, tum vbi Chriſtus, qui eſt magiſter optimus atque potiſſimus, ſolum duodecim habebat Apoſtolos, ac illos poſtquam in fide perfecte inſtruxerat, miſit in mundum, Euangelium praedicandum. Iſti congregant ſibiipſis, furando pueros, milia multa ad conuentum, & praedicando verbum patris ſignum, quo prius dicitur clauſtro ſuo perpetuo ſunt affidati. Quintus abuſus eſt, quod fratres mentiuntur ſe eſſe Chriſto ſimillimos in pauperie, & quorumcunque temporalium poſſeſſione, & ſic in domibus, redditibus, & quibuscunque temporalibus, quae ipſis attinent. Sed certum eſt, quod in hoc committunt in Chriſtum blaſphemum mendacium. Chriſtus enim nunquam aedificauit humanitus tale manſum, imo repugnauit ſtatui ſuae innocentiae, quod libros, pecuniam & talia vſibilia ſibi taliter cumularet. Sextus abuſus fratrum eſt, Symoniaca collectio temporalium per officium, ſic ſimulatorie praedicandi. Chriſtus enim docuit ſic ſuos diſcipulos Matth. X. Cum gratis acceperant a Deo ſcientiam euangeliſandi, atque potentiam miracula faciendi, quod gratis darent ipſa egentibus, ſicut Deus & boni angeli dant gratiſſime ſua dona. Et ſic iſtae ſectae fratrum ſunt multipliciter in haereſi ſymoniaca inuolutae.

CAPVT XXXV.

De reliquis ſex fratrum abuſibus.

ALITHIA. Rogo frater Phroneſis, dicas de aliis ſex fratrum abuſibus, ſicut ſuperius promiſiſti, quia non claret mihi, quomodo reatum iſtorum abuſuum poſſunt euadere, niſi forte

forte redeant ad legem liberam Iesu Christi, quia regula eorum, atque religio, vt mihi videtur necessitat ad haec mala. PHRO. Placet mihi, quod tam subtiliter concipis radicem maliciae horum fratrum, sed procede studendo vlterius, & videbis cathenationem diaboli, quomodo sibi sunt multiplicius ligati. Primus autem sex illorum abusuum potest dici oneratio, qua contra Christum & suum Apostolum, sunt fidelibus onerosi, Certum est, quod multa milia fratrum dispersa in vna parua prouincia, sunt illi prouinciae magis subdole onerosa, quam forent in casu mille raptores, qui illam prouinciam publice praedarent. Vt esto quod sint in Anglia quattuor milia fratrum talium, quod quilibet consumat annuatim in persona sua de bonis regni centum solidos, totidem in aedificationibus & in reparationibus & adornationibus domorum claustrorum. Et tunc patet, quod illa secta expendit de bonis regni, sexaginta milia marcarum annuatim non dubium quin nedum solicite, sed cum multis mendaciis propterea perpetratis. Sed quis dominus in Anglia sufficeret tantum expendere, vt fratres reptantes in domos vel cameras diuitum, & lautiora cibaria consumentes? Nimis consumunt de bonis regni, qui sua vescibilia sic furantur. Cum enim expensae suae non descendunt eis desuper, nec experti sunt in arte alchimitica, quia sic forent damnabiles, tante populum pauperem onerando. Manifestum est, quod quicquid temporalium bonorum in regno nostro consumpserunt, est de regno. Quomodo ergo non forent tam pauperes, tenentes dominorum secularium, insufficientes ad parate dandum eis redditum sicut prius? cum circiter tantum fratres de illis accipiunt annuatim. Et reuera totus populus remurmuraret, etiam si ad magnam releuationem vel defensionem regni, etiam ex potentia regia ad tantam pecuniam sit taxatus. Et mirabile videntur multis, quod tot Antichristi discipuli, tam subdole in regno Angliae subtrahunt tam subtiliter de bonis regni, & cum placentia populi tantum lucrum, & cum rex pro defensione regni, vix tantam pecuniam in tanto tempore obtineret. Consyderet ergo prius populi reuelator, quomodo vulgus quod daret se laboricio est complexione debilior, sanitate infirmior, & vita breuior quam solebat, cœlum tristius respicit haec terrena in perturbando temporalia,

in

in fruſtrando terrae naſcentia, & omniquaque in tardando haec vegetabilia. Et ſupra haec omnia populus ſeruientium eſt carior, ſumptuoſior, & falſior quam ſolebat. Quomodo ergo non ad ſatis magnam pœnam regnorum foret hoc flagellum inflictum a Deo? licet non ſuper iſtud ſuperadditur noua afflictio, per fraudes inſenſibiles Antichriſti. Quomodo ergo ſequuntur Chriſtum, & ſuos Apoſtolos in vita & doctrina, parcendo eccleſiae? cum Chriſtus legitur feciſſe miraculoſe duo conuiuia, quae a probabili exceſſerunt totum prandium, quod ipſe cum ſuis diſcipulis aſſumpſit de toto populo, praeter haec fragmenta quae ſumpſerant poſt plenam eius cibationem, vt Marcus & Iohannes in ſuis Euangeliis conteſtantur. Secundus abuſus fratrum eſt, quod in contractis quas habitant, comtemnentes Pauli laboricium, de quo dictum eſt ſuperius, ociantur. Et haec videtur ratio, quare in Anglia ſunt tantae terrae plus ſteriles quam ſolebant, imo conſyderando vlterius, cum corpora ſupercœleſtia agant in terram, ſecundum diſpoſitionem paſſorum, ſic quod tota intemperies ex indebita poſitione terreſtrium eſt cauſſata, videtur quod fratres ociantes inordinate, globate, & aggregantes terreſtria, cauſſant totam intemperiem ſublunarem. Et hinc aſſignant Philoſophi rationem, quare in ciuitatibus & locis paludalibus, aer communiter eſt corruptus. Si enim fœtiditas incluſa intus foret, vt olim foret per laboricium expirata, non plus modo quam prius forent peſtilentiae, vel intemperies quae contingunt in aere, vt tangitur in parte, ſermone ſecundo primae partis, ſuper primo Luc. XXII. Erunt ſigna in ſole & luna, & ſtellis &c. Fratres ergo ociantes in terrae laboricio, & multiplicantes in globo ſuperfluo inordinate terreſtria, ſunt multae cauſſae aerie diſtraſiae. Et ſi dicatur quod communitas hominum, etiam rurales cauſſant illam intemperiem ſicut fratres, conceditur quod nedum ſit, ſed inficientes aerem cum ingurgitato ſtomacho, & ſudoribus euaporatis indebite inficiunt aerem communiter, & inferunt ſuis confratribus nocumenta. Sectae tamen fratrum communiter praecipue, cum debent manere in eremis, vt baptiſta, & nullo modo conglobari in conuentu indebito, ſed plus attente dare ſe laboricio ad profectum eccleſiae, ſicus Paulus. Tertius abuſus fratrum eſt, quod poſtponentes legem & ordinationem Chriſti,

Chriſti, cum ſua ſententia adinuentiones fratrum friuolas anteponunt. Et iſtud eſt magnum facinus ad damnum eccleſiae, cum blaſphemant innuitiue, praeponderantes ſenſui Chriſti ſuas dementias, quas diabolus adinuenit. Cum enim fratres ſint finitae actiuitatis & obſeruantiae, ſicut & erant Apoſtoli, patet quod in complendo pure legem & ordinationem Chriſti, forent longe melius occupati. Iſta ergo eſt inexcuſabilis fratrum culpa, quod dimittendo ordinationem Euangelicam tam blaſpheme praeponderant ſuam ſtulticiam adinuentam. Ac ſi dedignarentur, vel erubeſcerent ſequi Chriſtum patronum, ſed vnum alium mendacem & grandem peccatorem ſibi ſtatuunt, regulas Chriſti ordinis deſerendo. Sed Chriſtus dicit, qui erubuerit me & ſermones meos, hunc filius hominis erubeſcet coram angelis Dei. Quartus abuſus fratrum eſt iſte, quod deſerentes executionem legis Euangelicae de correptione fraterna, infideliter fauent diabolo atque mundo, vbi enim Chriſtus dicit. Qui diligit patrem, aut matrem, fratrem aut ſororem, etiam animam ſuam plus quam me, non eſt me dignus. Fratres autem propter amorem ſui, corrupti ordinis vel perſonae, non audent fratres ſuos quantum cunque manifeſte deliquerint euangelice corripere, vel percepta obſtinantia (vt dicit Chriſtus Matth. XVIII.) tanquam publicanum deſerere. Sed ſtatuunt ſibi pro regula expreſſe, quod eſt contra euangelium, pro comitiua ſua diabolica conſeruanda, quod obmittant ſic fratres ſuos corripere, vel dicendo eccleſiae caſtigare, ſed ſaepe in tetro carcere, contra legem Chriſti, includere & ad onus eccleſiae irae malicia, vel defamatio ſua aperiat, abſcondite contra charitatem occidere. Et cum idem ſit diligere perſonam vel conſuetudinem, vel legem, quam ipſe approbat, manifeſte patet, quod fratres legem & conſuetudinem domini poſtponentes & praeponderantes ſuam mendicam conſuetudinem & leproſam, & Chriſtum poſtponunt iſtis miſeris perſonis in amore, Sed vbi rogo tunc eſt in fratribus regula charitatis? Quintus abuſus fratrum eſt, quod omnino ſubuertentes ordinem charitatis, plus amant honores & lucra mundana, quam ipſos homines, Zelantes per haec media ad honores mundanos, & implicantes ſe cum hoc ſaeculo, contra legem Chriſti 2 Tim. II. Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſaecularibus.

ribus. Quod si fratres haec faciunt iudicent cum mundo de suis operibus vero iuditio. Si enim propter honores vel lucra mundana adulantur hominibus, parcentes veritati catholicae, non dicendo illis sine simulatione veritatem euangelicam, tam in prosperis quam in aduersis, quis dubitat quin latenter & abscondite descendant in lacum inferni, propter exaltationem in saeculo? Euangelium enim docet tales magistratus vel praepositu ras non appetere, vel hominem se negociis saecularibus implicare, quod si fratres faciunt omnino oppositum, non percipientes aliquem tractatum saecularis negocii, cum quo cum aliquem velatione suae apostasiae, non possunt colorate intromittere quin subdole se ingerant magis legistis, quis dubitat quin diabolus laboret in illis, mundum in suis versutiis diabolicis inuoluendo. Sextus abusus fratrum pessimus stat in simulatione confessionum, quibus per infinitos meandros blasphemiae simulant, quod confessos suos purgent, & omnino faciant mundos a macula, quo ad Deum, ex praesumpta antichristi potentia, lege & satisfactione domini praetermissis. Et cum illa cautela zelantes pro lucro magistri sui diaboli, trahunt nimis multas ad infernum. Si enim conuersatio iustorum propter legis & vitae rectitudinem sit in coelis, per locum a sufficienti contrario, est horum fratrum conuersatio in inferno. Ideo constantius dicitur quod trahunt ad tartara, quam quod mittunt. Et quod pessimum est super omnia ista duodecim, seducunt capitaliter populum in bonis spiritualibus, qui temere eis credunt.

CAPVT XXXVI.

Quomodo fratres seducunt regna quae incolunt.

ALITHIA. Consydero quod non aspere, sed satis detexisti versutias pseudofratrum Sed dic quaeso particularius, quomodo seducunt regna quae incolunt Videtur enim mihi, quod cum non habent a rege suo licentiam ad mortificandum loca quae habitant, nec recognoscunt regem super suis temporalibus esse dominum capitalem, quod alium dominum habeant

anti-

antichriſtum. PHRO. Videtur mihi quod obmittendo medullam rei & bonum animae, infideliter moueris circa periplema temporale. Certum tamen eſt mihi, quod heae ſectae fratrum, in fraudem & praeiuditium regnorum, ac ſi omnia illa vellent deſtruere, machinantur. Idem enim foret fratres non petita vel obtenta regum licentia, antichriſtum ſtatuere dominum omnium bonorum quae poſſident, tam quorumcunque mobilium quam domorum, & inducere vt ſit rex regnorum quae incolunt. Quia ſi antichriſtus nequior (vt Robertus Gibonenſis) habeat plures fratres ſub ſuo ducatu, quam alius Papa bonus. Quid impedit, niſi gratia Dei tum regni potentia, quin inuadat regnum Angliae tanquam ſuum? Dicitur enim, quod habet in Anglia ſatis ampla habitacula & theſaurum, & vt fratres de ſua ſecta fingunt, foret omnino contrarium rationi, impedire dominium, ne rapiat vſum ſui dominii ſuper bonis, quae habet a fratribus occupatis. Et ille meatus callide introductus praeparet ad totum regni reſiduum perquirendum. Debet ergo fidelis conſulere regi noſtro, vt prudenter obſtaret his falſis principiis, & ars diaboli eſt eo patentior, quo fratres noſcuntur contra ſcripturae logicam ſic mentiri. Fabulantur enim ad ſimulandum ſuam ſanctimoniam, quod nihil poſſunt in proprio vel communi, quod non poſſet efficaciter excuſari, niſi dixerint ſe eſſe haereticos & membra diaboli, quia certum eſt, quod ſicut habent eſſe naturale & bona naturae, ſic habent multa bona fortunae, ſuppoſito quod eis inſiſtat gratia hoc permittens. Ideo ſi vere nihil habuerint, ſed tam copioſe bonis alienis abuſi fuerint, tunc certum eſt quod membra ſunt diaboli, ex titulo habendi aliquid ex Chriſti gratia alieni. Quod ſi fingunt, quod nihil habent ciuiliter, ſed ſolum euangelice in proprio vel communi, tunc certum eſt caeteris cum paribus, quod implicant Papam Petri Vicarium dominari ciuiliter, & ſic Chriſtum. Et cum eis licet (vt inquiunt) dominari, quomodocunque Chriſtus fuerat humanitus damnatus, licet eis ciuiliter dominari. At quod ergo imponunt Petri Vicario, & ſic Petro tale dominium, cum nec Petrus, nec Chriſtus potuit in ſtatu tali taliter dominari? Nunquid credimus, quod hii fratres excellunt Chriſtum, vt antichriſtum praeficiant ſuper regnis, & eum conſtituant dominum dominorum?

rum? Si igitur hii fratres verbotenus excludant a se istud dominium, & imponant ipsum patri suo, quem dicunt esse Christo proximum, vel oportet eos blasphemare in Christum, vel asserere, quod patri suo imponunt spiritualem maculam & venenum. Sed praeter istam antiquam toxicam & ex stulticia praetermissam, videtur quod fratres generaliter pro anno domini Millesimo septuagesimo secundo recenter & particulariter in suo concilio terraemotus Londoniis, intoxicauerant regnum nostrum. Dicitur enim ex gestis credibilibus, & fratres sustinent ac defendunt, quod fratres subtiliores, & maiores horum ordinum, ex communi suo concilio, sic traxerunt multos Episcopos ad tractatum, quod implicarunt dominum Iesum Christum, & multos sanctos eius, praecipue iam beatos obiisse haereticos. Et in maiorem blasphemiam non potuerunt isti haeretici corruisse Olim enim Episcopi nostri dicuntur pseudofratres, tanquam diabolos odiuisse, cum in tempore domini Armacani, dicuntur ipsum in sumptibus, contra hos pseudo ordines defendisse. Sed modo facti sunt amici Herodes & Pilatus, qui prius intra se fuerant inimici. Duo tamen prognostico in hac parte. Primum, cum ista confœderatio non sit fundata in lege domini nostri Iesu Christi, quod non stabit, sed cessabit ad damnum vtriusque partis, siue alterius, cum non sit bona societas Christiani ad Belial. Secundum quod ego prognostico est istud, vel quod oportet nostros Episcopos & regni proceres, opiniones istorum pseudofratrum deserere in hac parte, vel quod cum illis sint in haeresi inuoluti. Nam in primo articulo diffinierunt hii fratres, vt repugnans haeresi, quod nulla substantia panis materialis vel vini, manet post consecrationem in sacramento altaris. Oppositum (inquiunt) huius est haeresis manifesta, sicut est haeresis, quod accidentia non manent sine subiecto post consecrationem in eodem sacramento. Quamuis autem pepigi extra scholam non vsurum istis terminis, substantia panis materialis aut vini, tamen fides necessitat concedere conuertibile propositioni terminorum istorum. Nam vt dicit beatus Hieronymus Panem quem cœpit Christus in manibus atque fregit, est corpus domini saluatoris. Sed rogo quis panis fuit ille? Nunquid substantia panis materialis, vel alia res ignota? Cum ergo Christus dixit hunc panem

De Concilio Angliae celebrato Londoniis, cum terraemotu.

Prophetia wiclefi.

nem esse corpus suum, & fratres isti negant idem tanquam summe haereticum, patet quod quantum in illis est, damnant Christum tanquam summe haereticum. Et cum oportet de lege damnationis talis, alteram partem esse haereticam, patet cum Christus non posset esse haereticus, sed secta ista fratrum sit omnino haeretica, expressis sermonibus, vel consensu. Item substantia corporis Christi manet post consecrationem in sacramento altaris, vt oportet fratres credere, & vbicumque est substantia corporis Christi, est generalissimum genus substantiae, ergo ipsum manet post consecrationem in sacramento altaris. Et cum ipsum sit substantia ac quidditas cuiuslibet specialis substantiae, sequitur quod ipsum sit substantia cuiuscunque panis aut vini materialis, & patet stulticia huius damnationis. Non enim repugnat huic sacramento, quod mica materialis panis vel guttula vini imbibatur in poris huius venerabilis sacramenti. Item vt saepe tactum est, si ex diffinitione istorum blasphemarum, in hoc sacramento sit accidens sine subiecto, oportet concedere illos, quod illud accidens sit ipsummet sacramentum, & cum nullum accidens potest esse corpus domini, relinquitur ipsis concedendum, quod ipsum sacramentum non potest esse corpus dominicum. Et cum Christus dicit, Hoc est corpus meum, & demonstrat panem, vt supra ostenditur, relinquitur, quod isti haeretici tam expresse Christo contrarii sunt blasphemi. Et hinc multi fideles pie reputant, quod sicut in alia damnatione Christi, per sacerdotes legis veteris, quae fuit minus reproba, sic in ista damnatione ad ostendendum defectum attestationis humanae fuit insolite terraemotus. Quando enim membra Christi deficiunt ad reclamandum contra tales haereticos idiotas terra clamat. Ideo consulerem nostris Episcopis & omnino secularibus, expellere tales haereticos idiotas, cum diaboli isti vellent seducere per suam haeresim alios fide stantes.

CAPVT XXXVII.

De fratrum fraude atque malicia.

ALITHIA. Satis enim dixisti de illa materia, ideo vellem, quod procederes vlterius, materiam aliam tractaturus. PHRO. Cuncti fideles debent instare, tam verbo quam opere, pro declaratione istius materiae, & constantes catholici viri vsque ad mortem ipsam destruere, consyderando iuxta antiquam sententiam, quod sunt tres leges in illa materia attendendae, scilicet lex Christi & suorum membrorum, lex mundi & hominum mundanorum, lex diaboli & suorum filiorum, Lex & consuetudo primi principii, est bonum pro malo reddere. Lex & consuetudo secundi principii, est reddere bonum pro bono, & malum pro malo. Sed lex tertii principii, lege Dei contraria, est reddere regulariter malum pro bono. Vnde isti filii Belial, sic instruendo Episcopos ac fideles alios, pro beneficio eis dato, ostendunt patenter se esse diabolos. Vnde melius fuisset illis, antequam in tales haereses idiotice decidissent, studuisse, quid sit illud sacramentum, & quid sit propositionis sacramentalis pronomine demonstratum. Sed pater eorum in hoc ligauit suas noticias. Cum ergo in hoc concilio terrae motus damnarunt Christum tanquam haereticum, & doctores ecclesiae praecipuos, & per mille annos ac amplius ab ecclesia approbatos, manifestum videtur quod innuunt se haereticare singulos Christianos. Sed secundo specialiter laborant in eodem concilio, ad damnandum regem Angliae proceres eius ac regnum tanquam haereticos, & per consequens ad exhaeredandum omnes hos dominos. Ac Robertum Gilbonensem cum globo haereticorum fratrum, de suo concilio in Angliam inducendum. Assumunt autem istud subdole pro medio ad hunc finem, quod error nimis periculosus est dicere, quod domini temporales possunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab ecclesia delinquente, & quod populares possunt ad eorum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Quamuis autem ista secunda particula sit iners picacia a fratribus ad-

inuen-

inuenta, tamen fratres laborant assidue ad fundandum illam sophistice. Deus inquam, potest praecipere populo sic facere, nec est Dei potentia sic exhausta, quin posset mouere populum ad taliter faciendum, ergo populares possunt sic facere. Similiter personae illae, quae iam sunt populares, possunt ex euentibus bellicis & infinitis aliis casibus esse fortissimi conquestores. Sicut econtra domini temporales possunt esse miserrimi mendicantes, quomodo ergo negandum est, quod populares possunt corrigere dominos delinquentes? Similiter cum populares sint creaturae Dei sicut & fratres, & habent communiter verba exhortationis plus efficacia, quare non possunt, ipsi, cooperante Dei gratia, corripere & corrigere dominos temporales? Nunquid fratres velint tantam indurationem in dominis ipsis ponere? quod sicut ipsi impediuntur a patre suo dominos illos corrigere, quin potius ad deterius agitare, sic necessitentur cuncti populares, communicare venenum diaboli ipsis dominis sicut fratres. Vnde alias dixi, quo ad primam partem sententiae, quod domini temporales habent potestatem a Deo concessam, vt patet ad Rom. XIII. ad viros ecclesiasticos castigandum. Mirabile quidem foret, quod domini temporales habeant potestatem ad ecclesiasticorum vitam in Christi pauperie subuertendum, & non habent potestatem ad stultitiam, in qua contra Deum delinquerant corrigendum. Fratres enim in hoc videntur simulare sibi illos saeculares dominos, quod sicut illi diaboli indurati, licet autem saeculares domini ad tempus ab istis pseudofratribus sint seducti sic quod quilibet illorum, vel multi cum suis vxoribus, habeat vnum Ischarioth pseudofratrem, cum ex Dei gratia potest esse, quod cognoscant diabolorum illorum versutias, eorum fraudes subdolas deserentes. Supposita autem veritate primae partis conclusionis damnatae per fratres, & relicta illis solutione rationis triplicis, quam veritati priori fatue cumularunt. Videamus vlterius, quomodo diffiniunt, quod iste error est nimis periculosus. Inpertinenter autem videntur super tota copulatiua taliter diffiniri, nisi super vtraque parte senserint esse errorem atque periculum, & per consequens nisi vtramque partem senserint esse falsum. Et cum domini temporales se exercitant communiter in prima parte, ad salutem suae animae, vt supponunt fratres impo-

Domini temporales habent potestatem a Deo concessam ad viros ecclesiasticos castigandum.

imponentes errorem in iſto labore, implicant dominos in hoc communiter malefacere, quia in periculum ſuae animae, & damnum reipub. ob errorem, & cum ad regulam regis hoc attinet. Patet quod fratres imponunt regi & omnibus ſuis conſentaneis hunc errorem, & cum omnis veritas ſit in ſcriptura ſacra, patet quod error iſte, quem falſitatem afferunt, ſit contrarius ſaltem implicite alicui parti ſcripturae ſacrae, & cum ſit tam pertinaciter defenſatus, patet quod fratres debent aſſerere errorem iſtum eſſe haereticum, & ſic regem & ſuos proceres ipſum taliter defendentes. Et ita ebullit fratrum ſtulticia, quam aſcribunt ſibi pro magna prudentia, quod in materia fidei aliquam falſitatem vocant errorem & aliquam haereſim, cum tamen vtrobique pertinax defenſio ſit aequalis. Sciant (inquam) iſti ſtulti Antichriſti diſcipuli, quod omnis error periculoſus in materia fidei, eſt haereſis manifeſta. Sciant ſecundo, quod non poſſunt primam partem, quae ad regaliam regis pertinet diſſoluere, & per conſequens nec damnare, imo ſi principia ſua bene ſtuduerunt non negarent, quin ſinere poſſunt corrigere dominos temporales. Sed ſupponitur fratres in correctione dominorum putantes iacere periculum, quia illa ſuppoſita forent libertati de fonte diaboli, & a fraternitate qua fratres confœderantur cum filiis Belial ſeparati. De hoc autem tanquam periculo timent fratres. Et patet quomodo regaliam regis & totum regnum, ſaeculare dominium fratres ſubdole nituntur deſtruere, & cum illo percepto a regis clericis emanaret rex, & eius proceres forent ad ablationem temporalium, quae occupantur per clericos amplius animati, patet, quod ſubdole procurant pro vtroque brachio eccleſiae Anglicanae. Vnde in illis quae ſapiunt eis ad lucrum, licet in haereſim manifeſtam ſonuerint laborant aſſidue. Sed ex Dei gratia conſilium Achitofel diſſipatur, nam tanquam membra diaboli illud quod ſibi reputarunt proficere ad ſui damnum tam in corpore quam in anima conuerterunt, cum vndique ex ſui malitia fraus eorum diabolica amplius eſt percepta. Et ſpecialiter in hoc, quod tam Londiniae quam Lincoliae laborarunt aſſidue, ad ſacerdotes fideles & pauperes extinguendum, & propter hoc ſpecialiter, quod eorum verſutias charitatiue in populo detexunt. Et vt credo ante plenam peccati huius vindictam, Deus

ſuper

super isto scelere non quiescet. Dicunt enim quod Christum sequuntur, in vita praecipue. Sed quomodo potest Christus, qui dilexit & orauit pro suis inimicis, fideles illos niti extinguere, propter hoc quod laborant charitatiue proficere membris suis? In hoc ergo fratres manifeste ostendunt, cuius sunt filii, & quomodo in reddendo malum pro bono, nituntur complere monita patris sui. Reuera inter omnia peccata, quae vnquam consyderaui de fratribus, hoc mihi videtur esse sceleratissimum, propter multa. Emanauit enim integre ex vnicordi consensu, & consilio fratrum. Hoc enim ideo quilibet seorsum rapiat vxorem alterius, & sic de aliis peccatis, quae committunt publice vel priuate, videtur esse peccatum modicum quoad illud.

CAPVT XXXVIII.

Si domini temporales possunt & debent populares iuuare & defendere contra fratres.

ALITHIA. Videtur mihi quod satis plane detexisti fratrum malitias. Sed dic rogo, si domini temporales possunt aut debent infimam partem ecclesiae cuius (sunt tenentes sui & alii populares) iuuare ac defendere contra fratres, quia certum mihi videtur, quod fratres sunt haeretici, & deserunt saltem ex consuetudine suorum ordinum contradictionem, qua militant contra Christum, Nec videtur mihi, quomodo patentius possent haereticare Christum, & singulos Christianos, quam damnando istum articulum tanquam haeresim, in suo consilio. Scilicet quod speciales orationes applicatae vni personae per praelatos vel religosos, non plus prosunt eidem personae, quam generales orationes eidem personae caeteris paribus. Nam ex fide & auctoritate Christi credimus, quod oratio dominica, de qua Matth. VI. est longe melior, quam aliqua oratio specialis. Et sic credimus consequenter, quod oratio illa deuote effusa pro populo, plus prodest eidem, quam aliqua oratio quam fratres vel praelati sciunt dicere aut vnquam post-

modum inuenerunt. Et numquid applicatio facta per Christum est melior quam blasphema applicatio, quam fratres fingunt se illis personis (quae volunt sibi dare pecuniam) applicare? Et cum beati, sicut ex letania supponimus, orant pro ecclesia militante, videtur quod istorum beatorum oratio, sit longe melior nobis quam oratio istorum fratrum, vel oratio praelatorum. Et cum isti beati instar Christi plus amant populum quam personam priuatam, nec propter talia stercora possunt flecti, satis apparet mihi, quod generalis eorum oratio, plus prosit ecclesiae militanti, quam fratrum oratio specialis. Non enim praesument fratres se extollere supra sanctos. In ista ergo infidelitate videtur mihi, quod fratres damnauerunt quantum in eis est Christum, & omnes ciues cœlestes, & per consequens totam militantem ecclesiam, quae plus appretiatur orationem dominicam, quam illas speciales orationes & friuolas a fratribus adinuentas. PHRO. Placet mihi soror, quod detexisti istam haeresim manifestam, fratrum commissa consyderans tam acute. Nec dubito quin ista determinatio sapiat haeresim manifestam, & claret ratio quare haec haeresis taliter pullulauit. Fratres enim per orationes huiusmodi illudunt populo quo ad Deum, & false spoliant populum quo ad mundum. Et hinc orationes illas tante magnificant, vt sententia sua habeat maius robur, & minus ex affectione proprietaria sic suspecta, copularunt fratres sibi communiter religiosos, & Episcopos coniunxerunt, Sed Christi & sanctorum in patria, isti fratres subdole sunt obliti. Sed vlterius attendendo ad quaestionem quam quaeris, non dubito quin domini temporales tenentur iuuare infimam partem ecclesiae, contra hos pseudofratres, sicut tenentur seipsos iuuare contra possessionatos clericos vt praedixit. Deus enim non potuit accipere a suo subdito, vel conferre nisi gratiose sibi retribuat maius bonum. Quomodo ergo licet praelatis vel dominis accipere quicquam de suis subiectis, nisi aequiualente adiutorio recompensent? Debent enim quantum sufficiunt sequi Christum. Vnde praelati falsi & omnes vicarii Antichristi vendicant diabolice se esse liberiores quo ad subditos, quam est Christus. Nec video quomodo aliquis posset esse tyrannus seculi, nisi in subtractione vel obmissione huius adiutorii tyranniset. Christus enim non potest adiuto-

iuto-

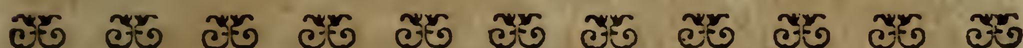
iutorium & defensionem a suis subtrahere. Quomodo ergo sequuntur hunc Deum, qui subtrahunt defensionem & adiutorium suum tenentium, contra praecipuum eorum inimicum? Nec dubito, quin iusta defensio eorum cederet dominis temporalibus ad prosperitatem mundanam, ac suum meritum, & ad gloriam sempiternam. Si autem domini temporales tenentur suos tenentes defendere contra fures, latrones & raptores, imo contra hostes publicos, regnum quod incolunt inuadentes, multo magis contra pseudofratres, cum sint in omnibus istis iniuriis praecellentes. Et eo specialiter quo fratres directius impetunt contra Christum. Et quo facilius posset per temporales dominos mitigari. Nam non oportet, sicut non consulo, pugnent cum fratribus eos occidendo. Sed ad hoc sane consulo, quod homines non foueant eos in suis temporalibus, sub mendaci colore eleemosynae, quia sic damnificarent indubie se & illos. Vnde recolerent domini quomodo peccatum eorum proprium, est ipsis dominis nimis graue, licet non faciant se participes cum hypocritis istis in crimine, cum ex fide Euangelii sit nimis periculosum, sic ponere portionem cum istis hypocritis. Et si dicatur, quod temporales domini debent illis credere tanquam sanctioribus militantis ecclesiae, dico cum Apostolo, quod non credant nimis faciliter omni spiritui. Sed debent examinare eos si ex Deo sunt, quod est saeculari satis facile, cum faciliter possit a fratre quaerere ex testimonio totius sectae suae, cum sigillo suo communi, quod sit hostia consecrata, in quo cum frater necessitatur mentiri, Patet quod saecularis dominus conuincens fratris mendacium in materia fidei, debet omnino ipsum repellere vt suspectum. Nam in suo generali concilio decreuerunt, sicut & doctores sui, a tempore quo Christianismum subintroierunt, quod ista hostia consecrata sit accidens sine substrata sibi substantia sine nihil, quod si istud consecrant, dicunt domino suam haeresim manifeste, cum non solum debent dicere consequenter, quod ista hostia non possit esse panis, vel corpus Christi. Sed vt certe scio omnes fratres mundi, non possunt docere aliquem, nec seipsos, quid sit illud accidens sine subiecto, quod sic consecrant & adorant. Consyderent ergo hii domini illud psal. vbi spiritus sanctus diffinit per sanctum Dauid, quod hii habitabunt tanquam

Sanum & Christianum consilium Wiclefi.

Impossibile est docere quid sit accidens sine subiecto.

tanquam membra in tabernaculo ecclesiae militantis, & requiescent postmodum in ecclesia triumphantis, in monte ecclesiae triumphantis. In quibus conditiones istae per ordinem sunt completae. Primo quod ingrediantur sine macula in statu debite militandi, a quo puncto fratres, & cuncti symoniaci patenter deficiunt. Secundo, quod viator postquam statum illum intrauerit assidue operetur iusticiam, & inter alias iusticias hominem iuuare proximum suum spirituali iuuamine, est vna praecipua, cum sit singulare opus misericordiae, ad quod omnes homines obligantur. Tertio quod sit in se verax non nude in verbis, sed animo cuius est viator, qui loquitur veritatem in corde suo. Et quarto, quod non lingua sub sensibili colloquio sit dolosus. Quinto, quod non iniurietur proximo vel corporale subsidium vel spirituale (quod magis est debitum) subtrahendo. Sexto, quod non acceptet, & non credat obprobriosa verba dicta de aliis, cuiusmodi potissime sunt crimina, ibi illi non accipiunt obprobrium aduersus proximos suos, quales sunt qui non fouent communiter detrahentes, & cum fratres mendaces sunt communiter isto crimine irretiti, omnes fideles debent cauere, ne in crimine isto sunt illis participes. Sed septimo scit saecula is dominus & quilibet fidelis, quantum sufficit quod malignum quemcunque in conuentu suo deducat ad nihilum, cum faciendo talibus facit proditorie contra Deum. Sed octauo extollat & glorificet quantum sufficit fratrem suum, qui operatur iuste instantius, & perseueranter, ac filialiter timet Deum. Nec dicant alii fratres, quod nos in sic loquendo contra has sectas a charitate excidimus, quia certus quod Christus dominus non potuit in charitate deficere Et cum ipse Christus, vt patet Matth XXIII. sectam pharisaicam acutissime reprobauit, cum vae octoplex non solum imprecatus est illis, vel prophetauit, sed in illis effectualiter adimpleuit. Christus enim ad magnificandum sectam suam quam ordinauit per se sufficere, omnes tales sectas religionis priuatae, vt pharisaeos, Saducaeos, & Essaeos, omnes ordinauit destruere Vnde Christus in suo Apostolo ad Titum primo, docet sic nos istos diligere, Sunt (inquit) multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui ex circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui vniuersos domos subuertunt, docentes quae non oportet,

oportet, turpis lucri gratia. Et ſequitur, quam ob cauſſam increpa illos dure, vt ſani ſunt fide. Nec dubium, quin religioſi noſtri priuati tam infideliter appretiantes ſigna ſua adultera, quam fructum fidei, qui in lege Euangelica edocetur. Nec dubium, quin illi regulariter ſint vaniloqui ſimplicem populum seducendo. Tales autem deſponſantur cum ſignis ſuis tanquam infideles tempore legis gratiae, qui deſponſati fuerunt cum circumciſione. Nec dubium quin hii fratres nimis comiter, tam domos corporales temporalium dominorum, quam domos ſpirituales ſubuertunt docentes apocrypha atque ludicra propter quaeſtum. Ideo cum oportet ipſos redargui, debet ſecundum formam Apoſtolicam ipſos arguere dure. Et cum tantum in fide fluctuant debemus intendere, quod ex noſtra reprobatione ſtabiles ſint in fide. A quibus enim ſi ignaue deſiſtimus charitatem Chriſti eccleſiae ſuae, imo ſectarum iſtarum dimittimus. Et ſicut videtur mihi damnabile & quo ad regulam Chriſti proditio manifeſta.

CAPVT XXXIX.

De ſtatu hominis quem conſequitur poſt hanc vitam.

ALITHIA. Bone frater, poſſes in iſta materia contendere nimis diu, idcirco rogo vt aliquid dicas de ſtatu hominis, quem accipiet poſt hanc vitam, & ſic de ſtatu beatitudinis, & ſtatu perpetuae damnationis, vellem quod aliquid declarares. Quamuis enim ille finis ſit vltimus in executione, debet tamen eſſe praecipuus, & primus in intentione, cum ad finem illum debemus totam vitam & laborem prudentius applicare. PHRO. Conſydero quod cunctae creaturae Dei proſunt, acceptae in ſuis ordinibus. Et ſic quilibet tractatus noſter videtur mihi debere nobis proficere ad commodum & conſolationem. Sed tractatus ſpecialiter de hiis ſectis, cum certi ſumus, quod plus inſtant pro defenſione illorum ordinum priuatorum, quam inſtant pro obſeruantia legis Dei, ſed quae maior inſania, quam ad traditiones friuolas tantum attendere, & legem Dei tam praecioſam dimittere? Et quid ſcimus nos, ſi perſonae illarum

sectarum, quas placet Deo ex sua gratia illustrare, dimittant has sectas friuolas & traditiones hominum? sicut Paulus ex Christi gratia dimisit ceremonias veteris legis, & traditiones legales, intentus pure, & specialiter legi Christi, Multo magis fratres possunt per Dei gratiam illustrari. Vnde quidam moralisantes hoc verbum Christi Luc. XXI. Erunt signa in sole & luna, & stellis, intelligunt per illa signa perturbationes, quae fiunt in populo laicali, de Papa principaliter perturbante ecclesiam, licet debet esse sol mouens & illuminans atque viuificans totam ecclesiam militantem. Per lunam autem capientem virtutem suam a sole, intelligunt tres ordines possessionatos, vt Canonicos & Monachos hospitalarios, qui viant & illuminantur instabiliter tanquam luna. Per stellas vero intelligunt sectas & personas de ordinibus mendicantium. Illi enim tanquam stella comata, fixa in aere caliginoso, significant certius mortes spirituales ecclesiae militantis. Sed experimento didici, quod tractatus de istis ordinibus dolorem ingerit, tam subiectiuum, quam etiam obiectiuum. Et ideo placet vt monebas tractatui isti vale facere, & de statu beatitudinis pertractare. Sed primo omnium videtur mihi supponendum catholicis, quod omnis homo resurget in corpore anima reunita cum ipso perpetuo permansura. Hoc autem docet fides Apostoli I Corinth. XV. declarans pulchre ex resurrectione Christi, qui est frater noster, homo nobiscum vniuoce, quod omnes & singuli resurgemus. Tradidi (inquit) vobis quod accepi, quoniam Iesus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum scripturas, & quia visus Cephe, & post hoc vndecim, deinde visus est plus quam quingentis fratribus, ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus, nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est mihi. Si autem secundum iura legis Dei, & legis hominum, in ore duorum vel trium testium stat omne verbum, quomodo testimonio est probandum, quanto magis verbum de resurrectione Christi, quod ex sua notoria debet latere sensus hominem ex tam efficaci testimonio est probatum. Sex enim praedicta testimonia sanctorum tam recte viuentium sufficiunt ad dictum fidei articulum attestandum.

De resurrectione.

dum. Et hic Apoſtolus commemorat illos articulos, qui ex fide ſcripturae & non experimentali ſenſatione probari debent, quod ſic contingit ſecundum ſcripturas, vt vel ſic diſcamus expertam per lucem ſenſibilem veritate ſerpente ſequenti credamus per fidem ſcripturae, quod veritas ſenſibus noſtris abſcondita eſt & certa. Cum enim non debemus experiri reſurrectionem Chriſti, nec mortem eius pro peccatis noſtris, ſignanter annectit Apoſtolus ad haec duo. quod ſi euenit ſecundum teſtimonium ſcripturarum. Vnde ſecundo Apoſtolus per multiplex deducens ad impoſſibile, probat hanc Chriſti reſurrectionem. Si (inquit) Chriſtus predicatur quia reſurrexit a mortuis. Quomodo quidam in vobis dicunt, quod reſurrectio mortuorum non eſt? Si autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt praedicatio noſtra, inanis eſt fides noſtra, inueniemur falſi teſtes Dei, qui teſtificationem diximus aduerſus Deum quod excitauerit Chriſtum, quem non excitauit ſi mortui non reſurgunt. Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit, quod ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides noſtra, ergo & qui dormierunt in Chriſto perierunt. Si (inquit) in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Nunc autem Chriſtus, reſurrexit a mortuis primitiae dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut etiam in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Et ex iſto textu Apoſtoli, patet omnibus fidelibus philoſophis nutritis in rudimento fidei, & rectificatis in logica quomodo plane reſurrectio hominem per Apoſtolum eſt deducta. Tertio autem Apoſtolus 1 Theſſal. IV. teſtatur eandem fidem catholicam ſub hiis verbis. Nolumus vos fratres ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini ſicut caeteri, qui ſpem non habent, ſi enim credimus quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini, quia nos qui viuimus reſidui ſumus, in aduentu domini non praeueniemus eos qui dormierunt, quoniam ipſe dominus in iuſſu & voce archangeli, & in tuba Dei, deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi,

deinde

deinde nos qui viuimus, qui relinquimur ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino erimus. Et talia ſunt multa teſtimonia euangelica ex lege tam noua quam veteri, quae eandem fidem catholicam conteſtantur. Concordat autem ratio iſtis dictis tam ex parte praemiandorum, quam ex parte domini praemiantis. Nam ſicut aſſumit Ariſto. & veritas conteſtatur multi virtuoſi & ſancti occiduntur pro veritate catholica, ergo aliquam mercedem Deus iuſtus eis retribuet, ſed non in hac vita, cum continue viuunt in pœnalitate, & etiam vsque ad mortem pœnaliter patiuntur, ergo relinquitur eis remuneratio poſt hanc vitam. Et iſtam rationem fecerunt Ariſto. & ſanctus Apoſtolus, ex quo deducunt ſpecialiter, quod mali reſurgent pro ſuis demeritis puniendi, cum ab experientia communi conuincitur, quod multi per totam hanc vitam viuunt in voluptatibus vitioſis. Sed Deus eſt neceſſario & vniuerſaliter aequus iudex, ergo relinquitur quod Deus puniet peccata taliter mortuorum, ſed non in hac vita. Quia vel viuunt vitioſe continue vel in fine inuoluntarie puniuntur, Non ergo propter hoc quod peccant in hac vita, ſed propter hoc, quod in fine apponunt nodum blaſphemiae ſuper peccata ſua praeterita tantum vt iuſtitia exigit puniuntur. Oportet ergo quod poſt reſurrectionem in vita alia ſint puniendi. Ex parte autem Dei idem deducitur. Cum Deus ſit infinitum liberalior & munificentior quam aliquis dominus temporalis. Sed domini temporales ex ratione ſui dominii in finem praemiant ſeruos ſuos, ergo ſtante maiori ratione, cum infinitae virtutis ex parte Dei ſequitur quod ipſe ſeruos ſuos finaliter praemiabit. Sed non in hac vita vt patet, relinquitur talis praemiatio pro futuro, Nec ſufficit praemiatio ſola in ſpiritu, quia natura corporis ſicut eſt participatiue rationalis, ſic meretur pœnam vel gaudium, vt tactum eſt de homine. Sicut ergo repugnat diuinae liberalitati atque iuſtitiae, quod non erunt perſonae hominum finaliter praemiatae, ſic & repugnat quoad remunerationem naturae corporeae. Vnde Iob XIX. ille magnus philoſophus audenter aſſerit. Scio quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum, Ex talibus multis teſtimoniis cum euidentia naturali quietantur

fideles

fideles in iſto articulo fide, quod cuncti homines ſunt, tam corpore quam anima ſurrecturi.

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

CAPVT XL.

De vltimo iuditio quare & vbi & quando erit.

Alithia. Satis quietor in iſto articulo. Sed dic rogo clarius, quare oportet eſſe vnum vniuerſale iuditium vltimatum & vbi erit & quando. Phro. Non dubium quin erit vnum vltimatum iuditium, cuius tempus vocatur dies domini in ſcriptura. Quia ſicut aduerſarii tractantes de pace eorum aſcribunt habenti pro die illo victoriam diem illum patet rationabiliter, cum dominus tunc finaliter praeualebit contra diabolum ac omnia membra ſua, quod illa vocetur dies domini, & ſub iſta ſpe fideles humiliter tolerant iniurias ſibi factas, credentes quod tunc erunt rectificatae ad plenum & gratioſiſſime iudicatae. Et quantum ad primam quaeſtionem quaeſitam, non dubium, quin quilibet homo habet ſpiritum proprium ſempiternum. Oportet ergo eſſe finem conuerſationis hominum, quia aliter eſſet proceſſus in infinitum in per ſe ſubſtantiis ſempiternis. Sed talem numerum Deus non poteſt cauſſare, qui poſuit omnia in menſura, numero & pondere, ideo neceſſe eſt vt expectetur vnum finale iuditium. Et cum multae animae ſint interim in purgatorio expurgandae, nec decet vniuerſalem dominum multiplicare ſic ſuum iuditium, patet quod oportet eſſe iuditium vltimatum. In illo ergo oportet eſſe reſurrectionem vniuerſalem hominum, ad recipiendum mercedem quam hic meruerant. Et quantum ad duas alias concluſiones non mireris ſoror, ſi per ignorantiam me excuſo. Vtrum autem locus finalis iuditii erit in valle Ioſaphat, vel alibi non contendo, ſed ſcio quod erit vbicunque in regno Chriſti, vbi ipſe decreuerit, quod eſt ſatis credibile. Certum tamen mihi eſt, quod praedeſtinati ſaluandi obuiabunt Chriſto in aera, vt dicit Apoſtolus 1 Theſſal. IV. De damnandis autem reprobis hoc non credo. Sed quantum praedeſtinati diſtabunt ab aliis, videtur mihi quod ſit puerilis & ſtulta contentio. Et quantum ad tertiam quae-

ſtionem reſpondet Euangelium, quod de die illa nemo ſcit, neque filius quantum ad humanitatem, quantum ad ſe attinet, ſed ſolus Deus. Parcatur ergo iſtis aſtronomis, & calculatoribus aliis, ſi neſciunt quantitatem temporis ante diem iuditii. Decens quidem eſt, quod illud tempus ſit nobis abſconditum, ſicut decens eſt, quod hora mortis noſtrae, & multa ſimilia ſunt nobis incognita. Certum eſt quo ad tempus illius iuditii, quod eſt prope, vt patet ex multis ſignis & rationibus, quae ex fide ſcripturae colligimus, ſed quam prope & quo tempore praeciſe eueniet, nemo ſe ſollicitet niſi ſtultus. Dicit enim beatus Euangeliſta, quod nouiſſima hora eſt, ſed quantitatem illius horae, ſicut diei cuius eſt hora, penitus ignoramus. Ad quid ergo occuparet ſe curioſitas intellectus circa ea quae Deus nos taliter vult ignorare? Satis quidem eſt, vt ex fide credamus illum diem eſſe venturum, & ſperemus ex vita noſtra meritoria, quod ſaluabimur illo die. PSEVDIS. Videtur mihi, quod non ſolum ignorantia occuparis, ſed manifeſta repugnantia tibiipſi. Innuis enim, quod ſecundum idem corpus in numero, quod hic geſſimus, reſurgemus. Sed vbi eſt manifeſtior contradictio? Cum ad identitatem numeralem corporis, requiritur identitas numeralis temporis ſuae generationis. Cum ergo idem tempus in numero non redibit, ſicut nec poteſt, videtur quod nec redibit eadem forma materialis in numero. Similiter ad identitatem materialem corporis, requiritur numeralis identitas ſuae materiae. Sed quis poſſet tantum diſcrete colligere atomos combuſtos, aut varie diſperſos in aere? Similiter contingit quosdam homines depaſci corpora ſociorum & filiorum ſuorum, tales ergo ex cibo tali ſuperflue filios poſſunt procreare, cum quo ergo reſurget materia tam varie diſtributa? PHRONE. Video quod propter defectum materiae contentioſae, per tempus non modicum latuiſti, ſed animo ex cauſſa multiplici, oportet nos ſoliditati intendere. Vnum autem ſuppono te cognoſcere, quod ad identitatem numeralem animae remanet eadem perſona hominis, & ſi materia varietur. Aliter enim nemo poſſet creſcere vel minui, manere per ſuam periodum, mutilari, vel vt ſentimus in corpore variari, quod deſtrueret totam philoſophiam de homine, ſic enim nemo foret animal perfectum, cum non poſſet ſuum ſimile generare.

Et

Et cum omnis talis generatio ex decisione seminis est caussata, imo sic nemo potest abradere sibi partes superfluas, sed quid stultius? Cum experientia certissima docet hominem in huiusmodi actibus naturaliter delectari, & multorum actuum talium memorari. Satis est ergo ad identitatem numeralem hominis personae animae cuicunque materiae fuerit copulata. Isto supposito oportet secundo cognoscere, quod ad identitatem formae, cum numeralis identitas consistit in gradu multiplici, sufficit quod identitas facientis, & identitas sui subiecti, licet tempus loquendo formaliter varietur. Cum ergo manebit idem spiritus, caussans formam materialem in eadem materia resurgente, quare non remanebit eadem forma? licet tempus suae productionis formaliter varietur. Tertio suppono tibi ex fide, quod facile est Dei omnipotentiae atomos quantumcunque dispersi fuerint nobis incognito, Deum vel immediate per se, vel ministerio angelorum secundum quod sibi placuerit subito, vel successiue colligere. Et tunc patet fidei nostrae possibilitas, atque Deo facilitas supposita, seruatione hominis in spiritu tanquam base, & supposita eadem collectione multitudinis perpetuae materialium atomorum. Ad primum argumentum tuum respondeo concedendo, quod imponis me innumere, scilicet, quod secundum idem corpus in numero, quod hic gessimus, resurgemus. Si enim portamus idem corpus in numero per totam nostram perihodum, propter identitatem spiritus actuantis quantumlibet materia varietur, quanto magis redeunte eadem materia in numero cum eodem spiritu copulata. Nec obest identitati numerali formae materialis, vel accidentalis, quod tempus integrum formaliter varietur, cum seruatur eadem absoluta essentia per se possibilis, & toto facto argumentum tuum non plus implicat, nisi quod forma materialis & accidentalis, secundum abstractionem vltimam intellecta, propter variationem temporis variantur. Sed quid obest hoc resurrectioni verae secundum identitatem numeralem tam formae, quam materiae? Eadem enim fundamentalis essentia materiae, est substantia omnium formarum talium substantialium, vel accidentalium, cum secundum philosophos tuos manet idem instans continue quo ad secundum. Si ergo homo potest saepe eundem actum repetere, vt oportet ex fide scri-

pturae concedere, quid obeſt quod redeat eadem forma? licet reſpectiua accidentalia varientur. Ad ſecundum argumentum tuum reſpondeo per ſuppoſitionem tertiam. Quod ſicut Deus ſecundum diſtinctiſſimam noticiam omnia corpora ex atomis ſuis compoſuit, ſic cum non eſt a noticia rerum excidere, ſcit perfectiſſime atomos illos recolligere. Ideo ſtulte miraris ex tua ignorantia immenſa, noticiam Dei tui. Ad tertium argumentum tuum reſpondeo, quod ſicut tu aſſumis tibi incognitum Deum eſſe, imo neſcis ſi hoc ſit poſſibile, ſic reſponderi poteſt per tibi ambiguum, quod Deus ordinabit in talibus quod ſibi placuerit, ſicut ordinauit materiam ad panes & piſces, quos ſic multiplicauit, vt in Euangelio recitatur. Nec erubeſco, quod oportet tam me, quam te, Dei ordinationem in talibus ignorare, vtputa, quam rarum erit corpus beati, vel quid aut quantum de materia reſurgent, quam portauerat hic in via. De vno tamen non dubito, quod multi corpulenti & groſſi portant hic plurem materiam, quam habebunt poſt reſurrectionem in patria. Sed ſcio, quod in omnibus iſtis Deus ad regulam ordinabit. Sed quid vis amplius, cum argutiae non militant aduerſus poſſibilitatem, vel rationabilitatem huius ſententiae?

CAPVT XLI.

De dotibus corporum beatorum.

ALITHIA. Dic rogo frater de dotibus corporum beatorum, quod videtur multis mirabile, quod corpora tante contraria, non agent ad inuicem, & ſeſe conſumentur in tempore infinito. Et iterum videtur mirabile, quod corpora tam grauia, tam multum de terra habentia, non illos creatos ſpiritus fatigabunt in ſuis motibus & tardabunt. Similiter videtur multis mirabile, quomodo dimenſiones corporum beatorum ſeſe taliter penetrabunt, cum philoſophi improbantes vacuum, ac dimenſionem propriam loci ſumpſerunt vt per ſe notum principium, quod dimenſiones non poſſunt ſe reciproce penetrare. PHRONE. Ponuntur communiter quattuor dotes corporis in beatis,

beatis, ſcilicet dos claritatis, dos incorruptibilitatis, dos ſubtilitatis, & dos agilitatis. Nec muſſites quomodo ſummus artifex poteſt de pauca materia quattuor elementorum quae fuit in homine, illas dotes quattuor ordinare. Cum ſubtilitas in igne & aere poteſt, vt Deo placuerit adaptari, & per idem claritas connaturalis luminis, poteſt eſſe in illis corporibus, ſicut videmus in vitro & chriſtallo cum corporibus ſplendentibus eis ſimilibus. Et cum ſecundum philoſophos ex proportione aequalitatis non fit actio, facile eſt Deo proportionare ſic elementa ad inuicem, ſuſpenſis ſuis qualitatibus actiuis, quod nunquam ſit in patria actio inter illa. Non enim concipio, quod forma ſubſtantialis agat in reliquam ſine qualitatibus requiſitis inſtrumentaliter ad agendum. Et cum facile ſit Deum talem creatum ſpiritum non cum corporibus nimis grauibus onerare, poteſt faciliter cum proportionali potentia, agilitatem corporis eis dare. Ad primum argumentum tuum patet ex iſto reſponſio. Si enim virtus Adamantini lapidis poteſt viſum & actionem corporum grauium ſuſpendere, quare non poteſt illa cœleſtis complexionalis qualitas pro perpetuo actiones elementorum ſuſpendere in beatis corporibus, ſpecialiter cum qualitates actiuae non ſint in patria requiſitae. Ad ſecundum argumentum tuum reſpondeo & dico, quod tua miratio procedit ex defectu veri principii. Nam corpora beata in patria, parum habent de aqua vel terra, & magis de aere vel igne. Ideo cum ſunt corpora leuia, in natura potentia motiua ſpiritus, poteſt ipſa ſecundum quod voluerit agitare. Non enim debes imaginare quod corpus beati ſit graue & depreſſiuum fruſtum hominis, vt ferrum, plumbum, ſed vento longe agilius, & delectationem inferens, & in nullo fatigationem. Ad tertium argumentum tuum reſpondeo concedendo, quod corpora ſic ſubtiliata poſſunt ſe ex ordinatione domini penetrare, & cum penetratio & laceratio, vt ſuppono ex declaratis alibi, ſint diſtincta, patet ex hinc, non ſequi, quod corpora beata ſe lacerabunt ad inuicem, vel corrumpunt, & cum non ſint dimenſiones immobiles, ſed proprietates innatae illis corporibus naturalibus, patet ex hinc non ſequi, quod dimenſiones penetrabunt ſe, vel quod erunt corpora coextenſa. Corpora enim glorioſa indiuiſibilia ſeſe penetrantia, habent ſuas

dimensiones & loca propria, sed commixta. Sed diffusum tractatum istius relinquo philosophis. ideo non imagineris, quod Deus impedit in corporibus beatis visum vel actionem aliquam perpetuam naturalem, sed aptat in eis perpetuam & consentaneam harmoniam. Nec sententia Anshelmi ponentis septem dotes corporis in beatis repugnat huic sententiae, sed concordat. Septem autem dotes corporis quas Anshel. ponens taliter nominauit, sunt Pulchritudo, Velocitas, Fortitudo, Libertas, Sanitas, Voluptas, & diuturnitas. Et omnia ista septem declarat doctor iste topice ex fide scripturae. Psevdis. Miror quod in tanta materia fidei doctores sunt sibiipsis contrarii, vel aliter diminuti. Miror etiam quomodo beati erunt tam agiles ad mouendum, cum non erit tempus amplius, vt dicitur Apocal. X. Et miror tertio, quomodo corpora beata possint moueri subito, cum hoc implicat idem corpus pro eodem instanti esse per diuersa loca. Imo non est fingendum vbi duo corpora, quae inciperent moueri subito per eandem literam a cœlo ad terram, & a terra ad cœlum, sibi mutuo obuiabunt. Instans enim obiectiue, non erit immediate post inceptionem motus, quia tunc non prius foret corpus in loco propinquiori quam in alio plus distanti. Phro. Video quod tibi deficiunt euidentiae contra praedicta, sed moues noua dubia, quae ex quibusdam verbis Anshel. poteris elicere. Sed vnum scias, quod nec dictum Anshelmi, nec alicuius alterius doctoris citra auctores scripturae defendimus, vel tenemus in fide, nisi de quanto consonant rationi. Et haec est via patula tuas argutias euitandi. Ad primam tuam argutiam patet, quod non est mirabile, si isti doctores sint in multis sibiipsis contrarii, vel in suis sermonibus diminuti, cum saepe magis quam sic peccauerunt. Verumtamen homo per aequiuocationem potest tollere multas contrarietates, ab emulis eis impositas. Et quantum ad diminutionem certum est, quod multi obmittunt licite multas materias, cum non omnia omnibus & vbilibet sunt dicenda. Ad secundam tuam argutiam dicitur, quod scriptura debet intelligi ad sensum quem expetit, & sic potest intelligi sicut Apocal. quod non erit tempus amplius taliter operandi, vt post diem iuditii non erit tempus amplius promerendi, sed cum omnia tempus habent, erit tempus de

caetero

caetero congaudendi Verumtamen non tunc erit tempus annuale, diurnum, vel ex cursu solis vt modo cernimus acceptatum, & hoc satis est & subiectum illius temporis potest rationabiliter dici mundus, secundum quamcunque partem, quam Deus ad hoc aptauerit. Ad tertiam argutiam tuam respondeo, cum quomodocunque Anshelmus vel alii doctores dixerint, quod post diem iuditii nullum corpus mouebitur, nec potest localiter moueri subito, sed successiue mouebitur celeritate nobis inperceptibili quod satis est. Ideo non solicitor vbi corpora sic subito mouentia, sibi mutuo obuiabunt, sed satis est cum continuum componitur ex non quantis, quod pro vno instanti situs indiuisibilis a situato indiuisibili sit quaesitus, ita quod motus cœli secundum punctum in aequinoctiali sit velocissimus, & motus subitus in generatione vel alteratione sit, nec velox, nec tardus, sicut immensum non dicitur esse paruum, nec mole indiuisibile dicitur esse magnum. Et vt placet logicis, cum magnum & paruum sunt conuertibilia relatiua nullum immensum dicitur mole magnum nec aliquod indiuisibile mole paruum, nec aliquid est ita magnum vt paruum, sicut logici altercantur. Et quantum ad dictum superius, circa quod potes contendere, scilicet quod dimensiones penetrant se, sicut & corpora. Dici potest quod hoc non sequitur, cum dimensiones sicut & caeterae quantitates non sunt de genere actiuorum.

CAPVT XLII.

De dotibus Animae.

ALITHIA. Dic rogo de dotibus animae beatorum, quia mihi videtur difficile, quod aliquae naturales potentiae & specialiter organicae, quae fuerant in viante, redeunt post resurrectionem finalem, cum illae sint eductae de potentia materiae. Et iterum non video, quare dotes illae forent septem vel quattuor plusquam mille. Et tertio non video, quomodo illae septem dotes animae, quas Anshel. recitat forent proprie dotes animae cum non sunt sibi naturales, sed accidentales, quales

les multas oportet ponere. PHRO. Multi contendunt inaniter circa quidditatem dotium, vt hii quod ſunt ſolum naturalia, data homini intrinſecus informantia, Alii quod ſunt bona quaecunque accidentaliter inhaerentia. Et alii dicunt communiter quod vtrumque, & ſic de numero iſtorum eſt apud multos contentio, vt quidam dicunt quod dotes ſunt quattuor proportionales, ad dotes corporis vt ingenii ſubtilitas, inueniendi ſolertas, memoriter retinendi ſuffitientia, & perpetuo ad agendum indefitientia Anshelmus autem videtur ponere iſtas ſeptem, Sapientia, amicicia, concordia, honor, poteſtas, ſecuritas & gaudium. Et ſuadet qualitates membrorum. PSEV. Videtur mihi de iſtis ſeptem valde mirabile. Primo quia non ſubeſt tibi ratio, quod ſapientia ſit dos animae in beatis, quin per idem quaecumque virtus intellectualis, vel donum ſpiritus, Similiter cum amicicia ſit bonum totius compoſiti, non videtur ratio, quare illa ſit dos animae potius quam dos corporis, ſed econtra, & ſic de aliis dotibus recitatis. Similiter tam de gaudio, quam de eius ſecuritate eſt difficultas non modica, cum videtur quemlibet beatum tantum gaudere de bono alterius, quantum gauderet de illo, ſi ipſum haberet intrinſecus. Ex quo patet, quod quilibet exiſtens in cœlo, ſit aeque beatus. Similiter videtur mirabile, quod beatus aliquis de beatitudine ſit ſecurus, cum neceſſe ſit quod Deus contingentiſſime poteſt ipſum damnare, cum ſumme libere contradictorie ipſum ſaluat, quomodo ergo eſt in beatitudine talis ſecuritas. PHRO. Sic videtur mihi quod duae perſonae contra me inordinate ingeminant. Sed primo videtur, quod ſororis meae obiectus triplices ſunt ſoluendi, & poſtmodum ad quattuor Pſeudinas argutias per ordinem eſt dicendum. Primo ergo quia non circa quidditatem dotium eſt Philoſopho difficultas, ideo ſupponendo, quod quicquid Deus ſponſus eccleſiae gratis dederit ſponſae ſuae, congrue poſſit dici dos. Ad primum argumentum ſororis reſpondeo concedendo, quod eaedem potentiae vel virtutes animae, redeunt in homine reſurgente. Sed oportet conſyderare quod non eaedem virtutes in numero vltimate abſtracte, Et ſecundum triplex principium indiuiduans, ſcilicet agens, ſubiectum & tempus forent materialiter diſtinctae. Sed quo ad ſubiectum & agens, potentiae ſunt eaedem.

Ad

Ad fecundum argumentum fororis refpondeo, concedendo fibi, quod non claret mihi adhuc ratio, quare forent feptem vel quattuor dotes, quin per idem forent fub quolibet numero affignando. Sed feptenarius eft numerus vniuerfitatis, & quaternarius eft primus numerus cubicus. Ideo numerus dotium pertinenter iftis numeris eft fignatus. nec eft dos aliqua, quin fit ad aliquam iftarum dotium reducenda. Ad tertium argumentum fororis refpondeo concedendo, quod iftae feptem dotes funt animae accidentales, vel verius contingentes fecundum quid hoc contra rationem dotium, cum dos corporaliter data vxori, fit communiter plus contingens, & plus accidentalis eidem. Vnde ad primam rationem Pfeudis refpondeo concedendo, quod quaecunque virtus intellectualis beati fpiritus, eft dos eiusdem, ficut omne donum Dei, quod gratiofe fibi dederit vt inhaerens. Ad fecundam rationem Pfeudis refpondeo concedendo, quod amicitia eft tam dos animae, quam dos corporis, cum amicitia principaliter debet tribui toti compofito, fed principaliter ratione fpiritus, cum creati fpiritus fint amici, nec corpora nifi ratione fpirituum funt amica. Vtrum autem illae amicitiae dicantur aequiuoce, eft apud logicos verbalis diffentio, fed tranfeo illam tanquam inutilem. Quantum ad tertiam difficultatem Pfeudis, quae eft maior inter caeteras, refpondeo concedendo, Quod gaudium dicit multa bona animae, & non eft formaliter, nifi ipfum fpiritum gaudere beatifice, quod multa bona alia praefupponit. Et fic aliquod eft gaudium fubiectiuum, & aliud gaudium obiectiuum. Omnes autem beati habent eandem beatitudinem & gaudium obiectiuum, quia naturam diuinam. Et fic orat ecclefia ad fapientiam Dei patris, Tu efto noftrum gaudium, quies futurum praemium &c. Sed gaudium fubiectiuum, eft forma inhaerens animae, fecundum quam dicitur formaliter congaudere, & illa non eft aliquid, quod poteft per fe exiftere, fed ipfummet gaudere beati, Et fic gaudia beatorum diftinguuntur, fecundum quod fubiecta illa funt effentialiter diftincta. Et per hoc refpondeo ad primam confirmationem Pfeudis, concedendo fuum affumptum. Sed iuxta dicta, homo dici-

tur aliquante gaudere dupliciter, ſcilicet ſubiectiue & obiectiue de gaudio alterius, quantum gauderet ſubiectiue, ſi ipſum gaudium in ſe haberet formaliter & intrinſecus, ſed non tantum habet gaudium ſubiectiue de ipſo gaudio, quia tunc indubie quilibet beatus foret aeque beatus vt alius, nec in domo patris Chriſti forent multae manſiones, hoc eſt gradus beatitudinis, vel gaudii ſubiectiui. Et per hoc reſpondeo ad quartam rationem & vltimam. Pſeudis, concedendo ſibi, quod quilibet beatus, eſt aeque beatus vel bonus, gaudens de bono alterius, ſicut ſi illam beatitudinem in ſe obiectiue habuerit, non tamen eſt aeque beatus formaliter, ſed obiectiue. Et quantum ad ſecuritatem, quae eſt maior pars beatitudinis, non dubium quin ſancti in nullo trepidant, quin in perpetuum habebunt beatitudinem, quam nunc habent. Sed derident verboſos Sophiſtas, qui ponunt contingentia contradictionis in illa beatitudine quo ad Deum. Ipſi enim vident clare quomodo ex terminatione Dei aeterna, quicquid ipſe voluerit, ſit neceſſarium euenire, Ideo procul iſta libertas contradictionis a Deo, vel ſuis beatis, cum ſufficit libertas alterius partis, ad denominandum ipſam ſumme liberam, licet libertas illa non ſit impoſſibiliter in contradictorium ſic diffuſa. Relinquo autem in materia illa errantibus viam cauillandi vt eis placuerit verba ſua.

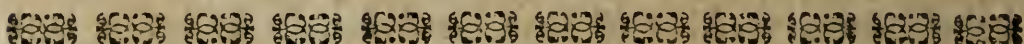
CAPVT XLIII.

De pœnis damnatorum.

ALITHIA. Dic rogo frater breuiter de pœnis proportionalibus, & non de dotibus damnatorum. Videtur enim mihi, quod ſunt ſecuri de ſuis damnationibus, ſicut beati ſunt ſecuri de ſuis ſaluationibus. Videtur enim etiam, quod ſicut beati habent dotes tam corporis quam animae, ſic damnati habent pœnalitates perpetuas confirmatas tam in corpore quam in anima. PHRO. Sentio ſoror, quod in hoc ſentis ſtolide atque catholice, & ſic potes concipere quod damnati habent octo vel nouem nodos ſuae damnationis, ſicut beati habent totidem confirmationis ſuae ſaluationis. Et tamen non obſtantibus

tibus omnibus iftis pœnalitatibus, melius & eligibilius eft eis fic viuere quam non effe, quia vt declaret Augufti. non effe non poteft habere rationem boni, aut eligibilis, cum tamen damnati habent gratiofe a domino multa bona. Ideo intelligendo modum loquendi comparatiuum, non implicatiue fed negatiue, concedendum mihi videtur, quod eligibilius eft damnatos fic effe, quam foret eis non effe fimpliciter. Veruntamen ficut concipis, quod quicquid boni foret melius ineffe beatis, quam ipfis deeffe ineft illis, fic debes concipere, quod quicquid mali pœnae foret pœnalius ineffe damnatis, quam eis deeffe, illud perpetuo ineft illis. Et fic dicuntur habere perpetuo permanentiam pœnalitatis, ficut habent pœnam damni, cum pœna fenfus fatis acuta in eis perpetuo ftabilita, nec habent confolationem ex fua mutua charitate, fed defolationem ex illa maledicta focietate. Horrorem autem magnatum de pœna fenfus exiftentium in inferno hic dimitto, quia deficit mihi efficax illius pœnae probatio, cum videtur mihi fufficere impofitio & probatio pœnae dictae. Nec dubito quin corpora damnatorum, non erunt ex igne tam calido diffoluta, fed multa verba fidei fcripturae oportet fane intelligere. Vt quod Chriftus dicit Matth. XIII. ibi erit fletus & ftridor dentium, quod damnati tranfibunt ab aquis nimium ad calorem nimium. Et quod damnati habent corpora continue lacerata, & continue reunita pœnaliter, cum multis dictis fimilibus ad terrendum viantes, incedere per viam ducentem ad tartara. Mihi autem videtur, cum fufficiat veritas verborum exhortationis huiusmodi, & fic acutius quam verbum verum falfum taliter fictum, quod verbum verum fictum & fic acutum, fit exhortatione dicendum, & verbum falfum phantifticum reticendum. Quomodo autem damnati tam fenfibus quam corpore puniuntur, videtur mihi probabile, quod radix pœnae eorum confiftit in fua pœna damni, & habent dolorem effufum ab anima ad fingulos fenfus fuos, & ita licet non fentiant corruptionem aut diffolutionem fui corporis, fentiunt non difplicentiam in fuis fenfibus, plusquam poffibile eft hic aliquem fentire. Et illum effluxum doloris ab anima credunt quidam Chriftum vocare fletum, & dolorem de perpetuitate pœnae, vocare ftridorem dentium, quod eft pœna non modica. Nam

ſicut gaudia bonorum maior pars eſt perpetuitatis ſecuritas, ſic pœnae damnatorum maior pars eſt damnationis perpetuae ineuitabilitas. Vtrum autem corpora damnatorum erunt ex condenſatione oppreſſa & ſibi nocentia, & ſic multa in eodem loco paruo indebite cumulata & in qua proportione habebunt plus de terra & aqua, quam de aliis elementis, relinquo theologiſantibus declarandum, ſicut quod auarus damnatus erit eadem ſcoria metalli quo abuſus fuerat cruciatus. Sed mihi videtur probabile, quo ad locum inferni, quod ſit in medio mundi, diſtantiſſimus a cœlo, & carens lumine & aſſiſtente corpore conſolatorio, Et ita videtur mihi quod damnati, poſt diem iuditii habent maiorem deſolationis rationem, quam habent diaboli, homines hic tentantes. Non tamen audeo dicere, quod habent ex tali tentatione conſolationem, ſed damnum pro tempore viae ſibi inferunt vndiquaque, & ſic ſenſuum tenebratio ſecundum rationem qua pœnalitatem eis intulerit ipſis ineſt.

CAPVT XLIV.

De ſenſibus bonorum interioribus & exterioribus.

ALITHIA. Video frater quod non delectaris in verbis iſtis terribilibus fulminatis Sed rogo cum materia iſta tam mihi quam tibi tantum diſplicet, fac finem in materia alia laude digna. PHR. Placet de ſententia quam hic dicis. Et videtur mihi dubitabile quomodo ſenſus bonorum tam intrinſeci quam extrinſeci in patria erunt paſti. De ſenſibus autem extrinſecis videtur, quod ibi excitabitur ſolus viſus aut tactus. Non enim erit ibi neceſſe ſentire guſtabile, cum nemo ibi paſcetur cibario corporali, & cum fumalis euaporatio ibidem omnino deerit, ſicut refractio medii ad corpus ſolidum quod eſt ſonus, videtur quod tres ſenſus medii, non ſecundum actus ſuos proprios ibi erunt. De viſu autem quo ad faciem corporis domini, eſt dubium apud multos, cum non proprie ſine errore percipitur, niſi in medio & diſtantia proportionabili, quod non aeque aptabitur beatis ſingulis, & conformis eſt difficultas de ſenſibus quinque intrinſecis. De virtute autem generatiua videtur quod

omni-

omnino ſuperfluat ponere ibi illam, cum illa ponitur ad ſaluationem ſpeciei, quae in indiuiduo corruptibili non ſaluatur. Et de virtute nutritiua videtur omnino, quod ſuperflueret ponere ibi illam, cum nemo ibi augmentabitur vel nutrietur. Ad quid ergo oportet ibi ponere virtutem attractiuam, retentiuam, digeſtiuam, aut expulſiuam, cum aliis virtutibus vegetabilibus & ſenſitiuis, quas hic ponimus in quolibet animali. Ideo videtur mihi, quod ſicut anima humana, non ex hoc perdit aliquam potentiam abſolutam, quod deſinit informare, augmentare, attrahere, ſiue digerere. Sic in anima beata, quod non perdit aliquam abſolutam potentiam, licet ſecundum virtutem regitiuam non habet operationem aliquam talem, cum foret ſuperfluum, ſed eadem potentia animae abſoluta, mediante virtute regitiua patet nunc, quando oportet in operationem talem procedere, & nunc ceſſare. Si autem dicatur, quod oportet ponere tales potentias reſpectiuas, quas oportet omnino eſſe ſopitas in beatitudine, non contendo. Sed conſtat mihi, quod nihil eſt ibi ſuperflue, ſed omnes ſenſus animae atque potentiae, ſunt in aliquo actu ſuo magis laudabili, in fine ſui operis conſumati. Et ſic viſus beatificati vident faciem Chriſti, ſicut intellectus in eius diuinitate finaliter quietatur. Et vt credo omnes ſenſus beati ſecundum puritatem ſui vltimi operis, ſunt in illa perſona media quietati, vnus ſic, & alter ſic, ſecundum quod magis meruit. Nec eſt ex ſuppreſſione, vel propinquitate ad Chriſtum contentio in beatis. Sed vno vidente Chriſtum in ſpeculo, alio directo intuitu faciali, & ipſis viciſſitudinantibus eſt plena quietatio, cum Chriſtus ſit humanitus ad quamlibet portiunculam regni ſui. Omnes ergo potentiae animae erunt perpetuae, & in ſuo perfectiſſimo opere ſine dormitione, ſed colere operationem talem perfectiſſimam, & quomodo plene erit cum beatis in patria. Hic abutendo quaſi lethifere dormitamus, ibidem autem ſine dubitatione, vel cum ſtudio, toto errore expulſo, ſecundum naturalem ordinem cognoſcemus. Hic enim procedimus ab imperfecta noticia ad perfectam, modica vel nulla delectatione in anima conſequente. Ibidem e contra affluit noſtra noticia a ſatietate perfectioris potentiae ad quamlibet potentiam imperfectam. Et vbi actus imperfectae potentiae beatitudinis imperfectio-

Chriſtus eſt humanitus ad quamlibet partiunculam regni ſui.

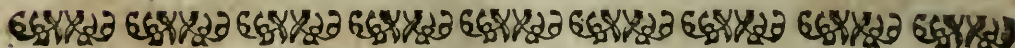
fectionem ſaperet, in actu ſuperiori, ceſſabit, & vtrobique erit delectatio conſumata. Chriſtus enim eſt panis vitae, de quo Euangelium ſatians ſenſum quemlibet beatorum. Amen.

IOANNES WICLEFVS

CANDIDO LECTORI.

Dum capitale fuit paſſim, fas iusque tueri.
Et tutum nulli pro pietate loqui.
Delituere boni paſſim, fas iusque relictum,
Et vis in cunctis, extulit arma, locis.
Heu quae tempeſtas, quis turbo, quaeue procella
Incubuit, quae nox cordibus illa piis?
At nunc poſt hyemem tam diram, vbi rurſus olympo
Sol redit, & pulſa candida nube dies.
Vis quoque paulatim languet, ſentitque ſenectam
Et recalent animis, ius, pietasque, ſuis.
E latebris redeunt etiam, fiduntque ſereno
Hactenus in denſo qui gemuere ſitu.
Inter quos & ego Wicleſus iure reuerſo,
Prodeo, iuſticiae nunc quoque fiſus ope,
Cui ſi non omnis plaudendus forte videbor,
Non etiam totus forte premendus ero.

LIPSIAE,

LITTERIS IACOBAEERI.